Stockholm 1975

BIG 20

Pedagogiska Institutionen

SJÄLVIDENTITET OCH VARSEBLIVNING

En perceptgenetisk studie av patienter före och efter psykoterapi.

Sven Hessle

SJÄLVIDENTITET OCH VARSEBLIVNING

En perceptgenetisk studie av patienter
före och efter psykoterapi

av

SVEN HESSLE

AKADEMISK AVHANDLING

som med tillstånd av Samhällsvetenskapliga Fakulteten
vid Stockholms Universitet för vinnande av doktorsexamen
framlägges till offentlig granskning
å Hörsal 1, Hus A, Fiskartorpsvägen, Freskati
fredagen den 16 maj 1975 kl. 10 f.m.

SJÄLVIDENTITET OCH VARSEBLIVNING

En perceptgenetisk studie av patienter
före och efter psykoterapi

SVEN HESSLE

Arne Tryckare Stockholm 1975

FÖRORD

I det ögonblick när man funderar över vilka personer som det finns anledning att vara oändligt tacksam för att de bidragit till att ett mödosamt forskningsarbete av det här slaget blir slutfört, hamnar många namn i tankarna.

Jag är dock medveten om att jag här får begränsa mig till några få nyckelpersoner, vilka haft direkt inflytande på undersökningens genomförande.

Först vill jag uttrycka min tacksamhet över att ha fått utveckla samarbete med Bo Sigrell. Våra möten är levande bevis på att en dialog alltid ökar den ömsesidiga förståelsen. Samtalen har utvecklats till en varm och uppriktig vänskap.

Ulf Kragh är jag ett stort tack skyldig. Han är upphovsman till DMT och jag har haft förmånen att kunna anlita honom i viktiga frågor under undersökningens fortskridande.

Anders Zachrisson har varit mitt stöd då avsaknaden av DMT-experter i Stockholm har känts allt för svår.

Bengt Börjeson var den förste som jag vågade anförtro delar av mitt manus. Kanske för att vi arbetar på samma arbetsplats, men framför allt för att han äger en unik förmåga att få en att känna att man åstadkommer något värdefullt.

Kerstin Magnusson genomförde de viktiga testningarna med parallellbilderna till originalserien.

Astrid Simonsson hjälpte mig med teckningar under en viktig period av analysarbetet.

Bo Bäckström tackar jag för att jag fick en personlig tryckare.

Judy Ringenson har lagt ner ett omsorgsfullt arbete med översättningen av sammanfattningen till engelska.

Statens Råd för samhällsforskning har generöst bidragit ekonomiskt till projektets genomförande.

Och tack Marie, för att du stod ut ända fram ....

Barnbyn Skå i mars 1975

Sven Hessle

INNEHÅLLSFÖRTECKNING SID

INLEDNING

DEL I. UNDERSÖKNINGENS TEORETISKA BAKGRUND 8

KAPITEL I. TVÅ INLEDANDE BILDUPPLEVELSER 9

KAPITEL II. EGO-VERKSAMHET OCH SJÄLVIDENTITET. EN TEORETISK REKONSTRUKTION OCH FÖRNYELSE 14

Ego-verksamheten 15

Egos försvarsorganisation 17

Definition av begreppen försvarsorganisation, självbild och självidentitet 20

Den inbördes relationen mellan försvarsorganisation, självidentitet och jaget 22

KAPITEL III. PERCEPTGENES OCH SJÄLVIDENTITET 26

Begrepp inom den perceptgenetiska teorin 27

Självidentiteten i perceptgenesen 28

KAPITEL IV. SJÄLVIDENTITET OCH FÖRSVARSORGANISATION I GRUPPSYKOTERAPI 31

Individualanalytisk och gruppanalytisk process 31

Gruppsykoterapi och självidentitet 33

Gruppsykoterapi och försvarsmekanismer 35

Sammanfattning 36

DEL II. UNDERSÖKNINGENS UPPLÄGGNING OCH GENOMFÖRANDE 37

KAPITEL V. UNDERSÖKNINGENS MÅLSÄTTNINGAR 38

KAPITEL VI. VAL AV BILDER 41

KAPITEL VII. DESIGN. 45

Undersökningspopulation 45

Kontrollgrupper 47

Planerad uppläggning av undersökningen 47

- Översiktlig presentation av en skiss 47

- Datainsamlingsmetodernas samhörighet i tiden 48

- Uppläggning av testningen med DMT 50

KAPITEL VIII. UNDERSÖKNINGENS GENOMFÖRANDE 53

Allmänt om datainsamlingen 53

DMT-testningen 54

KAPITEL IX. VAL AV METODER FÖR ANALYS AV PERCEPTGENESER 57

Fyra huvudapproacher för analys av perceptgeneser 57

Analysmetoder i föreliggande undersökning 60

DEL III. RESULTAT 64

KAPITEL X. PERCEPTGENESENS UTSTRÄCKNING 65

Analys av sista fas och perceptgenesens genomsnittliga längd 67

Analys av förändringar i perceptgenesens utsträckning 67

KAPITEL XI. STUDIER AV FÖRSVARSORGANISATIONEN GENOM ANALYS AV PERCEPTGENESER FÖRE OCH EFTER GRUPP-PSYKOTERAPI 70

Grader av överensstämmelser mellan två bedömare 72

- Utgångspunkter för en jämförelse mellan de två bedömarna 72

- Kriterier för bedömning av överensstämmelse 73

- En bedömning av överensstämmelse efter olika kriterieval 74

- Analys av de två bedömarnas bristande överens-stämmelser 75

Teckenförändringar i perceptgeneserna före och efter gruppsykoterapi 81

- Teckenförändringar totalt 81

- Teckenförändringar på sen fasnivå i jämförelse med teckenförändringar på tidig och mellanfasnivå 82

- Sammanfattning av påvisade teckenförändringar i perceptgenesen 84

Gruppdeltagarnas utveckling i ljuset av förändringar i försvarsorganisationen 85

- Kriterier och operationella definitioner 87

- Inordning av försökspersonerna efter kriterierna A-D före och efter terapi 88

- Förskjutningar i individuella försvarsmönster 92

Utformning av individuella personlighetsutlåtanden baserade på försvarsorganisationens sammansatta uppbyggnad 92

- Utlåtandeskrivningens syften 92

- Tillvägagångssätt 93

- Försvarsutlåtande nr 1 94

- Försvarsutlåtande nr 2 96

- Försvarsutlåtande nr 3 98

- Försvarsutlåtande nr 4 99

- Kort slutkommentar 101

KAPITEL XII. ASPEKTER AV SJÄLVIDENTITETEN I LJUSET AV EN ANALYS AV HEROFIGURENS FÖRÄNDRINGAR I PERCEPT-GENESER FRÅN BILDERNA F/S(M/D) OCH O T 102

Inledning 102

Val av analysvariabler 103

Uppläggning av den perceptgenetiska analysen 109

Prövning gentemot intervjudata av påståenden rörande aspekter av nio försökspersoners självidentitet 114

- Utlåtande nr 1 114
- Utlåtande nr 2 117
- Utlåtande nr 3 120
- Utlåtande nr 4 122
- Utlåtande nr 5 125
- Utlåtande nr 6 128
- Utlåtande nr 7 132
- Utlåtande nr 8 135
- Utlåtande nr 9 136

KAPITEL XIII. EN STUDIE AV TEMAFÖRSKJUTNINGAR 141

Val av perceptgeneser 143

Avgränsning av temaförskjutning i perceptgeneserna före och efter gruppsykoterapi samt temabeskrivning 144

Tillvägagångssätt vid prövning gentemot anamnestiska data 144

Prövning av temaförskjutningar i perceptgeneser från sju försökspersoner 145

- Fp nr 5 145
- Fp nr 6 146
- Fp nr 7 148
- Fp nr 10 150
- Fp nr 17 152
- Fp nr 22 154
- Fp nr 23 155

KAPITEL XIV. EN FALLSTUDIE 158

Inledning 158

André 159

Vad vi vet om André utifrån perceptgenetisk analys 164

Några kommentarer i anslutning till André´s levnadshistoria 165

DEL IV. RESULTATDISKUSSION 167

KAPITEL XV. EN ÅTERBLICK OCH SKYMT AV FRAMTIDEN 168

Undersökningsprocessen 168

En snabbgenomgång av resultaten 170

Metodik vid analys av perceptgeneser 176

Försvarsorganisation och gruppsykoterapi 180

DMT och personlighetspsykologiska undersökningar 184

SUMMARY 186

REFERENSER 203

BILAGOR

Bilaga I. En försökspersons upplevelser före gruppsykoterapi av två subliminalt exponerade bildmotiv 206

Bilaga II. En försökspersons upplevelser efter gruppsykoterapi av två subliminalt exponerade bildmotiv 211

Bilaga III. Förekommande teckenvarianter vid kodning av protokoll från testning med DMT 215

Bilaga IV. Tabell som utgångspunkt för formulering av påståenden rörande fp 14:s självidentitet 225

Bilaga V. Skiss av testsituation med DMT. 226

INLEDNING

Denna rapport utgör en del i ett större forskningsprogram som påbörjades 1970 med arbetsnamnet "Effekter av gruppåverkan och i första hand psykoterapi" (se Sigrell 1970).

Inom ramen för forskningsprogrammet knöts på ett tidigt stadium ett par projekt intimare samman med syfte att utifrån skilda metodansatser studera effekter av gruppsykoterapi.
En uppläggning skisserades med intervjuer som huvudinstrument och Q-sortteknik samt DMT vilka utifrån skilda utgångspunkter planerades leverera validerande information till intervjuerna före och efter terapi.

Vid tiden för projektstarten hade jag själv mycket rudimentära kunskaper om DMT (uttytt: Defense Mechanism Test) och min första rapport byggde därför på en tämligen detaljerad granskning av olika teoretiska och empiriska grunder med anknytning till DMT (se Hessle 1972).

Ursprungligen var det meningen att den första rapporten och den föreliggande tillsammans skulle bilda en enhet med beteckningen "En perceptgenetisk studie före och efter psykoterapi".

Av två skäl föredrog jag dock att frigöra denna rapport från den tidigare. För det första skulle det bli ett allt för omfattande läsarbete att ta sig igenom de sammanslagna rapporterna. Den första rapporten är en mycket detaljerad genomgång av psykoanalytisk och perceptionsexperimentell litteratur. Det andra skälet är att jag känner mig nu friare att utveckla en analys av de egenartade bildupplevelser som man får fram vid subliminal exponering av testets bilder. Detta beror på att jag tycker mig ha hittat ett "språk" med vilket jag kan översätta förvanskningarna av bilderna till tolkningar som utan större svårigheter kan valideras gentemot intervjudata. Det finns visserligen etablerade vägar att tolka bildupplevelser av det här slaget. Utgångspunkten är i de sammanhangen liksom i detta, psykoanalytisk teori. Tolkningsnivån är dock vanligen så djup att det krävs mycket omfattande anamnestiskt material för att validera de tolkningar som görs utifrån bildförvanskningarna.

Den första delen av denna rapport handlar om uppbyggnaden av det språk som nämnts ovan. Centrala begrepp är ego, försvarsorganisation, självidentitet och jaget. Relationen mellan dessa begrepp och DMT-terminologi, bland annat perceptgenes och faser, diskuteras. Dessa begrepp granskas också i relation till gruppsykoterapins målsättning.

I del II skisseras undersökningens design. Redan här vill jag påpeka att uppläggningen av undersökningen fick planeras med hänsyn till det övergripande målet

att studera effekter av gruppsykoterapi, men att undersökningen med DMT inte primärt har det syftet. I del II presenteras också de metoder som utnyttjas för att tolka de upplevelser som kommer fram vid subliminal exponering av vissa bilder.

Del III utgör undersökningens resultatdel. Det är ett ganska omfattande avsnitt. Man kan beskriva uppläggningen av denna del som en stegvis approach mot försökspersonernas livshistoria.

I den sista delen, Del IV, granskar jag resultaten i relation till undersökningens målsättningar. Ett flertal tillämpningsområden föreslås för DMT i framtiden. Det finns skäl att i större utsträckning utnyttja DMT vid psykiatriska kliniker, särskilt de med möjligheter till psykoterapi. DMT kan med fördel användas diagnostiskt samt vid studier av processer i och effekter av olika psykoterapiformer. DMT kan också ge en kompletterande och fördjupad bild tillsammans med anamnestiska intervjuer. Jag föreslår också fortsatt forskning både med DMT vad gäller försvarsmekanismernas utveckling i samband med personlighetsutvecklingen och i samband med olika sociala och kulturella miljöer.

DEL I. UNDERSÖKNINGENS TEORETISKA BAKGRUND

KAPITEL I.

TVÅ INLEDANDE BILDUPPLEVELSER.

Denna avhandling börjar med Bilaga I. Det kanske inte är så vanligt att inleda en forskningsrapport med en bilaga, men jag tror att man som läsare av just denna rapport måste få bildupplevelserna i bilagan som bas för det fortsatta läsandet. Det är nämligen bildupplevelser och tolkningar av bildupplevelser som denna rapport till stor del kommer att handla om.

Jag har visat bilder för ett antal försökspersoner. Dessa bilder är teckningar eller fotografier i diapositivform, vilka exponerats i tachistoskop. När jag visat en bild för en försöksperson har jag bett honom/henne att med en enkel teckning illustrera och berätta vad han/hon sett.

En bärande idé med visningen av bilderna är att dessa visats med så kort exponeringstid att försökspersonerna inte medvetet kunnat registrera vad bilderna föreställer. De rapporter som försökspersonerna avger i form av teckningar och berättelser baserar sig alltså på *varseblivning av bilderna utanför medvetandet.*
Själva visningen av bilderna går så till att *en och samma bild visas med successivt ökad exponeringstid till dess att försökspersonen ger en rapport som överensstämmer med det visade bildmotivet.*
Direkt efter varje visning får alltså försökspersonen rapportera vad han just sett. Det rör sig om mycket korta exponeringstider, från 1/100-dels sekund upp till 2 sekunder.

I Bilaga I kan man följa hur en försöksperson har uppfattat den successiva exponeringen av två bilder. Den bild som kallas "far-son" har visats i 20 exponeringar. Vid första exponeringen, då bilden visas i 1/100-dels sekund, har försökspersonen inte uppfattat mycket. "en stjärnhimmel - små ljuspunkter - outvecklat foto - ljusare uppåt." I de sista exponeringurna, då samma bild visas i upp mot 2 sekunder, ansluter sig försökspersonens upplevelser i mycket hög grad till det visade bildmotivet.
Denna försöksperson kan inte påstås vara en påfallande skicklig tecknare, men följer man hans muntliga rapport framför det utvikta bladet i bilagan, blir hans upplevelser av de olika exponeringarna av bilden "far-son" en förmedling av en rad fascinerande möten med olika människofigurer i skilda sinnesstämningar och miljöer.

Bilden "far-son"

Bilden "far-son" föreställer en centralt placerad pojke i 10-årsåldern. Han är ganska prydligt klädd i kavaj och slips liksom hans sannolika fader, en man i yng-

re medelåldern som står bredvid och tittar vänligt på pojken. De står utomhus, ett par träd syns tydligt i bilden. Bakom ena trädet lyser en måne. Bergskullar skymtar i bakgrunden.

Försökspersonens egenartade upplevelser av de blinkningssnabba exponeringarna av bilden är ingalunda slumpmässiga, meningslösa fantasiprodukter.
Ett omedelbart intryck av samband kan man få om man följer den successiva utvecklingen av försökspersonens rapporter från den första exponeringen till den sista, 20:e exponeringen. Det uppstår en rad temata som utvecklas, glider in i varandra, samt avslutas.

Temabeskrivning. I början av bildserien presenteras en trädgård. Där finns fruktträd, och en trädgårdsmästare. Det är en miljö som försökspersonen känner igen från sin egen barndom. Efter ett inbrytet ångestmotiv med ett helt annat sammanhang (expon 5) återkommer trädgårdsmiljön med trädgårdsmästaren som nu gör sorti ur bildsviten: "... såg ut att ha arbetat färdigt, skulle gå hem... nöjd för dagen." I nästa tema är den yttre ramen en stadsmiljö. Det är två äldre affärsmän i samtal på en gata. De är nöjda med livet. Sedan ett hastigt möte mellan två kvinnor, mor - dotter, där det egenartade inträffat att bildmotivets gossfigur förvandlats till moder och fadersfiguren till dotter (expon 8).

I de följande två exponeringarna sker en slags konfrontation mellan människorna från stad och land i skepnader av en bonde som får besök av en överlägsen äldre stadsbo (expon 9) och en yngre vacker flicka från staden på vilken bonden vill göra intryck (expon 10).

I den 11:e exponeringen kommer ett till synes helt inadekvat motiv in, två koncentrationslägerfångar. Taggtråden i bakgrunden håller dem inlåsta i en hopplös situation. I det följande temat om två successiva exponeringar har slutet kommit för den fadersfigur som vi fått följa i så många skepnader i bildsviten. Han hänger med snaran om halsen i en trädgren. Mord eller självmord, får vi inte veta. Personen bredvid tycks inte vara överraskad över situationen. I 14:e exponeringen har den centralt utritade figuren kommit i en ny och överraskande situation, han vet inte hur han ska reagera. Han står öga mot öga med en elefant. Svårt att veta om denna upplevelse förebådar det sista temat i de följande exponeringarna eller om denna omvandling av bildmotivets fadersfigur tillhör rester ur den tidigare samlingen av skilda gestalter. De sista sex exponeringarna av far-son-bilden har i försökspersonens upplevelser en helt annan karaktär än de föregående. Två med bildmotivets gestalter väl överensstämmande figurer, far-son, i relativt stimulusadekvat miljö, men sannolikt med rester ur förgångna temata. Reminiscenser från fruktträdgården och stadsmiljön förekommer i kommentarerna till teckningarna. Stämningen är också helt annorlunda. Fadern är nu en förmanande, uppfostrande

auktoritetsperson, sonen ertappas gång på gång med busfasoner.

De båda figurerna får också en annan karaktär i försökspersonens teckningar. Tidigare har centralfiguren intagit en dominerande plats. Bildmotivets fadersfigur har från sin undanskymda position i de tidigare teckningarna (om han än alls förekommit) nu fått en framträdande, till och med dominerande plats bredvid centralfiguren.

Att försökspersonen till bildmotivet projicerar delar av sin egen livshistoria förefaller relativt sannolikt. Exemplet har emellertid inte klargjort på vilket sätt projektionen äger rum, eller vilka aspekter av ontogenesen som överförs i bildupplevelserna.

Bilden "DMT I"

I bilaga I ges också möjlighet till en i detta sammanhang flyktig jämförelse mellan upplevelser från två olika bilder.

Drygt två månader efter testningen med "far-son"-bilden exponerades bilden "DMT I" för denna försöksperson.

Motivet i den här bilden har vissa likheter med "far-son"-bilden, men det finns också väsentliga skillnader:
Det är ett far-son-motiv på nytt. Pojken sitter bakom ett bord, på vilket är placerat en leksak. En man i 35-årsåldern med påfallande aggressivt utseende står bakom pojken. Aggressiviteten är tydligt riktad mot pojken. Miljön framträder inte på denna bild. Bakgrunden är gråtonad.

Bilden är exponerad i 17 steg eftersom försökspersonen redan vid 15:e exponeringen ger en bildupplevelse som i hög grad överensstämmer med det visade motivet.

Temabeskrivning. I denna svit av bildupplevelser kan man urskilja tre temata. *Det första temat* omfattar de första sju exponeringarna. Centralt (på pojkens plats) sitter en kvinna i olika versioner, bakom figurerar stående olika manspersoner. Figurerna är jämnåriga, i de flesta fall i medelåldern eller något yngre. Påfallande ofta andas sinnesstämningen frid och ro. Det är vänliga och nöjda personer, men också ansträngt anpassade (exponeringarna 1 och 6) eller resignerade (exponering 4). Oftast är det ett borgerligt par, eller "kälkborgerligt" som försökspersonen uttrycker sig ironiskt på ett ställe. Kvinnan poängteras i sin kvinnlighet, moderlighet. Vi skymtar bröst och ett stort varmt sköte under kjolen. Detta första tema avslutas i exponering 7 med ett äldre par, mor- och farföräldrar i 60-årsåldern som "nått sitt livs mål, nöjda och glada".

Det andra temat möter vi vid 8:e exponeringen och detta återkommer sen vid 13:e exponeringen. Det är en pojke som sitter bakom ett bord. Bakom står hans lärarinna. Hon är en auktoritet, vänlig men bestämd, en person som pojken gillar.

Det tredje temat innehåller i olika versioner en moder sittande centralt bakom ett bord samt hennes son stående bakom modern. (exponeringar 9-12). Moderns och sonens gemensamma intresse i dessa bildupplevelser är en tredje person som inte är närvarande, fadern. Det antyds att han är sjökapten och de ska skicka foto till honom, de står där prydligt uppradade (exponering 9). Men det dominerande intrycket är att fadern har dött. I sinnesstämningen finns ingen sorg över detta, snarare tvärtom, "en glad änka", som ofta är stolt över sin son.
I de sista bildupplevelserna överensstämmer försökspersonens tolkningar med bildinnehållet. En arg lärare eller fader som skäller på pojken.

Jag vill här göra två kommentarer till denna svit av bildupplevelser. Den första rör denna försökspersons karaktäristiska sätt att omvandla bildmotivets aggressiva sinnesstämning. Det finns ingenting av hotsituation i försökspersonens bildupplevelser, med undantag av tolkningarna vid de sista tre exponeringarna. Tvärtom möter vi *ofta nöjda och glada personer*. Vidare finns en tendens att denna försöksperson ofta upplever att det sitter en kvinna på pojkens plats i bildmotivet. Hotsituationen avvärjs med andra ord på två sätt. Dels förvandlas aggressivititen till sin motsats, dels utbyts aggressivitetens mål, pojken, mot en kvinna.

Inom psykoanalytisk teori talar man om *reaktionsbildning* resp. *identifikation med motsatta könet* som beteckning för dessa specifika metoder att omedvetet göra hotsituationer ofarliga.

Den andra kommentaren avser paralleller mellan försökspersonens tolkningar av DMT I-bilden och F/S-bilden.
Vi ska här stanna vid fyra jämförelser.

1. Fadern dör i båda serierna. Vid far-son-bildens 11:e och 12:e exponeringar samt DMT I:s 9-12 exponeringar har fadern dött. Reaktionen hos "de överlevande" är också likartad, de är nöjda eller glada, i varje fall inte överraskade eller sorgsna.
2. Nöjda gamlingar. Vid 7:e exponeringen i de båda serierna möter vi plötsligt två äldre människor i 60-årsåldern. I far-son-bilden är det "nöjda gamla herrar, 50-60 år som uppnått sitt livs mål". I DMT I-bilden: "mor- och farföräldrar, 50-60 år, som nått sitt livs mål, nöjda och glada." Försökspersonen ger med andra ord praktiskt taget ordagrant samma sinnesstämning i de båda parallella bildupplevelserna.

3. Far-sonmotivet omvandlas till dotter-mor. Denna påtagliga förvandling av bildmotivet äger rum vid 9:e exponeringen av far-son-bilden samt 9-12:e exponeringen av DMT I.

4. En förmanande auktoritetsfigur. Den förmanande fadersauktoriteten i far-son-bildens avslutande exponeringar motsvaras i DMT I av den kontrollerande och vänligt bestämda lärarinnefiguren i 8:e resp 13:e exponeringen.

Av betydelse är att *dessa fyra likartade bildupplevelser framträder vid ungefär samma exponeringstid* hos far-son och DMT I-bilderna. De uppenbarar sig på ungefär samma plats i de båda serierna.

Denna försökspersons bildupplevelser ska vi återkomma till på flera ställen i den fortsatta framställningen. Dels i generellare sammanhang, där hans upplevelser jämföres med andra försökspersoners tolkningar av samma bildmaterial. Dels i djupare perspektiv där bildupplevelserna sätts i relation till viktiga händelser i försökspersonens egen livshistoria.

Först vill jag ge en teoretisk plattform, ett språk med vars hjälp en dialog kan öppnas mellan de mångfasetterade upplevelserna av de snabbt exponerade bilderna, och dessa upplevelsers ursprung och utveckling i personlighetens långa livshistoria.

Grunden till ett sådant språk har jag redovisat i en tidigare rapport (Hessle 1972) Där har jag diskuterat ett antal teoretiska och empiriska referenspunkter som denna bildvisningsteknik närmast har anknytning till.

I de närmast följande kapitlen kommer jag därför att utveckla några teoretiska hållpunkter som kan motivera prövning av ett antal tolkningsförfaranden av de serier av upplevelser som subliminalt exponerade bilder ger upphov till.

KAPITEL II.

EGO-VERKSAMHET OCH SJÄLVIDENTITET. EN TEORETISK REKONSTRUKTION OCH FÖRNYELSE.

I en tidigare rapport (Hessle 1972) har jag gjort en ganska omfattande beskrivning av egopsykologernas syn på människans psyko-sociala utveckling. Vidare har jag diskuterat den psykoanalytiska teorin om försvarsmekanismer och med exempel på ett antal mekanismers verksamhet försökt visa på vilka olika sätt egoapparatens integrerande och realitetstestande förmåga inskränks genom olika former av excessivt bruk av försvar.

Ett stort problem har varit att underkasta försvarsorganisationen systematiska observationer. Det som observeras är omedvetna processer, inskjutna variabler, vilka definierats genom studier av de olika försvarens derivat på beteendeplanet. Speciella test har utvecklats och andra projektiva testmetoder utnyttjats för studier av försvarsmekanismernas verksamhet. Jag påpekade i rapporten att man enligt min mening i de flesta undersökningar felaktigt har behandlat försvarsmekanismerna som en slags egenskaper (traits), vilka i likhet med andra statiska enheter kan kvantifieras och adderas. Tre förutsättningar angavs som nödvändiga för studier av försvarsorganisationen:

1) följa försvarsmobiliseringens förlopp, 2) på en omedveten nivå, 3) och effekterna på beteendeplanet.

I den fortsatta diskussionen visade jag hur experimentalpsykologerna fruktlöst har försökt (och ofta har underlåtit att försöka) att lyfta in personlighetspsykologin i de otaliga perceptionsexperiment som genomförts sedan slutet av 40-talet. Misslyckandena berodde delvis på att varseblivningen betraktades som en slags "skärm", genom vilken utifrån kommande intryck silades och omformades i enlighet med den mottagande personligheten (så kallat "black box"-resonemang).

Perceptionen kan emellertid förstås som en *process* underkastad speciella lagar för sin utveckling.
En sådan uppfattning får stöd bland annat i Heinz Werners forskningsarbete.

Perceptgenetiska teorin, visade jag, kan betraktas som en syntes mellan den egopsykologiska utvecklingsteorin och Heinz Werners lanserade utvecklingsteori för perceptionen (främst den så kallade orthogenetiska principen och den så kallade "micro-genesen")

Vidare redovisade jag skäl för att ett av de instrument som utvecklats i samband med den perceptgenetiska teorin, Defense Mechanism Test (DMT), kan uppfylla de förutsättningar som jag skisserade för studier av försvarsmekanismernas aktivi-

tet, samt andra processer verksamma i personlighetsförändring i psykoterapi. Det är vid testning med detta tachistoskop-instrument som de i inledningskapitlet redovisade bildupplevelserna erhållits.

I de närmast följande kapitlen är min avsikt att diskutera några centrala begrepp inom ego-psykologisk och perceptgenetisk teoribildning, samt via integrationen av dessa söka mig fram till en prövbar teoretisk modell för tolkning av upplevelser av subliminalt visade bilder.

I det sammanhanget tänker jag definiera en del nyckelbegrepp som förekommer ofta i den fortsatta framställningen. Sannolikt underlättar det för förståelsen om läsaren har någon kännedom om den testmetod, DMT, kring vilken huvuddelen av resonemanget i denna rapport kommer att kretsa. Därvidlag hänvisar jag till Kapitlen VII, IX och X i min förra rapport (1972).

Ego-verksamheten

Låt mig börja med ett citat:

> "Barnets upplevelser av sina relationer till andra införlivas så småningom i dess personlighet, där de sedan utgör mer eller mindre medvetna inre bilder, som i hög grad styr barnets fortsatta utveckling."

Så skildrar psykologerna Ylva Widen och Else-Britt Kjellqvist i en kort mening viktiga aspekter av den psykodynamiska, personlighetsteoretiska grundsynen (1973).
Den citerade meningen innehåller för detta sammanhang tre viktiga aspekter:

Den första rör uppfattningen att de situationer barnet under sin utveckling ställs inför i relationer till andra människor, översätter, tolkar barnet till "inre bilder" av sammanhanget. Bilder som får sin utformning i större eller mindre grad förvanskade och fantasipräglade beroende på vilket utvecklingsstadium och situation barnet befinner sig i, vilka tidigare erfarenheter det har.

Den andra aspekten gäller att dessa "inre bilder" är "mer eller mindre medvetna". Vi kan tolka detta så att en del bilder är omedvetna, andra medvetna, åter andra förmedvetna, det vill säga är möjliga att medvetandegöras.

Den tredje företeelsen handlar om dessa inre representationers inverkan på barnets fortsatta utveckling. Barnet handlar i hög grad efter de internaliserade intrycken av sina samspel med andra. Dessa "inre bilder" är aktiva i den meningen att de strävar efter att medvetandegöras, det vill säga påverka barnet till handling (reellt eller i fantasin) i enlighet med de internaliserade intentionerna.

För att inte alla dessa, nästan oändligt antal bilder vi har inom oss ska översvämma vårt medvetande och göra tillvaron kaotisk för oss, krävs att de är organiserade efter vissa principer.x)

Den mognadsutveckling vi alla genomgår, medför att vi i allt större omfattning lär oss att inte sammanblanda den yttre verkligheten med våra egna känslor och föreställningar. Det kan också uttryckas så, att vi får en ökad förmåga att se på oss själva som objekt i relation till den yttre verkligheten. Internalisationsprocessen kan sägas vara ett annat ord för denna utveckling (se till exempel Hartmann 1964, sid 115).

Vidare följer av den normala mognaden en utveckling från de diffusa bilder vi har i början av vårt "universum" till allt fler detaljerade sammanhang som successivt kan koordineras med varandra och kan ställas i relation till en helhetsuppfattning.

Enligt ego-psykologisk teori är våra "inre bilder" hierarkiskt organiserade. Högt upp i hierarkin återfinner vi en inre handlingsberedskap som är funktionellt mer användbar för oss än på lägre nivåer. Det förhåller sig så att vi under den successiva utvecklingen lägger under oss allt fler nivåer av "inre bilder" som är av mindre aktuell betydelse för oss. Avgörande för vad som ter sig mest funktionsdugligt, är vilken omgivande miljö som präglar uppväxten i både snäv och vid bemärkelse (det vill säga upplevelser av föräldrafigurernas speciella omsorg, upplevelser i olika grupper i vilka vi blir medlemmar, det rådande samhällets prioriteringar av specifika egenskaper).

Vi känner igen dessa principer för utvecklingen i Eriksons utvecklingspsykologi (1969): Den successiva genomgången av de psykosexuella stadierna till en integrerad identitetsbildning under ungdomstiden, samt den betydelse miljön har för lösningen av de fasspecifika konflikterna i uppväxten.

Ett moget, flexibelt förhållningssätt gentemot omvärlden innebär dock inte enbart en tillgång till de aktuella "inre bilder" som påverkar handlandet från en funktionsmässigt hög nivå i hierarkin. Det krävs dessutom att man har tillgång till olika nivåer i hierarkin. Det kan också uttryckas så att man har en slags

---

x) Jag vill gärna påpeka att diskussionen nu har övergått i "vi-form". Tidigare har jag refererat till "barnet". Jag menar att det känns onödigt att också i fortsättningen på det viset poängtera att de "inre bilder" vi införlivar som barn är av en grundläggande betydelse för den fortsatta förmågan att utveckla nya erfarenheter i relation till omgivningen. När jag alltså i fortsättningen talar om "vi", vänder jag mig till oss vuxna som läser denna rapport och till barnen inom oss.

retrospektiv förmåga att aktualisera antecedenter till sitt aktuella handlande. Vi kan tala om regression i egos tjänst för att beteckna denna förmåga.

Den verksamhet som reglerar vår perception och vårt handlande på ovan beskrivna sätt brukar kallas för EGO.

Ego är ett hypotetiskt begrepp som framför allt är utvecklat av Hartmann (1964) för att beteckna den omedvetna verksamhet som i vårt inre hjälper oss att organisera, systematisera och integrera de intryck vi mottar inifrån (somatisk verklighet) och utifrån (yttre verklighet) till en helhet, utifrån vilken helhetsbild vi sedan handlar.
Egos verksamhet fungerar omedvetet, och vi kan bara sluta oss till dess existens utifrån de upplevelser vi har på det fenomenologiska planet.x)

Ego-verksamheten är aktivt handlande utifrån ett antal delorganisationer (till exempel organisationer för motorik, perception, tänkande). Varje delorganisation har sin specifika utveklingshistoria och hierarki.

Egos försvarsorganisation

Av speciellt intresse i det här sammanhanget är egos försvarsorganisation. Den har följande uppgift: De impulser inifrån som hotar att splittra eller förgöra helheten i egoorganisationen, eller de utifrån kommande påfrestningar som hotar egos existens, omvärderas, förvanskas eller förvandlas innan de når medvetandet. Stora delar av vår "inre bildvärld" bevaras med andra ord i en eller annan förvanskad form. Man kan alltså säga att vi föredrar att upplevelsemässigt skaffa oss ett helhetsintryck av oss själva i relation till omgivningen även om det skulle ske på bekostnad av det verkliga innehållet. Hellre det än att i vissa sammanhang se sanningen i vitögat och förlora helhetsgreppet om oss själva. Det är alltså normalt att i någon aspekt leva i en "förljugen" tillvaro.

De flesta av de försvarsmetoder (egentligen försvarsmekanismer) som ego har till förfogande har använts i adaptivt syfte under de normala frustrationer som en ännu ej utvecklad ego-verksamhet möter under våra tidiga levnadsår. Kännetecknande för vissa försvarsmekanismer är också att de under internalisationsprocessen successivt förflyttats mellan egos olika organisationer, till exempel från den motoriska organisationen till den kognitiva.

---

x) Eftersom en del författare använder "ego" och "jaget" synonymt, vill jag redan här påpeka att en definition av "jag"-begreppet kommer på sidan 24 i denna rapport.

I likhet med övriga ego-organisationer är försvarsorganisationen aktiv i form av en hierarki. Det finns alltså också i detta sammanhang en hierarkisk *utvecklingsaspekt*. Mer ändamålsenliga och effektiva försvarsmekanismer tar över på högre nivåer parallellt med vår fortskridande levnadsutveckling. Avgörande för vilken hierarkisk försvarsorganisation varje individ utvecklar, är det emotionella klimatet i familjen, olika grupper utanför familjen till vilka vi söker oss, samt de kvaliteter och kvantiteter av konfliktlösningar som det rådande samhället prioriterar.x)

Normalt är vi knappast medvetna om försvarens verksamhet på annat sätt än i drömmarna, och normalt klarar ego sin uppgift att organisera upp en enhetlig bild åt oss, delvis tack vare drömverksamheten (se Sjögren 1972).
Det är då den enhetliga bild vi har av oss själva hotar att rasa samman som försvarsorganisationen griper in så att försvarens verksamhet märks tydligt också i det dagliga vakenlivet.
Hotet kan komma inifrån, som fallet normalt är vid till exempel pubertet och

x) Beträffande vad vårt samhälle tenderar att ge företräde i försvarsformer, vill jag i korthet i skissform redan här antyda några generella drag, till vilka jag återkommer i resultatdiskussionen i denna rapport.
Vårt land kan sägas vara exponent för en i västvärlden dominerande kapitalistisk industriell teknokratisk utveckling. Högt uppdrivet och specialicerat industriellt tempo i allt större, sinsemellan konkurrerande företagsjättar. Allt mindre personliga möjligheter att på sikt påverka arbetsprocessens inriktning och utformning. Att detta industrialicerade prestationssamhälle understödjer utvecklingen av speciella aspekter av personligheten har varit föremål för diskussion av flera författare, bland andra E H Erikson. Han talar om en ur industrisamhället framsprungen tvångsmässig människotyp, "som är snål, återhållsam och småaktig såväl när det gäller ömhet, tid och pengar - som att sköta magen" (1969, sid 93).
De allt större och effektivare företagens ökade inre anonymitet och avancerade inre kontrollverksamhet över irrationella moment i produktionsprocessen, ställer med andra ord motsvarande personlighetsmässiga krav på människan i produktionen. Risken finns att vi blir lika anonyma, affektlösa och likgiltiga inför varandra som vi är inför masskonsumtionssamhällets köp-slit- och -släng-prylar.
Det finns samtidigt ett starkt exponerande av känslor i form av våld, hot om våld, aggressivitet och sex, via de allt mer utvecklade kommunikationsmedel som i ökad grad får förbindelse med "vardagsmänniskan" till exempel TV-apparater och biodukar. Ett adaptivt, rationellt handlande i en sådan situation som å ena sidan kräver aktivt känsloengagemang, men å andra sidan tillhandahåller en underströmning, en attityd av att känslor är irrationella, är att besvara denna dubbelhet med samma splittrade inställning som de båda strömningarna ger uttryck för. Den moderna nutidsmänniskans normala adaptiva försvar för en integrerad helhet i personligheten blir därför bruket av isoleringsmekanismen. Genom användningen av isolering blir vi visserligen lite stela, en smula affektlösa, robotliknande, som de produkter som far iväg över fabrikernas löpande band, men å andra sidan kan vi avhända oss de skrämmande och irrationella budskap som strömmar emot oss via olika massmedia (mer därom i kapitel XV, se också Hessle 1972, sid 47 o f)

klimakterium. Eller kan hotet komma utifrån som vid oväntade hastiga yttre förändringar då de normala resurserna att bemöta hotet är uttömda. Vanliga exempel är situationer vid dödsfall på nära håll, andra separationer av påfrestande natur, till exempel skilsmässa.

Det finns också åtskilliga relativt nya forskningsresultat som ger tydliga exempel på försvarsorganisationens verklighetsförvanskande funktion inom vitt skilda områden, till exempel Cancerpatienters upplevelse av och anpassning till sin sjukdom (Gyllensköld 1973) eller Grannars reaktioner på en nyinflyttad zigenarfamilj (Kvarteret Flisan, Trankell 1973). Multiproblemfamiljers upplevelser av omvärlden (se till exempel Isaksson, 1973).

Överallt i dessa exempel kan vi följa hur ego i hotsituationer väljer att hellre tillhandahålla falska bilder av verkligheten än att överge den integrerande uppgiften att förse oss med en enhetlig, bestående inre bild av oss själva.

I specifika hotande situationer mobiliseras den hierarkiska organisationen av försvarsmekanismer så att i första hand de försvarsmekanismer aktiveras, som befinner sig på en högre nivå i hierarkin och som visat sig vara mest ändamålsenliga i situationer som påminner om den aktuella. Och i andra hand de försvar som befinner sig på lägre nivåer, och som tidigare visat sig vara funktionella, men som sjunkit tillbaka till förmån för försvar av högre ordning.

För att möta skilda krav på anpassning är det "bättre" med en viss flexibilitet, det vill säga tillgång till flera olika försvar på olika nivåer än att en försvarsmekanism stelt dominerar genom hela organisationen, eller att försvarsmekanismer från låg nivå (i.e. tidig levnadsålder) upprätthålles på högre nivåer (i.e. vuxen ålder).

Därmed har vi kommit in på hur egos förmåga att bemästra konfliktsituationer kan begränsas på grund av att försvarsorganisationen är så illa uppbyggd att en integrerad helhetsbild inte kan upprätthållas, eller att den integrerade bilden är så förvanskad att den inte tål att konfronteras med omvärlden på ett realistiskt sätt.
En sådan otillräcklig organisation kan på det medvetna planet till exempel upplevas med ångest, skuldkänslor, allmän oro, eller en känsla av främlingsskap. Ofta tar sig dessa integrerande svårigheter uttryck i somatiska symtom, såsom till exempel konversioner, eller motoriska uttryck som i tvångshandlingar. Jag har utvecklat detta mer noggrant i en tidigare rapport (1972).

Dessa svårigheter att utveckla en realistisk inre bild, kan uttryckas på olika sätt: *Barndomens försvarsorganisation upprätthålles i det närvarande som om barndomens hotsituationer ständigt förelåg.* Eller: *Individen*

tvingas hålla en diffus, osammanhängande eller förvanskad självidentitet i ständig försvarsberedskap, för att inte självidentiteten ska rasa samman.

Det är inte min mening att här närmare analysera dessa två exempel, deras inbördes samband samt den varierande informationsmängd som exemplen tillhandahåller om upphovet till symtombildningar. Snarare vill jag framhäva ett par begrepp som förekommer i exemplen och vilka står i en viss inbördes relation till varandra. Begreppen är försvarsorganisation och självidentitet.
I det följande har jag för avsikt att definiera dessa begrepp och något försöka utreda på vilka sätt de har anknytningspunkter till varandra. I det sammanhanget kommer jag också in på ännu ett begrepp, "självbild", och dess samband med "självidentiteten".

Definition av begreppen "försvarsorganisation", "självbild", och "självidentitet".
Definition av begreppet "försvarsorganisation". Jag har uppehållit mig relativt länge ovan vid försvarsorganisationens uppbyggnad. Sammanfattningsvis kan konstateras att försvarsorganisationen i likhet med andra ego-organisationer är uppbyggd i hierarkier, där olika nivåer i hierarkien svarar mot erfarenhetsmässigt funktionella försvarsaktiviteter i egos utveckling. Ju högre upp man kommer i försvarshierarkin, desto närmare kommer man de försvarsmetoder (-mekanismer) som är i första hand aktuellt funktionsdugliga. Försvarsorganisationen arbetar i det omedvetna. Syftet med organisationen är att förhindra inifrån kommande hotande impulser och hot utifrån att överrumpla och bryta sönder den enhetliga, integrerande bild ego levererar till det medvetna jaget. Försvarsorganisationen förvanskar den inre och yttre verkligheten. Det betyder att de derivat, eller bilder som förmedvetandet eller det medvetna jaget tar emot av den inre och yttre verkligheten, i högre eller mindre grad är "skenbilder", förfalskningar. Normalt kan vi klara de flesta hotsituationer som det heter "med självkänslan i behåll" med en begränsad förljugenhet om vår tillvaro, kanske till och med bemästra hotsituationer utan att fly från dem, som "förljugenheten" ju innebär. Arten och graden av förljugenhet har som vi har sett också en tendens att variera med den rådande samhällsstrukturen.

En allt för stel försvarsorganisation (i.e. en allt för dominerande försvarsmekanism) eller en allt för "primitiv" försvarsorganisation (försvarsmekanismer på lägre nivåer används på högre nivåer i hierarkin) kan starkt begränsa individens förmåga till realitetsprövning med anpassningsproblem som följd.

Definition av begreppen "självbild" och "självidentitet". Begreppet "själv" har använts i så många betydelser att en enkel definition inte låter sig göras alldeles

"självklart". För en utförlig genomgång av "självbegreppet" hänvisas till Pär Nygren (1974).

Först vill jag försöka klargöra vad jag avser med "självbild". Med "självbild" avser jag den organisation av samlade upplevelser som det medvetna jaget har fått till förfogande genom att historiskt göra sig själv till objekt för upplevelsen.

Genom de olika erfarenheter vi gör i relationer till vår omgivning får vi vid varje ögonblick en upplevelse av oss själva som läggs till grund för det fortsatta handlandet som leder till förnyad självupplevelse, etcetera.
Det är en process som vi knappast är medvetna om, men som kan medvetandegöras genom att vi upplevelsemässigt gör oss själva till objekt för våra perceptioner.

Självbilden består alltså av en mängd "subsjälvbilder". Självbilden är sannolikt en organisation som i likhet med ego-organisationerna är hierarkiskt uppbyggd. Högre upp i hierarkin existerar självbilder som är mer aktuellt funktionsdugliga för individen än självbilder på lägre nivåer, vilka dock tidigare fyllt en uppgift för individens självupplevelse och handlande.

Den bild man har av sig själv är givetvis beroende av de erfarenheter man gjort genom de olika stadier man passerar i levnadsutvecklingen. (För en utförlig beskrivning se Hessle 1972.) Självbilden varierar starkt med de olika upplevelser vi som barn får av oss själva via andra viktiga personer i vår omedelbara närhet, och via den fysiska mognadsprocess som samtidigt pågår. Med ökad ålder får vi normalt mer stabila och konsistenta självbilder.

Man kan skilja mellan olika arter av självbilder, till exempel "somatisk självbild", "social självbild", etcetera beroende på vilket stadium i utvecklingen som en speciell självbild är under aktuell utformning, och/eller vilken självbild man väljer att ställa i fokus för sitt medvetande. *Alla dessa olika självbilder kan låta sig sammanfattas, eller snarare integreras, till en självidentitet.*

I detta sammanhang vill jag göra en kort utvikning beträffande begreppet identitet. Jag har i denna forskningsrapport valt att begränsa mig till en psykoanalytisk referensram. Vissa begrepp, såsom till exempel "själv" och "identitet" har dock innebörder som ligger utanför det psykoanalytiska språkets räckvidd.

Beträffande det aktuella begreppet "identitet" var E H Erikson helt klar över detta: ". . . när man diskuterar identitet kan man inte skilja personlighetens växande från samhällets förändringar, och inte heller. . . skilja identitetskriser i individens liv från samtliga kriser i den historiska utvecklingen eftersom båda verkar

bestämmande på varandra och relativa till varandra". (Erikson 1969, sida 20.)

Andra teoretiska perspektiv måste alltså komplettera det psykoanalytiska för att begrepp av det här slaget ska kunna utnyttjas i sin fullständiga innebörd. Försök har också gjorts att skapa en överordnad begreppsapparat med identitet som integrerande begrepp (se Börjeson 1974).

Inom den psykoanalytiska teoribildningen skiljer Erikson (1969) mellan två aspekter av identiteten, ego-identitet och självidentitet. Ego-identiteten utgör resultatet av ego´s samordnande, integrerande funktion i relation till den omgivning som för individen framstår som den viktigaste sociala kontaktytan under dennes uppväxt. Ego-identitet är ett teoretiskt-hypotetiskt begrepp. Vi kan inte bli medvetna om vår egoidentitet på annat sätt än att vi upplever en kontinuitet i tid och rum. En upplevelse av att man är en sammanhållen enhet, åtskild från andra.

Självidentiteten innehåller en förmedveten organisation av successivt utvecklade subsjälv. Kan medvetandegöras då det medvetna jaget försätter sig själv i förhållande till sig själv eller till andra, i centrum för retrospektiv uppmärksamhet.

Självidentiteten kan vara enhetlig eller splittrad, klar eller diffus, beroende på de olika självbildernas grad av överensstämmelse, de olika subsjälvens uppbyggnad, samt vår förmåga att medvetandegöra subsjälvens innehåll.

Självidentitetens utformning är också, som vi ska se, på ett avgörande sätt beroende av ego-organisationens aktivitet.

Den inbördes relationen mellan försvarsorganisation, självidentitet och jaget.

Vi har studerat försvarsorganisationen och självidentiteten, var och en för sig. Återstår att diskutera hur dessa verksamheter förhåller sig till varandra samt hur de påverkar det medvetna jaget.

Gemensamt för båda är att de befinner sig i stark utveckling under barndomens psykosexuella faser. Den fysiska mognaden, men framför allt den omgivande miljön har ett avgörande inflytande på respektive verksamheters uppbyggnad.

Självidentiteten är dock som begrepp och funktion överordnat försvarsverksamheten. Man kan se självidentiteten som resultanten av de olika ego-funktionernas samspel till en integrerad helhet. Försvarsorganisationen utgör därmed en av de funktioner som bidrar till denna integrerande verksamhet.

Man kan uttrycka det så att då ego inte kan bemästra inre och yttre hotsituationer i sin verksamhet att förse jaget med en integrerad självidentitet, aktiveras försvarsorganisationen. Försvarsorganisationen förser visserligen ego och därmed

självidentiteten med falska rapporter om hotsituationen, men å andra sidan avvärjs på detta sätt det hotande sammanbrottet av hela organisationen och därmed självidentitetens upplösning.

Ett par exempel för att belysa detta samspel mellan försvarsorganisation, självidentitet och jaget:

Exempel ett: En självidentitet kan till exempel innehålla inre, internaliserade överkrav på att "vara duktig", vara perfekt, att prestera. Nära dessa inre omnipotenskrav ligger motpolen: att inte duga, vara misslyckad, en motpol som ständigt dyker upp då det medvetna jaget konfronteras med situationer då prestationsjämförelser med andra är för handen, särskilt när dessa omnipotenskrav inte är anpassade efter verklig förmåga. För att undvika den ångest som blir följden av en kollision mellan inre överdrivna krav på ständigt goda prestationer och känslan av att vara misslyckad, mobiliseras försvarsorganisationen.
Om huvudmekanismen i försvarsorganisationen till exempel är isolering, kan man tänka sig att de rapporter av verkligheten som levereras till självidentiteten och till det handlande, medvetna jaget, förvanskas på så sätt att egna känslor av misslyckande avskiljes från sitt kognitiva innehåll och bortträngs. På det medvetna planet är man den som fortfarande inte misslyckas, vägrar att befatta sig med frågor om skuld, även om det skulle vara befogat. Ställer sig utanför situationer där man är en del. Den perfektionism som är en del av självidentiteten, befattar sig alltså inte med det ofärdiga, "smutsiga", icke-perfekta slarvet. På det medvetna planet kan detta uttryckas i överkrav på andra i omgivningen, som lastas för allt som är felaktigt.
Själv vill man inte kännas vid de delar av verkligheten som inte passar ihop med den egna världsbilden. Egna felaktigheter eller andra "främmande element" bortförklaras eller förnekas av det medvetna jaget.
Med mycket stark isoleringsbenägenhet, finns risken att man uppsöker allt snävare sektorer av verkligheten för att få bekräftelse på sin perfektionism. Man blir socialt på det viset allt mer ensam, isolerad.

Exempel två: På grund av en mängd inkonsekventa bemötanden från omgivningen i avgörande situationer i levnadsutvecklingen, har en konsistent självidentitet inte kunnat utvecklas. En mängd internaliserade självbilder av varierande slag ger en sådan splittrad och flyktig självidentitet att det medvetna jaget inte kan upprätthålla en kontinuerlig identitet utåt. Följden blir att en sådan person är oerhört starkt beroende av sin omgivning för sitt handlande. Varje slag av förändring upplevs som hotande eftersom jagets inre, mångfasetterade självbilder kräver en fast, konsistent yttre ram för att ge jaget en något så när kontinuerlig upplevelse av omvärlden.
För att inte självidentiteten ska rasa samman under det ständiga trycket av en föränderlig omgivning krävs en stark försvarsorganisation som skyddar den redan bräckliga självidentiteten mot sammanbrott.
Om huvudmekanismen i försvarsorganisationen till exempel är bortträngning kan visserligen de traumatiska upplevelserna

falla i temporär glömska, men de starka, affektladdade minnesbilderna strävar hela tiden efter medvetandegörande. Allt levande innebär i större eller mindre grad ett hot för jaget, eftersom detta impliserar förändring. Självidentiteten skyddas därför i olika livlösa skepnader för att hindra ångesten att få fritt utlopp. Livlösa föremål, masker, statyer, etcetera får därmed funktionen att temporärt avlasta jaget från ångest.[x] Frågor om rädsla för liv och död sysselsätter också en sådan person ofta. Konversioner är uttryck för ångestens utlopp i det motoriska systemet. En kroppsdel kan i linje med resonemanget oven, sägas bli "livlös", "död", med ångesten därmed fast förankrad.

Jag vill poängtera att exemplen är valda för att illustrera relationen försvarsorganisation - självidentitet - jaget. I realiteten är dessa verksamheter mer komplicerat uppbyggda och mer differentierat fungerande än i de tillrättalagda exemplen.

Det är vidare viktigt att framhålla att försvarsorganisationen, självidentiteten och jaget är verksamma på olika medvetandenivåer.

Försvarsorganisationen är en verksamhet som aktiveras på en omedveten nivå. Den är en del av ego-organisationen. Självidentiteten är en förmedveten organisation, som kan betraktas som resultanten av ego-organisationens fungerande. Självidentiteten kan medvetandegöras av jaget om ego-organisationen så tillåter (jämför Erikson 1969, sid 187).

Av detta följer att vi aldrig direkt kan observera försvarsorganisationen. Vi kan bara följa dess verksamhet indirekt via dess återverkningar på självidentiteten, eller eventuellt sluta oss till försvarsaktiviteter utifrån jagets handlingar.

Självidentiteten är en integration av de mångfasetterade förmedvetna "jälven". Under vissa omständigheter kan de olika självbilderna medvetandegöras för oss, det vill säga vi kan underkasta självidentitetens innehåll en medveten observation. De olika "jälven" står dock under inflytande av försvarsorganisationens förvanskande uppgift, vilket försvårar medvetandegörandet.

Jaget är den medvetna, intentionella instansen, "jag är ingenting mindre än ett verbalt påstående enligt vilket jag känner att jag är medvetenhetscentrum i ett

---

x) Jag vill här försöka ge en funktionell beskrivning av bortträngningens framträdande i självidentiteten. Resonemanget är analogt med den psykoanalytiska teorin om de bortträngda impulsernas strävan till medvetandegörande i "förklädda" och symboliska former, till exempel som konversioner i det motoriska systemet, "masker" i drömmar, etcetera (se Kragh 1959, Brenner 1967). I protokoll från DMT får denna försvarsmekanism ofta dramatiska effekter genom den påtagliga förvrängning av bildmotivet som då föreligger.

upplevt universum där jag har en sammanhängande identitet, och att jag är vid mina sinnens fulla bruk och kan säga vad jag ser och tänker" (Erikson 1969, sid 189). Till jagets upplevelse av frihet och kontinuitet bidrar ego-organisationens tysta integrerande verksamhet, som via självidentitetens filter ger oss en orienterande helhetsbild av oss själva i det sammanhang vi befinner oss.

Om försvarsorganisationen så tillåter kan vi också förmå oss att blicka tillbaka på den organisation av självbilder som historiskt gett oss impulser till den större eller mindre känsla av frihet och kontinuitet vi upplever oss handla med i dag.

Det finns ett antal metoder att undersöka sambandet mellan försvarsorganisationen, självidentiteten och jaget. En "metod" är psykoterapi. I kapitel IV diskuteras hur försvarsorganisationen, självidentiteten och jaget framträder i denna behandlingsform.

En annan observationsmöjlighet är att utnyttja testet DMT. I nästa kapitel kommer jag att kortfattat ägna mig åt hur självidentiteten framträder med hjälp av detta test. Vidare kommer några testteoretiska begrepp att definieras.

KAPITEL III

PERCEPTGENES OCH SJÄLVIDENTITET

Vid diskussionen av egos olika organisationer har jag ofta använt uttrycket "inre bilder".

Användningen av ordet "bild" för tankarna till den visuella delen av perceptionen. Vi föreställer oss i linje därmed att våra samlade upplevelser finns magasinerade som mängder av olikartade bildserier i olika centra av hjärnan.

Och, när jag tänker mig eller associerar till en situation tidigt i min uppväxttid, framstår denna situation i min fantasi som en bild - jag ser den framför mig. Jag kan kanske också få en auditiv bild av de ljud som är förknippade med associationen, eller återuppleva smärta, känna igen lukten, smaken på min tunga, etcetera.

Alla dessa organisationers hierarkier aktiveras simultant till ett samlat intryck inför det medvetna jaget.

Den visuella organisationen ligger nära till hands att referera till i den här undersökningen, eftersom man i DMT utnyttjar den organisationen för att få en uppfattning om den omedvetna försvarsorganisationens verksamhet.

Den visuella organisationen (liksom de övriga perceptuella organisationerna) skiljer sig sannolikt inte i uppbyggnad från de övriga ego-organisationerna. En hierarki med olika nivåer ordnade efter aktualitetsgrad. Jag har gjort en relativt noggrann analys av denna organisation i en tidigare rapport (1972, kapitel IV).

Enligt perceptgenetisk metodik är det möjligt att tänja ut ett visuellt "percept" i fraktioner så att uppbyggnadsarbetet inom den visuella organisationen kan följas från den stimulusdistala, personbundna upplevelsen fram till det stimulusproximala, stimulusbundna och färdiga perceptet.

Utgångspunkten är att varseblivningsprocessen ständigt utvecklar sig på det viset, som momentana, mikrosekundsnabba, aktualiseringar och rekonstruktioner av den visuella organisationen, utanför vårt medvetande.

Med hjälp av den perceptgenetiska metodiken får vi alltså tillgång till det inre universum av bilder som vi erfarenhetsmässigt har samlat inom oss, och som är våra följeslagare i varseblivningslivet.

Den perceptgenetiska metodiken som sedan 50-talet utarbetats av U Kragh och G Smith (1970) är en tachistoskopteknik. Man visar en bild, ett diapositiv i tachistoskop, med successivt ökad exponeringstid, vanligen från 10 millisekunder (ms) till 2.000 ms. Försökspersonen rapporterar vid varje exponering, muntligt, samt visar med en teckning vad han har sett. (Se vidare Hessle 1972, kapitel VII)

Försökspersonens (fp) upplevelser av stimulusmaterialet föreligger som vi har sett i kapitel I som en serie mer eller mindre förvrängda tolkningar i större eller mindre grad på avstånd från de exponerade stimuluskonfigurationerna.

Begrepp inom den perceptgenetiska teorin

För varje exponerat steg av stimulusmaterialet (bilden) föreligger en subjektiv upplevelse från fp. *Summan av den information fp lämnar vid en exponering betecknas med: fas.* x)

Första fas är den fas där fp för första gången ger information som har någon slags referensmässig innebörd.

De upplevelser som fp har vid de första, mycket snabba exponeringarna kan variera från att han/hon ser ingenting, "en ljusglimt", till olika slag av konfigurationer som ter sig mer eller mindre meningsfulla. Vanligen rör det sig om "streck" eller "ljusa och mörka partier", etcetera.

Då tolkningarna blir allt mer objektivicerade, som till exempel "moln", "karta över landskap", "stjärnhimmel", och så vidare, är steget nära till den fas då fp kan sägas ha upplevt hela den exponerade bildens mönster.

Vanligen exponeras bilder med mänskliga figurer med vilka fp kan identifiera sig. Första fas brukar därför ha som utgångspunkt vad fp ser på den plats i bilden där den figur exponeras med vilken han/hon kan antas identifiera sig.

Denna första fas brukar benämnas P1.

De faser som föregår P1 är av intresse för studier av uppbyggnaden av percept och denna utveckling sedd i ljuset av tidiga existentiella livsupplevelser över huvud taget.

En analys av det slaget kommer jag dock att gå förbi i denna undersökning.

Nästa begrepp att definiera är C-fas.

C-fas är den fas som innehåller information som överensstämmer med det exponerade stimulusmaterialet.

Den grad av överensstämmelse som ska föreligga är beroende av stimulusmaterialets komplexitet och de definitioner på överensstämmelsen som uppställs vid varje tillfälle.

Man kan till exempel inte kräva överensstämmelser i alla detaljer om en komplex bild visas under så korta exponeringstider som det här är fråga om.

Vidare är det vanligen så att vissa detaljer i bilden är mer av intresse än andra, till exempel förvandlingen av den figur med vilken fp identifierar sig. För att

x) Definitionerna ansluter sig i huvudsak efter de i manualen för DMT (Kragh 1969)

uppnå C-fas krävs också ofta att fp relativt detaljrikt beskriver denna figurs utseende.

För att man ska vara säker på att fp har en något så när stabil uppfattning i överensstämmelse med det exponerade stimulus, fordras *tre korrekta faser i rad för benämningen C-fas.*

Alla faser från och med P1 till C-fas är P-faser.
Den utveckling som P1-Pn beskriver har benämningen: Perceptgenes.

De olika slag av förvrängningar, omtolkningar, tillsatser och uteläm-nanden som bildinnehållet är utsatt för på väg mot den korrekta varse-blivningen utgör sålunda perceptgenesen. (Jämför Hessle 1972, sid 62.)

Ett annat begrepp som användes är fasnivå.

Fasnivå betecknar var i perceptgenesen fp's information finns. Därvidlag brukar perceptgenesen delas upp i tre ungefär lika stora delar med tidig fasnivå, mellanfasnivå och sen fasnivå motsvarande allt längre exponeringstider. Enligt den perceptgenetiska teorins andra hypotes (op.citat, sidan 61) motsvarar dessa fasnivåer också olika varseblivningsmässiga stadier i levnadsutvecklingen. På tidig fasnivå aktualiseras lägre nivåer i varseblivningshierarkin och därmed tidiga varseblivningsmässiga upplevelser. På sen fasnivå återfinner vi varseblivningsstrukturer som hänför sig till upplevelser i den aktuella livssituationen.
I linje med det tidigare förda resonemanget om de olika organisationernas hierarkiska uppbyggnad, antar vi att de olika faserna successivt determineras ur varandra i olika nivåer fram till det färdiga stimulusproximala perceptet. Så är perceptgenesen uppbyggd.

Självidentiteten i perceptgenesen

Den perceptgenetiska teorin är en teori för utveckling av perception - personlighet.
Antagandet om att personligheten på ett eller annat sätt skulle speglas i perceptgenesen har sin grund i att det stimulusmaterial som med stigande exponeringstider presenteras för fp, innehåller mänskliga figurer med vilka fp kan identifiera sig.
I likhet med till exempel TAT-testet kan fp sålunda projicera över sin "personlighet" på i första hand en hero-figur, placerad centralt i bilden.

Denna benägenhet att, främst i ostrukturerade situationer, överföra essentiella personlighetsmässiga karaktäristika på yttervärlden, utnyttjas personlighetsdiag-

nostiskt i de projektiva testen (se till exempel Rapaport 1945).
I den perceptgenetiska teorin får detta fenomen sin förklaring: varseblivningen är i varje ögonblick en process som rullar fram mikrosekundsnabba perceptgeneser, rekonstruktioner från diffusa, fysiognomiska[x] upplevelser fram till den stimulusproximala upplevelsen av stimulussituationen.

I de fall stimulussituationen innehåller personer med vilka vi automatiskt identifierar oss, rekonstrueras sålunda de samlade erfarenheterna av våra internaliserade självupplevelser i den momentana varseblivningsakten. Våra samlade "subsjälvbilder" med anknytning till stimulussituationen, manar det medvetna jaget till handling i linje med de lagrade erfarenheterna.[xx]

De olika faserna som aktiveras i en dylik situation äger sålunda sin motsvarighet i de till faserna associerade subsjälven, eller subsjälvbilderna.

I figur 1 nedan har jag försökt sammanfatta diskussionen genom att schematiskt åskådliggöra förloppet vid en subliminalt exponerad bild och den därigenom uppkomna perceptgenesen. Den motsvarande självidentitetsaspekten ses som effekten av den aktiverade ego-organisationens omedvetna verksamhet.

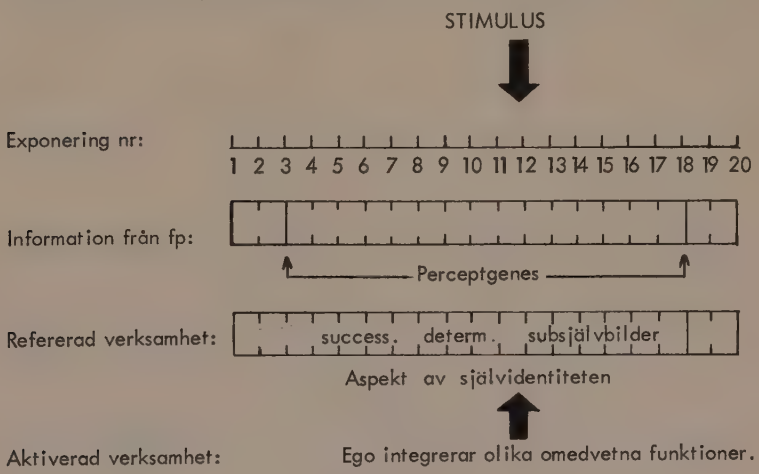

Fig.1 En schematisk framställning av relationen perceptgenes och självidentitet vid subliminal exponering.

x) Definieras som en fusion av subjektets perception och känslor. Se vidare i min förra rapport, sidan 81 o.f.)

xx) Därmed inte sagt att jaget handlar i enlighet med uppmaning från förmedvetandet, men snarare handlar med utgångspunkt från identiteten.

Det bör framhållas att i den schematiska framställningen i fig 1 har en tänkt fp uppnått P1-fas vid 3:e exponeringen samt C-fas vid 18:e exponeringen. Både P1- och C-faspositionerna varierar naturligtvis mellan olika fp, därmed påverkande perceptgenesens utsträckning.

I fig 1 utgör "STIMULUS" en bild som visas 20 gånger med ökad exponeringstid från 1/100-dels sekund upp till 2 sekunder. Efter varje exponering av bilden ger fp information om vad han sett. Alla faser som innehåller omtolkningar, förvrängningar av bildmaterialet utgör perceptgenesen.
Perceptgenesens faser kan tänkas uppkomma på följande vis: Då bilden visas, aktiveras ego-organisationen. De successiva exponeringarna antages aktivera olika utvecklingsnivåer av ego-organisationen.

De mot den aktiverade nivån i ego-organisationen tillhörande erfarenheter av tankar, känslor, handlingar, fantasier, etcetera med referens till stimulus,samordnas, integreras till ett helhetsintryck. Det är ego´s funktion. Detta helhetsintryck mottages av självorganisationen på samma utvecklingsnivå som den av stimulus aktiverade ego-organisationen. Det medvetna jaget har sin tidsmässiga position i här-och-nu-ögonblicket, i detta fall vid testillfället, rapporteringsögonblicket. *Jaget ger alltså tolkningar här-och-nu av bilden utifrån självupplevelser som successivt utvecklats under en långt tidigare period i personlighetsutvecklingen.*

KAPITEL IV

SJÄLVIDENTITET OCH FÖRSVARSORGANISATION I GRUPPSYKOTERAPI

I slutet av kapitel II nämnde jag att Psykoterapi är en tillämpbar metod för studium av "försvarsorganisationens" och "självidentitetens" utveckling. En sådan psykoterapeutisk verksamhet går under beteckningen gruppsykoterapi. Eftersom ett av huvudsyftena med föreliggande undersökning är studiet av begreppen försvarsorganisation och självidentitet och deras samband med processer i gruppsykoterapi och perceptgeneser i DMT (se kapitel V) kommer jag i detta kapitel att lägga huvudvikten vid denna psykoterapiform.x)

Foulkes & Anthony (1967) liknar gruppsykoterapisituationen vid en spegelsal, där individerna konfronteras med olika aspekter av sina sociala, psykologiska eller somatiska bilder (image). "Genom en noggrann inre värderingsprocess kan individen med tiden utveckla en personlig identitet som inte är så intensivt beroende av yttre omständigheter. Han kan upptäcka sin verkliga identitet och dess sammanhang med tidigare identitetsaspekter," (op.citat sid 150).

Vi kan alltså med anknytning till den förda diskussionen i tidigare kapitel säga att gruppsykoterapin syftar till att utveckla en personlig och oberoende självidentitet hos var och en av de deltagande gruppmedlemmarna. Vidare syftar gruppsykoterapin till att genom bearbetning medvetandegöra de aspekter av självidentiteten som historiskt ligger till grund för den självupplevelse som påverkar jaget till handlingar i nuet.

Om försvarsorganisationens samband med gruppsykoterapi uttalar sig inte Foulkes & Anthony i nyss nämnda sammanhang. Detta beror bland annat på att författarna gör en åtskillnad mellan den individualanalytiska och den gruppanalytiska situationen.

Individualanalytisk och gruppanalytisk process

Foulkes & Anthony beskriver processen i den individualanalytiska situationen, som vertikal, medan den i den gruppanalytiska kallas för horisontell.

x) Det finns flera verksamheter som kan göra anspråk på att sortera under rubriken gruppsykoterapi, till exempel familjeterapi, psykodrama, game. I detta sammanhang avses med gruppsykoterapi *en behandlingsform där en grupp tillsammans med en gruppledare under en lägre tidsperiod (c:a 2 år) regelbundet sammanträffar en gång i veckan under 1 1/2 timmes tid. Gruppdeltagarna har för övrigt ingen kontakt med varandra. Gruppledarens referensram är psykoanalytiskt orienterad. Kommunikationen är verbal.*

Individualanalysen är vertikal i den meningen att intresset i första hand är inriktat på omedvetet, bortträngt "material". En av psykoanalytikerns huvuduppgifter är därvidlag interpretationen av den omedvetna verksamheten, främst försvarsorganisationen.

I en gruppanalytisk situation, där det är fler deltagare (vanligen 6 - 8 stycken) och en psykoterapeut ligger betoningen snarare på det omedelbara skeendet i de terapeutiska transaktionerna ("här-och nu"). Psykoterapeuten inriktar sig mer på tolkningar av gruppskeenden än individuella processer "på djupet".
Därutöver är den gruppanalytiska situationen en social situation jämfört med tvåpersonsförhållandet i den individualanalytiska processen. Gruppen ger därvid helt andra möjligheter att leva ut och spegla de problem som rör gruppdeltagarnas sociala tillvaro i övrigt.

Exempel.[x)]

Kjell har under flera gruppsessioner suttit tyst och endast då och då kommit med anmärkningar på skeendet med kritiska kommentarer i stil med: "det händer ju ingenting här" eller: "meningslöst snack". Han har också gett sig in i diskussioner i kunskapsfrågor med enskilda gruppdeltagare, där han snabbt "sågat av" vederbörande med sin intellektuella skärpa.

Anna: "Jag har alltid undrat varför Du sitter så tyst, Kjell. Du säger aldrig nåt om dig själv."

Eva: "Jo, förut berättade han en hel del..." (Vänd mot Kjell) "Men nu tycker jag du varit tyst." (Skrattar) "Gillar du inte oss?"

Tystnad.
(Kjell ler lite, tittar runt i gruppen.)

Peter: "Du kanske är trött på det här."
Tystnad.

Bertil: (arg) "Nej, nu är jag trött på ditt jävla tigande och fåniga leende." (Ännu argare) "Det enda du har att komma med är en massa kritik och intelligenta snack, nu får du ta mig fan visa dig som människa."

Bosse: "Ja, det tycker jag också."
Tystnad.
(Kjell ser sig hatiskt omkring.)

Eva: "Jag tycker du ser hemsk ut."

(Vreden stiger i Kjells förut bleka ansikte, han reser sig med knutna nävar och slår dem med all kraft i bordet, skriker):

"Jag hatar er, jag hatar ej, jag hatar er."

(Han sjunker ner i stolen med händerna för ansiktet och gråter.)

Gruppledaren: "Försök berätta lite om ditt hat."

---

x) De konkreta exempel på grupprocesser som jag redovisar i texten är samtliga hämtade från min egen verksamhet som gruppsykoterapeut. Namnen är naturligtvis fingerade.

Kjell berättar hur han isolerats allt mer på sitt arbete. Han upplever att arbetskamraterna i allt större utsträckning undviker honom och att han blivit allt tystare tillsammans med de andra, ett faktum som tycktes isolera honom socialt ännu mer. Han känner sig ensam.

Gruppledaren och de övriga gruppmedlemmarna kan då peka på att något liknande hade skett i gruppen också. Kjells tystnad och samtidiga krav på att något borde hända samt arrogansen gentemot de övriga i gruppen hade isolerat honom. Hatkänslor hade väckts mot honom i gruppen. Genom att denna situation hade uppkommit var det också möjligt att visa att det hat han själv uttryckte var egentligen vad han kände inför sig själv, ett starkt självförakt.

Med detta självförakt som grund hade han försatt sig i situationer, där han lyckats vända allt hat emot sig, bekräftande sitt egna upplevda självförakt. Ett slags spel med sig själv: Där ser du, ingen vill ha dig eftersom du är så misslyckad!

Så småningom var det möjligt att i gruppen också se varifrån detta självförakt ledde sitt ursprung i den tidiga familjesituationen.

Gruppsykoterapi och självidentitet

Processen i gruppsykoterapi medger sålunda möjligheter för gruppdeltagarna att konfronteras med olika aspekter av självidentiteten.

Vidare är det också så att olika aspekter av självidentiteten är i fokus under olika skeden av gruppens utveckling. I exemplet ovan antyddes (av Eva) att Kjell tidigare varit mer aktiv i gruppen, hade upplevts som öppnare i gruppens initialskede. Sannolikt hade Kjell då visat en aspekt av självidentiteten som var ytligare, en fasad av öppenhet för att dölja det djupare liggande självföraktet.

I takt med att de övriga gruppmedlemmarna blev allt öppnare med sina problem och gruppen fick karaktären av "working group" (se Bion 1961), isolerade sig Kjell allt mer markant, eftersom hans "öppenhet" funktionellt syftade till att dölja självföraktet. Han så kallade "öppenhet" hade också funktionen att, åtminstone för en tid, tillfredsställa gruppledaren och de övriga gruppmedlemmarna.

I den gruppanalytiska situationen liksom i den individualanalytiska förekommer det så kallade "överföringsfenomenet". Detta innebär att impulser, känslor, önskningar, fantasier, etcetera som gruppmedlemmen (analysanden) under sin tidigare uppväxt upplevt i samband med viktiga personer i den närmaste omgivningen, överförs på psykoterapeuten eller övriga gruppmedlemmar. Rester av olösta konflikter från tidiga beroendeförhållanden belastar på det viset varseblivningen i det vuxna livet.

Det är en viktig uppgift för gruppsykoterapeuten att avlasta individuella gruppmedlemmar från sammanblandningar av realistiska upplevelser av personer med upplevelser av dessa personer som om de vore en person ur det förgångna.

Man kan säga att psykoterapeuten hjälper gruppmedlemmen att medvetandegöra

de nivåer av självidentiteten som aktualiserats i samband med överföringen.

Foulkes & Anthony (1967) uttrycker denna form av utveckling från neurotiskt beroende till självständighet genom gruppsykoterapi på följande sätt: "It can be assumed that a member of any therapeutic group has had a disturbed emotional upbringing, and that a good deal of narcissism belonging to his infancy still continues to function in his adult life. The mirror reactions in the group help to counteract this morbid self-reference. By sympathizing and understanding, by identifying with, and imitating, by externalizing what is inside and internalizing what is outside, the individual activates within himself the deep social responses that lead to his definition, in the first place, as a social being."(sid 150).

Exempel på överföringssituation

En kvinna har under en lång tid i gruppen fantiserat kring gruppledarens omnipotens. Han har satt sig bredvid honom i gruppen, tittar förtjust på honom, nickar jakande när han kommer med tolkningar. Försvarar honom mot angrepp från de övriga i gruppen. Hon har också gett en bild som är starkt idylliserande av sin fader. Hennes föräldrar skilde sig när hon var i tidig skolålder och hon ger modern hela skulden för skilsmässan. Fadern beskrivs som i det närmaste perfekt, utan fel och brister. I förhållande till maken har Anne-Marie det besvärligt. Hon ställer enorma krav på honom. Han lastas för de många konflikter som uppstår i hemmet. Gruppledaren påpekar vid tillfälle hennes orealistiska förväntningar på män, vilket så tydligt framträder i gruppsituationen. Hon upplever då att hon ser sina relationer med nya ögon. Hon ser tydligt hur hon ville få likheter mellan gruppledaren och hennes pappa. Hur hon ville forma om sin man efter den mallen, etcetera.

Det konstaterades ovan att gruppsykoterapin inte i första hand ägnar sig åt försvarsorganisationens verksamhet. Indirekt sker dock givetvis bearbetningar av olika försvarsmekanismer, genom att deras "derivat" dyker upp under det successiva medvetandegörandet av självidentiteten (se mer därom nedan).

En ökad medvetenhet om självorganisationen medför sannolikt på sikt en stabilare självidentitet. Jaget får tillgång till en mer samlad, kontinuerlig organisation av sitt själv.
Den ökade självmedvetenheten som den framstår i gruppsykoterapi leder också till en mer nyanserad och "levande" självidentitet. Ett stelt, onyanserat avstängande av självorganisationen från det medvetna jaget kan medföra svårigheter att göra nyanserade bedömningar i verkligheten. Den avgränsning som jaget gör bakåt i tiden till sin egen ontogenes, får sin konsekvens i att jaget på motsvarande sätt endast kan handla optimalt i en begränsad sektor av verkligheten.

Gruppsykoterapi och försvarsmekanismer

En ökad tillgång till självidentiteten i gruppsykoterapi leder sannolikt i första hand till ett mer konstruktivt utnyttjande av försvarsorganisationen.

I den tidigare rapporten (1972, kapitel IV) framhöll jag att försvarsmekanismerna är både adaptiva och patologiska. Och det är sannolikt att gruppsykoterapin kan få till effekt att försvarsmekanismerna i viss utsträckning kan utnyttjas i ett mer adaptivt syfte. Gruppsykoterapisituationen syftar ju till att, som Sigrell uttrycker det (1972, sid 126) "deltagarna bättre skall förstå sina egna konflikter och problem, hur de själva hanterar dessa problem och hur dessa avspeglas i relationer till andra människor".

Gruppsykoterapin kan alltså sägas ur en aspekt vara en möjlighet att under en längre tid få förståelse för hur man hanterar konfliktsituationer, det vill säga hur försvarsmekanismerna fungerar. Denna förståelse kan leda till att man på ett mer konstruktivt sätt kan möta konflikter. Personer som i sin konfliktfyllda vardag upplever starka inre skuldkänslor, och känner sig handlingsförlamade av introaggressiv depression, återfinnes bland de klienter som söker hjälp genom gruppsykoterapi. Denna ständiga inre självförödmjukelse som försvarsmekanismen "vändning mot det egna jaget" innebär, kan i gruppsykoterapi utvecklas till ett konstruktivt, självkritiskt förhållningssätt gentemot omgivningen, en positiv förmåga att se sin egen del i ett större sammanhang, i takt med en ökad självmedvetenhet i grupprocessen.

På samma sätt kan de personer som tenderar att "projicera" sin egen aggressivitet på andra i takt med ökat självförtroende i det accepterande, förstående klimatet i gruppen, bättre utnyttja sin sensitiva förmåga och vända den till förståelse i stället för fördömande av andra människors inre värld.

Den "isolerade", tvångsmässiga personen, som känner sig som en främlig inför sig själv, kan genom gruppsykoterapin eventuellt bli mer levande, "portionsvis". Kanhända kan denna person genom mildare former av isolering, till exempel rationalisering eller intellektualisering, genom sin tålmodighet konstruktivt analysera de konflikter som han ställs inför.

Och den alltid lika vänliga attityden hos personer med "reaktionsbildning". Kanske har de övriga gruppmedlemmarna starkt reagerat mot denna (i vårt samhälle frekventa) form av försvar.

Reaktionsbildningen anses av många som svår att bearbeta i psykoterapi (se till exempel Anna Freud 1967, Fenichel 1946). I gruppsykoterapi och psykoterapeutiska verksamheter av mer "här-och-nu"-betonad karaktär har jag dock den er-

farenheten att reaktionsbildning, eller snarare denna mekanisms tydligt framträdande "derivat", lättare låter sig bearbetas än i den klassiska psykoanalytiska formen. Förutsättningen är dock att psykoterapiprocessen upplevs som relativt trygg och att det finns en förståelsemässig beredskap hos gruppdeltagare och gruppledare att ta emot de impulser, känslor som alltid finns under den övertäckande reaktionsbildningsmekanismen.

Sammanfattning

Jag har utgått ifrån grundläggande skillnader mellan den individualanalytiska och gruppanalytiska processen. Den individualanalytiska situationen syftar i högre grad till omstrukturering av personligheten och inriktar sig i detta syfte mer på den omedvetna ego-verksamheten, i särskilt hög grad försvarsorganisationen. I den meningen kan individualanalysen beskrivas som vertikal.

Den gruppanalytiska situationen är i vidare mening mer en social situation än tvåpersonsförhållandet och blir med tillvaratagandet av gruppens möjligheter en mer här-och-nu-betonad verksamhet, en horisontell analys.

Därvidlag visar det sig att den gruppanalytiska situationen möjliggör förändringar hos de individuella gruppdeltagarna som kan beskrivas som en ökad medvetenhet historiskt och känslomässigt i fråga om självidentitetens olika aspekter.

Jaget får större rörelsefrihet med tillgång till en självidentitet som uppvisar kontinuitet och nyanser.

Beträffande försvarsorganisationens grundläggande struktur är det sannolikt att relativt små förändringar kan förväntas inträffa i dess uppbyggnad. Sannolikt verkar gruppsykoterapi på så vis att de i organisationen ingående försvarsmekanismerna i större grad kan användas konstruktivt och adaptivt i takt med att ett större självförtroende växer fram genom gruppsykoterapiprocessen.

DEL II. UNDERSÖKNINGENS UPPLÄGGNING OCH GENOMFÖRANDE

KAPITEL V
UNDERSÖKNINGENS MÅLSÄTTNINGAR

I den teoretiska bakgrunden till föreliggande undersökning har jag försökt gå grundligt till väga vad gäller utvecklingen av olika begrepp inom ego-psykologin och de teoretiska förutsättningar varpå den perceptgenetiska forskningen vilar. I särskilt hög grad därvidlag har intresset förankrats till DMT-testet.

Två huvudbegrepp har naturligt utkristalliserats i den teoretiska framställningen, begreppen självidentitet och försvarsorganisation.

Lika grundligt som jag tycker att ego-psykologin har lyckats utveckla en hållbar teoretisk position vad gäller försvarsmekanismernas utveckling och funktion i det vardagliga livet, lika ytligt och oanalyserat i de här sammanhangen har den psykoanalytiska skolan fört in självbegreppet som en väsentlig del av den verksamhet som håller oss psykiskt "vid liv" i relation till den inre och yttre verkligheten.

Självidentiteten kan sägas i viss mån ha negligerats av Hartmann, men fått en viktigare position av Erikson inom ego-psykologin. I övrigt förekommer begreppet "själv" frekvent inom den humanistiska psykologin. Denna inriktning inom psykologin har fört fram en mängd existentiella psykoterapiformer. Begreppet självidentitet har utvecklats parallellt med att psykoterapiverksamheterna fått en allt mer här-och-nu-betonad prägel.

Själv-begreppet har sålunda i likhet med andra begrepp i den psykoanalytiska personlighetsteorin härletts ur den praktiska psykoterapiverksamheten.

Ansatsen är dock olika vad gäller de båda psykoterapeutiska inriktningarna.

Företrädare för den traditionella psykoanalysen har lagt tyngdpunkten på utforskning av det omedvetna (att göra det omedvetna medvetet) medan den humanistiska psykologins representanter inriktar sig på förmedvetandet och medvetandet i sin psykoterapi.
Jag har funnit det angeläget att till ego-psykologins personlighetsteori, som jag sympatiserar med, fastare knyta samman begreppet "själv", på det sätt som jag tidigare skisserat i denna rapport (kapitel II).

Självidentiteten ses här som en förmedveten hierarkisk organisation som står till det medvetna jagets tjänst.
Självidentiteten återspeglar egos integrerande verksamhet, och skapar därmed åt jaget den handlingsfrihet som behövs i anpassning till den föränderliga verkligheten.

Om självidentitetens olika aspekter har konstaterats att *de är förmedvetna*, innebärande att *de kan medvetandegöras*.
Forskningsmässigt är detta en fördel. Självidentiteten är möjlig att studera utan att man behöver dra indirekta slutsatser om data till omedvetna nivåer, som är fallet vid forskning med den psykoanalytiska begreppsfloran i allmänhet.

Gruppsykoterapi är den psykoterapiform som förefaller vara mest lämpad för studier av aspekter på självidentiteten. Ett av syftena med gruppsykoterapi synes vara att medvetandegöra olika aspekter av självidentiteten (se kapitel IV).

En första målsättning med föreliggande undersökning kan därigenom formuleras:

> Att studera olika aspekter av självidentiteten som dessa aspekter framträder genom inflytande av gruppsykoterapi.

Försvarsorganisationen har varit föremål för en noggrann analys i den förra och föreliggande rapport. Dess verksamhet sker omedvetet och den aktiveras då ego hotas med sammanbrott.

Försvarsorganisationens relation till självidentiteten har tidigare diskuterats (kapitel II) och den sannolika utveckling som den undergår som effekt av gruppsykoterapi (kapitel IV).

Ytterligare en målsättning med föreliggande undersökning formuleras sålunda:

> Att studera försvarsorganisationens utveckling som den uttrycks i självidentiteten genom inflytande av gruppsykoterapi.

Jag har i en tidigare rapport, men också i den föreliggande gjort en relativt omsorgsfull genomgång av de väsentligare teoretiska grundvalar som testet DMT rimligen torde vila på. Den information som utvinnes ur testet uttrycks inom ramen för en perceptgenes.
Sannolikt är det olika aspekter av självidentiteten som vanligen kommer till uttryck i perceptgenesen.
Det största användningsområdet har DMT onekligen fått vid MPI[x)] och uttagningar till aspiranter vid flygvapnet. Bilder med inritade hot-situationer visas, aktiverande försvarsorganisationen hos de testade aspiranterna. Efter ett visst scoringsystem gallras sedan de aspiranter ut som uppvisar en grav, patologisk försvarsorganisation, predicerande svårigheter att bemästra stressituationer i framtida flygtjänst.

x) Militärpsykologiska Institutet

Även andra typer av bilder har visats subliminalt i olika sammanhang (se Hessle 1972, kapitel X). Det är emellertid tunnsått med undersökningar där perceptgeneser studeras i relation till pågående psykoterapier. Framför allt saknas metodologiska anvisningar på vilket sätt den komplexa perceptgenesen bör analyseras i förhållande till anamnestiska data som de till exempel framträder i en gruppsykoterapi. Det enda utarbetade scoringsystem som finns, är MPI's analysmetodik av försvarsmekanismerna.

Den tredje målsättningen med föreliggande undersökning formuleras sålunda:

Att utveckla några metoder för analys av perceptgeneser från patienter i psykoterapi.

Den tredje målsättningen utgör undersökningens huvudmålsättning och kommer i viss mån att styra uppläggningen av undersökningen och bearbetningen av resultaten.
Det är sålunda i första hand ingen effektutvärdering av gruppsykoterapi som presenteras. Snarare rör det sig om en diskussion av vilken information som kan utvinnas ur perceptgenesen i relation till de anamnestiska data som patienter i gruppsykoterapi tillhandahåller.
På det viset blir det en validitetsstudie där information i form av prediktioner från perceptgenesen jämföres med anamnestiska data från andra källor.

Undersökningen är också explorativ i den meningen att den information som erhålles i detta sammanhang är av sådan kvalitativ art att det borde vara möjligt att från resultatet erhålla impulser till en hel del möjliga utgångspunkter för fortsatt forskning inom områdena psykoterapi och personlighetspsykologi.

KAPITEL VI

VAL AV BILDER

Som tidigare nämnts har DMT i första hand utnyttjats vid MPI för uttagning av flygaspiranter till flygtjänst. Därigenom har ett par bilder utvecklats, vars stimulusuppbyggnad visat sig ha resulterat i perceptgeneser som prediktionsmässigt differentierar i anpassningen till flygtjänst. (Neumann 1967.)

Bilderna som i fortsättningen benämns DMT I och DMT II, är diapositiv innehållande hotsituationer.

DMT I föreställer en pojke i 10-årsåldern sittande centralt placerad vid ett bord. På bordet ligger en leksak. Bakom pojken syns en medelålders man med påfallande aggressivt utseende.
DMT II föreställer en yngling iklädd kostym sittande på huk. Han spelar på ett stränginstrument med banjoliknande utseende. Bakom honom nalkas en aggressiv, medelålders man. Miljön omkring figurerna och attributen på bilderna, framträder inte. Det är en gråtonad bakgrund.

Relationen mellan fp´s reaktioner på situationerna i bilderna och den verklighet som omger fp i flygaryrket är tänkt på följande vis: "Testsituationen är en miniatyr av de stressituationer som dagligen möter piloten. Eventuellt aktiverade försvarsmekanismers inverkan på anpassningsförloppet i testet tar sig uttryck i inadekvat realitetstestning med åtföljande förvanskning av stimulusbilden. Försvarsorganisationen betraktas som en relativt stabil generell disposition hos individen att handla med samma typ av försvarsbeteende i andra hotfulla situationer, som upplevs traumatiska. För flygarens vidkommande antages att en omfattande försvarsorganisation visar sig i dålig anpassning till yrkesfunktionen. I allmänhet inträffar felhandlingar av olika slag under flygpassen som en följd av att individen i riskfyllda situationer inte kan differentiera, uppfatta och adekvat reagera på en mängd betydelsefulla stimulusinformationer från instrument och miljön utanför kabinen. Svårigheter är också antagliga vid anpassningen till kamrater, till motsatta könet och till det militära kollektivet. I allvarligare fall tar sig den otillräckliga jagstyrkan uttryck i flygrädsla och psykosomatiska symtom." (Neumann 1968, sid 9.)

Om man så vill kan gruppsykoterapisituationen beskrivas som en stressituation, med hos gruppdeltagarna åtföljande ångest och aktiverande av försvarsorganisationen.
Det stora antal och varierande konfliktsituationer som uppkommer i gruppskoterapiprocessen har stark anknytning till de enskilda gruppdeltagarnas upplevelser i vardagen, både i nu-situationen och (kanske främst) tidigare upplevda konflikter

i ontogenesen.

Försvarsorganisationen i hela sin hierarki aktiveras sålunda periodvis och gruppsykoterapin bearbetar bland annat de föreställningar och känslor som är knutna till självidentiteten, uppkomna på grund av aktiverat försvar.

Bilderna DMT I och DMT II har med andra ord hög relevans i föreliggande undersökningssammanhang.

För kvinnliga fp har utvecklats bilder som motsvarar den manliga versionen av DMT I och II.
I DMT I sitter en centralt placerad flicka framför ett bord på vilket ligger en stekpanna. En aggressiv, medelålders kvinna nalkas bakifrån.
I DMT II syns en flicka i klänning på huk. Hon håller en öppen handväska framför sig. Bakom finns en arg, medelålders kvinna.

Perceptgenesens innehåll varierar med olika simulusmotiv. Eftersom det i perceptgenesén är möjligt att få information om olika aspekter av självidentiteten kan det vara skäl att välja olika slags bilder för att få relevant och varierande information om centrala aspekter av självidentiteten.
Framför allt är det av värde om de bilder som visas är utvalda med hänsyn till de temata som man på förhand vet kommer i fokus i den gruppsykoterapeutiska processen.

Ett sådant tema som alltid dyker upp i gruppsykoterapier rör gruppmedlemmarnas relationer till auktoriteter. Detta tema manifesterar sig i ambivalenta känslor gentemot främst gruppledaren. (Temamässigt aktualiseras gruppmedlemmarnas individuella erfarenheter i förhållande till auktoritetsfigurer över huvud taget, främst till föräldrarna.) Rester av sådana upplevelser, som på djupet berör centrala konflikter angående frågor om beroende - oberoende överförs på i första hand gruppledaren under gruppsykoterapiprocessen (se mer härom i Sigrell 1968, samt sid 33 i denna rapport).

Valet av en bild vars innehåll uttrycker det ovan beskrivna auktoritetsförhållandet (beroende - oberoendeproblematiken), aktualiserar sannolikt väsentliga aspekter av självidentiteten.

I Lund har ett par bilder utvecklats som förefaller vara optimala i detta sammanhang. Bilderna har ungefär samma utformning med den skillnaden att den ena bilden är avsedd för manliga fpp, den andra för kvinnliga fpp.
I bildens manliga version finns en centralt placerad pojke i 10-årsåldern. Han är ganska prydligt klädd i kavaj och slips, liksom hans sannolika fader, en man i yngre medelåldern, som står bredvid och tittar vänligt på pojken.

De befinner sig utomhus. Ett par träd syns tydligt i bilden. Bakom ena trädet lyser en måne. Bergskullar skymtar i bakgrunden.

Denna bild benämns i fortsättningen: F/S (far-son).

Den kvinnliga versionen ser likadan ut, men de manliga figurerna är utbytta mot en flicka och en 30-40-årig kvinna (mor-dotter). Denna bild benämns i fortsättningen: M/D (mor-dotter).

I den nyssnämnda undersökningen (Sigrell 1968) framträdde ytterligare två temata som var kännetecknande för en gruppsykoterapi av det slag till vilken föreliggande undersökning refererar. Gruppmedlemmarna diskuterade med ökad intensitet *önskan att ge upp sina neurotiska beteendemönster och de konsekvenser detta skulle få.*
Vidare uttryckte gruppmedlemmarna på olika sätt *önskningar om hjälp* med sina problem (op. citat sid 139).

Det är svårt att föreställa sig hur dessa temata skulle kunna visualiseras på en bild. Men man kan säga att de är uttryck för de enskilda gruppmedlemmarnas ambivalens mellan en vilja att förändra sin tillvaro, och en fruktan för det nya, det främmande i att denna förändring i tillvaron skulle kunna vara möjlig. Ambivalensen är ett uttryck för en rädsla för att självständigt ändra på ett livsmönster som präglat tillvaron, ett livsmönster som samtidigt förhindrat utvecklingen av självständighet, självförtroende.
Med ett ökat självförtroende genom gruppledarens och de övriga gruppmedlemmarnas stöd i gruppsykoterapin, följer en allt starkare aktualisering av ovan beskrivna motsättning.

Det finns en bild som tidigare utnyttjats i DMT-sammanhang av framför allt U. Kragh (1955, sid 14, se också Hessle 1972, kapitel X, där jag beskriver något hur bilden använts).
Bilden utgör en scen ur filmen "Oliver Twist", och visar hur en ung pojke (Oliver Twist) kommer springande från en mörk gränd mot betraktaren. Han springer framåt, på en kullerstensbelagd, ljust framträdande gränd. I hörnet vid en tegelvägg står några korgar. Pojken är ljust klädd i skjorta och byxor.

Ganska väl symboliserar denna bild den temaframtoning i gruppsykoterapi som nyss beskrivits. Behovet av förändring finns i den påtagliga rörelsen hos pojken i bilden. Och han rör sig från det ångestfyllda mörkret i bakgrunden mot ljuset, och en möjlig optimism framför honom.

Det finns sålunda skäl att välja Oliver Twist-bilden i föreliggande undersöknings-

sammanhang.
I fortsättningen kommer denna bild att benämnas: O.T.

Valet av ytterligare bilder till denna undersökning är starkt begränsat av praktiska skäl. Vid varje testtillfälle visas två bilder i serier om högst 20 exponeringar med stigande visningstid för varje bild. Därutöver tillkommer en demonstrationsbild (som visas en gång initialt) samt en distraktorbild.
Distraktorbilden exponeras före, mellan och efter visningen av de två huvudbilderna. Hela testproceduren pågår på det viset i drygt en timme, vilket synes vara en maximal tidsperiod, med tanke på att det är en psykiskt påfrestande situation.

De fyra bilder som utvalts för denna undersökning:

DMT I, DMT II samt F/S (M/D) och O.T. måste därför uppdelas på två testtillfällen. Deras antal är också avpassade för en sådan uppdelning.
DMT I och II administreras därvid vid ett av testtillfällena, F/S (M/D) och O.T. vid ett annat testtillfälle.

I nästa kapitel, i samband med utveckling av undersökningens design, kommer jag att gå närmare in på valet av testtillfällen i förhållande till gruppsykoterapiverksamheten.

KAPITEL VII

DESIGN

Föreliggande undersöknings uppläggning är samordnad med det i inledningen omtalade forskningsprogrammet, vilket denna undersökning utgör del av.

Forskningsprogrammet har fått arbetsnamnet:
Effekterna av gruppåverkan och i första hand psykoterapi.
Och dess uppläggning förelåg i skissform år 1971 (Sigrell 1971).
En serie delprojekt utarbetades inom ramen för forskningsprogrammet, alla med det gemensamma intresset att studera olika gruppåverkningsformer (till exempel gruppsykoterapi, sensitivitetsträning) men med olika målgrupper (neurospatienter, stammare, lärare, etcetera) och med olika metoder (intervjuer, Q-sort, DMT, etcetera)

Ett av dessa delprojekt avsåg att studera effekter av 2 års gruppsykoterapi för patienter vid en öppen psykiatrisk klinik.

Huvudinstrumentet för en sådan utvärdering har utgjorts av intervjuer med gruppdeltagare i tre olika psykoterapigrupper. Problemställningar i det sammanhanget redovisas mer noggrant i ovan refererade rapport (Sigrell 1971) och en kommande rapport av samma författare.

Vid sidan av huvudinstrumentet, intervjun, bidrar två andra datainsamlingsmetoder med information inom ramen för huvudmålsättningen. Dels är det metodiken med så kallad "Q-sorting" (här förkortat till Q-sort), vilken avser att ge information om fp's inkongruens i självupplevelser. Dels i föreliggande undersökning aktuella studier av *perceptgeneser som de framstår vid administration av DMT*.
Genom att undersökningen på detta sätt skulle bidra som datainsamlingsmetod för utvärdering av effekter av psykoterapi, fick denna utvärdering till stor del styra dess uppläggning.

Huvudintresset i detta sammanhang har varit förankrat till gruppsykoterapigrupper med "neurospatienter". (För definition av gruppsykoterapi, se sid 31 och definition av "neurospatienter", se nedan i denna rapport.)
Också personer med stamningsbesvär i olika former av behandling, är föremål för forskningsinsatser med ovan antydda metodik. En redogörelse för forskningen med stammare återkommer jag till i en senare rapport. (En introducerande rapport har skrivits av F. Albert, 1970.)

Undersökningspopulation
Huvudundersökningen är sålunda inriktad på förändringar hos "neurospatienter".

Med "neurospatienter" avses i detta sammanhang: *de vuxna personer som på grund av psykiska besvär söker eller remitteras till psykiatrisk poliklinisk vård och rekommenderas någon form av psykoterapi.*

Den population som denna definition avgränsar, omfattar sålunda hjälpsökande patienter, av vilka en del kan antas ha viss kännedom om psykoterapins (gruppsykoterapins) målsättning och arbetssätt, medan andra i samband med läkarbesöket och rekommendationen till psykoterapi för första gången kommit i kontakt med denna behandlingsform.

Med denna populationsmarkering vill jag renodla den grupp av människor som, dels personligen uttrycker starka motiv att vilja förändra sin tillvaro (söker psykoterapi på grund av psykiska besvär), dels klarar att "fungera socialt" under det att de regelbundet (c:a en gång i veckan) följer gruppsykoterapin.
Populationen innefattar därmed inte de patienter som går i gruppsykoterapi samtidigt som de vistas på institution.

Ytterligare en anledning till populationsavgränsning är att valet av bilder för DMT-testningen dikterades av de temata som är framträdande i grupprocessen. Sigrell (1968) visade att *olika* temata framträdde i skilda psykoterapigrupper. En fängelsegrupp och en tonårsgrupp visade sig utveckla andra temata än neurosgruppen.

Denna av mig avgränsade population får vid tidpunkten för undersökningens planerande anses vara av faktiskt relativt ringa storlek. Gruppsykoterapin står i början av sin utveckling i vårt land, även om ett starkt intresse för psykoterapi i allmänhet vuxit fram. Ett flertal böcker har kommit ut på svenska (se till exempel Sigrell 1971, 1974, Modern svensk psykoterapi 1971) och antalet gruppsykoterapeuter har mångfaldigats, inte minst på grund av att olika kvalificerade utbildningsvägar har blivit möjliga för blivande gruppsykoterapeuter. (Bland annat i Stockholm, Göteborg och Lund.)
Genom dessa upplysnings- och utbildningsverksamheter har både den faktiska och presumtiva populationen av patienter i psykoterapi ökat markant under de senare åren.

De grupper som slutligen utvaldes skulle sålunda uppfylla följande kriterier:

1. De skulle starta samtidigt (hösten 1971)
2. Gruppdeltagarna är patienter vid öppen psykiatrisk klinik.

3. Vara av karaktären slutna grupper x)
4. Högst pågå i c:a två år.
5. Ledas av en kliniskt erfaren gruppsykoterapeut

Tre grupper utvaldes som uppfyllde ovanstående kriterier, två från en psykiatrisk klinik i Stockholm, där man sedan länge bedrivit gruppsykoterapi. Den tredje gruppen leddes av en privatpraktiserande psykiater med psykoanalytisk och gruppsykoterapeutisk utbildning.

Kontrollgrupper

Eftersom huvudsyftet med forskningsprogrammet är fokuserat till studiet av gruppsykoterapins effekter finns det anledning att diskutera en uppläggning med någon form av kontrollgruppsmetodik.
En i alla avseenden jämförbar likvärdig grupp som inte ges psykoterapeutisk inriktning är av olika skäl, inte minst etiska, omöjlig att konstruera i ett sammanhang av det här slaget. Sigrell (1971) beskriver därför andra kontrollmöjligheter. "Egen-kontroll" och kontroll genom "minimal - treatment" diskuterades under undersökningsplaneringen. Av olika skäl valdes att inte införa någon form av kontrollgrupp.

Huvudsyftet med min undersökning är inte i första hand att studera effekter av gruppsykoterapi, utan fastmer att utveckla olika vägar att fruktbart använda perceptgeneser i gruppsykoterapisammanhang (se kapitel V).
Därmed faller en kontrollgruppsanalys utanför ramen med föreliggande undersökning. Dylika problem behandlas i stället i en kommande rapport av Bo Sigrell, som svarar för intervjuanalyserna.

Planerad uppläggning av undersökningen

Översiktlig presentation av en skiss. Föreliggande undersökning baserar sig på en före-, efter-mätning samt "follow up" av patienter i gruppsykoterapi.
På sid 49 finns designen schematiskt framställd.

I den följande diskussionen kommer jag att lägga tonvikten vid DMT:s roll vid undersökningens genomförande. Q-sort samt huvudinstrumentet, intervjun, utvecklas närmare av respektive ansvariga i kommande rapporter.

Designen, som den framstår i skissen, är uppdelad i tre huvudrubriker: A. TID, B. UPPLÄGGNING och C. DATAINSAMLING.

x) Sigrell (1971) skiljer mellan öppna och slutna grupper: "I den slutna gruppen bestämmer man från början att terapiperioden skall vara till exempel 12 månader och att man efter en kortare initialperiod inte tar in några nya medlemmar." (Sida 27.)

A. TID: Undersökningen omspänner en tidsperiod av 3 1/2 år. Från datainsamlingsperioden och gruppsykoterapins igångsättande hösten 1971 till "follow up" under hösten 1974, fram till februari 1975.

B. UPPLÄGGNING: Det rör sig om två intensiva datainsamlingsperioder med tre datainsamlingstillfällen före gruppsykoterapi och fyra efter. Den 7:e och sista datainsamlingen äger rum c:a 1 - 1 1/2 år efter avslutad gruppsykoterapi. Det tillkommer dessutom ett mindre kontrolltillfälle (telefonintervju).

C. DATAINSAMLING: Datainsamlingen består av två intensiva perioder med tre observationer före gruppsykoterapi och fyra efter.
Arten av data är av tre slag (vertikalt i skissen):

a) Försvarsorganisation samt aspekter av självidentiteten genom analys av perceptgeneser från DMT.
b) Inkongruens i självuppfattningen som denna framträder i Q-sort.
c) Fenomenologiska anamnestiska data. I intervjuer och associationer framkommen information om försökspersonens aktuella livssituation och bakgrundsförhållanden. Upplevelser av och attityd till gruppsykoterapin.

Först går jag översiktligt in på de olika datainsamlingsmetodernas samhörighet i tiden, sedan kommer jag mer i detalj att motivera uppläggningen som specifikt rör testning med DMT.

Datainsamlingsmetodernas samhörighet i tiden. Före gruppsykoterapin sker datainsamling vid tre tillfällen (1, 2 och 3 i skissen).
Först DMT-testning med bilderna F/S (M/D) och O.T., någon vecka senare en intervju, därefter vid tredje tillfället just före gruppsykoterapistarten, DMT-testning med bilderna DMT I och II samt Q-sorttestning.

Skälen till att intervjun är frilagd är att den dels i sin uppläggning är psykiskt krävande för försökspersonen, dels att den tidsmässigt är lång, c:a 2 timmar. Q-sort och DMT går att förena till ett tillfälle. Q-sort går relativt snabbt att administrera och är inte särskilt psykiskt krävande. Tillsammans tar det c:a 2 timmar att testa med DMT och Q-sort.
Efter gruppsykoterapin framgår av skissen (4, 5 och 6) att samma procedur upprepas, fast omvänt: DMT-testning (bilderna I och II) plus Q-sort (4), intervju någon vecka senare (5), samt DMT-testning (bilderna F/S (M/D) och O.T.)(6). Till DMT-testningen vid datainsamlingstillfälle nr 6 är knutet en utfrågning av fp's bildupplevelser, som här kallas: associationer.
Denna datainsamlingsmetodik, här placerad i kategorin fenomenologiska anamnestiska data, kommenteras utförligare på sid 52 i denna rapport.

A. TID. hösten 1971 våren hösten 1973 hösten 1974 1975

B. UPPLÄGGNING: Före GRUPPSYKOTERAPI efter Follow up

C. DATAINSAMLING:

a. Försvarsorganisation, aspekter av självidentiteten.
b. Inkongruens i "självet".

c. Fenomenologiska anamnestiska data: motivation, problemsituation, objektrel.attityd till GT, etc.

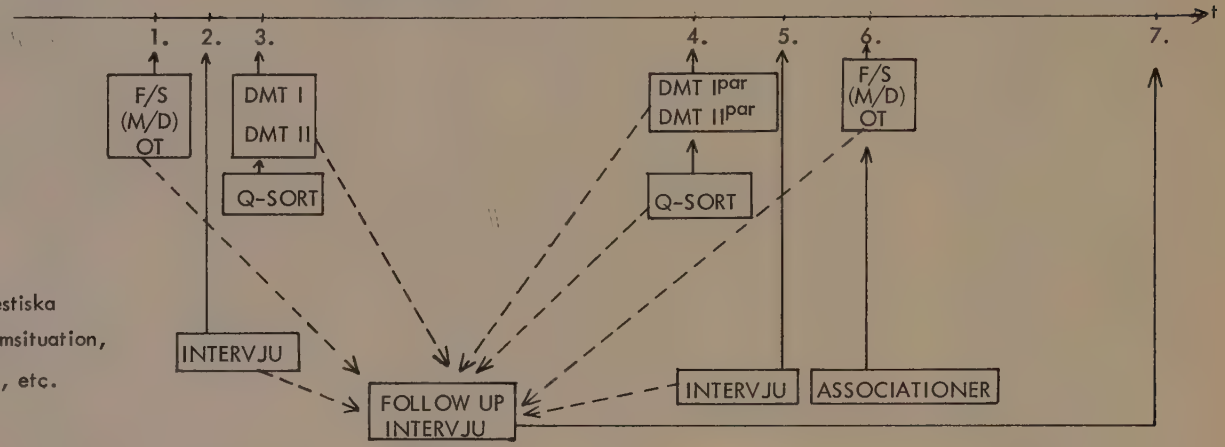

Fig 2. DESIGN FÖR FÖRELIGGANDE UNDERSÖKNING.

Förkortningar, etc.
GT = gruppsykoterapi
F/S = Far-sonbilden
M/D= Mor-dotterbilden
OT = Oliver Twistbilden
DMT I och II = hotbilder i standardversion
DMT I^{par} och DMT II^{par} = de parallellbilder som används vid retestning.

Heldragna pilar = inriktning mot datainsamlingstillfälle
Streckade pilar = information från olika slag av data till follow up-intervjun.

Vid 7:e datainsamlingstillfället återstår en intervju (c 7 i skissen). Denna intervju har tre syften:

För det första att ge gruppmedlemmarna feed-back från forskningen.
För det andra att med deltagarna i undersökningen kontrollera att deras egna utsagor är korrekt återgivna samt diskutera de prediktioner, tolkningar, utlåtanden som utvunnits genom analys av information från de vid tillfällena 1 - 6 ingående datainsamlingsmetoderna.
För det tredje att jämföra den aktuella livssituationen med den som den framstod vid intervjun efter terapi, samt få intervjupersonernas aktuella syn på gruppen och andra kommentarer som har med gruppsykoterapin att göra. Observera att follow up-intervjun inte avser att ge en ytterligare = tredje beskrivning av livssituationen.

Uppläggning av testningen med DMT. Som framgår av skissen i fig 2 administreras DMT fyra gånger, två gånger före gruppsykoterapin, två gånger efter. *Bilderna DMT I och II* exponeras för fp i samband med att gruppsykoterapin startar och direkt efter dess avslutning.
Avsikten med detta är att i linje med ett av undersökningens syften (sid 39) söka knyta den eventuella förändringen i försvarsorganisationen så nära som möjligt till fp´s utveckling i gruppsykoterapin.

Härvidlag föreligger två typer av problem.

1. faktorer som påverkar fp utanför gruppsykoterapin.
2. faktorer som har att göra med DMT:s konstruktion och tillämpning.

Beträffande den första punkten, berör den spörsmålet om det tidigare nämnda kontrollproblemet.

Den andra typen av problem rör svårigheter vid retestning med DMT. U Kragh sammanför dessa problem i två punkter i manualen till DMT (1968). För det första sker vid retestning en *kontraktion av perceptgenesen.* En eliminering av alternativa, marginella fenomen äger rum, i sin tur ledande till en snabbare och mindre associationsrik utveckling till korrekt varseblivning.
För det andra kan en *omkastning av faserna* äga rum.
Neumann (1967a) fann vid retestning med parallellversioner till de gängse hotbilderna en tredje effekt: en *repetitionstendens.* Fp vidhåller samma svar under långa perioder, beroende på en förväntan att se samma bild många gånger.

Om möjligt bör man alltså planera undersökningen så att retesteffekterna elimineras.

Kragh (1968) anser att "för begränsade syften kan möjligen retestning utföras då

tidsintervallet mellan testtillfällena är avsevärt" (op.cit. sid 9).
Begreppet "avsevärt" preciseras inte närmare i den refererade manualen. I föreliggande undersökning är dock tidsintervallet mellan testningarna drygt 2 år, vilket måste betraktas som en ganska lång tidsperiod i retestsammanhang.
Vidare utnyttjas vid det andra testtillfället med DMT I och II parallellversioner av bilderna, vilka utprovats och undersökts med avseende på parallellitet av A. Zachrisson (1972).

En annan utväg för eliminering av retesteffekterna är utnyttjandet av ett flertal bilder i testsammanhang som ligger nära varandra i tiden. Det faktum att administrationen av bilderna DMT I och II föregås av testningar med helt andra bilder (F/S (M/D) och O.T.) samt att denna procedur inte återupprepas kan resultera i en viss trolig effekt att retesteffekter motarbetas.

För att öka denna upplevelse av ett flertal olikartade bilder, användes olika distraktorbilder vid varje testtillfälle.

Två informationstyper är aktuella för undersökningen: Predicerad information och fenomenologiska anamnestiska data.
Den första informationstypen benämns predicerad information, eftersom den utvinnes genom tolkning av de perceptgeneser som DMT-testningen resulterar i. Vidare uttryckes tolkningen i form av deskriptiva aspekter av självidentiteten och i form av antaganden, förutsägelser om försvarsorganisationen och dess effekter på självidentiteten och beteendet i övrigt.

De skillnader som härvid uppkommer mellan testtillfällena 1 och 4 samt 2 och 3 diskuteras och utvecklas i termer av *förändring i aspekter av självidentiteten* respektive *förändringar i försvarsorganisationen.*
Denna predicerade information om varje fp förs sedan vidare till de datainsamlingsmetoder på det fenomenologiska anamnestiska planet, som kan ge stöd åt eller ej påvisa något samband med de utsagor som gjorts om självidentiteten.
Det finns två metoder mot vilka dessa utsagot om självidentiteten kommer att prövas: intervjuer, och associationer.

Intervjuerna är anamnestiska i den meningen att de ger riklig information om fp´s bakgrund. Dessutom tillkommer tolkningar gjorda efter "psykodynamisk" teori av intervjuaren. Viktigt i sammanhanget är follow up-intervjun. Under denna kommer intervjuaren att kunna pröva de fjorda utsagorna om självidentiteten som inte tidigare kunnat prövas i annat sammanhang. Det finns också möjligheter att tillsammans med fp gå igenom de påståenden om honom som tidigare funnit stöd genom överensstämmelser mellan flera metoder (se sid 50).

Associationer. Detta är en metod som U. Kragh framgångsrikt använt vid analyser av enskilda fall (1970). Metoden går ut på att försöksledaren (fl) efter genomgången testning, ber fp att associera fritt med utgångspunkt från intressanta faser i perceptgenesen. De associationer som då dyker upp är i allmänhet starkt emotionellt laddade och hänför sig ofta till av fp upplevda situationer långt bakåt i tiden. En jämförelse kommer att göras mellan associationsdata och vissa utsagor om självidentiteten vad gäller bilderna F/S (M/D) och O.T.

Associationsdatainsamlingen ligger sist, vid 4:e datainsamlingstillfället med DMT. Detta beror på att sannolikheten för att fp har tillgång till rikhaltigt förmedvetet material är större efter avslutad gruppsykoterapi än före.

Sammanfattningsvis administreras bilderna F/S (M/D) och O.T. samt DMT I och II före och efter gruppsykoterapi. Utifrån perceptgeneserna göres deskriptiva tolkningar i termer av försvarsorganisation och aspekter av självidentiteten hos varje fp.
Utsagorna om självidentiteten prövas sedan mot anamnestiska data från intervjuer och associationer. Associationsdata inhämtas i form av fp´s reaktioner på vissa intressanta faser i perceptgenesen hos bilderna F/S (M/D) och O.T. vid sista testtillfället.
För intervjuer svarar andra i projektet engagerade forskare.

KAPITEL VIII

UNDERSÖKNINGENS GENOMFORANDE

Allmänt om datainsamlingen

Hösten 1970 tillfrågades blivande medlemmar i tre psykoterapigrupper om de ville deltaga i en undersökning med syfte att belysa huruvida och på vilket sätt deltagare i psykoterapigrupper förändrar sin livssituation efter att ha deltagit i en psykoterapigrupp. Deltagande i undersökningen var inte något villkor för deltagande i terapin. Av de 21 blivande gruppdeltagarna avböjde tre och en gruppdeltagare slutade redan efter de första sammankomsterna. Undersökningsgruppen kom därmed att omfatta 17 gruppmedlemmar.

För att så lite som möjligt inverka på det "naturliga" psykoterapeutiska skeendet förlades huvuddelen av datainsamlingen före och efter gruppsykoterapin och efter att ha fått terapeuternas samtycke till undersökningen, togs ingen förnyad kontakt med dessa vad gäller själva grupprocessen eller gruppmedlemmarna förrän efter follow up-intervju.

I samband med en mindre delundersökning gjordes bandupptagning, vilket under en initialperiod har en störande effekt som emellertid senare försvinner. Under första året fick gruppdeltagarna även besvara en enkät (som inte ingår i denna undersökning).

Datainsamling före terapi. Under hösten genomfördes intervju, DMT-testning och självskattningar. Den största delen av datainsamlingen slutfördes innan deltagarna hade börjat i psykoterapigrupperna, men i några fall hade de hunnit med enstaka gruppsessioner.

Datainsamling efter terapi. Två deltagare lämnade terapin innan den var avslutad. En person efter c:a 11/2 år för militärtjänst, den andra personen efter ungefär samma tidsperiod på grund av att hon upplevde att gruppen inte längre "gav" henne något. De övriga gruppdeltagarna följde terapin i minst två år.

Datainsamlingen efter terapi förlades inte i direkt anslutning till avslutningen. Skälet var den separationsproblematik som kan aktualiseras i samband med en terapiavslutning och i samband därmed antagande om att gruppdeltagarna efter en viss tid skulle ha ett klarare perspektiv på grupperfarenheterna. Datainsamlingen skedde därför mellan 6 och 9 månader efter avslutad terapi. I något fall drog det ytterligare ut på tiden på grund av flyttning.

Follow up. Efter ytterligare en period om c:a 6 till 12 månader gjordes en follow up-intervju.

Förutom de tidigare redovisade syftena med follow up-intervjun (sid 50) kan nämnas att det vid detta tillfälle gavs en första möjlighet att ta ställning till publicering och eventuell redigering före publicering. Efter ytterligare 1 till 3 månader genomfördes en telefonintervju av intervjuaren för att ge försökspersonerna ännu en möjlighet att tänka över vårt samlade material. Efter redigering översändes till deltagarna den fallbeskrivning som skulle publiceras. Även om de redan vid follow up-intervjun hade gett sitt samtycke fick de tid att tänka över det hela eftersom de flesta kunde tänkas vara spända inför konfrontationen med sin egen personbeskrivning och även kanske uppleva denna konfrontation provocerande.

DMT-testningen

I tabell 1 redovisas tidpunkter för de gjorda testningarna med DMT. Försökspersonernas nummerbeteckning följer inte i successiv ordning, vilket beror på att flera DMT-undersökningar utfördes parallellt.

Tre testningar behöver kommenteras. Det saknas en testning med bilderna M/D och O T för fp nr 8. Fp nr 11 har uteblivit från en testning med bilderna DMT I och II. Testningen med bilden O T den 17/9 1970 för fp nr 15 misslyckades på grund av ett missöde i testsituationen.

Fp nr 8 visade sig svår att få tag i för testning under våren 1973. Efter upprepade telefon- och brevförsök, lyckades intervjuaren få kontakt med henne och hon lovade att kontakta testledaren för att bestämma tidpunkt för sammanträffande. Tyvärr har vi inte lyckats få kontakt med henne sedan dess, inte heller för follow up-intervju. En analys är dock möjlig att genomföra utifrån perceptgeneserna från bilderna DMT I och II före och efter terapi.

Fp nr 11 hade just påbörjat terapi då det var aktuellt med testning med bilderna DMT I och II. Flera missförstånd uppstod i samband med tiden för sammanträffande. Av naturliga skäl blev han irriterad, och för att inte störa terapiprocessen beslöt vi att utelämna denna testning.

	Administrerade bilder			
Fp nr	F/S(alt.M/D), OT	DMT I och II	DMT I^{par} och II^{par}	F/S(alt.M/D), OT
2. kvinna	2/9 1970	23/10 1970	6/2 1973	14/5 1973
4. man	5/9 1970	13/11 1970	15/10 1972	26/3 1973
5. kvinna	8/9 1970	27/11 1970	1/12 1972	2/4 1973
6. man	8/9 1970	27/10 1970	1/10 1973	29/10 1973
7. man	9/9 1970	20/11 1970	20/10 1972	2/4 1973
8. kvinna	9/9 1970	22/1 1971	15/2 1973	
10. kvinna	11/9 1970	3/11 1970	12/6 1973	18/6 1973
11. man	12/9 1970		13/11 1973	24/1 1974
12. man	14/9 1970	24/10 1970	24/5 1973	4/6 1973
13. man	15/9 1970	3/11 1970	14/6 1973	5/12 1973
14. kvinna	16/9 1970	17/10 1970	12/3 1972	29/3 1973
15. kvinna	17/9 1970	24/10 1970	2/10 1972	8/10 1973
17. kvinna	24/9 1970	17/11 1970	10/10 1972	9/4 1973
18. man	1/10 1970	17/11 1970	26/2 1973	21/5 1973
22. kvinna	17/10 1970	24/11 1970	19/10 1972	21/5 1973
23. man	20/10 1970	9/11 1970	9/3 1973	14/5 1973
27. man	24/11 1970	30/11 1970	6/11 1972	4/6 1973

Tabell 1. Försökspersoner och datum för testningar med DMT.

För fp nr 15 visades av misstag en annan bild än O T vid det första testtillfället. Bilden M/D kunde dock administreras utan missöden och analysen av herofigurens förändringar i perceptgenesen genomföres sålunda enbart på basis av perceptgeneserna från M/D-bilden.

Testningarna utfördes i olika miljöer beroende på att en stationär lokal för klinisk DMT-testning ännu inte kunnat uppbringas i Stockholm. I huvudsak har dock utnyttjats de lokaler i vilka DMT-testning äger rum för uttagning till aspiranter vid flygvapnet.
De i manualen för DMT (Kragh 1969) upptagna föreskrifterna för testmiljö, ljusförhållanden, etcetera har följts i största möjliga utsträckning.

Testledare har varit författaren till denna rapport i samtliga fall utom vid testning med DMT I^{par} och DMT II^{par}. En i DMT-sammanhang mycket erfaren testledare vid Militärpsykologiska Institutet testade försökspersonerna med parallellversionerna till DMT I och II efter avslutad terapi. Möjligen finns en mindre skillnad i testledningsteknik mellan oss båda. Å andra sidan motverkar upplägggningen med skilda testledare sannolikt kontraktioner i perceptgeneserna som beror på att för-

sökspersonerna "känner igen" bildmotivet.

Försökspersonerna är som tidigare redovisats sammanlagt 17 stycken, fördelade på tre psykoterapigrupper. Uppdelningen på kön visar sig vara tämligen jämn, 8 kvinnor, 9 män.
Genomsnittsåldern är vid terapistarten för denna undersökningsgrupp 33 år. Den äldsta personen är 50 år, den yngste är 19 år. En person uppger sig ha synsvårigheter, fp 27. Med glasögon uppnår han en synskärpa om 0,6 dioptrier, vilket får anses vara ett mycket lågt värde. Vid en granskning av denna persons P1-fasplaceringar, kan vi notera möjligen en eller ett par fasers förskjutning på grund av dessa synsvårigheter. P1 kommer före terapi vid 7:e, 5:e, 3:e och 4:e exponeringen i respektive F/S, O T, DMT I och II. Efter terapi inträffar P1 vid 11:e, 3:e, 3:e och 4:e exponeringen vid samma bildordning. Att P1 kommer så sent som vid 11:e exponeringen vid F/S-bilden efter terapi, beror sannolikt inte i första hand på den dåliga synskärpan (vilken till yttermera visso inte försämrats under terapiperioden), utan på en isoleringsbenägenhet (det vill säga försvarsmekanism) hos denna fp. (Se sid 139.) Beträffande C-fas uppnås denna vid F/S och DMT II efter terapi. T-faser förekommer också vid de sista exponeringarna vid samma bilder före terapi.
O T-bildens perceptgeneser har relativt likartat utseende före och efter terapi. Detta torde sammanfattningsvis innebära att den dåliga synskärpan hos fp nr 27 i mycket ringa utsträckning påverkat hans förmåga att ge adekvata personlighetsmässiga svar på de subliminalt visade bilderna.

Vid den sista testningen har som avslutande moment associationsteknik utnyttjats som datainsamlingsmetod. Med utgångspunkt från det känsliga personliga material som aktualiseras i samband med testningen och associationerna har ofta denna teknik glidit över i ett samtal av stödterapikaraktär. Jag har med andra ord känt mig tvungen att "avrunda" det samtal som påbörjats för att inte lämna försökspersonerna i en genom DMT-testningen aktualiserad problematik. Trots denna avrundande försiktighetsåtgärd har problemfyllda efterdyningar inte kunnat förhindrats i åtminstone ett fall (se fp nr 14 sid 131).

I samband med detta avslutande moment har jag också i regel delgett försökspersonerna en del av de fundamentala teoretiska grunder på vilka DMT-testet bygger, samt de tankegångar jag själv hade i samband därmed vid testtillfället. Jag har helt enkelt ansett det vara etiskt rimligt att förfara på det viset.
DMT-testets konstruktion tillåter inte en på förhand meddelad upplysning till försökspersonerna om vad testningen innebär, däremot bör någon information delges efteråt, enligt min uppfattning.

KAPITEL IX

VAL AV METODER FÖR ANALYS AV PERCEPTGENESER

Från de 17 försökspersoner som testats med DMT före och efter gruppsykoterapi föreligger ett relativt stort antal perceptgeneser klara för analys.
Generellt är försökspersonerna testade fyra gånger. Enligt bortfallsdiskussionen i förra kapitlet har dock inte samtliga 17 försökspersoner genomgått alla fyra testningarna. Fullständiga testningar finns för 14 försökspersoner. För övriga tre fpp saknas någon eller några perceptgeneser.
Detta innebär att totalt 131 perceptgeneser bildar underlag för den fortsatta analysen.

En analys av det här slaget kan dock bli relativt detaljerad och omfattande. För att få en realistisk uppfattning om hur vittgående analysen bör vara med hänsyn till denna undersöknings omfattning och syften, har jag snabbskisserat totalt antal möjliga faser att analysera.
Den yttre ramen för tachistoskopisk exponering av varje bild är 20 exponeringar. Högst 20 gånger visas varje bild med stigande exponeringstid om inte korrekt varseblivning (C-fas) uppnåtts tidigare.
Om vi gör tankeexperimentet att alla fpp har P1-fas vid första exponering för varje bild, och inte uppnår C-fas, innebär detta totalt 20 x 131 = 2.620 faser.
De flesta perceptgeneser är givetvis kortare, och det är därför realistiskt att räkna med att drygt 2.000 faser ingår i undersökningens perceptgeneser.
Det är därför angeläget att hitta analysmetoder som medför att inte resultatbearbetningen blir allt för omfattande.

Under nästa rubrik har jag samlat ett urval av undersökningar under fyra analysmetoder. Avsikten är snarare att presentera analysmetoden i fråga än att ge en representativ bild av existerande undersökningar med DMT.
Vidare är uppdelningen i fyra områden baserade på den relevans analysmetoderna har för denna undersökning.

Fyra huvudapproacher för analys av perceptgeneser

De vägar man hittills prövat vid analyser av perceptgeneser har jag valt att dela upp i fyra huvudlinjer. 1. Analys av perceptgenesens utsträckning. 2. Analys av försvarsorganisationen utifrån dess derivat i självidentiteten. 3. Interseriala jämförelser mellan olika perceptgeneser hos samma försöksperson. 4. Analys av stimulusuppbyggnad i varje fas i perceptgenesen i jämförelse med anamnestiska data.
I det följande ger jag en kortfattande presentation av dessa fyra metoder att behandla information i perceptgenesen.

Analys av perceptgenesens utsträckning. Flera undersökningar talar för att kontraktioner av perceptgenesen äger rum vid retestning (till exempel Kragh & Smith 1970, Neumann 1967).
Vid det andra testtillfället ser man således bilden korrekt snabbare.
Tidigare har jag redovisat att orsaken till dessa effekter har att göra med elimination av marginella fenomen som äger rum vid första testtillfället. Vidare får detta till effekt att färre antal teckenvarianter uppträder vid retestningen. Det blir ett flertal faser nära korrekt tolkning av bildmotivet. C-faser och T_c-faser dyker upp med större frekvens.
Emellertid har DMT-undersökningar med en approach av det här slaget i första hand varit fokuserade på stabiliteten i underliggande försvarsorganisation. I ingen av undersökningarna har man studerat hur perceptgenesens utsträckning förändrats som effekt av yttre miljöpåverkan.

Analys av försvarsorganisationen. Denna analys är den mest utbredda och pågår till exempel vid uttagningar av flygaspiranter.

I varje fas i perceptgenesen från administrerade "hotbilder" kodas förvanskningar av stimulusinnehållet i termer av operationellt definierade försvarsmekanismer. (Se Kragh 1968 och Hessle 1972, kapitel VII.)
Vanligen uppförs kodningarna i form av siffror på en kodningsblankett för databearbetning, och med en viss övning kan man få en relativt god överblick över den refererade försvarsorganisationens uppbyggnad.

Nästa steg i en analysmetod av det här slaget är någon form av analys av försvarsorganisationen samt dess samband med fp's personlighet i övrigt.
I piloturvalssammanhang har man under flera år studerat olika, på detta sätt operationellt definierade, försvarsmekanismers samband med varierande kriterier på anpassning i flygtjänst. En del tecken på försvarsmekanismer på olika nivåer i perceptgenesen har därvidlag visat sig ha mycket god prognostisk förmåga vad gäller att predicera framtida svårigheter i anpassning till flygaryrkets hårda krav på "stresstolerans". (Neumann 1967a). På MPI har man utifrån dessa resultat utvecklat en 9-gradig skala för att kunna bedöma DMT-protokollens olika grad av patologi.

Andra vägar att utnyttja analysen av försvarsorganisationens framträdande i perceptgenesen än i urvalssammanhang, är till exempel studier av *drömarbetets samband med olika försvarsmekanismer* (Martin Johnsons undersökning, i Kragh & Smith 1970, se också Sjögren 1972) och studier av *defensiva perceptgenetiska strukturer i den religiösa personligheten.* (Kragh & Johnson i Kragh & Smith 1970.) I den första undersökningstypen relateras dröminnehåll

och drömfrekvens till arten och graden av försvar i perceptgenesen. I den andra undersökningstypen framställs utifrån psykoanalytisk teori, hypotesen att religiösa personer i experimentgruppen är mer försvarsbenägna än personer i kontrollgruppen.
I övrigt kan i det här sammanhanget nämnas ett större projekt som pågår i Lund med flera hundra fpp, där Zachrissons (1972) optimeringsstudie och utveckling av parallellbilder till DMT I och II redan tidigare refererats i denna rapport. Man får en viss uppfattning om försvarsorganisationens "utseende" i normalpopulationen.

Några andra större studier där försvarsorganisationen i hela sin utbredning, som den framstår i perceptgenesens faser, sätts i relation till försökspersonens allmänna fungerande i övrigt, känner jag inte till. x) De teoretiska riktlinjer psykoanalysen tillhandahåller i böcker och artiklar i tidskrifter, är baserade på ett fåtal försvarsmekanismers dominerande och sammansatta verkan i form av diagnostiska syndrom (se Hessle 1972).
Svårigheten ligger i att man med DMT sannolikt får tillgång till en försvarsorganisation med sådant djup och sådan bredd att det har öppnats möjligheter av ett helt nytt slag att studera personlighetsutvecklingen i verkligt djup bemärkelse. Viktiga i det här sammanhanget har därför varit de studier av ett fåtal noggrant genomgångna fallbeskrivningar som presenterats, och vilka de följande två analysapproacherna kan sägas vara representanter för.

Interseriala jämförelser mellan olika perceptgeneser hos samma försöksperson. Under denna rubrik sorterar de enstaka studier av enskilda fall som framför allt U. Kragh svarat för. Flera bilder har administrerats med en fp (se till exempel Kragh & Smith 1970, kapitel 6). Genom att parallellägga perceptgeneserna får man en uppfattning om det visuella rekonstruktionsarbetet är likartat i flera serier. Upplevda traumata i livsgenesen har därvid kunnat spåras i flera perceptgeneser på samma fasnivå.
Syftet med en metodik av det här slaget är vanligen att studera hypotesen om perceptgenesens parallellitet med ontogenesen.

Analys av stimulusuppbyggnad i varje fas i perceptgenesen i jämförelse med anamnestiska data. De undersökningar som hör hit är i allmänhet ovanligt välförsedda med anamnestiska data. Kragh använde sig vid analysen av "dipsomanen" (se op citat) av ett flertal intervjuer, både med fp och dennes moder, ett frågeformulär samt associationsmetodik för att få tillgång till ontogenesdata att jäm-

x) Det finns dock några undersökningar gjorda med DMT närbesläktade MCT (Se till exempel Smith & Nyman 1961, Smith & Johnson 1962, 1963.)

föra med perceptgenesdata. Genom en noggrann analys av utelämnanden, tillsatser och omtolkningar i varje successiv fas (op citat, sid 88) kunde nästan varje fas knytas till olika upplevelser i försökspersonens bakgrund.

En annan utväg är att jämföra data från perceptgenesen med tolkningar gjorda i psykoterapi. Sharma & Haas (1973) studerar för närvarande på det viset patienter i psykoterapi. Utifrån perceptgenesen vid en administrerad "hotbild" formulerar de ett antal påståenden om patienternas problematik och försvarsorganisation. En jämförelse göres sedan mellan dessa påståenden och de tolkningar om fp som dennes psykoterapeut kan framlägga på basis av flera års "datainsamlande" i psykoterapi.
Liknande psykoterapistudier har påbörjats av U. Kragh i Oslo.

Analysmetoder i föreliggande undersökning

Under denna rubrik diskuterar jag och motiverar mina egna valda analysmetoder i denna undersökning. I detta sammanhang blir diskussionen av de olika approacherna något kortfattad. En mer utförlig diskussion följer som inledning till de olika resultatkapitlen.
Av de ovan presenterade analysmetoderna är den första praktiskt enkel att genomföra. Ett studium av perceptgenesernas längd samt antalet C-faser (T_c-faser) vid första och andra testtillfället.
Denna undersökning har upplagts så att retesteffekter på grund av instrumentets konstruktion i största mån ska undvikas (sid 50). Härigenom kan vi anta att de förändringar som inträffar i perceptgenesernas utsträckning till stor del kan ha att göra med påverkan från den yttre miljön. För dessa försökspersoner är det sannolikt att gruppsykoterapin har haft inflytande på perceptgenesernas utsträckning på flera sätt.
Kontraktioner i perceptgenesen kan till exempel vara uttryck för att självidentiteten befriats från starkt verklighetsförvanskande derivat från energikrävande försvarsmekanismer.
Å andra sidan kan man tänka sig att en lyckosam gruppsykoterapi kan leda till en förlängning av perceptgenesen vid retestning. En påfallande kort och "stel" perceptgenes, som saknar associationer och marginella alternativ kan vid testning efter gruppsykoterapi, ha ett mer variationsrikt, "friare" innehåll. Uttryckt i försvarsorganisationstermer kan man tala om att en stel organisation med en dominerande mekanism, till exempel isolering har övergått till att bli mer flexibel, med tillgång till fler försvarsmekanismer.

Beträffande de övriga frågeställningarna i samband med förnyad testning, kan kommenteras att omkastning av faser och tendens att repetera temata genom flera faser kan äga rum på grund av att personliga konflikter har aktualiserats och

bearbetats i gruppsykoterapi, där försjutningar i gruppdeltagarnas personliga problemkomplex ofta äger rum. Essentiella upplevelser i barndomen kan till exempel manifestera sig tydligare, "breda ut sig" i perceptgenesen, än för ögonblicket mindre viktiga händelser, vilka kondenseras (jämför Kragh & Smith 1970, sid 36).
Bilderna DMT I och II har en välavgränsad och klar definition av C-fasen i manualen till DMT (Kragh 1968). Ett studium av perceptgenesernas förändring i utsträckning mellan det första och andra datainsamlingstillfället med DMT I och II blir den första analysmetod som redovisas i denna undersökning. (Kapitel IX.)

Beträffande de övriga bilderna (F/S (M/D) och O.T.) är C-fasbestämningen inte lika klar. En analys av förändring i längden på perceptgenesen blir därför vanskligare att genomföra. Därför kommer en sådan analys att aktualiseras vid dessa bilder, om förändringen är särskilt uppenbar, som i så fall diskuteras utifrån det totalintryck jag får av försökspersonens förändringar i övrigt.

En analys av försvarsorganisationen som redovisats inom den andra kategorin av metoder, är indicerad i en undersökning av det här slaget. Kodningsproceduren genomförs relativt snabbt av erfarna bedömare.
För att få en uppfattning om kodningsprocedurens tillförlitlighet har jag låtit två erfarna kodare parallellkoda perceptgeneserna från DMT I och II före gruppsykoterapin.
Någon metod att i detta sammanhang beräkna interbedömarreliabiliteten har jag inte kunnat hitta. Jag har därför utvecklat en egen analysmetodik för detta ändamål (se sid 71 o.f.).

Den skala som MPI använder för att bedömma grad av patologi som DMT-protokollen uppvisar är relevant för en mycket specifik yrkessituation, där kraven på de enskilda flygarnas "stresstolerans" är högt ställda.
Situationen för de som söker gruppsykoterapi är något annorlunda. Utifrån existerande psykoanalytiskt synsätt på försvarsorganisationens patogena verkan har jag därför försökt att utveckla en analysmetod som i gruppsykoterapisammanhang ter sig mer användbar. DMT-protokollen kan därvid grovt indelas i fyra kategorier efter den antagna försvarsorganisationens ökade grad av sannolika patologiska effekter på självidentitet och beteende.

Varje försökspersons personlighetsmässigt mest framträdande (och psykiskt mest handikappande) försvarsmekanismer har på det viset kunnat underställas en analys. Som tidigare nämnts är kunskaperna på det här området ännu inte särskilt djupgående. De försök till utlåtanden, baserade på de mest framträdande försvarsmekanismernas utveckling av symtomatologi, samt förändringen över tiden, får

anses vara av starkt explorativ karaktär.

Beträffande de övriga två ovan nämnda analysmetoderna kräver de en relativt ingående analys av enskilda försökspersoners anamnes. Föreliggande undersökning skulle bli allt för omfattande om jag genomgående analyserade fall-studier på det viset. Vidare är huvudundersökningen upplagd så att varje delmetod (DMT, Q-sort) levererar informationer, tolkningar, prediktioner till huvudinstrumentet: intervjun (samt i vissa fall till associationer). Intervjuaren utvärderar sålunda dessa utsagor utifrån det anamnestiska material han förfogar över.

Vid analysen av perceptgeneserna har jag med andra ord ingen som helst kännedom om de förhållanden som lett till att fp sökt gruppsykoterapi.

Utifrån denna undersöknings huvudsyfte (sid 40) vill jag med utgångspunkt från den omfattande teoretiska referensramen utveckla användbara metodiska ansatser vid studier av perceptgeneser bland annat för psykoterapiforskning.

De två metoder som jag sålunda valt att använda för studier av självidentitetsaspekter i perceptgeneserna från bilderna F/S (M/D) och O.T. har sin utgångspunkt i den teoretiska diskussion som framför allt förts i de tre första kapitlen i denna rapport.

Vid analysen av varje fas i perceptgeneserna för varje fp baserar jag sålunda de gjorda utsagorna på:

- att perceptgenesen uttrycker essentiella aspekter av självidentiteten
- att faserna successivt determinerar varandra
- att tidiga fasnivåer motsvarar tidiga identitetsupplevelser, sena fasnivåer aktuella identitetsupplevelser (se kapitel III).

Därvidlag har jag koncentrerat mig på främst den utveckling och förvanskning som "Hero-figuren" utsätts för på vägen mot korrekt varseblivning. Upprättandet av en enkel tabell för kategoriseringar av fp´s upplevelser av Hero-figuren, har underlättat bearbetningen och utgjort underlag för de utsagor om försökspersonens självidentitet som jag sedan kunnat verbalisera i form av påståenden. Utförligare om detta i kapitel XII.

De studier av temaförskjutningar i perceptgenesen som utgör min nästa analysmetod är baserad på antagandet att emotionellt viktiga upplevelser i tidig levnadsålder upptar en väsentlig del av individens problemsituation, och kommer med all sannolikhet att bearbetas i gruppsykoterapi.

Detta visar sig i perceptgenesen i form av ett "tema" som breder ut sig i flera faser. Om problemet i fråga är bearbetat i gruppsykoterapi (eller på annat sätt varit aktuellt för bearbetning), framträder detta i perceptgenesen efter gruppsykoterapi i form av kondensering, det vill säga "temat" har krymt till en eller

ett par faser.

Omvänt kan ett kondenserat tema före gruppsykoterapin tänkas breda ut sig under och efter pågående psykoterapi. Detta sammanhänger med att problemen under bearbetning i gruppsykoterapi hela tiden förskjuts. Olika problemkomplex så att säga täcker över varandra. En mer detaljerad analys utvecklas i kapitel XIII.

I det sista resultatkapitlet återvänder vi till bildupplevelserna i kapitel I.
Jag efterlyste i det kapitlet ett språk, med vars hjälp det är möjligt att begripliggöra egenartade omtolkningar av bildmotiv som visas subliminalt med successivt ökad exponeringstid.

Möjligen nalkas vi ett sådant språk i denna undersökning. Stegvis har vi närmat oss den verklighet varur bildupplevelserna djupast är hämtade, de livserfarenheter som bidrar till att forma personligheten.
I kapitel XIV ska vi se hur dessa stegvisa försök att nalkas personligheten konkretiseras i en fallbeskrivning.

DEL III. RESULTAT

KAPITEL X

PERCEPTGENESENS UTSTRÄCKNING

I enlighet med den tidigare diskussionen (sid 60) kan gruppsykoterapin förväntas förkorta eller förlänga perceptgenesen. I den händelse kontraktioner äger rum, kan detta inträffa som resultat av att vissa problem i självidentiteten bearbetats. Tidigare har problemen upptagit en dominerande plats i perceptgenesen, efter en bearbetning får de mindre betydelse, därmed förkortande perceptgenesen.

En förlängning av perceptgenesen kan inträffa som resultat av att individen i gruppsykoterapi blivit medveten om en mängd aspekter av sig själv som tidigare varit okända.
Denna undersökning är designmässigt upplagd så att kontraktioner uppkomna genom faktorer i testsituationen i görligaste mån undvikes. Därmed kan vi anta att de förändringar som äger rum i perceptgenesens utsträckning, har tillkommit på grund av förändringar i självupplevelser.

I fig 3 framställs schematiskt de situationer som kan förväntas inträffa.

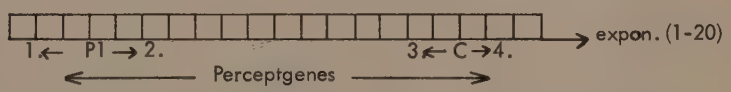

Fig.3. Skissartad framställning av möjliga förändringar som dessa visar sig i perceptgenesens utsträckning

På den horisontella axeln syns antalet möjliga exponeringar (20) av bilden för fp. Perceptgenesen utgör faserna från P1 till C-fas.

Perceptgenesen förändras sålunda vid det andra testtillfället. Effekten visar sig i P- och C-fasernas positioner genom att P1 kommer tidigare (1 i fig) eller senare (2 i fig), eller C-fas uppnås snabbare (3 i fig) eller kommer senare (4 i fig). I princip kan perceptgenesens utsträckning också förändras genom att C-fas inte uppnås vid något av testtillfällena. Försökspersonen har då inte sett vad bilden föreställer ens vid 20:e exponeringen.

I tabell 2 på sid 66 har ovanstående aspekter på perceptgenesens utsträckning för 16 av de 17 fpp uppställts. (Fp nr 11 kunde inte testas med DMT I och II före gruppsykoterapin av skäl som tidigare redovisats, se sid 54).

Bilderna är DMT I och II, vilket framgår av "I" och "II" i den första kolumnen. I de följande kolumnerna uttrycks perceptgenesernas längd före och efter gruppsykoterapi i antal faser. C-fasernas placering före och efter gruppsykoterapi är här uttryckt som: vid vilken exponering av respektive bild, C-fasen inträffar.

fp nr.	Bild.	Testtillfälle 1 P-genes,	C-fas	Testtillfälle 2 P-genes,	C-fas	Förändring	
2	I	12	18	10	18	K.	Pl senare
	II	15	TC_{20}	17	TC_{19}	L.	Pl tidigare
4	I	14	15	20	nej	L.	C senare
	II	20	nej	17	18	K.	C tidigare
5	I	15	16	12	14	K.	C tidigare
	II	15	16	6	8	K.	C tidigare
6	I	20	nej	15	nej	K.	Pl senare
	II	17	nej	15	nej	K.	Pl senare
7	I	20	nej	20	nej	Oför.	
	II	13	15	5	7	K.	C tidigare
8	I	13	14	14	16	Oför.	
	II	12	14	20	nej	L.	C senare
10	I	16	17	13	16	K.	Pl senare
	II	16	TC_{20}	15	18	Oför.	
12	I	16	17	12	13	K.	C tidigare
	II	10	11	9	11	Oför.	
13	I	15	16	19	nej	L.	C senare
	II	15	16	11	16	K.	Pl senare
14	I	16	17	14	18	K.	Pl senare
	II	14	18	11	15	K.	C tidigare
15	I	17	nej	14	18	K.	C tidigare
	II	13	18	8	15	K.	Pl senare C tidigare
17	I	14	15	10	11	K.	C tidigare
	II	13	14	15	16	L.	C senare
18	I	12	13	18	TC_{19}	L.	C senare
	II	17	18	18	TC_{19}	Oför.	
22	I	20	nej	20	nej	Oför.	
	II	20	nej	20	nej	Oför.	
23	I	19	TC_{20}	15	TC_{19}	K.	Pl senare
	II	17	nej	18	nej	Oför.	
27	I	18	nej	17	nej	Oför.	
	II	17	nej	5	16	K.	Pl senare

Tabell 2. Enskilda försökspersoners förändringar i perceptgenesens utsträckning vid administration av DMT I och II

TC 19 och TC 20 betyder: en sannolik C-fas. C-fasen kommer så sent att tre faser i följd inte kunnat rapporterats med korrekt varseblivning (se sid 28).
I den sista kolumnen har noterats art av förändring av perceptgenesen.
Oför. = perceptgenesens längd är oförändrad. Denna är här definierad som = inom $\pm$ 1 fas.

K = Perceptgenesen är kortare, innebärande minst två faser.

L = Perceptgenesen är längre, innebärande minst två faser.

Analys av sista fas och perceptgenesens genomsnittliga längd.

Sista fas (C/TC). I 22 av de 32 perceptgeneserna har C-fas (TC-fas) uppnåtts = 69%. Samma proportion gäller vid de båda testtillfällena.
Denna andel uppnådda korrekta beskrivningar av bilden faller inom ramen för vad Zachrisson (1972) angivit som optimalt för en icke - klinisk grupp.
Eftersom föreliggande undersökningsgrupp är av karaktären klinisk, måste vi alltså dra slutsatsen att *en klinisk grupp inte självklart behöver förväntas skilja sig från en icke-klinisk grupp i andelen korrekta beskrivningar av bildinnehållet inom ramen för en standardiserad individualtestning med DMT.*

Perceptgenesens genomsnittliga längd. För DMT I är medelvärdet 16,1 faser vid första och 15,2 faser vid det andra testtillfället. Motsvarande medelvärden för DMT II är 12,5 respektive 11 faser. Skillnaderna i medelvärden faser mellan första och andra testtillfället är signifikansprövat med formel 10,6 i Ferguson (1959, sidorna 138-139). För DMT I är skillnaden icke signifikant (t=1,01). För DMT II är skillnaden signifikant på 5%-nivån (t= 1,72).
Vi kan alltså konstatera att perceptgenesernas längd ligger inom ramen för förväntan på optimala längder för "normala" fpp. Perceptgenesernas längd vid DMT II är dock något i underkant (Zachrisson 1972, sida 114). Vidare att perceptgeneserna tenderar att bli kortare vid det andra testtillfället med DMT II, men inte med DMT I.

Analys av förändringar i perceptgenesens utsträckning

Denna utveckling mot kortare perceptgeneser vid det andra testtillfället kan ha berott på enskilda perceptgenesers stora differenser i längd mellan de båda testtillfällena.
Den generella trenden hos varje enskild perceptgenes har därför sammanställts i tabell 3 . Utvecklingen från första till andra testtillfället är beskriven i termer av kortare (k), längre (L) och oförändrat lång (Oför).

Tabell 3 är en utbrytning och sammanställning av kolumn fyra i tabell 2.

	K	L	Oför.	
DMT I	9	3	4	16
DMT II	8	3	5	16
	17	6	9	32

Tabell 3. Art av förändringar i perceptgeneserna vid bilderna DMT I och II

Det framgår av tabellen att båda bilderna uppvisar ungefär likartad perceptgenesutveckling. C:a hälften av bildernas totala antal perceptgeneser blir kortare. I övrigt förefaller ett litet antal bli längre och några är oförändrade i storlek. Man kan alltså inte uttrycka det så att perceptgeneserna tenderar generellt att bli kortare. Snarare är det så att c:a hälften blir kortare, och hälften oförändrat lång eller längre. Sannolikt svarar dock de perceptgeneser som blir kortare för en större förändring räknat i antalet faser, än de övriga perceptgeneserna.
Av speciellt intresse i detta sammanhang är att undersöka på vilket sätt kontraktionerna och förlängningarna av perceptgeneserna visar sig, i förändringar av P_1 eller C
I tabell 2, kolumn fyra framgår att av de 17 perceptgeneser som blir kortare kommer P_1 senare i 7 stycken och C-fasen uppnås tidigare i 10 stycken. Av de 6 perceptgeneser som blir längre, beror denna förändring på att P_1 kommer tidigare i ett fall och att C-fasen uppnås senare i de övriga fem.

Vi kan alltså konstatera att vid retestning med parallellbilder till DMT I och II i detta sammanhang, blir perceptgeneserna kortare, oförändrat långa eller längre. Förändringarna visar sig både i P_1-fasens och C-fasens placeringar. Dock finns en tendens att förändringarna först och främst berör C-fasens placering.

Tidigare har jag med stöd av andra gjorda undersökningar beskrivit att kontraktioner av perceptgeneserna samt en ökning av antalet C-faser och tidigareläggning av C-faspositionen är att förvänta vid retestning i DMT-sammanhang. Med en viss förenkling kan man säga att Neumann (1967a) bland annat visade detta i sin undersökning.
I den föreliggande undersökningen uppträder sammandragningar av perceptgeneser samt tidigareläggning av C-fas i endast 10 av det totala antalet av 32 perceptgeneser.
Om man dessutom i likhet med Neumann (op citat) betraktar DMT I och II som ett enda test och jämför varje enskild individs förändring i de aktuella variablerna från det ena testtillfället till det andra, framgår det av tabell 2 , kolumn fyra att *endast två försökspersoner* har *kortare perceptgeneser i både DMT I*

och DMT II på grund av tidigareläggning av C-fas.

Hos de övriga, det vill säga de flesta, är det så att det sker förändringar i en eller båda perceptgeneserna, men inte åt samma håll. *Då DMT I:s perceptgenes blir kortare eller oförändrat lång, förlängs DMT II:s perceptgenes vid samma tillfälle och vice versa.*

Det är sannolikt att detta resultat kan förklaras på följande vis.

Den designmässiga uppläggningen av testningen med DMT har utformats för att motverka de kontraktionseffekter som kan förväntas inträffa vid retestning. De förändringar som nu konstateras, innehåller både sammandragningar och förlängningar av perceptgeneserna. Dessa visar sig både i positionen av P_1- och C-fasen. De förändringar som inträffat i perceptgenesernas utsträckning kan bara delvis förklaras såsom en effekt som har att göra med DMT:s konstruktion och tillämpning (se sid 50 i denna rapport).

Vi måste dra slutsatsen att väsentliga faktorer utanför testsituationen där en av dessa faktorer är gruppsykoterapi, har bidragit till de förändringar som inträffat i perceptgenesernas utsträckning.

Man kan uttrycka det så att om gruppsykoterapin har haft effekt i bemärkelsen påverkan på perceptgenesens utsträckning, så är den effekten differentierande. Detta innebär att kontraktioner i första hand äger rum, men också i en del fall föreligger oförändrad storlek eller förlängning av perceptgenesen. Kontraktionerna inträffar genom att P1-fasen kommer senare, eller C-fasen tidigare vid retestning.

I linje med den tidigare förda diskussionen om förväntat utfall vid påverkan av gruppsykoterapi, är en differentierad effekt trolig. En del patienter får kortare perceptgenes på grund av påverkan i gruppsykoterapi, en del får längre perceptgeneser.

Två fpp av de 16 undersökta uppnådde kortare perceptgeneser med tidigareläggning av C-fasen i både DMT I och II vid retestning. Ingen fp uppvisade förlängda perceptgeneser i båda bilderna.

Vad som ligger bakom att de två försökspersonerna skiljer sig från de övriga går inte att uttala sig om med ledning av denna analysmetod. Innehållet i faserna har större betydelse därvidlag.

Det finns anledning att återkomma till dessa två fpp, nr 5 och 15, vid ett senare tillfälle i denna undersökning. Vidare kan ett studium av P1-fasens och C-fasens placering vara av värde i den fortsatta analysen.

KAPITEL XI

STUDIER AV FÖRSVARSORGANISATIONEN GENOM ANALYS AV PERCEPTGENESER FÖRE OCH EFTER GRUPPSYKOTERAPI

Försvarsorganisationen är, som jag tidigare visat, en omedveten verksamhet. Den aktiveras vid inre eller yttre hotsituationer, och syftet med verksamheten är att förhindra genombrott av ångest, ytterst att förhindra ett sammanbrott av ego-organisationen, därmed också självidentiteten.

Försvarsmekanismer i försvarsorganisationen kan ha adaptiva funktioner, som är fallet vid den normala personlighetsutvecklingen. Men försvarsmekanismerna har också en annan sida, en verklighetsförvanskande effekt. Den förhindrar oss att se verkligheten som den egentligen är. När vi är hotade, prioriterar ego en förvanskad, men integrerad bild av oss själva, på bekostnad av en sann, men ångestfylld kaotisk upplevelse.

DMT-testningen med "hot-bilderna" DMT I och II försätter fp i en "stressituation". Försvarsorganisationen aktiveras och förser självidentiteten och därmed jaget med vad man kan kalla en handlingsberedskap. Den delen av självidentitetens förmedvetna organisation aktiveras som har erfarenhetsmässig anknytning till ifrågavarande hotsituation. Jaget får på så vis en identitetsupplevelse att handla utifrån.

Av ovanstående framgår att de faser som blir resultatet av en DMT-testning av det här slaget, vanligen utgör försvarsorganisationens aktivitet i självidentiteten. Utifrån analyser av de förvanskningar av bildinnehållet som perceptgenesen uppvisar, drar vi slutsatser om en hypotetisk, bakomliggande försvarsorganisation.

Två konklusioner har jag tidigare dragit från detta resonemang (se kapitel IV).
1. Vi kan knappast tänka oss att det sker dramatiska förändringar i försvarsorganisationen som effekt av gruppsykoterapi, eftersom man i denna psykoterapiform inte primärt ägnar sig åt analyser av försvarsmekanismer. 2. Validitetsdata är svåra att uppbringa gentemot tolkningar av försvarsorganisationen utifrån perceptgeneser. Att intervjua fram information *av motsvarande djup och bredd* som perceptgenesen ger möjlighet till, ter sig som en mycket svår, för att inte säga omöjlig uppgift. En långvarig psykoterapi kan ge information av det slaget.

Den analys av försvarsorganisationens förändring som jag presenterar i detta kapitel har ovanstående två förutsättningar som utgångspunkter.
Efter en studie av kodningsprocedurens svårigheter, presenterar jag en analys av de förändringar som inträffat vid testningen efter terapi i perceptgeneserna i termer av försvarsmekanismer.

Därefter gör jag ett försök utifrån psykoanalytisk teori om försvarsorganisationens uppbyggnad, att gradera DMT-protokollen efter förväntad grad av patologi i försvarsorganisationens sammansatta verkan. Genom denna analysmetod är det då möjligt att se om grundläggande förändringar har skett i försvarsorganisationen. För varje fp gör jag också försök att formulera ett "utlåtande", baserat på försvarsorganisationens mest framträdande försvarsmekanismer före och efter gruppsykoterapi.

Dessa "utlåtanden" är av explorativ natur och utgör försök att utifrån resonemang diskutera mig fram till försvarsorganisationens troliga manifestationer på symtomplanet.

Det kan redan nu framhållas att försöket att utifrån utlåtanden av det här slaget möta anamnestiska intervjudata inte helt lyckades. Därför får detta avsnitt av resultatdelen mer karaktär av en diskuterande analys av de svårigheter som är förknippade med tolkningar av försvarsmekanismer som de framträder i organisationer i enskilda perceptgeneser, gentemot anamnestiska data i intervjuer.

Till slut vill jag inledningsvis kommentera att det är vanligt att en presentation och analys av förekommande tecken-varianter i materialet läggs fram. Jag har dock ansett att en sådan analys faller något utanför ramen för denna undersökning.

Grader av överensstämmelser mellan två bedömare.

I en undersökning av den här arten, där ett av syftena avser studier av försvarsorganisationens förändringar vid påverkan av gruppsykoterapi, blir ett avgörande moment att i möjligaste mån utesluta systematiska felkällor och förändringar i organisationen som effekter av andra faktorer än de som är verksamma genom psykoterapi. Framför allt felkällor som hänför sig till datainsamlingstillfället och -metoden (se sida 50).

Designen är upplagd så att felkällor av ovan nämnda slag i görligaste mån motverkas. Många bilder motverkar kontraktioner uppkomna på grund av minneseffekter. Vidare administreras hotserierna efter gruppsykoterapin i en parallellversion.

För att i görligaste mån utesluta kodningsprocedurens inverkan av slumpmässiga och systematiska faktorer bestämdes att två bedömare skulle koda protokollen. Genom att dessa gjorde av varandra helt oberoende bedömningar, så kallad "blindscoring", var det möjligt att få fram ett mått på överensstämmelsen i bedömningen. Vidare valdes ut två mycket erfarna bedömare eftersom det i olika sammanhang framhållits att låg interbedömarreliabilitet beror på att den ene (eller båda) har ringa erfarenhet av protokollkodning (Kragh 1969 och Neumann

1967). En hög överensstämmelse mellan två erfarna bedömare jämfört med två oerfarna skulle dessutom i någon mån utgöra garanti för att kodningen utfördes riktigt och därmed höjande undersökningens validitet. De som valdes ut att parallellkoda protokollen, fil lic Göran Windahl och fil lic Anders Zachrisson, har dessutom för denna undersökning fördelen av att vara utomordentligt väl insatta i psykoanalytisk och perceptgenetisk teoribildning.

Under hösten 1970 och våren 1971 genomfördes DMT-testning med 26 patienter som sökt ambulant gruppsykoterapeutisk hjälp för sina problem, samt 8 personer som fick beteendeterapeutisk hjälp (desensibilisering) mot sina stamningsbesvär.x) De 26 gruppsykoterapipatienterna genomgick DMT i början av eller just före behandlingen, stammarna testades före och efter desensibiliseringen under den här tidsperioden. *Sammanlagt 42 protokoll skickades våren 1971 till Göran Windahl och Anders Zachrisson* (i fortsättningen GW och AZ) *för bedömning*. På varje protokoll utraderade jag vederbörande patients namn och ersatte detta med utslumpade siffror för att öka karaktären av "blindscoring". GW och AZ bedömde protokollen helt oberoende av varandra.

Vid en jämförelse mellan de båda bedömarnas kodade protokoll utgår jag ifrån att varje fas bedömes för sig som en helhet. *Överensstämmelsen mellan bedömarna i varje fas* blir därför ett slags mått på interbedömarreliabiliteten.

Följande förutsättningar gäller som utgångspunkter för bedömningen av överensstämmelsen mellan de båda bedömarna.

Utgångspunkter för en jämförelse mellan de två bedömarna. Enligt manualen till DMT finns 10 kodningsbara huvudtecken med olika teckenvarianter, sammanlagt 55 olika varianter (se vidare Kragh 1969).
En bild visas i högst 20 steg med stigande exponeringstider fram till stabiliserat percept, det vill säga då försökspersonen tre gånger i följd korrekt angivit kön och ålder på Hero samt hot från mänsklig figur mot Hero utan förändringar. Då har försökspersonen uppnått C-fas. Den första fas då försökspersonen uppger att han ser en varelse eller föremål på hotfigurens eller mittfigurens plats benämnes P_1-fas. Faserna inkluderande P_1 fram till C benämnes P-faser.
De 55 olika teckenvarianterna kan alltså teoretiskt förekomma i protokollernas P-faser. Och i varje P-fas kan det kodas ett antal av en population om 55 teckenvarianter. Det är också möjligt att koda kombinationer av teckenvarianter. samt markera tveksamhet om en variant genom att sätta denna inom parentes.

x) Förutom de 17 fpp som intensivstuderas i detta sammanhang, deltog 17 fpp från andra projekt. Dessa redovisas i annat forskningssammanhang.

Det totala antalet P-faser i de 42 protokollen har beräknats till 1.249 st. Dessa 1.249 faser ska sålunda underkastas en bedömning med hänsyn till grad av överensstämmelse mellan kodare GW och AZ.

Kriterier för bedömning av överensstämmelse. Graden av överensstämmelse är beroende av vilka kriterier man anser vara tillräckliga i varje fas för att överensstämmelse ska föreligga. Nedan i tabell nr 4 anges i 10 steg mot minskad samstämmighet de möjligheter till jämförelser som finns mellan de båda bedömarna. Den första siffran i tretalet anger till vilket huvudtecken teckenvarianten hänföres. Teoretiskt är det möjligt att koda 1-10 huvudtecken. De två sista siffrorna anger olika teckenvarianter. Parentes betyder tveksamhet, osäkerhet om teckenvarianten i fråga. 0 innebär inget kodat tecken alls. Teckenvarianterna i tabell 4 är endast exempel för att illustrera principen.

Kriterium	Bed. I	Bed. II	Jämförelse (se vidare i texten)
1	0	0	överens
2	243	243	överens
3	(243)	(243)	överens
4	0	(243)	ev. överens
5	243	(243)	ev. överens
6	243	210	ev. överens
7	243	(210)	ej överens
8	243	0	ej överens
9	243	(412)	ej överens
10	243	412	ej överens

Tabell nr 4.

Olika grader av överensstämmelse mellan två bedömare

1. Båda bedömarna kodar inget tecken.
2. Båda bedömarna kodar samma teckenvariant.
3. Båda bedömarna kodar tveksamt samma teckenvariant.
4. Den ene ser inget kodningsbart, medan den andre kodar en variant tveksamt
5. Den ene kodar en teckenvariant som den andre kodar med tvekan.
6. Båda bedömarna synes vara överens om huvudtecknet, men inte om varianten.
7. Den ene kodar, medan den andre kodar tveksamt en annan variant inom samma huvudtecken.
8. Den ene kodar, den andre underlåter att koda.
9. Den ene kodar, den andre kodar tveksamt ett annat huvudtecken.
10. Båda kodar olika tecken och teckenvarianter.

En bedömning av överensstämmelse efter olika kriterieval.

A. Bedömning av grad av överensstämmelse efter kriterierna 1-3. Det är uppenbart att de strängaste kraven på överensstämmelse vi kan upprätta för de båda bedömarna, innefattar kriterierna 1-3. Det totala antalet faser där de båda bedömarna är helt överens är sålunda uträknat och jämföres med totalt antal kodningsbara faser:

Överens:	862 faser
ej överens :	387 faser
Summa totalt antal	1.249 faser
Överens i %:	69

Kommentar: En relativt god överensstämmelse trots de höga krav som ställdes i kriterierna.

Vid en närmare analys av de faser där kodarna inte är överens visar det sig att GW och AZ synes ha olika "bedömningsstilar". Sålunda kodar AZ inte mindre än 160 teckenvarianter inom parentes och GW endast 21, vilket kan tyda på att AZ är försiktigare i sina bedömningar än GW. AZ´s parenteser skulle alltså kunna förklara en del av de 387 faser där AZ och GW bedömts icke vara överens.

B. Bedömning av grad av överensstämmelse efter kriterierna 1-5. Att utöka kriterierna 1-3 med 4 och 5 innebär att jag menar att om i kriterium 5 den ene bedömaren är säker i sin bedömning och den andre tvekar om samma teckenvariant, så är de överens, det vill säga jag betraktar den tveksamme bedömaren som relativt säker. Skillnaden mellan AZ´s och GW´s bedömningsstilar skulle därmed, som den framträder i form av parenteser, avsevärt reduceras.
Uppenbarligen innebär detta resonemang en logisk motsägelse mot kriterium 4, där tecken inom parentes bedömes som icke kodat tecken. Emellertid får denna motsägelse sin förklaring i och med att man utgår från de olika bedömarnas samlade intryck i varje fas. Om den ene kodar 0 och den andre en variant inom parentes, ger det samlade intrycket snarare icke kodning än kodning. Likaså om bedömare I kodar en teckenvariant och bedömare II samma variant inom parentes, ger det samlade intrycket snarare kodning än icke kodning.
Totalt antal faser där bedömarna är helt överens utökas på detta sätt med 134 stycken.

Överens:	862 + 134 = 996 faser
ej överens :	253 faser
Summa totalt antal	1.249 faser
Överens i %:	79,7

Kommentar: En utökning med kriterierna 4 och 5 medför att samstämmigheten mellan bedömarna höjs med inte mindre än 10%. Överensstämmelse till 80% är klart godtagbart i dessa sammanhang. AZ´s parentessättning kan sägas ha bidragit starkt till skillnaden mellan bedömarna.

C. Bedömning av grad av överensstämmelse efter kriterierna 1-6. Det kan synas vara väl generöst att utsträcka bedömningen av graden av överensstämmelse till inom samma huvudtecken. Rent teoretiskt är det tänkbart, eftersom de olika tecknen motsvarar underliggande, indirekt verkande försvarsmekanismer. Och vi har tidigare sett att försvarsmekanismerna har olika kronologi, skillnad i ageranде i förhållande till hot-ångest-situationer, varierar i energikrav, fungerar olika som realitetsinskränkande mekanismer härigenom predicerande differentierade symtom och beteenden hos varje individ (se vidare Hessle 1972).
Skillnader i skattningar inom huvudtecknen kan därför accepteras, eftersom skillnaden mellan de egenskaper som förenar varianterna inom ett huvudtecken och varianterna inom ett annat huvudtecken är av större intresse och sammansatt verkan än skillnaden inom ett huvudtecken.
Totalt antal faser där bedömarna är helt överens utökas härigenom med ytterligare 37 faser.

Överens: 996 + 37 =	1.033 faser
ej överens :	216 faser
Summa totalt antal	1.249 faser
Överens i %: 82,7	

Kommentar: En ytterligare utökning av kriterierna har höjt överensstämmelsen mellan bedömarna, men inte påfallande mycket.

Sammanfattningsvis ökar graden av överensstämmelse mellan de båda bedömarna från 69% till 83% i termer av andelen överens i faser som en funktion av totalantalet kodningsbara faser. Höjningen beror på hur milt man vill se på de kriterier man accepterar för jämförelsen. Överensstämmelsen kan dock allmänt betraktas som mycket god om man betänker att DMT är ett projektivt test och härigenom ger kodaren en mängd tolkningsbara svarsalternativ.

Analys av de två bedömarnas bristande överensstämmelser.
I de återstående fyra kriterierna döljer sig ett antal bristande överensstämmelser mellan de två bedömarna. Det är angeläget att framhålla att de olikartade bedömningarna kan ha skilda förklaringsgrunder. För det första kan skillnaderna bero på brister i manualen: tecken och teckenvarianter kan vara svårkodade och svåra att differentiera på grund av oklara riktlinjer i instruktionen.

För det andra kan skillnaderna bero på bedömarbrister: olikartade kodningsstilar, glömska, etcetera kan förklara överkodning eller underkodning av vissa tecken. För det tredje kan självklart kodningssvårigheter uppstå på grund av att en försökspersons protokoll i vissa faser är så komplicerade att olika kodningsalternativ är möjliga.

En analys av de faser där bedömarna har olika uppfattning skulle till exempel kunna medföra konkreta handlingsmöjligheter i form av upplysningar till de båda bedömarna, manualförbättringar eller noggranna studier av de faser som är svårkodade.
De bristande överensstämmelserna fördelar sig efter de olika kriterierna på följande vis.

Kriterier	7	8	9	10	7 - 10
Ant.faser	12	170	12	22	216

Tabell nr 5.

Fördelning av bristande överensstämmelser efter kriterier.

I det 8:e kriteriet återfinner vi huvuddelen av de olikartade bedömningarna. Den ene bedömaren har kodat ett tecken som den andre har underlåtit eller glömt att koda. Efter en analys av de enskilda bedömarna visar det sig att:

- GW kodar 101 tecken där AZ kodar 0
- AZ kodar 76 tecken där GW kodar 0[x)]

En tendens sålunda, men inte lika markant som tidigare, att AZ har en försiktigare kodningsstil.

I tabell nr 6 på sid 78 har de 177 "teckenmissförstånden" uppdelats på respektive huvudtecken inom kriterium 8. En jämförelse är nu möjlig att göra mellan de båda bedömarna inom och mellan de olika huvudtecknen. Följande tendenser framträder relativt tydligt:

- GW kodar klart fler 210 och 222 (varianter av tecknet isolering) än AZ.
- En tendens att GW kodar fler tecken av typen förnekande (3) och identifikation med motsatta könet (7) än AZ
- Beträffande Projektionsvarianter kodar AZ klart fler 910 än GW medan mot-

x) Summan blir 177 tecken (101 + 76) det vill säga fler än antalet faser med bristande överensstämmelse, vilket beror på att analysen nu inte görs av faser, utan av teckenförekomster. Med andra ord kan en fas innehålla kodningen: 710/210-0, det vill säga ene bedömaren har kodat både 710 och 210. Den andre har inte kodat alls. I ovanstående och i det följande räknas en sådan kodning som två: 710-0 och 210-0.

satt tendens framträder för 920.

- Projektionstecknet förefaller överrepresenterat i dessa bristande överensstämmelser, 25 st (jämfört med totalförekomsten av projektionsvarianter, 45 st). Är manualen oklar i instruktionen?
- Reaktionsbildning förefaller också överrepresenterat bland dessa icke-överensstämmelser. 29 st (jämfört med totalförekomsten av reaktionsbildningsvarianter, 100 st). Manualen oklar i instruktionen? Vidare svarar GW för kodningen av 410 och 411. Är AZ osäker på kodningen av dessa varianter eller är GW för djärv i sina tolkningar?
- Påfallande många missförstånd har uppstått angående tolkning av isoleringsvarianten 243. Missförstånden är jämnt fördelade, så det förefaller inte osannolikt att kodningsinstruktionen i manualen behöver ses över.

Sammanfattningsvis ger en analys av de bristande överensstämmelserna efter kriterium 8 vid handen att en del missförstånd kan hänföras till respektive bedömares kodningsstil och eventuella preferenser för vissa teckenvarianter. En del olikartade bedömningar kan sannolikt också bero på oklara instruktioner i manualen. Om dessa missförstånd på grund av ovan anförda skäl inte förekommit, skulle antalet faser där båda bedömarna är överens stigit till 1.203, härigenom höjande den procentuella överensstämmelsen till 97%.

Tabell nr 6. En jämförelse av bristande överensstämmelser mellan GW och AZ vid kriterium 8

Uppdelning i teckenvarianter

Teckenvariant	Antal kodningar av GW och AZ	Summa kodade varianter och huvudtecken
	1 (Bortträngning)	
111	GW kodar 1 där AZ kodar 0	
	AZ " 1 " GW " 0	
121	GW " 1 " AZ " 0	
	AZ " 1 " GW " 0	
131	GW " 2 " AZ " 0	
	AZ " 1 " GW " 0	
141	GW " 1 " AZ " 0	
	AZ " 2 " GW " 0	
142	GW " 1 " AZ " 0	
Summa:	11	11 variantkombinationer av huvudtecken 1.
	2 (isolering)	
210	GW kodar 13 där AZ kodar 0	
	AZ " 4 " GW " 0	
summa:	17	17 kombinationer av 210.
222	GW kodar 10 där AZ kodar 0	
	AZ " 2 " GW " 0	
summa:	12	12 kombinationer av 222
230	AZ kodar 1 " GW " 0	
summa:	1	1 kombination av 230
232	GW kodar 3 där AZ " 0	
	AZ " 3 " GW " 0	
summa:	6	6 kombinationer av 232
233	GW kodar 2 där AZ " 0	
	AZ " 2 " GW " 0	
summa:	4	4 kombinationer av 233
240	AZ kodar 1 där GW kodar 0	
summa:	1	1 kombination av 240
242	GW kodar 4 där AZ kodar 0	
	AZ " 3 " GW " 0	
summa	7	7 kombinationer av 242
243	GW kodar 13 där AZ kodar 0	
	AZ " 18 " GW " 0	
summa	31	31 kombinationer av 243
Totalt summa:		79 variantkombinationer av huvudtecken 2.
	3 (förnekande)	
310	GW kodar 4 där AZ kodar 0	
	AZ " 2 " GW " 0	
312	GW " 2 " AZ " 0	
summa:	8	8 variantkombinationer av huvudtecken 3.
	4 (reaktionsbildning)	
410	GW kodar 4 där AZ kodar 0	
411	GW kodar 4 där AZ kodar 0	
412	GW kodar 7 där AZ kodar 0	
	AZ kodar 5 där GW kodar 0	
420	GW kodar 3 där AZ kodar 0	
	AZ kodar 5 där GW kodar 0	
430	AZ kodar 1 där GW kodar 0	
summa:	29	29 variantkombinationer av huvudtecken 4.

Tabell nr 6 forts.

5 (identifikation med angriparen)

510	GW kodar 1 där AZ kodar 0	
summa:	1	1 variantkombination av huvudtecken 5.

6 (vändning mot det egna jaget)

610	GW kodar 4 där AZ kodar 0	
	AZ " 3 " GW " 0	
620	AZ " 1 " GW " 0	
630	GW " 2 " AZ " 0	
	AZ " 1 " GW " 0	
summa:	11	11 variantkombinationer av huvudtecken 6.

7 (identifikation med motsatta könet)

710	GW kodar 5 där AZ kodar 0	
	AZ " 3 " GW " 0	
730	GW " 2 " AZ " 0	
summa:	10	10 variantkombinationer av huvudtecken 7.

8 (polymorf identifikation)

840	AZ kodar 2 där GW kodar0	
summa:	2	2 variantkombinationer av huvudtecken 8

9 (projektion)

910	GW kodar 5 där AZ kodar 0	
	AZ " 14 " GW " 0	
920	GW kodar 5 " AZ " 0	
	AZ " 1 " GW " 0	
summa:	25	25 variantkombinationer av huvudtecken 9

10 (regression)

10:10	GW kodar 1 där AZ kodar 0	
summa:	1	1 variantkombination av huvudtecken 10

SUMMA TOTALT: 177 variantkombinationer

I de återstående kriterierna 7, 9 och 10 återfinner vi 46 faser med olikartade bedömningar. Dessa återges i sin helhet i tabell 7.

kriterium 7:	kriterium 9:
420 - (410)	312 - (412)
730 - (710)	310 - (210)
730 - (711)	420 - (620)/(910)
730 - (710)	740 - (830)
730/412 - (710)	243 - (412)
730 - (710)	(242)- 142
233/730 - (710)	222 - (312)
243 - (222)	243 - (920)
(210) - (243)	242 - (910)
210 - (243)	243 - (710)
(230) - 231	142/131 - (242)
	243 - (312)

kriterium 10:	
243 - 412	10:10 - 232
243 - 412	310 - 810
243 - 710/420	10:10 - (141)/242
243 - 920	730 - 243
243 - 710	232 - 142
111 - (830)/242	112/310- 210
312 - 412	112/310- 210
232 - 910	112 - 210
310 - 243	910 - 142
420 - 243	142/910- 232
141 - 230	430 - 920

Tabell nr 7.

Bristande överensstämmelser vid kriterierna 7, 9 och 10.
I vänsterkolumnerna bedömningar av GW, i högerkolumnerna bedömningar av AZ

En analys av bedömningarna vid dessa kriterier är oerhört komplicerat. De olikartade bedömningarna kan förstås mot flera faktorer: svårkodade alternativ i protokollet, instruktionen i manualen diskriminerar dåligt mellan huvudtecknen, respektive bedömares kodningsstil, kodningen borde kanske i själva verket hänföras till kriterium 8. (Det vill säga till exempel att 243 - 412 i kriterium 10 skulle eventuellt bestå av 243 - 0 och 0 - 412 i samma fas.)

Som en generell tendens i tabellen kan dock skönjas att AZ svarar för huvuddelen av parenteserna i kriterierna 7 och 9, vilket bekräftar min förmodan om en försiktigare kodningsaktivitet hos AZ över huvud taget. Vidare förefaller många dyader innehålla varianter av isolering - bortträngning, vilket kan ge anledning att undersöka om det är svårt att diskriminera mellan bortträngning och isolering

vid kodningen.

Vid presentationen och analysen av de förekommande teckenvarianterna i perceptgeneserna, kommer jag fortsättningsvis att utgå från kriterierna 1-5, samt ta vederbörlig hänsyn till vad som diskuterats under analysen av bristande överensstämmelser i denna avdelning.

Teckenförändringar i perceptgeneserna före och efter gruppsykoterapi

Inledning. Neumann (1967a) visade att försvarsdispositionen är stabil vid retestning med en parallellversion till DMT I och II 1 respektive 5 år efter första testtillfället.
Det finns all anledning att tro att motsvarande förutsättningar gäller för föreliggande undersökning.
De större förändringar som inträffar i försvarsorganisationen vid retestning skulle alltså kunna förklaras med att någon form av påverkan har ägt rum, i denna undersökning möjligen gruppsykoterapi.
Huvudintresset för studier av försvarsorganisationen är förändringar i förekomsten av olika huvudtecken i perceptgeneserna. I bilaga III presenteras ett utdrag ur manualen till DMT med de olika teckenvarianterna och deras motsvarighet i sifferscoringar.

I likhet med Neumann (1967) har jag noterat förekomst av tecken vid första och andra testtillfället med DMT I och II.
För tecknen 1, 2, 4 och 7 fordras att de förekommer i minst två faser i följd, för övriga tecken att de förekommer i en fas i antingen original- eller parallellversionen.

Teckenförändringar totalt. Tabell 8 har tillkommit på följande sätt. På basis av DMT-protokollen från de i undersökningen ingående 16 försökspersonerna (en person har bortfallit i denna analys, se sid 55) har noterats om tecken har tillkommit (+ i tabellen), om de finns kvar (0 i tabellen) eller bortfallit (- i tabellen) vid retestningen.
Analysen av teckenförändringen före och efter gruppsykoterapi är sålunda gjord på basis av 64 perceptgeneser (32 före och 32 efter gruppsykoterapi).

förändring \ tecken		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
tillkomst	+	0	4	4	6	0	1	3	4	5	3	30
oförändrat	0	3	27	2	8	0	1	5	1	1	1	49
minskning	-	7	0	4	6	1	8	4	3	6	0	39
		10	31	10	20	1	10	12	8	12	4	

Tabell 8. Teckenförändring totalt vid jämförelser mellan perceptgeneser från DMT I och II före och efter gruppsykoterapi.

Av tabell 8 framgår att bortträngning (tecken 1) och vändning mot det egna jaget (tecken 6) tenderar att minska vid retestning. Isoleringstecknet (tecken 2) förefaller däremot vara relativt stabilt, eller eventuellt öka i frekvens.
Det kan också uppmärksammas att tre regressionstecken (tecken 10) har tillkommit vid retestningen.
I övrigt kan noteras att ett flertal tecken tenderar att både öka och minska i antal i protokollen. Framför allt reaktionsbildning (tecken 4) uppvisar en sådan icke-stabilitet.

Om enbart förekomst av tecken noteras, som i tabell 9, försvinner denna information om tecknens "labilitet".

förekomst \ tecken	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
före GT	10	27	6	14	1	9	9	4	7	1	88
efter GT	3	31	6	14	0	2	8	5	6	4	79

Tabell 9. Teckenförekomst totalt före och efter gruppsykoterapi.

Teckenförändringar på sen fasnivå i jämförelse med teckenförändringar på tidig och mellanfasnivå. I kapitel III på sid 28 har jag definierat tidig fasnivå, mellanfasnivå och sen fasnivå i perceptgenesen och hänfört informationen på dessa nivåer till motsvarande tidiga självupplevelser tidsmässigt i personlighetsutvecklingen.
Förändringar i perceptgenesen på olika nivåer skulle alltså kunna knytas till motsvarande gjorda förändringar i självidentiteten.

I denna analys av förändringar i försvarsorganisationen, har vi konstaterat tendenser i materialet som skulle kunna tyda på att vissa försvarsmekanismer bortfaller, medan andra tillkommer. Vi antar att förändringarna är resultat av de bearbetningar av konflikter som äger rum i gruppsykoterapi. Förändringar i försvarsstrukturen påverkar starkt till dessa förändringar knutna självföreställningar vederbörande individ har. Därför är det av intresse att se om de bortfall och tillkomster av försvarsmekanismer vi tagit del av är att hänföra till tidiga självidentitetsföreställningar eller om de tillhör aktualtillståndet.
I tabell 10 har teckenförändringar noterats som ägt rum på sen fasnivå. Tabellen har tillkommit på i princip samma sätt som tabell 8. Jag har noterat om tecken har tillkommit (+), om de finns kvar (0) eller bortfallit (-) på sen fasnivå vid retestning.

förändring		tecken 1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
tillkomst	+	0	8	3	5	0	0	2	2	0	0	20
oförändrat	0	1	17	0	6	0	0	2	0	1	0	27
minskning	-	4	5	3	6	1	6	1	2	4	0	32
		5	30	6	17	1	6	5	4	5	0	

Tabell 10. Teckenförändring på sen fasnivå vid jämförelser mellan perceptgeneser från DMT I och II före och efter gruppsykoterapi.

Ungefär samma tendenser framträder som i totalmaterialet.

Bortträngningstecknet och vändning mot det egna jaget har bortfallit vid retestningen. Isoleringstecknet är tämligen konstant även om en del bortfall och tillkomster av tecknet nu framträder. Reaktionsbildningstecknet uppvisar samma "oroliga" tendens som tidigare, både bortfall och tillkomster.

Projektionstecknet (tecken 9) uppvisar en annan tendens på sen fasnivå jämfört med totalt. På sen fasnivå tenderar tecknet att bortfalla. Inget tecken har tillkommit vid retestning. Totalt däremot visar tabell 8 att projektionstecknet både tillkommer och bortfaller. Tillkomsten av tecknet i en del protokoll måste alltså ha ägt rum på tidig eller mellanfasnivå.

I tabell 11 kan vi följa teckenförändringen på tidig och mellanfasnivå

förändring		tecken 1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
tillkomst	+	1	4	3	6	0	4	4	5	5	3	35
oförändrat	0	3	23	1	2	0	1	4	1	1	1	37
minskning	-	7	3	5	7	1	7	4	3	5	0	42
		11	30	9	15	1	12	12	9	11	4	

Tabell 11. Teckenförändring på tidig och mellanfasnivå vid jämförelser mellan perceptgeneser från DMT I och II före och efter gruppsykoterapi

Beträffande det aktuella projektionstecknet ser vi att detta tecken i likhet med andra tidigare diskuterade tecken, till exempel reaktionsbildning har en tendens att både tillkomma och bortfalla på tidig och mellanfasnivå.

I övrigt liksom tidigare minskar bortträngningen. Isoleringstecknet uppvisar som förut en viss stabilitet.

För att få en viss översikt över de hittills diskuterade teckenförändringarna, har jag sammanställt förekomsten av tecken totalt, på sen fasnivå respektive tidig och mellanfasnivå före och efter gruppsykoterapi till en tabell 12.

Förekomst i p-genesen före och efter gruppsykoterapi.	tecken										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Totalt före	10	27	6	14	1	9	9	4	7	1	88
efter	3	31	6	14	0	2	8	5	6	4	79
sen fasnivå före	5	22	3	12	1	6	3	2	5	0	59
efter	1	25	3	11	0	0	4	2	1	0	47
tidig och mellan-fasnivå före	10	26	6	9	1	8	8	4	6	1	79
efter	4	27	4	8	0	5	8	6	6	4	72

Tabell 12. Sammanfattande bild av teckenförekomsten före och efter gruppsykoterapi, totalt och på olika fasnivåer.

När jag nu utifrån ovanstående tabell och tidigare analys försöker sammanfatta de förändringar som inträffat i försvarsorganisationen för denna grupp med patienter före och efter gruppsykoterapi, vill jag poängtera att den analysteknik jag använder enbart tillåter mig att dra slutsatser utifrån tendenser i materialet. Tillvägagångssättet vid analysen, att notera förekomsten av tecken respektive teckenförändringar tillåter ingen statistisk prövning. Det är svårt att tänka sig en fördelning att referera data till. För att få en statistiskt bearbetbar fördelning bär i detta sammanhang beräkningar utföras med utgångspunkt från individer, inte som i detta fall teckenförekomst och teckenförändring. Det ringa antal försökspersoner (16 st) vars protokoll utgör grunden för analys, medför att en statistisk prövning i detta undersökningssammanhang är tveksamt över huvud taget.
De tendenser som framskymtar är dock av en sådan kvalitativ art att man med försiktighet kan tillåta sig att dra en del slutsatser från materialet. Den sannolika stabilitet som försvarsorganisationen uppvisar utan påverkan (Neumann 1967a) samt de stränga kriterier som tillämpats för notering av förekomsten av en del tecken (förekomst i minst två faser) medför att man med en viss trygghet kan dra slutsatser som göres nedan om de tendenser som framskymtar i materialet.
Tills vidare begränsas slutsatserna till att gälla för undersökningsgruppen, och att någon form av påverkan sannolikt har ägt rum i de påvisade förändringarna av försvarsmekanismernas förekomst. Jag vill dock uppskjuta diskussionen om de påvisade förändringarnas samband med påverkan i gruppsykoterapi till denna rapports diskussionsdel.

Sammanfattning av påvisade teckenförändringar i perceptgeneserna. Totalt finns en tendens att teckenförekomsten minskar vid retestning, något mer på sen fasnivå jämfört med tidigare nivåer.

Ser man på de enskilda tecknens förändringar framkommer följande:

Bortträngning (tecken 1)	minskar på alla fasnivåer.
Isolering (tecken 2)	förekommer mest av alla tecken, och uppvisar en påfallande stabilitet, eventuellt en tendens att öka.
Förnekande (tecken 3)	är inte särskilt frekvent, men den stabilitet som tabell 12 uppvisar i frekvens före och efter gruppsykoterapi döljer både tillkomster och bortfall på alla fasnivåer.
Reaktionsbildning (tecken 4)	förekommer påfallande mycket på sen fasnivå jämfört med tidigare nivåer. Det är ett relativt vanligt tecken hos dessa fpp och förefaller vara tämligen "oroligt" i den bemärkelse att det ofta tillkommer och bortfaller på alla fasnivåer.
Identifikation med angriparen (tecken 5)	förekommer nästan inte alls i detta material, vilket även gällt andra undersökningar (Zachrisson 1972, Neumann 1967,a)
Vändning mot det egna jaget (tecken 6)	minskar starkt, i särskilt hög grad på sen fasnivå.
Identifikation med motsatta könet (tecken 7)	är relativt stabil i sin förekomst före och efter gruppsykoterapi
Polymort identifikation (tecken 8)	är relativt sparsamt förekommande. Tecknet innehåller olika varianter av specifik innebörd. Jag återkommer till detta tecken i analysen av de enskilda fpp´s försvarsorganisationer.
Projektion (tecken 9)	tenderar att minska på sen fasnivå, men både ökar och minskar på tidigare nivåer.
Regression (tecken 10)	förekommer endast i ett protokoll på tidig fasnivå vid första testtillfället. Tendens att öka i förekomst vid testning efter gruppskoterapi.

Gruppdeltagarnas utveckling i ljuset av förändringar i försvarsorganisationen

Hittills har perceptgeneserna behandlats med teckenförekomst som analysenhet. För att kunna uttala sig om de individuella försökspersonernas förändring utifrån analys av deras respektive verksamma försvarsorganisation, krävs en teoretisk ram

för de olika försvarsmekanismernas fungerande på det förmedvetna och medvetna planet.
En sådan diskussion har förts tidigare för var och en av de i undersökningen studerade försvarsmekanismerna (Hessle 1972, kapitel V) men inte för deras sammansatta verkan.
Det är inte min avsikt att i den här undersökningen utveckla en teoretisk ram för samspelet mellan olika försvarsmekanismer och deras sammansatta verkan i självidentiteten. Ännu så länge har vi allt för få kunskaper för en analys av det slaget.
Vissa teoretiska grunder finns dock som kan fungera som utgångspunkter för en analys i denna och eventuellt kommande undersökningar.

I kapitel IV i en tidigare rapport (Hessle 1972) diskuterar jag bland annat försvarens patogena verkan. Under vissa omständigheter får sålunda aktiverade försvarsmekanismer patologiska effekter i aktualtillståndet.

Laughlin (1970) och Anna Freud (1967) har beskrivit förutsättningar för att försvarsmekanismers aktivitet ska resultera i patologiska konsekvenser hos individen. Två av dessa förutsättningar förefaller vara direkt applicerbara i detta sammanhang.
Den första förutsättningen som jag kommer att utnyttja har redovisats av båda nämnda författare. Den formuleras av Anna Freud på följande sätt:

> *"Den sundaste försvarsorganisationen är den, där skilda metoder används för de olika farosituationer som kommer från detet och där inte en enda mekanism dominerar med uteslutande av alla andra." (Op.cit. sida 146).*

I linje med den tidigare diskussionen i denna rapport (se till exempel kapitel IV) innebär denna första utgångspunkt att en försvarsorganisation, med en dominerande mekanism, leder till en stel icke-flexibel hållning gentemot de skiftande krav på anpassning som kan ställas i vår omvärld. Man bör ha tillgång till flera försvarsmekanismer för att flexibelt kunna bemöta de inre och yttre hotsituationer som ett moget handlande innebär.

Den andra förutsättningen, också beskriven av Anna Freud (op.cit.) är närbesläktad med den första:

> *"Försvarsaktivitet som inletts för att avvärja faror i det förflutna borde inte upprätthållas i det närvarande då faran inte längre existerar."*

Denna sats utgör en direkt tillämpning av det tidigare förda resonemanget i denna rapport. Det medvetna jaget har starkt beskurits från möjligheter att uppleva och handla i "här-och-nu-situationer" på grund av att tidigare konflikter inte lett fram till en integrerad självidentitet. "Neurotikern" bär på ett inre tvång att upprepa dessa tidiga konflikter (och dåliga konfliktlösningar) om och om igen, så kallade repititionstvång (se exempelvis Dewald 1973, sid 98).

Det är möjligt att med utgångspunkt från dessa ovan presenterade två förutsättningar för försvarens patologiska effekter på beteendeplanet, utveckla operationella definitioner av patologiskt verksamma försvarsorganisationer i perceptgeneser från DMT I och II.

Härigenom kan fyra kategorier presenteras, sannolikt predestinerande försvarsmönsters olika grad av patologiska konsekvenser på beteendeplanet. Kategorierna kallas här kriterier, därför att olika data kan prövas mot de uppställda kriterierna.

Kriterierna bygger på de två ovan nämnda förutsättningarna samt ytterligare en förutsättning, som har att göra med försvarsmekanismernas utbredning och generalisering utifrån bilderna DMT I och II.

Om ett tecken på en försvarsmekanism förekommer i DMT I och inte i DMT II och vice versa, kan detta tolkas så att försvarsmekanismen inte har samma generella genomslagskraft på symtomplanet som om den hade funnits i form av ett tecken i perceptgeneserna från båda bilderna. Hotsituationerna är något olika arrangerade på bilderna, och det är möjligt att speciella försvarsmekanismer kan aktiveras, som har specifik referens till bildinnehållet. Sannolikt har de försvarsmekanismer som aktiveras av både DMT I och II mer generell giltighet i utveckling av patologi.

Efter denna diskussion kan jag presentera de olika kriterierna A-D, och de operationella definitioner på försvarsmönster i perceptgenesen som sannolikt ger uttryck för olika grad av patologi på beteendeplanet.

Jag har i de operationella definitionerna använt termen "stress" för att beteckna den psykosociala motsvarighet till den modellsituation som föreligger då i DMT subliminalt hot aktiverar submanifest ångest och ego´s försvar mot ångest.

Kriterier och operationella definitioner:

Kriterium A: Inga tecken förekommer på sen fasnivå, eller tecken förekommer på sen fasnivå som inte tidigare förekommit i geneserna.

kriterium B: Ett eller flera tecken återkommer på sen fasnivå som tidigare

förekommit i genesen i DMT I eller II.

kriterium C: Dominerande tecken genom alla tre nivåer i DMT I eller II, För att ett tecken ska anses dominera krävs att försvarsorganisationen innehåller högst tre huvudtecken. Vidare att tecknet förekommer i alla faser från någon av faserna på tidig nivå till någon av faserna på sen nivå.

kriterium D: B eller C i både DMT I och II.

Vid kriterium A: återfinner vi de perceptgeneser som vid stress sannolikt inte tyder på neurotiska störningar eller andra störningar av psykisk natur. Vidare de perceptgeneser som uttrycker störningar av mer akut, traumatisk natur, snarare än driftstörningar av djupare slag.

Vid kriterium B: återfinner vi de perceptgeneser som vid stressituation ger symtombildande effekter på beteendeplanet, sannolikt beroende på specifika traumaticerande omständigheter under uppväxttiden, vilka aktualiseras nu i vuxen ålder.

Vid kriterium C: återfinner vi de perceptgeneser som vid stressituation ger symtombildande effekter på beteendeplanet. En dominerande försvarsmekanism, med utsprung i trauma i tidig ålder. Sannolikt mer krävande på "psykisk energi" än en organisation under kriterium B.

Vid kriterium D: återfinner vi de geneser som kan prediceras ge största verklighetsförvanskande och symtombildande effekter på beteendeplanet då individen befinner sig i en stressituation. Återkommande tecken eller dominerande tecken från tidig nivå i båda geneserna betyder sannolikt en mer generell neuroticerande tendens med ursprung i tidig uppväxtmiljö.

Kriterierna är rangordnade från A till D med avseende på den ökade grad av patologiska verkan som de mot kriterierna ställda perceptgeneserna kan förväntas predicera då individerna befinner sig i en stressituation.

Inordning av försökspersonerna efter kriterierna A-D före och efter terapi.

I tabell 13 framgår hur de 16 försökspersonerna fördelar sig före och efter grupp-

kriterium	antal försökspersoner före GT	efter GT
A	0	1
B	3	3
C	0	0
D	13	12
	16	16

Tabell 13. Försökspersonernas inordning i kriterier efter grad av neuroticerande perceptgeneser.

psykoterapi efter de fyra kriterierna.

De flesta av våra fpp kan inräknas under kriterium D, ett faktum som inte är förvånande med tanke på att alla fpp har sökt psykoterapeutisk hjälp för olika "nervösa besvär". x)

Om man går in djupare i denna tabell och jämför enskilda försökspersoners kriterietillhörighet före och efter gruppsykoterapi, visar det sig att enskilda försökspersoner förflyttat sig mellan kriterierna.
Följande förändringar har inträffat:

- fp nr 2 har gått från kriterium B till kriterium A
- fpp nr 4, 5 och 15 har gått från kriterium D till kriterium B
- fpp nr 13 och 23 har gått från kriterium B till kriterium D.

Vad innebär nu detta resultat? Det har skett förskjutningar i kriterietillhörighet för enskilda personer. Av tabell 14 på sid 91 framgår vidare att det dessutom rör sig om väsentliga förändringar i individernas försvarsorganisationer inom kriterierna.
Sålunda har till exempel förändringar inträffat i försvarsorganisationshänseende för 8 av de 10 försökspersoner som inordnas under kriterium D både före och efter terapi.

Det är alltså fråga om två typer av utveckling: en förskjutning i kriterietillhörighet samt förändringar inom kriterierna. I båda fallen rör det sig givetvis om förändringar i försvarsorganisationens uppbyggnad.

Utifrån konstruktionen av kriterierna vore den logiska fortsättningen av analysen i detta sammanhang att göra prediktioner om enskilda personers positiva respektive negativa utveckling från testtillfället före terapi till testtillfället efter terapi.
Denna utveckling skulle i så fall uttryckas i en mer eller mindre patogen försvarsorganisation hos de enskilda individerna (som denna förändring visar sig i en annan kriterietillhörighet).

Av flera skäl vill jag dock undvika ett resonemang av den arten i den här undersökningen.

x) Dessa försökspersoner fördelar sig tämligen ojämnt i kriterierna. Inga individer återfinns till exempel i kriterium C, varken före eller efter terapi. Vid prövning av dessa kriterier på ett antal slumpmässigt utvalda DMT-protokoll från aspiranter till flygtjänst vid Flygvapnet, visar det sig att dessa protokoll fördelar sig jämnare över de fyra kriterierna än protokollen från terapipatienterna. Det finns alltså i och för sig ingen anledning revidera kriterierna på grundval av den ojämna fördelningen i kriterietillhörighet.

För det första är indelningen i kriterier utomordentligt grov. Tre teoretiska överväganden ligger till grund för indelningen. Två av dessa är baserade på psykoanalytisk teori och uttalar sig om att det är önskvärt att en försvarsorganisation är flexibel och att tidiga primitiva försvar inte belastar aktualsituationen. Det tredje övervägandet är av testteoretisk natur. För att en sådan kriterieindelning ska kunna prediceras ge differentierande effekter i de olika personernas vardagssituationer, krävs bland annat att man har en uppfattning om de sammansatta försvarens effekter i personligheten samt hur den omgivande miljön tenderar att förstärka eller nedtona vissa former av försvar (se nedan).

För det andra förutsätter en prediktion av ovan antytt slag en långt större kunskap om enskilda försvarsmekanismers genomslagskraft i personligheten. 10 olika former av huvudtecken med sammanlagt 55 olika varianter är hittills möjliga att koda utifrån DMT-manualen. De korresponderande försvarsvarianterna uppvisar skiftande grader av förvanskningar av verkligheten och är i varierande grad krävande på psykisk energi.

För det tredje bör de predicerade effekterna av varje försvarsorganisation ses i ett socialt sammanhang. I olika sociala miljöer prioriteras skilda former av försvar. Man kan tänka sig att en person med en försvarsorganisation som med kriterieindelningen ovan hamnar i D-kriteriet, i vissa miljöer uppvisar en god social anpassning, medan denna person i andra miljöer uppvisar grava symtom på anpassningsproblem.

För det fjärde ger denna kriterieindelning ingen möjlighet till validering i detta undersökningssammanhang gentemot intervjudata. Otillräcklig anamnestisk information tas upp med hänsyn till enskilda försvarsmekanismers etiologi.
Vidare är intervjuns syfte av annat slag. Utgångspunkten för intervjuaren är att försöka göra en bedömning om målsättningen med gruppsykoterapin uppnåtts. Intervjuaren gör sina bedömningar utifrån ett meningskriterium samt emancipationskriterium. I korthet innebär dessa kriterier att undersöka om terapipatienterna har fått förståelse för sitt sätt att hantera konflikter (reflekterat över vad det innebär), respektive att bedöma om de har frigjort sig från tidigare omedvetna upprepningsmönster.
Utifrån intervjuarens syften blir det således meningslöst att *rangordna* patienternas förmåga att realistiskt hantera emotionella påfrestningar.

En fortsatt analys är emellertid möjlig att genomföra med utgångspunkt från att varje individs grundproblematik uttrycks inom ramen för de fyra uppställda kriterierna. De förändringar som inträffar i försvarsorganisationen antages motsvara väsentliga förändringar i försökspersonernas grundläggande problematik.

Fp nr	Återkommande eller dominerande försvarsmekanismer i DMT I och DMT II före GT	efter GT	Eventuella förändringar i kriterietillhörigheten
2	2 i I	Inga tecken i I eller II	B till A
4	4 och 7 i I 2 i II	2,4,7,8[x] i I Inga tecken i II	D till B
5	4 i I 2 och 4 i II	Inga tecken i I 2 i II	D till B
6	7 dom[x] i I 1 och 2 i II	2 och 7 i I 2 dom och 3 i II	D
7	8 dom[x] i I 2 i II	2 i I 2 i II	D
8	2 och 4 i I 2 och 6 i II	2 i I 2 och 4 i II	D
10	4 i I 2 och 9 i II	4 i I 2 i II	D
12	2 i I 2 och 6 i II	2 i I 2 i II	D
13	Inga tecken i I 1 i II	2 i I 1 och 2 i II	B till D
14	1 och 2 i I 1, 2 och 4 i II	2 i I 7 i II	D
15	2 i I 2 i II	Inga tecken i I 2 och 4 i II	D till B
17	2 i I 2 och 4 i II	2 i I 2 och 4 i II	D
18	2 i I 2 i II	2 i I 2 i II	D
22	2 och 9 i I 2 och 9 i II	2 dom[x] i I 2 i II	D
23	Inga tecken i I 4 i II	2,7 och 8[x] i I 2 i II	B till D
27	6, 7 och 8[x] i I 2 dom och 6 i II	2 och 7 i I 4 i II	D
	45 tecken	39 tecken	

Tabell 14. Individuella huvudförändringar i försvarsorganisationen vid kriterierna A - D i DMT I och II efter gruppsykoterapi.

x) "dom" efter ett tecken betyder att detta tecken dominerar på de andra tecknens bekostnad (se sid 88 för definition). Vidare innebär tecknet "8" varianten: 840, det vill säga herolabilitet för fp nr 4, 23 och 27. Fp nr 7 har före GT, varianten 860 = herostereotypi.

Förskjutningar i individuella försvarsmönster. I tabell 14 har uppställts återkommande, alternativt dominerande ("dom" i tabellen) tecken i DMT I ("I" i tabellen) eller DMT II ("II" i tabellen). För att få överskådlighet har jag uppställt tecken i form av sina ursprungliga kodsiffror. Läsaren hänvisas till bilaga III eller sid 85 i denna rapport för uttydning.

Tendenserna totalt är att det skett förskjutningar i grundläggande försvarsmönster för de flesta av försökspersonerna (för 14 av 16 st). I likhet med analysen av den totala teckenförekomsten på sid 82 o.f. finns en tendens till minskning totalt efter terapi (45 tecken före och 39 efter terapi).

Isoleringstecknet (2) är påfallande starkt representerat. Ungefär hälften av tecknen utgörs av olika former av isolering. Eventuellt finns en tendens till ökning efter gruppsykoterapi.
Projektionstecknet (9) och vändning mot det egna jaget (6) har helt bortfallit efter gruppsykoterapi. Bortträngning (1) tenderar att minska.

I diskussionsdelen kommer jag att något utförligare analysera dessa resultat, både vad gäller kriteriefrågan och kopplingen av resultaten till bearbetningen i gruppsykoterapi.

Utformning av individuella personlighetsutlåtanden baserade på försvarsorganisationens sammansatta uppbyggnad

Utlåtandeskrivningens syften. Som tidigare påtalats är det en komplicerad uppgift att sammanföra de olika nivåerna av försvarsmekanismer till en beskrivning av deras sammansatta verkan på det förmedvetna och medvetna planet, eller i beskrivningar i form av syndrom, diagnoser, etcetera.
Informationen från perceptgenesen är omfattande. Ett flertal teckenvarianter från skilda huvudtecken är utspridda på olika fasnivåer.
Följande fyra utgångspunkter föreligger för omvandling av fasinformation i perceptgenesen till korresponderande beteendedata.

1. Art och frekvens (antal faser) av huvudtecken.
2. Art och frekvens (antal faser) av teckenvarianter.
3. Olika kombinationer av huvudtecken (-varianter)
4. Olika fasnivåer på vilka huvudtecken (-varianter) uppträder.

De förekommande huvudtecknen korresponderande mot olika försvarsmekanismers verksamhet, har givetvis differentierande effekt på ett generellt beteendeplan. En ganska utförlig redogörelse har jag tidigare ägnat åt detta (Hessle 1972). Förekomst av ett huvudtecken i ett flertal faser i perceptgenesen ökar sannolik-

heten för att en korresponderande försvarsmekanism intar en dominerande plats i individens försvarsorganisation, med tongivande effekt på beteendeplanet. Vidare finns inom de olika huvudtecknen ett flertal tecken - varianter, totalt 55 stycken. Dessa representerar försvarsmekanismer med skiftande förvanskningsgrader och skilda krav på "psykisk energi".
De olika kombinationer som dessa 55 teckenvarianter tillsammans kan utforma i en perceptgenes utgör som lätt inses en oöverskådlig mängd. Kunskaperna om korresponderande kombinationer av försvarsmekanismer av differentierande styrka och dessa skilda försvarsorganisationers derivat på beteendeplanet är ännu allt för rudimentära.
Därutöver måste hänsyn tagas till på vilken fasnivå teckenförekomsten har noterats samt i vilken mån (hur många faser?) och på vilket sätt, (återkommande tecken från tidigare fasnivå?) de olika teckenvarianterna uppträder i perceptgenesen.

De principer som ligger till grund för utformandet av individuella utlåtanden måste med nödvändighet få karaktären av explorativt sökande. Som grund för tolkningar av beteendemässiga referenser till individuella kombinationer av försvarsmekanismer har jag använt de riktlinjer som anges i testets manual (Kragh 1969, sid 46 - 51) samt viss psykoanalytisk litteratur, i de fall litteraturen uppvisar tolkningsmässiga kopplingar mellan kombinationer av försvarsmekanismer (eller enskilda mekanismer) och deras effekter i olika syndrom.

Utlåtandeskrivningen är inte särskilt detaljerat genomförd. Målsättningen har fått innebörden att söka fånga "karaktären" i försvarsorganisationens uppbyggnad, vilket intryck kombinationer av försvarsmekanismer ger i varje individuella protokoll. Vidare att försöka beskriva den utveckling som försvarsorganisationen genomgått vid DMT-testningen efter genomgången psykoterapi. Det gäller också att söka en beskrivningsnivå (-metod) som så långt det är möjligt kan ge intervjuanamnestiska data en grund för validerande jämförelser.
Sammanfattningsvis syftar jag med de enskilda utlåtandena till att för det första ge en grov bild av vilken slags information det är möjligt att få ut av perceptgenesernas teckenkombinationer. För det andra vill jag utifrån perceptgenesen söka fånga de unika mönster av försvarsmekanismers uttryck i varje individs personlighet och strävan till realitetsanpassning. Härigenom vill jag ta vara på möjligheten att studera hur personligheten förändras från testningen före till testningen efter genomgången gruppsykoterapi. För det tredje har utlåtandeskrivningen syftet att söka hitta en beskrivningsnivå mot vilken intervjuanamnestiska data kan prövas.

Tillvägagångssätt. I utlåtandeform presenteras för var och en av försökspersoner-

na en beskrivning av de förekommande tecknen på aktiverade försvarsmekanismer i perceptgeneserna före och efter gruppsykoterapi. I beskrivningen tas hänsyn till på vilken fasnivå samt frekvensen räknat i antalet faser som tecknen förekommer. Av speciellt intresse är därvidlag om tecken från tidigare fasnivåer återkommer på sen fasnivå. I de fall det är uppenbart möjligt att tolka vissa teckenkombinationer eller en specifik dominans av ett tecken i termer av kliniska syndrom via manual och litteraturreferenser har jag gjort detta. I andra fall har jag varit tveksam om tolkningar eller vid komplicerade försvarskonstellationer och nöjt mig med att enbart presentera dessa, eventuellt givit en intuitiv inriktning åt tolkningen. Utlåtandet har sedan förelagts intervjuaren för analys gentemot de intervjuanamnestiska data.

De fyra utlåtanden som presenteras i detta sammanhang är de första fyra som intervjuaren hade att ta ställning till i relation till sin egen kunskap om de intervjuade försökspersonerna.
Det visade sig ganska snart att kopplingen mellan försvarsutlåtanden och intervjudata var en omöjlig uppgift, vilket framgår av de kortfattade kommentarer som intervjuaren levererat till mig. Jag har därför nöjt mig med att ta med dessa fyra utlåtanden och de kommentarer dessa föranledde från intervjuaren och i stället valt att föra en diskussion om möjliga utvägar att behandla perceptgenesdata av den här arten.

Försvarsutlåtande nr 1.
= = = = = = = = = = = = =
Fp nr 4.

Före GT

DMT I: Reaktionsbildning[x] (412 på tidig mellan och sen fasnivå, 430 på tidig och sen fasnivå). Identifikation med motsatta könet (730 på sen fasnivå, 710 på tidig och mellanfasnivå).

DMT II: Isolering (233 på mellan och sen fasnivå, 210 genom hela sena fasnivån, 242 på tidig och mellanfasnivå). Bortträngning (141 och 111 på tidig fasnivå) Regression (10:10 på tidig fasnivå)

På alla nivåer återkommande reaktionsbildningar i DMT I och isoleringsvarianter i DMT II tyder på en tvångsmässighet och framför allt aggressionshämning. Identifikation med det motsatta könet understryker det hämmade intrycket. Fp har problem som rör könstillhörigheten. Hög frekvens av olika huvudtecken och varianter i genesernas olika delar tyder på en påfallande rörlig ego-försvarsstruktur. Fp har i självidentiteten tillgång till en stor arsenal av omedveten verksamhet, av vilken en del försvar dock förvanskar realiteten påtagligt för fp.

efter GT

DMT I: Isolering (233 på mellan och sen fasnivå, 210 på tidig och mellanfas-

x) Understrukna tecken är sådana som återkommer till sen fasnivå från tidigare nivåer. I enlighet med tidigare resonemang betraktas dessa tecken som huvudförsvar.

nivå) Reaktionsbildning (412 på alla fasnivåer), 410 på mellanfasnivå, 420 på tidig och mellanfasnivå). Identifikation med motsatta könet (840 på alla fasnivåer, 730 på alla fasnivåer). Projektion (910 på mellanfasnivå), Bortträngning (122, 142 på tidig fasnivå), Vändning mot det egna jaget (610 på tidig fasnivå)

DMT II: Isolering (210 på tidig och mellanfasnivå , 233 på mellanfasnivå), Identifikation med motsatta könet (840 och 730 på mellanfasnivå), Bortträngning (121,111 och 141 på tidig fasnivå), Regression (10:10 på tidig fasnivå).

Isoleringstendenserna har försvunnit från sen fasnivå i DMT II. Man återfinner i stället isoleringen i DMT I tillsammans med de tidigare försvaren reaktionsbildning och identifikation med motsatta könet. I DMT I har även tillkommit teckenvarianten 840, det vill säga "hero-labilitet", vilket betyder att herofiguren antar en mängd olika skepnader med olika kön. Som före terapi påfallande rörligt ego-försvar som till en del förvanskar verkligheten för fp. Den minskade isoleringstendensen samt inga tecken på sen fasnivå i DMT II efter GT tyder på en klar förändring hos fp. Å andra sidan har tillkomsten av isolering och herolabilitet i DMT I i viss mån minskat fp´s realitetsförmåga i specifika hotsituationer.

Kommentar från intervjuaren

Svårt att kommentera testresultatet. Tvångsmässigheten och framför allt aggressionshämning har stöd av intervjudata där fp visar fullständig brist på initiativlust och expansionsönskan. Även identifikation med motsatta könet kan dokumenteras. Tolkningen om förändring överensstämmer med intervjudata efter terapi.

Min kommentar

Ett utlåtande utifrån försvarsorganisationen i perceptgenesen måste ta fasta på de mest uppenbara, aktivt verkande mekanismerna: de som dominerar starkt på andra mekanismers bekostnad och de som återkommer i nu-situationen från tidigare levnadsålder. I detta fall är det tre tecken som svarar för huvudintrycket vid första testtillfället, reaktionsbildning, identifikation med motsatta könet och isolering (jämför analysen av perceptgenesen från DMT I i kapitel I).
Mitt tillvägagångssätt att formulera ett utlåtande med dessa försvarsmekanismer som bas har blivit ett slags syndromliknande konstruktionsarbete, en diagnos.
Fp tenderar att vända aggressiviteten till sin motsats, finner en trygghet att gå in i en feminin identitetsförklädnad då hans person är hotad. Isoleringsvarianterna tyder på en viss tvångsmässighet. Han isolerar känslan av hotet från sitt medvetande, ställer sig på det viset utanför aggressiviteten. Mycket längre kan jag inte komma i analysen, annat än att kommentera de övriga befintliga teckenvarianterna. Detta beror på att jag saknar anamnestiskt material från försöksperSonens livshistoria att föra en dialog med.
Å andra sidan betyder tillgången till ett anamnestiskt material att det finns en risk för att man väljer att föra en dialog med de data ur livsupplevelserna som tenderar att bekräfta de data man förfogar över själv. Den syndromliknande diagnoskaraktären som utlåtandena får är till yttermera visso av den arten att flera beteendereferenser är möjliga. Reaktionsbildningsmekanismen, till exempel. Fp uppvisar på flera nivåer återkommande varianten 412, vilket i manualen till

DMT (Kragh 1969 sid 40) betyder att "Bp är positiv och/eller har positiv relation till Hero", samt 430, innebärande att "Hero och Bp är båda hjälplösa, utelämnade eller bekymrade". Detta kan betyda ett starkt beroendeförhållande i relationer, håller med om allt för att slippa konflikttillstånd. Ett insmilande leende. Det innebär också tendens till depressivitet, hjälplöshet. Det kan också vara en markant passivitet, han driver med i tillvaron utan engagemang.
Man saknar en möjlighet att se vilken funktion denna försvarsmekanism har för försökspersonen, i vilket sammanhang och på vilket sätt den utlöses. Tillkommer sedan de övriga två huvudmekanismerna som kompliserande faktorer vid sammanställningen.

Intervjuarens kommentarer är sparsamma, allmängiltiga. Han bekräftar en viss samstämmighet i data utan att gå in i detaljer.

Den stora förändringen efter terapi är att isoleringstecknet försvunnit ur DMT II-genesen. Inga tecken finns alltså på sen fasnivå. I enlighet med de tidigare kriterierna på sid 88, har alltså en påtaglig förändring inträffat för denna fp, vilket bekräftas av intervjudata. Å andra sidan återfinner vi isoleringsvarianterna från DMT II före GT nu i DMT I-genesen. Beträffande reaktionsbildningen i DMT I har den "hjälplösa, utelämnade och bekymrade" varianten 430 utgått och ersatts av andra reaktionsbildningsvarianter. Ett flertal huvudtecken och olika varianter, i övervägande grad i DMT I:s perceptgenes efter GT, reser frågan i utlåtandet: Är det endast i vissa specifika situationer i vilka fp befinner sig, som en försvarsverksamhet av detta rikhaltiga slag aktiveras?

För att besvara frågor av de slag som diskuterats ovan krävs en mycket intensivare bearbetning i relation till rikhaltigt anamnestiskt material. Den designmässiga uppläggningen samt mina egna bristande kunskaper i omsättningen av komplicerade försvarsorganisationer av detta slag till beteendedata, förhindrar en analys utöver ett elementärt diagnostiskt förfarande samt en grov prediktion av positiv respektive negativ förändring av försvarsorganisationen i jämförelse mellan två testtillfällen.

Försvarsutlåtande nr 2
= = = = = = = = = = = = =
Fp nr 6

Före GT

DMT I: Identifikation med motsatta könet (730, 740 på alla fasnivåer), Isolering (210 på tidig och mellanfasnivå), Förnekande (310 på tidig fasnivå).

DMT II: Bortträngning (141, 122 på tidig och sen fasnivå), Isolering (222 på tidig, mellan och sen fasnivå), Identifikation med aggressor (520 på mel-

lanfasnivå), Reaktionsbildning (411 på sen fasnivå).

En praktiskt taget genomgående kvinnlig identifikation dominerar intrycket i DMT I. I DMT II bortträngningsvarianter och isoleringar, vilket ger totalbilden av dels labilitet, dels ett hämmat tvångsmässigt intryck. Isoleringens roll i detta sammanhang är svårt att få något grepp om. Möjligen kan man få intrycket av en så kallad "dubbelpersonlighet" (Fenichel 1946), men eftersom kombinationen enbart förekommer i DMT II är generella slutsatser svåra att dra.

Efter GT

DMT I: Identifikation med motsatta könet (730 på alla fasnivåer), Isolering (olika varianter på alla fasnivåer: 242, 233, 243, 210, 232). Reaktionsbildning (420 på sen fasnivå), förnekande (310 på mellanfasnivå)

DMT II: Isolering (242 i alla faser på alla nivåer, 210 i alla faser från och med mellanfasnivå), Förnekande (310 på mellan och sen fasnivå), reaktionsbildning (420 på sen fasnivå)

Isoleringstendenser har brett ut sig ytterligare. Starka isoleringsvarianter i både DMT I och II tyder på tvångsmässighet och stelhet. Tillkomsten av förnekande förstärker detta intryck. Bortträngningen har försvunnit, vilket kan innebära att det labila draget från tidigare har hävts. Den kvinnliga identifikationen är fortfarande aktuell. Den påtagliga förvrängningen av stimulusinnehållet i DMT II (fp ser till exempel inte Bp stimulusadekvat en enda gång) medför att man på goda grunder kan förmoda att fp´s grundproblematik fortfarande ligger kvar. Eventuellt något förstärkt. Problemen har liksom stelnat.

Kommentar från intervjuaren

Problem med könsidentiteten dominerar före terapin och är även aktuell efter terapin men dominerar inte bilden i samma utsträckning, vilket överensstämmer med intervjudata. Den omtalade dubbelpersonligheten återfinnes i intervjun genom den diskuterade splittringen mellan yrkes- och intresseområdet å ena sidan och relationen till hustrun och andra kvinnor å andra sidan. Labilitet och tvångsmässighet beskrivs även i intervjun.

Data från DMT motsäger fp´s egen beskrivning av sin situation efter terapin. Labiliteten har visserligen försvunnit och fp säger sig känna sig säkrare men DMT beskriver snarare en förstärkning av den grundliggande konflikten med förnekande i stället för bortträngning.

Min kommentar

Samma argument som vid utlåtande nr 1 kan anföras beträffande svårigheten att nå djupare än på ett grovt diagnosstadium med denna försvarsorganisation. Intervjuaren ger stöd åt en del påståenden, men inte alla.

Sålunda finns stöd för identifikationen med motsatta könet samt isoleringen.

Däremot synes det föreligga oenighet beträffande utgången av gruppsykoterapin.

Enligt kriterievalet (sid 88) hamnar denna fp i kategori D både före och efter GT.

Återkommande och vid det andra testtillfället dominerande teckenvarianter, framför allt isolering och identifikation med motsatta könet samt ytterligare tillkomsten av förnekandetecknet gör ett ställningstagande ganska klart utifrån percept-genetisk information: grundproblematiken ligger kvar, eventuellt något förstärkt.

Av intresse dessutom är att fp inte sett Bp (den person som riktar hot mot herofiguren i bilden) en enda gång under visningen av DMT II vid testningen efter GT.

Enligt intervjudata känner sig fp säkrare, labiliteten har försvunnit. Möjligen kan denna skillnad mellan våra data förklaras med att de frekventa bortträngningsvarianterna fallit bort helt ur DMT II-genesen. Fp's känsla av att labiliteten har försvunnit kan bero på detta.

Om utsagan om "dubbelpersonligheten" har giltighet borde detta bortfall av bortträngningsvarianterna upplevas som att man är mer av en person, en enhet. Sannolikt innebär detta en stark känsla av förändring. Å andra sidan predicerar försvarsorganisationen i de båda perceptgeneserna att fp fortfarande har stora problem i relation till omvärlden. Möjligen har han valt en social tillvaro som inte ställer särskilt stora krav på anpassning. Han upplever sig säkrare, men i en mindre kravfylld omvärld.

Försvarsutlåtande nr 3

Fp nr 10

Före GT

DMT I: Reaktionsbildning (412 på mellan och sen fasnivå), Bortträngning (142 på tidig och mellanfasnivå)

DMT II: Projektion (920 på alla fasnivåer), Isolering (210 på mellan och sen fasnivå), Vändning mot det egna jaget (630 på tidig och mellanfasnivå) Reaktionsbildning (412 på tidig och mellanfasnivå), Förnekande (312 på mellanfasnivå)

Återkommande reaktionsbildning i DMT I samt splittrande isoleringsvarianter och projektion i DMT II.

Projicerad introaggression talar för att det rör sig om en uttalad depression hos fp. Av de övriga tecknen visar reaktionsbildningen på stark aggressionshämning samt frekvent förekomst av isoleringsvarianten 210, tyder på störningar av schizofreniform splittringsnatur.

Efter GT

DMT I: Reaktionsbildning (412 på mellan och sen fasnivå)

DMT II: Isolering (233 på mellan och sen fasnivå, 210 på tidig och mellanfasnivå) Reaktionsbildning (430 och 410 på sen fasnivå).

Efter GT återfinner vi reaktionsbildningen i DMT I samt olika isoleringsvarianter i II. Projektionen är borta och geneserna gör inte ett lika depressivt intryck längre. I DMT II förekommer dock ett antal T-faser och i likhet med fp nr 8 får man ett starkt intryck av ångest-försvar-ångets-försvar, etcetera (se Laughlin 1970) genom hela genesen.

Kommentar från intervjuaren

Även i tolkningen av intervjudata före terapi betonas aggressionshämningen, det vill säga rädslan att skada andra med sin aggressivitet, vilket leder till "vändningar mot det egna jaget" med depression som följd. Isolering med splittringstendenser överensstämmer med de två motsatsparen "snäll X" och "stygg X", som inte kan förenas. Efter terapin har två förändringar inträtt enligt DMT. Först har projektionstendensen försvunnit, vilket skulle innebära mindre depression och mer tillgång till aggressivitet och ett rikare känsloliv över huvud taget. Detta stämmer väl med att hon inte längre behöver vara rädd för att skada män med sina känslor samt att hon verkligen kan säga "Det är som en lång depression som börjar släppa".

Den andra förändringen är ett nytillkommet mönster av "ångest-försvar-ångest-försvar". Detta har tolkats som ett tvångsmässigt upprepande medan jag snarare vill tolka detta mönster i ljuset av intervjudata, nämligen ett friläggande av tidigare omedvetna konflikter och därmed ett fortsatt intensivt bearbetande ("working through").

Min kommentar

Intervjuaren har denna gång fylliga och uttömmande kommentarer till försvarsutlåtandet. Anamnestiska data ger klara stöd för den tolkning av försvarsorganisationen före och efter GT som jag ansett det vara möjligt att göra. I samband med att det frekventa projektionstecknet försvinner kan noteras att tecknet vändning mot det egna jaget på tidig och mellanfasnivå i DMT II inte återkommer efter GT. Detta förstärker intrycket av fp´s egen utsaga: "det är som en lång depression som börjar släppa".

Intervjuarens tolkning av försvarsmönstret "ångest-försvar-ångest-försvar", etcetera i DMT II efter GT är inte osannolik. I protokollet ser det ut på så vis att sex T-faser inträffar med klar regelbundenhet från mellanfas till C-fas. Efter var och en av dessa T-faser förekommer varianter av isoleringstecknet. Detta kan tyda på ett intensivt bearbetande (working through) av konflikter, som intervjuaren föreslår. Tvångsmässigheten som föreslagits är mer en slutsats utifrån denna fp´s nästan ensidiga bruk av isolerings- och reaktionsbildningsvarianter efter GT. Före GT fanns det påtagligt fler huvudtecken representerade i perceptgeneserna. På det viset var perceptgeneserna före terapi mer "levande".

Sannolikt har en stark upplevelsemässig förändring inträffat.

Utlåtande nr 4

= = = = = = = =

Fp nr 18

Före GT

DMT I: Isolering (233 på mellan och sen fasnivå, 232 på tidig och sen fasnivå), Projektion (910 på tidig fasnivå), Förnekande (312 på tidig fasnivå)

DMT II: Isolering (210 på mellan och sen fasnivå, 242 på tidig och mellanfasnivå)

Efter GT

DMT I: Isolering (243 på mellan och sen fasnivå, 233 på tidig och mellanfasnivå), Förnekande (312 på sen fasnivå).

DMT II: Isolering (Olika varianter på alla nivåer: 243, 233 på sen fasnivå, 232 på mellanfasnivå, 242 på tidig och mellanfasnivå, 231 på tidig fasnivå), Förnekande (312 på mellanfasnivå)

Isoleringsvarianter i både DMT I och II före och efter terapi, som inte förändrats nämnvärt utan problematiken är sannolikt densamma.

Kommentar från intervjuaren

Vid analysen av intervjun gjordes även antagandet att grundläggande konflikter kvarstår.

Min kommentar

Det är ett mycket kort utlåtande, vars upplysningar om fp är av två slag. För det första: Hans försvarsorganisation aktiverar endast (i stort sett) en metod, isolering. För det andra har ingen förändring inträffat vid det andra testtillfället. Intervjuaren kommenterar endast den andra utsagan, vilken bekräftas av intervjudata.

Beträffande det första påståendet, ges inte många riktlinjer för validering. Isoleringstecknet kan ge upphov till ett stort antal beteenden. En titt på DMT I-protokollet före GT i form av en temaanalys i likhet med metodiken i kapitel I kan ge en möjlighet att se isoleringstendenserna på ett klarare sätt:

Temaanalys av DMT I - protokollet före GT:

12 P-faser. C-fas i 13:e exponeringen.

Svår att dela upp i enskilda genesdelar. Möjligen Del I: P1-P5. Del II: P6-P12.

Del I: Kännetecknas av uppbyggnad eller rättare sagt tillordning av olika konfigurationer. H är en Pojke, 12 år, som sitter och tittar ner, i P1. I de följande tre faserna sitter han bakom ett bord och läser. I P4 syns han sämre, oklarare. Bp är en person bakom H, som visar sig vara en Kvinna, 40 år i P3, och en man i P4, diffusare i P5. Bordet dyker upp i P2, står snett i P3, rakt i P4 och snett igen i P5.

Del II: P6-P12. Det handlar om en pojke i 12-15-årsåldern som sitter och läser vid ett bord och en man, identifierad som "fader eller lärare" i P6. Fp har problem med att se dessa personer samtidigt. Fadern får vredesutbrott i P6, P8, P10 och P12. I dessa faser träder H tillbaka och blir oklar. Däremot i de påföljande faserna är H desto klarare och Bp diffus. Efter vredesutbrottet i P6 följer alltså en intensivt pluggande pojke med flera böcker på bordet. I bakgrunden diffust en person. I P8 är Bp arg igen och blir en diffus person i bakgrunden i P9. I P11 lägger Bp armarna uppfordrande på H:s axel. Vid vredesutbrottet i P12, träder H i bakgrunden igen.

Två tydliga tendenser skymtar fram i denna analys. Nästan genomgående är det en prestationssituation det rör sig om, hero vid ett bord, läsande. Vidare har fp svårt att se den aggressive Bp och herofiguren samtidigt.

Med temat i perceptgenesen som förebild skulle man kunna säga att han har svårt att vistas i samma rum som den aggressive. Flyr hellre ut ur rummet, isolerar sig från vreden. Att det rör sig om en prestationssituation i samband med denna aggressivitet kan ha sin anamnestiska referens i verkligheten. Efter utskällningen läser han intensivt. Har denna fp ovanligt starka prestationskrav över sig?

Denna temaanalys samt de frågeställningar som analysen initierade tillställdes intervjuaren. Denne gjorde följande kommentar:

"De beskrivna tendenserna överensstämmer väl med intervjudata. Fp utmärks före terapi av att han överkompenserar sina "litenhetskänslor" genom att bygga luftslott och beskriver sig själv i termer av, eller rättare sagt den bild han vill ge av sig själv i intervjusituationen består av olika roller: "den ärlige och rättframme", "den som lyckas med allt", "teknikern", "äventyraren".

Fp miste sin far som 2-åring och växte upp med modern. Det som utmärker konflikterna i vuxen ålder är fp's relationer med arbetsgivare som han gör om till fadersfigurer och ständigt kommer i konflikt med."

Det finns uppenbara överensstämmelser mellan perceptgenetiska data och intervjuanamnestiska data i detta sammanhang.
I forskningsprocessen var det just utifrån mötet mellan intervju och perceptgenes i samband med detta utlåtande som vi utvecklade en form för informationsutbyte som ligger till grund för valideringen av utsagorna om de enskilda försökspersonernas självidentitet i nästa kapitel.

Kort slutkommentar. Jag har i detta avsnitt känt mig något friare att diskutera och fantisera omkring de utlåtanden och intervjuarkommentarer som presenterats. I denna diskussion har framskymtat en del frågeställningar som visat sig vara svåra att besvara utan tillgång till möjligheten att följa olika försvarsmekanismers direkta genomslagskraft på beteendeplanet. En försvarsmekanism har ett flertal beteendereferenser. Vid kombinationer av försvarsmekanismer vet vi ännu relativt lite om den gemensamma effekten på "ytan".
I mina kommentarer försökte jag stundtals överge den direkta kopplingen mellan omedvetna försvarssystem och deras aktivitet på beteendeplanet, för att i stället nalkas försvaren via deras innehåll och utveckling i självidentiteten såsom den uttrycks i perceptgenesen.

I de följande två kapitlen kommer jag att i mer utvecklad form gå in på perceptgenesernas direkta innehåll och utifrån detta försöka hitta en beskrivningsnivå som bemöter intervjuarens integrerade bild av försökspersonerna på samma tolkningsplan.

KAPITEL XII

ASPEKTER AV SJÄLVIDENTITETEN I LJUSET AV EN ANALYS AV HERO-FIGURENS FÖRÄNDRINGAR I PERCEPTGENESER FRÅN BILDERNA F/S (M/D) OCH O T.

Inledning

Den analys som presenterades i förra kapitlet bygger på ett speciellt utarbetat kodningsförfarande. Fasinnehållet tolkas i termer av bakomliggande försvarsmekanismer.

Det finns vissa begränsningar med ett sådant förfaringssätt. Det har min diskussion bland annat visat. För det första tar man med den metodiken relativt lite hänsyn till den utvecklingsmässiga aspekten av de förändringar som konfigurationerna uppvisar på vägen mot korrekt varseblivning. Faserna utvecklas ju successivt ur varandra och det är med den omnämnda metodiken svårt att utifrån en helhetssyn härleda innehåll i faser på senare nivåer från utvecklingen under tidigare nivåer.

För det andra är den information som utvinnes, även om den är väsentlig, av begränsad karaktär. Självidentiteten inrymmer många fler dimensioner än just de derivat som härstammar från försvarsmekanismernas förvanskande inverkan.

För det tredje ger försvarsmekanismerna ringa information om innehållet i den ontogenetiska källa varifrån ångest - olustkänslorna framsprungit, därmed aktiverande försvarsorganisationen. I själva verket har ju försvaret funktionen att dölja det "verkliga" innehållet för att undvika ångest.

Bilderna DMT I och II är speciellt konstruerade för att aktivera försvarsorganisationen. Sannolikt är det möjligt att få ut mer information än aktiviteter från olika försvarsmekanismer i perceptgeneserna i DMT I och II, några undetsökningar tyder på det (se till exempel Sharma & Haas 1973). Val av bilder av annan karaktär gör det dock möjligt att i större utsträckning studera andra aspekter av självidentiteten än derivat från försvarsorganisationen.

I detta kapitel och i det följande har jag valt att studera perceptgeneserna från bilderna F/S, M/D och O T[x)] för de i undersökningsgruppen ingående patienterna före och efter gruppsykoterapi.

Eftersom huvudsyftet med föreliggande undersökning är att studera olika metoder vid analys av perceptgeneser (se sid 40), har jag ansett att det inte är nödvän-

---

x) Se sid 43.

digt att redovisa alla försökspersonerna vid presentationen av metodiken. Försökspersonerna har uppdelats på så vis att perceptgeneserna från 9 fpp intensivdiskuteras med den metodik som redovisas i detta kapitel. Utvalda perceptgeneser från övriga 7 försökspersoner granskas med ett annat förfaringssätt i nästa kapitel. Även de principer som ligger till grund för differentiering av fpp till respektive metod redovisas i det kapitlet.

Val av analysvariabler.

De perceptgeneser som framträder vid administration av F/S, M/D och O T medger givetvis en analys av försvarsorganisationen i likhet med metodiken i kapitel XI.
Försvarsmekanismernas aktivitet är dock inte lika omfattande på grund av att bildmotiven inte är så starkt provocerande. (Jämför Zachrisson 1972.) I stället kan man följa förändringar av annat slag i perceptgeneserna, sannolikt är det andra aspekter av självidentiteten som är aktiverade.

Bilderna F/S och M/D aktualiserar sannolikt självupplevelser som hör ihop med den ontogenetiska erfarenheten av relationer med auktoritetspersoner, i första hand föräldrafigurer, men också andra viktiga identifikationsobjekt i försökspersonens närhet under uppväxttiden. Samtliga fpp har rapporterat upplevelser av far-son (respektive mor-dotter) vid åtminstone någon av exponeringarna av F/S- eller M/D-bilden, och framför allt anges detta far-son (mor-dotter)-motiv på C-fasnivå, vilket stöder denna tankegång om aktualisering av erfarenheter i relation till auktoritetspersoner.

O T-bilden är speciell i den meningen att den sannolikt aktualiserar, på ett psykologiskt plan, djupt liggande nivåer av självupplevelser. Figurens rörelse i bilden från ett odefinierbart mörker mot en klarare mer väldefinierad situation i ljuset, symboliserar påtagligt den utveckling mot en klarhet och stabilitet som kännetecknar genesen hos en avgränsad och konsistent, av jaget positivt värderande självidentitet.

Men bildmotivet kan också ge upplevelser av ångestfyllt mörker som håller tillbaka den framspringande pojken, låser fast honom i mörkret, förhindrande de viktiga steg framåt som tyder på frigörelse, steg för steg i den ontogenetiska utvecklingen.

Eller så kan i upplevelsen den dunkla bakgrunden jaga fram pojken i plågande ångest (skuldkänslor) mot vuxen förvirring.

Det finns många vägar att tolka denna bild med en subjektiv framtoning av djupare nivåer av självidentiteten.

De faser som utgör perceptgenesen vid denna bild antas i enlighet med hypotesen om parallellitet mellan perceptgenes och ontogenes utgöra successiva synteser av den pågående utvecklingen som präglar individens kamp mellan en fortsatt utveckling och integrering av självidentiteten och hotet om upplösning av självidentiteten genom de stadier som definierar den psykosociala utvecklingen.

I den perceptgenetiska analysen förefaller det naturligt att lägga tonvikten vid i första hand *förändringar i olika aspekter av Herofiguren under den successiva utvecklingen fram till C-fas.*

Följande aspekter har jag valt att studera vid analysen av perceptgeneser från F/S, M/D och O T.

1. Herofigurens kön. Den utveckling som Herofigurens könstillhörighet utsätts för på vägen mot korrekt varseblivning, återspeglar sannolikt väsentliga avsnitt av försökspersonens egna utvecklingsmässiga upplevelser av sin könsidentitet. Utvecklingen av könsidentiteten har många aspekter, vilka något så när utförligt presenterats i rapport nr 1 (Hessle 1972). Identifikationsprocessen under levnadsutvecklingen genom de psyko-sexuella stadierna spelar en avgörande roll i utvecklingen av föreställningar om och attityder till den egna kroppen, upplevelser centrerande till definitionen av sig själv som pojke (man) respektive flicka (kvinna) och härigenom förknippade svårigheter med utvecklingen av en konsistent syn på den egna könstillhörigheten. I enlighet med psykoanalytisk teori är utvecklingsperioden i samband med det falliska stadiet samt under pubertetsperioden speciellt kritiska.
Många varianter i perceptgenesen är tänkbara återspeglingar av konflikter i samband med identitetesutvecklingen i detta avseende.

Ett par exempel. Ett ständigt växlande mellan man och kvinna, pojke och flicka utan stabilisering i perceptgenesen av könstillhörigheten ger ett oroligt, ovisst intryck. Fp har sannolikt svårt att få något grepp om sin egen könstillhörighet, det vill säga en stabil och varaktig uppfattning om sig själv som man eller kvinna.

Fp nr 4 uppvisar en sådan osäkerhet om sin könstillhörighet i DMT II-protokollet efter GT (se sid 12).

En annan variant är då Herofiguren ges inkorrekt kön under dn påfallande lång serie faser. Pojken i O T-bilden upplevs till exempel som "kvinna". Denna i och för sig inkorrekta upplevelse av Herofigurens kön kan få en större eller mindre framtoning genom att fp upplever att Herofiguren är naken, ser bröst, etcetera. Återigen kan fp nr 4 utnyttjas för exemplifiering. I temaanalysen av DMT I i kapitel I framträder en kvinna på Heros plats. Hon framtonas i sin kvinnlighet både i text och bild, utritade bröst syns tydligt på några bilder i bilaga I.

Sannolikt svarar denna upplevelse mot intensiva svårigheter att etablera en stabil könstillhörighet under en period av fp´s uppväxt.
En komplettering med anamnestiska data kan ge mer nyanserad information om ursprunget till självupplevelser av det här slaget.

Analysenhet i varje fas i F/S, M/D och O T före och efter gruppsykoterapi är för denna aspekt: om vederbörande på Herofigurens plats ser en man, pojke, kvinna, flicka, gumma, gubbe, etcetera. Vidare noteras inom denna aspekt omformuleringar av Herofiguren, som tenderar att understryka den specifikt angivna könstillhörigheten, samt andra omvandlingar av Herofigurens kroppsdelar, klädedräkt, etcetera.

2. Herofigurens ålder. Upplevelser av Herofigurens ålder hör givetvis ihop med vilken föreställning fp fått av Herofigurens könstillhörighet i den bemärkelse jag ovan lagt in i begreppet.
Åldern har dock ytterligare ett symbolvärde beträffande självidentiteten. Perceptgeneserna kan uppvisa stora variationer för både Herofigurens och Bp´s[x] ålder, från 1 år till över 80. Sannolikt har åldersangivelser på Herofiguren att göra med vuxenhet i en relativt vid bemärkelse. En från stimulus starkt avvikande åldersbeteckning på Herofiguren kan således inrymma aspekter av självidentiteten som berör försökspersonens svårigheter i accepterande av sig själv som vuxen, mogen, ansvarstagande, etcetera. Eller omvänt en ovilja att uppleva barnet inom sig, det omogna, spontana, ansvarslösa.
Ett inifrån kommande krav på att uppträda vuxnare än vad situationer i allmänhet kräver kan till exempel återspeglas i en tendens att överskatta Herofigurens ålder, speciellt på sen fasnivå. Omvänt kan en stark underskattning av Herofigurens ålder betyda svårigheter med att nå upp till de krav på vuxenhet som ställs utifrån. Fp nr 11 (sid 121) får exemplifiera detta resonemang om Herofigurens ålder. Pojken i O T-bilden upplevs genomgående som olika personer i medelåldern, vilket tolkas som inre överkrav på att vara vuxen.

3. Sinnesstämning. Denna aspekt är sannolikt av påfallande projektiv signifikans. Relationen mellan de båda figurerna i F/S och M/D-bilderna är utritat som strikt neutral. Ansiktsuttrycken är relativt utslätade, intetsägande. O T-bilden kan uttrycka olika former av sinnesstämning beroende på hur den upplevs (se ovan). Också pojken i denna bild har ett neutralt ansiktsuttryck.
De känslor och attityder som uppträder mellan figurerna i perceptgeneserna för F/S och M/D samt den sinnesstämning som berör pojken i O T, har sannolikt di-

[x] Bp = bipersoner i bilden.

rekt relevans för vederbörande fp´s upplevelser av sig själv samt värderingar av sig själv i erfarenhetsmässigt djup bemärkelse.

Analysenhet inom denna aspekt är förekomst av känslouttryck, värdering av relationen H - BP, ansiktsuttryck, etcetera i perceptgenesernas faser.

4. Miljö. Med "miljö" menas i det här sammanhanget den yttre situationella ram inom vilken fp upplever att Hero eller Bp befinner sig.
I O T-bilden är den faktiska situationen en slumliknande gatu- eller grändmiljö. I F/S och M/D står H och Bp i en ängsliknande utemiljö. Träd omger figurerna och en måne skymtar bakom ett träd över avlägsna kullar i bakgrunden.
Motivet för att analysera en bildaspekt av det här slaget är att miljön liksom andra aspekter undergår dramatiska förändringar i perceptgeneserna. Och utan att jag allt för mycket uppehåller mig vid detaljerade analyser av miljöomstruktureringar, kan det vara idé att uppmärksamma vissa anmärkningsvärda förvandlingar av den situation som H och Bp försätts i.

Det kan röra sig om förvanskningar av hela miljön eller delar av den. I O T-bilden till exempel upplevs den yttre ramen ofta som en badstrand. Korgarna i samma bild kan ibland upplevas som "soptunnor", "trappor" eller olika slag av "djur" F/S och M/D-bilderna kan ge olikartade upplevelser, såsom till exempel "grotta" eller "stadsmiljö".

Vad denna typ av omvandlingar av stimulusmaterialet betyder psykologiskt för individens självupplevelser är svårt att uttala sig om. Tidiga essentiella situationsbundna livsupplevelser kan på detta sätt visa sig i omstrukturering av stimulusmaterialet. Med "situationsbundna" menar jag: då den yttre situationen är av speciell betydelse för de händelser till vilket fasinnehållet refererar.
Påfallande omstruktureringar av stimulusmiljön på sen fasnivå kan därvidlag innebära att fp har svårt att realistiskt uppfatta de situationer som han försätter sig (försätts) i. Han är så att säga uppfylld av en "miljö" som tidigare haft speciell signifikans för honom. En annan tolkning är att definitionen av den egna självidentiteten upptar så stor sektor av fp´s aktuella livssituation att upplevelsen av den yttre miljön är av sekundär betydelse. Fp är därför starkt "självupptagen".
Personer under pågående psykoterapiprocess brukar till exempel periodvis kunna upplevas på det viset. Det intensiva sysslandet med de egna känslorna, upplevelserna i till exempel gruppsykoterapi kan leda till motsvarande bearbetningar i vardagslivet, där det egna upplevandet av sig själv för en period står i centrum för uppmärksamheten.
Fp nr 15 ser genomgående strand och hav omgivande herofiguren i O T-bilden efter GT (sid 132). Detta har tolkats som en längtan efter en frihet som kanske har existerat i det förgångna, men som inte finns nu.

För analysen i detta sammanhang har observerats om fp har upplevt "miljön" i stort sett stimulusadekvat. Större avvikelser från stimulusmaterialet har noterats.

5. Diffusare. Denna aspekt av Herofiguren syftar till de faser där fp efter att ha uppfattat en något så när väldefinierad och specificerad person på Heros plats, i en eller ett par successiva faser ser samma person mindre tydligt, längre bort, suddigare, etcetera.
Detta fenomen inträffar i allmänhet i vad man kan benämna övergångsfaser, vilka är de faser som bildar övergång mellan två disparata upplevelser av Herofiguren i perceptgenesen. Personen på Herofigurens plats upplevs under ett par faser tydligt för att sedan under övergångsfaserna så att säga gradvis försvinna och ger plats för en helt ny konfiguration på Heros plats.
Upplevelser av det här slaget av Herofiguren inträffar också då uppfattningen om Herofiguren inte undergår någon större förändring i övrigt, det vill säga i faser som inte är övergångsfaser.
Det är inte osannolikt att frekvent förekomst av fasinformation av det här slaget tyder på en försvagning, instabilisering av självidentiteten hos den testade fp. Bildligt kan man i vissa fall se det som att personen så att säga är konturlös, försvinner i omgivningen. Diffusare upplevelser av Herofiguren i övergångsfaser kan representera en gränssituation, en försvagning av självidentiteten innan ett kvalitativt nytt steg tas i utvecklingen tillförande självidentiteten nya upplevelsedimensioner.
Avgörande är liksom för de övriga aspekterna, i vilket sammanhang detta fenomen inträffar, på vilken fasnivå det äger rum och vilken frekvens det uppvisar för just denna försöksperson.

Fp nr 11 har ett flertal faser i O T-bildens perceptgenes före och efter GT, där de från föregående upplevda personerna på herofigurens plats givits relativt detaljrika beskrivningar, men i dessa faser är "person, figur, man eller kvinna, person eller sönderbruten ek", etcetera utan angivande av ålder eller utseende i övrigt. Detta tolkas i linje med övriga data i denna perceptgenes som en påfallande osäkerhet om självidentiteten.

6. Bortträngning, isolering, regression. Det här rör sig om tre olika former av omstruktureringar av stimulusmaterialet. De har redan tidigare diskuterats på annan plats i denna undersökning, och jag ska bara kort redogöra för hur de bakomliggande försvarsmekanismernas derivat kan framträda i perceptgenesernas faser. Vidare kommer jag endast att begränsa mig till vissa i perceptgenesen särskilt framträdande varianter av dessa försvarsderivat.

Gemensamt för dessa tre former av stimulusomvandlingar är den "dramatik" och

vanligtvis framträdande avbrott i den successiva uppbyggnaden av perceptet som dessa förvanskningar åstadkommer i perceptgenesen. Vid bortträngning upplevs Hero eller Bp som kvaliteter av "icke-mänskliga". De är djur eller har stelnat till livlöshet i förklädnader och masker eller till och med olika slag av föremål. Vid analysen i det här sammanhanget kommer jag att koncentrera mig på omstruktureringar av detta slag som i första hand rör Herofiguren.

Isoleringen har, som tidigare redovisats, många varianter. En av de mest dramatiska varianterna är den så kallade "nollfasen", vilket innebär att tidigare fasinnehåll bortfaller i en fas. Fp ser bara en gråaktig eller dimmig yta. Denna isoleringsvariant kallas i manualen till DMT för "230" (Kragh 1969). Detta kan inträffa i flera faser i följd (varianten 240), eller att olika delstrukturer i stimulusmaterialet bortfaller på liknande sätt (till exempel varianterna 231, 232, 241, 242). I detta sammanhang begränsar jag mig till att notera förekomst av nollfaser i perceptgeneserna.

Regression innebär ett sammanbrott av fasinnehållet. Fp ser i allmänhet ett virrvarr av linjer eller fläckar som ibland kan hänföras till liknande fasinnehåll på en tidigare nivå i perceptgenesen, eventuellt före P1. "Hänsyftningssvar" och "färgsvar" är också regressionstecken, men de är oerhört sällsynta. I denna undersökning har inget sådant svar noterats.

Det tydligaste exemplet på bortträngningsstrukturer ser vi i fp nr 14:s upplevelser av personerna i M/D och O T-bilderna (sid 128 samt bilaga IV). Här framträder figurer med ansiktsmasker, draperade personer i lakan, pelare och madonnastatyer.

Isoleringsstrukturer framträder till exempel i fp 27:s perceptgenes från F/S-bilden före GT. Efter att ha sett två män ute i naturen i P1 sjunker upplevelserna tillbaka i dimma och otydlighet, ljuspunkt, etcetera i P2 - P5.

Regression är inte särskilt frekvent förekommande i detta undersökningssammanhang. I fp 11:s perceptgenes från F/S-bilden, finns på tidig fasnivå, P4, en regressionsstruktur: "skånskt landskap med fåra", Denna fas föregås av P3-upplevelsen: "man och kvinna i 40-årsåldern". P4-fasen är med andra ord klart sämre uppbyggd än den föregående fasen.

Dessa tre typer av stimulusomvandlingar förekommer relativt sparsamt i perceptgeneser från bilderna F/S, M/D och O T. Framför allt nollfaser och regressionstecken är ovanliga. Då de förekommer åstadkommes som tidigare påtalats en stark dramatik i perceptgenesen som talar för en motsvarande påfrestning på självidentiteten med ursprung i tidigare upplevelser av starkt traumatisk art. I dessa fall liksom i de andra analyserade aspekterna är avgörande på vilken fasnivå stimulusomvandlingen av de här slagen inträffar samt med vilken frekvens räknat i antalet faser de förekommer.

7. Inadekvans på sen fasnivå. De olika analysaspekterna har redovisats var och en för sig. Inom ramen för aspekten i detta stycke noteras specifika varianter av de övriga aspekterna då de förekommer på sen fasnivå. De förvanskningar av stimulusinnehållet som inträffar just före korrekt varsebilvning (C-fas) är av intresse därför att de utsäger något om vederbörande försökspersons aktualsituation. De sena faserna i perceptgenesen innehåller information av två slag. För det första utsäger de något om den utveckling som perceptgenesen genomgått under de tidigare faserna fram till de aktuella faserna på sen nivå. Motsvarande parallella identitetsutveckling antages ha ägt rum. Individens aktuella självidentitet vilar på en grund av genom livsgenesen stegvis ur varandra utvecklade upplevelser av olika, mångfacetterade självbilder till successivt framväxande integrerade självupplevelser.

För det andra innehåller de sena faserna i perceptgenesen självupplevelser som kan hänföras till erfarenheter i individens aktuella livssituation. Med "aktuell livssituation" menar jag de händelser som är i tiden mest närliggande nusituationen för att utforma väsentliga aspekter av självidentiteten.

Upplevelser av O T-bilden som "en naken kvinna med boxhandskar, falskt lockande" på sen fasnivå (fp nr 6 , sid 146) refererar alltså bakåt till en bild som denna manlige fp byggt upp av sig själv såsom attraktiv kvinna, beredd att slå tillbaka var och en som lockas av denna falska inbjudan. En självbild som sätter större eller mindre prägel på självidentiteten beroende på styrkan och frekvensen av tidigare gjorda erfarenheter i livsgenesen, vilket torde visa sig i faser på tidigare nivåer i perceptgenesen. Denna upplevelse av O T-bilden refererar också till en aktuell livserfarenhet från vilken detta fasinnehåll är hämtat i direkt eller symbolisk form. En komplettering med anamnestiska data kan ge klarhet i vilket erfarenhetsmaterial som ligger bakom en sådan självupplevelse.

Uppläggning av den perceptgenetiska analysen

Efter den gjorda avgränsningen av de aspekter av fasinnehållet som utgör grunden för analysarbetet, samt definitionerna av de analysenheter genom vilka dessa aspekter studeras, kan den perceptgenetiska analysen påbörjas. Denna process har delats in i sex successiva steg: 1. Datainsamling och kategorisering. 2. Formulering av påståenden rörande aspekter av självidentiteten före och efter gruppsykoterapi. 3. Validering av påståendena gentemot anamnestiska data (intervjuer). 4. Analys. 5. Förnyad validering av påståendena mot anamnestiska data (follow up-intervju). 6. Slutgiltig utvärdering.

1. Datainsamling och kategorisering. Från de i undersökningen ingående 17 försökspersonerna föreligger perceptgeneser från bilderna F/S (M/D) och O T, före och efter gruppsykoterapi, det vill säga sammanlagt 17 x 2 x 2 = 68 perceptge-

neser.

För att få en överblick över de aspekter som utvalts för den perceptgenetiska analysen och dessa aspekters samverkan för varje fp samt utvecklingen efter gruppsykoterapi, har jag fört upp denna informationsmängd i tabellform. Tabellen ser ut på följande, i detta sammanhang lite ihopdragna sätt.

fp nr: bild: Före GT (faser)	Efter GT (faser)
Kön	
Ålder	
Sinnesstämning	
Miljö	
Diffusare	
Bortträngning	
Isolering	
Regression	
Inadekvans på sen fasnivå	
Övrigt	

Tabell 15. Modell av tabell som utgångspunkt för perceptgenetisk analys av förändringar av Herofiguren.

För varje fp finns två tabeller av det här slaget, en tabell för varje exponerad bild. I varje kolumn framträder perceptgenesen i form av de olika aspekternas analysenheter.

"GT" i tabellen är en förkortning av "gruppsykoterapi".

Inom parentes efter "GT" har angivits det ungefärliga antal faser fram till C-fas som utgör perceptgenesens längd.

Utifrån tabellen är det möjligt att göra jämförelser inom varje aspekt före och efter gruppsykoterapi. Det är också möjligt att få ett helhetsintryck av de olika aspekterna för varje fas och totala utveckling genom perceptgenesen före och efter gruppsykoterapi.

Förkortningar som användes vid ifyllandet av tabellen:

Pn = syftar på fasposition i perceptgenesen

p = pojke

fl = flicka

M = man

K = kvinna

H = Hero = Den centralt placerade figuren i den administrerade bilden

Bp = Biperson = Den perifera figuren i den administrerade bilden.

Utifrån de data som framträder i tabellerna har formulerats utsagor om varje försöksperson i termer av självidentitetsaspekter före och efter gruppsykoterapi. I nästa avsnitt går jag in mer detaljerat på konstruktionsarbetet med dessa utsagor.

2. Formulering av påståenden rörande aspekter av självidentiteten före och efter gruppsykoterapi. När de data som framträder i tabellform för varje fp överförs till utsagor om aspekter av självidentiteten, föreligger ett antal utgångspunkter. För det första har jag kallat dessa utsagor för "påståenden". En adekvat term i detta sammanhang kan tyckas vara "hypoteser", eftersom vi kan tala om att de gjorda teoretiska formuleringarna rörande självidentiteten prövas mot den tillgängliga anamnestiska datainformationen. Emellertid är det inte en prövning i "statistisk" mening som genomföres. Den information som utvinnes är av mjukdatakaraktär och behandlas på det viset att försökspersonernas upplevelser av bildinnehållet i de fokuserade aspekterna, omformuleras till meningar, satser som antages specifikt beröra försökspersonernas personlighet, självidentitet. Påståenden anser jag vara en mer adekvat term för dessa satser.

För det andra är dessa gjorda påståenden formulerade utifrån antagandet om parallellitet mellan perceptgenes och ontogenes (se sid 30), det vill säga tidig fasnivå i perceptgenesen svarar mot tidiga livserfarenheter och självupplevelser, och sena faser mot aktuella erfarenheter.
Vid formulering av påståenden måste med andra ord hänsyn tagas till *på vilket sätt tidiga självupplevelser bidrar till att forma de senare liggande självupplevelser som ligger till grund för den aktuella självidentiteten.*

För det tredje är påståendena formulerade utifrån skiftande tolkningsnivåer. *Som grund för påståendena föreligger försökspersonernas direkta upplevelser* av bildinnehållet i varje fas i perceptgenesen.
En del påståenden kan sägas utgöra en precisering och en avgränsning av erhållna "rådata". Påståenden av det slaget kan alltså inte anses föreliggande på ett tolkningsplan i någon annan mening än att de förmodas uttrycka vissa aspekter av "självidentiteten".
Å andra sidan *formuleras också påståenden i form av tolkningar av erhållna rådata.* Referensramen för tolkningarna har presenterats fragmentariskt. i samband med diskussionen av de olika analysaspekterna (sid 103 o.f.).
I dessa fall uttrycker rådata i mer eller mindre symbolisk form underliggande aspekter av självidentiteten.[x)]

x) Med "symbolisk form" menar jag i den bemärkelse jag beskrivit i samband med presentationen av analysaspekterna. Jag har i den här undersökningen avstått från att gå, i psykoanalytisk mening, djupare i symboliken, även om data i en del fall starkt inbjuder till detta.

För det fjärde är påståendena probleminriktade. Påståendena om självidentiteten formuleras utifrån perceptgenesen, det vill säga förvanskningar, omtolkningar, tillsatser och utelämnanden i stimulusmaterialet. Härigenom får de presenterade aspekterna av självidentiteten slagsida åt problem- och konfliktsidor hos fp. Åt upplevelsemässiga aspekter av till exempel de egna resurserna (intressen, intellektuella resurser, etcetera) har inte ägnats särskilt stor uppmärksamhet. Detta sammanhänger bland annat med valet av bildmotiv, vilket i sin tur är knutet till den psykoterapiform som samtliga försökspersoner genomgår (se kapitel IV). De formulerade påståendena antages ha direkt relevans för de aspekter av självidentiteten som bearbetas i gruppsykoterapi.

För det femte är påståendena formulerade och uppställda på så vis att det är möjligt att göra jämförelser mellan aspekter av självidentiteten före och efter gruppsykoterapi för varje försöksperson.

3. Validering av påståendena gentemot anamnestiska data. De olika utsagorna om varje fp har samlats och organiserats på så vis att de i någon mån liknar ett "utlåtande" om var och en av fp.
Därvidlag har differentiering genomförts med hänsyn till från vilken bild respektive påstående är hämtat. Åtskillnad göres också mellan påståenden rörande fp före och efter gruppsykoterapi.
Jag har dock inte i första hand gjort något försök att tolka de olika påståendenas inbördes samband, ett förfarande som ju egentligen utmärker "äkta" utlåtandeskrivning.
Nästa steg har varit att närmare precisera påståendena. En del påståenden återkommer till exempel både utifrån F/S (M/D)-bilden och O T-bilden. Vidare är påståendena uppställda så att man utan vidare kan få ett intryck av skillnader i självupplevelser före och efter gruppsykoterapi.

Den bild av fp före och efter gruppsykoterapi som på detta sätt framträder efter den gjorda perceptgenetiska analysen, har överlåtits till intervjuaren för diskussion gentemot den information som framträder i intervjuerna.

Det poängteras åter att fram till detta valideringsstadium har ingen kommunikation mellan perceptgenetiska och intervjuanamnestiska data ägt rum

Utifrån information i intervjuer har intervjuaren fått en bild av försökspersonens livssituation i termer av psykoanalytiskt inriktad referensram[x)].

x) För mer detaljerad information om intervjuns uppläggning, genomförande samt analysarbetet hänvisas till en kommande rapport av Bo Sigrell.

Intervjuaren låter dessa båda bilder av fp ge stöd för eller avvisar därmed påståenden som är framsprungna i den perceptgenetiska analysen. Detta sker i en längre diskussion som utmynnar i en deskriptiv kommentar, vilken tillställts mig för analys.

Detta kan synas vara en tämligen vansklig uppgift för intervjuaren. Men den precision varmed påståendena är formulerade samt utgångspunkten i en gemensam grundläggande teoretisk referensram vid behandlingen av data mellan intervjuaren och den perceptgenetiske uttolkaren, har underlättat i intervjuarens analysuppgift.

Vidare har analysuppgiften till intervjuaren formulerats ungefär på följande vis: Utsäger detta påstående om fp något som väsentligen kännetecknar dennes upplevelsemässiga och relationsmässiga situation nu och tidigare?

De utifrån perceptgenesen gjorda påståendena är inga allmängiltiga satser, applicerbara på var och en som söker gruppsykoterapi. De är heller inte utsagor om fp med tillfällig eller begränsad giltighet i oväsentliga situationer som fp har befunnit eller befinner sig i. I påståendena finns samlade en livshistoria av upplevelser och värderingar av situationer där individens syn på sig själv och relationen till andra viktiga närstående spelar en avgörande roll för den framtida identitetsutvecklingen.

Påståendena uttalar sig dels om väsentliga aspekter av individens personlighet i termer av självidentitet, dels om väsentliga förändringar i aspekter av individens personlighet i samma hänseende.

4. Analys. Konfrontationen mellan intervjudata och perceptgenetiska data föreligger i form av en sammanfattande kommentar från intervjuaren. Utifrån intervjuarens kommentarer analyseras de olika påståendenas giltighet för var och en av försökspersonerna. Icke-överensstämmelser mellan intervjudata och perceptgenetiska data preciseras.

5. Förnyad validering av påståendena gentemot anamnestiska data. I follow up-intervju presenteras för fp de "intryck" av fp som intervju och perceptgenetiska data har gett. Intervjupersonen får därvidlag möjlighet att kommentera utsagorna om honom själv. Intervjuaren har också möjlighet att komplettera tidigare icke avtäckta, eller otillräckligt penetrerade områden i intervjun. Samt intervjumässigt undersöka de påståenden där intervjudata och perceptgenetiska data icke stämmer överens.

6. Slutgiltig utvärdering. Resultatet av follow up-intervjun föreläggs de gjorda påståendena för en slutgiltig och sammanfattande utvärdering.

Prövning gentemot intervjudata av påståenden rörande aspekter av nio försökspersoners självidentitet.

Prövningen följer i stort den i förra stycket redovisade dispositionen. Intervjuaren har för sin del funnit det angeläget att vid prövningen uppdela sitt material i två huvudkategorier, objektrelationer samt självuppfattning. Sannolikt svarar denna uppdelning mot de aspekter av självidentiteten som aktualiseras av bilden F/S (M/D) respektive O T.

I det följande redovisas först påståenden utifrån F/S (M/D) samt O T före och efter GT med de kommentarer som intervjuaren har gjort vid sin prövning av det anamnestiska materialet. Därefter sammanfattar jag samtliga utsagor utifrån perceptgeneser till distinkta påståenden uppdelade i före och efter GT, samt diskuterar dessa i relation till intervjuarkommentarerna. För att underlätta läsarbetet har jag utformat mina egna utsagor och kommentarer med *kursiv stil*.

UTLÅTANDE NR 1

Fp nr 2.

Tillsammans med föräldrafigurer är fp relativt väl definierad i fråga om kön och ålder. Dock har föräldrafigurer under årens lopp gett fp en del besvikelser, och det är sannolikt att hon nu i sina vuxenrelationer till en del överför dessa tidiga upplevelser. Efter terapi finns inte dessa från tidigare överförda reaktioner och det kan antas att fp har mer realistiska relationer till sin omvärld. P1 kommer påfallande mycket tidigare efter terapi, vilket tyder på att fp nu börjat medvetandegöra mycket tidiga upplevelser i sin livshistoria, men eftersom dessa upplevelser sannolikt är av relativt traumatisk art, föredrar fp att kraftigt isolera dessa från medvetandet.

Kommentar från intervjuaren

Fp är inte beroende av sina föräldrar i den meningen att hon känner sig bunden till dem och har svårt att vara självständig. Tvärtom frigjorde hon sig relativt tidigt. Denna frigörelse skedde med en beslutsam energi samtidigt som fp hela tiden led av kontaktproblem och isoleringskänslor. I denna mening kan man således säga att fp tillsammans med föräldrafigurerna är relativt väl definierad i fråga om kön och ålder.

Hennes uppväxt har emellertid varit mycket traumatisk, där fp upplevt att hon "levt under ett ständigt tryck". Näst äldst i en barnskara på 10 i en liten by i norra Sverige fick fp uppleva en ständig konflikt mellan föräldrarna. Hon kuvades också av sin äldre syster. Hela familjen stöttes ut av bygemenskapen. Dessa tidiga besvikelser har präglat fp's fortsatta liv. Trots energiska och framgångsrika studier känner hon ständigt samma situation som hon upplevde som liten, att vara utstött,

osäker, ensam, oduglig, och drar sig också undan kontakt. Härigenom blir hon ytterligare isolerad.
Efter terapi har det skett en begynnande bearbetning av de grundläggande konflikterna och fp har en mer realistisk och nyanserad syn på sina föräldrar. Hennes relationer till syskonen har blivit mer ömsesidiga och fp har även gått in i ett positivt ömsesidigt förhållande till en man.
Hon "flyr" emellertid från gruppterapin eftersom den efter 2 år blir alltför påfrestande, och fp påbörjar i stället en individualterapi.

Fp nr 2

Bild: O T

Relativt splittrad självidentitet. Flera figurer som framträder och blir diffusa. Varierande ålder och överskattning av åldern på sen fasnivå kan innebära att fp försöker klara en vuxenroll som hon egentligen inte är mäktig.
Efter terapin framträder en tydlig ambivalens: vuxen eller barn, man eller kvinna. Fp har svårt att bestämma sig. Sannolikt har hon blivit medvetnare om sina konflikter, men har samtidigt blivit osäkrare på sig själv och har en tid kvar innan denna medvetenhet har fått konturer i ett mer självständigt handlande. P1 kommer mycket tidigare efter gruppterapin vilket stöder antagandet om ökat självmedvetande. Men kraftiga isoleringar samt figurer som definieras som "ensamma", "övergivna", på tidig fasnivå, tyder på tidiga traumatiska upplevelser, som fp har behov av att isolera från medvetandet.

Kommentar från intervjuaren

Fp visar i intervjusituationen upp hur en del av hennes identitet är starkt betonad. Det är den delen som har att göra med prestation, att lyckas, att bli något. Denna prestationsinriktning används emellertid kompensatoriskt och på ett rigit sätt för att hålla kontroll över bortträngda känslor som inte tillåts, eller uttryckt med andra ord - delar av identiteten som inte kan upplevas. Dessa känslor har att göra med tidiga och mycket kraftiga frustrationer under uppväxten. Fp känner att hon måste lämna dessa tidiga upplevelser och försöka genom energiskt arbete komma från dem. Eftersom konflikterna finns kvar och fixerats lyckas inte detta och vuxenrollen blir påtvingad och ansträngd. De tidiga besvikelserna gör att fp undviker kontakter samtidigt som hon känner sig isolerad och ensam.
Ambivalensen barn-vuxen och man-kvinna efter terapi beror på att tidiga konflikter aktualiserats under terapin. Efter terapi har fp gjort en omvärdering av föräldrarna där fadern från att ha varit ett hatat objekt (ibland önskade jag att han skulle dö) betraktas som en människa med många värdefulla egenskaper medan modern från att ha varit något av en tålmodig och förstående ängel blivit mer neutral "betyder nästan ingenting". På samma sätt har tidiga konfliktfyllda relationer till

två systrar radikalt förändrats så att fp har en mycket mer öppen och realistisk kontakt med dem. Denna aktualisering och delvisa bearbetning av tidigare bortträngda traumatiska upplevelser ledde till att fp "flydde" från den provocerande gruppterapin till en individualterapi.

Sammanfattning av påståenden rörande fp nr 2:

Före GT:

1. *Upprätthåller en relativt väldefinierad identitet inför omgivningen.*
2. *Relationen till omgivningen kännetecknas av upprepade besvikelser.*
3. *En oklar och splittrad bild av sig själv.*
4. *Försöker inför sig själv upprätthålla en allt för övermäktig vuxenroll.*

Efter GT:

5. *Relationen till omgivningen utan orealistiska besvikelsereaktioner.*
6. *Fp har blivit medvetnare om tidigare upplevelser av starkt traumatisk art, vilka hon känslomässigt föredrar att isolera från medvetandet.*
7. *Fp är ambivalent, har svårt att bestämma sig: barn eller vuxen, man eller kvinna, medförande känslor av osäkerhet.*

Min kommentar.

Intervjuarens diskussion av påståendena gentemot intervjuanamnestiska data synes väl bekräfta de gjorda utsagorna om fpp, speciellt påståendena nr 2 och 5 får stöd i motsvarande gjorda upplevelsemässiga förändring efter GT. Fp vågar nu lämna sin isolering och utveckla ömsesidighet i relationer utan att de från tidigare dominerande besvikelsereaktionerna redan på förhand ska sätta sin prägel på kontakterna. De i terapin medvetandegjorda traumatiska barndomsupplevelserna flyr hon från till en ny terapiform. Bearbetningen i gruppsykoterapi av ambivalenta känslor till föräldrar och syskon var tidigare inte medvetandegjorda, vilket återspeglas i påståendena 4 och 7, vilka sannolikt hör ihop. Före terapi ett skydd inför sig själv att vara vuxnare än hon är för att slippa konfronteras med de ambivalenta känslorna. Efter terapi vågar hon möta ambivalenta känslor hos sig själv gentemot föräldrarna bland annat. Kontakterna dem emellan har också blivit mer realistiska, samtidigt aktualiserande en vilja att ge sig själv en klarare definition av identiteten - terapin fortsätter.

Det är mot den bakgrunden påstående nr 1 ska förstås. Med detta påstående menas att fp före terapi håller en fasad utåt för omgivningen duktig, framgångsrik (påstående 4), realistisk, adekvat kvinnofigur, medan hon å andra sidan inåt då hon är ensam med sig själv, är tämligen splittrad och oklar över sina tillgångar (påstående 3).

Kommentar utifrån Follow up-intervju

"Vi fick bli vuxna väldigt tidigt. Mamma brydde sig aldrig om vad vi gjorde. Vi fick besluta allt. Kläder, när vi skulle vara hemma, allmän skötsel. Ja, allting. Mamma sa aldrig någonting."

Slutgiltig utvärdering

Samtliga påståenden får stöd av intervjudata.

UTLÄTANDE NR. 2

Fp nr 4.

Bild: F/S

Med hjälp av olika skepnader, gestalter, söker fp kontakt med en lika svårdefinierad, i olika figurer framträdande föräldrafigur. Svårt att veta var man har denne fp. På sen fasnivå förefaller han ha hittat en utväg, om än en destruktiv sådan, att framträda klarare. En slags självbestraffande attityd: först bära sig illa åt, sedan moralisera över sina destruktiva handlingar. "Detet" och "överjaget" ligger så att säga i öppen konflikt med varandra.
Bortträngningsstrukturen på tidig fasnivå tyder på tidiga traumatiska upplevelser, vars innehåll fortfarande är förborgat för fp.
Efter terapin en påfallande förändring. Fp framträder relativt klart definierad i relation till andra och uppträder mer kontrollerat. Inga impulsgenombrott som tidigare, utan snarare hårda överjagskrav reglerar fp's handlande nu.
Kvarvarande tidigare bortträngningsstrukturer på tidig fasnivå.

Kommentar från intervjuaren

Perceptgenesens beskrivning av kampen mellan den destruktiva kampen mellan detet och överjaget överensstämmer både exakt med fp's beskrivning av sin livssituation och med tolkning av kampen mellan de oförenliga identiteterna: faderns impulsiva och moderns bestraffande. Resultatet blir också detta sammanbrott för jaget med den i intervjun så framträdande illusionslösheten och tomhetskänslan.

Den traumatiska uppväxten omnämnes relativt kortfattat i intervjun men med klar betoning.

Efter terapin överensstämmer också tolkning av perceptgenesen väl med intervjudata. Fp är mer klart definierad såväl för sig själv som för andra. Studier, arbetsinriktning och målsättning för sitt handlande utmärker nu fp's tankar och de tidigare impulsgenombrotten liksom den framträdande illusionslösheten när det gäller relationer har helt försvunnit. Förändringen har emellertid gått lite väl snabbt vilket just markerar att överjagskrav snarare än integrerade jag-funktioner utmärker fp's situation efter terapi. Det innebär emellertid också att "jaget har börjat fungera och växa".

Fp nr 4

Bild: O T

Upplever sig mer som barn än vuxen. Den vuxenhet som framträder, uppträder i form av en överdriven kvinnlighet med exhibitionistiska drag. I sin självuppfattning är fp oklar över könsidentiteten. I sista faserna, det vill säga som sannolik aktuell problematik framträder en ångestfylld rädsla för de egna impulserna. Efter GT har de ångestfyllda impulserna kommit i bakgrunden, könsidentitetsproblematiken likaså. Dominerande är i stället kravfyllda pliktkänslor. Fp har nu en något mer konsistent, om än överjagsstyrd, syn på sig själv.

Kommentar från intervjuaren

Här kan ungefär detsamma sägas som tidigare under F/S. Konflikt gällande könsidentiteten kan tolkas som beroende av den allmäna identitetsproblematiken, det vill säga valet och konflikten mellan de två motstridande identifikationsobjekten fadern och modern och där fp i intervjun även beskriver hur han under barndomen vände sig mot faderns opportunism och ohederlighet och valde moderns ideal.

Sammanfattning av påståenden rörande fp nr 4.

Före GT:

1. *Svårt att veta var man har denna fp. Han framträder i olika skepnader och gestalter.*
2. *Självbestraffande hållning: Först bär han sig illa åt, sedan moraliserar han över sin destruktivitet.*
3. *Han är mer barn än vuxen inför sig själv.*
4. *Den vuxenhet som framträder, uppträder i form av överdriven kvinnlighet med exhibitionistiska drag.*
5. *Fp är oklar beträffande sin könsidentitet.*
6. *Ångestfylld rädsla över de egna impulserna.*

Efter GT:

7. *Fp är klart definierad i relation till omgivningen.*
8. *Fp uppträder mer kontrollerat. Överjagsreglerad, fylld av pliktkänslor.*
9. *Vissa tidiga traumatiska upplevelser är fortfarande icke medvetandegjorda för fp.*
10. *Känslor av ångest har kommit i bakgrunden.*
11. *Könsidentifikationsproblematiken är inte längre lika aktuell.*

Min kommentar

Några påståenden får omedelbart klart stöd av intervjudata och behöver inte kommenteras närmare. Det gäller påståendena nr 2, 3, 7 och 8. Påstående nr 9 får också en sannolik bekräftelse. Utsagor av den arten kan knappast ges utförligare stöd än som i den gjorda kommentaren: "Den traumatiska uppväxten omnämndes relativt kortfattat i intervjun, men med klar betoning."

Påståendena 4, 5 och 11, berör en central identitetsaspekt som bara delvis ges bekräftelse från intervjuaren. Det anges att modern blev ett viktigt identifikationsobjekt under barndomen i faderns frånvaro och ohederlighet. De utsagor som formuleras utifrån perceptgeneserna poängterar att fp före GT i situationer som kräver vuxenhet och ansvarstagande väljer en kvinnlig självbild att handla utifrån (eventuellt modern). Vidare har en förändring inträffat så att denna påtagliga kvinnliga självbild har kommit i bakgrunden efter GT. Han har fått en klarare syn på sin egen könstillhörighet.

Påståendena 6 och 10 bör också få en tydligare kommentar från intervjuaren. Den ångest som framträder relativt tydligt före GT i perceptgeneserna från O T-bilden, har minskat påtagligt efter GT. Denna förändring i perceptgeneserna bör äga sin motsvarighet i en stark känslomässig lättnad i fp's livssituation.

Påstående nr 1, slutligen, utsäger att det är svårt att veta var man har denna fp. Perceptgeneserna från bilden F/S (bilaga I) ger bakgrunden till påståendet: En rad olika gestalter figurerar i de olika faserna. På samma sätt, utsäger påståendet, uppträder fp i tillvaron före GT. I brist på en klar och konsistent självidentitet att handla utifrån ikläder han sig rollen av en rad skilda gestalter. Efter GT, vilket också bekräftas av intervjudata, har denna tendens försvunnit.

Det saknas en kommentar utifrån intervjuanamnestiska data till denna identitetsaspekt före GT.

Kommentar utifrån follow up-intervju

Påstående 4, 5 och 11. Det som utmärker fp före terapi är en markant passivitet och självförakt. Han paralyseras av ett strängt överjag. Mot bakgrunden av att han ända upp till puberteten identifierade sig med modern, "valde" hennes stränga, moraliserande religion och först i ungdomsåren sökte sig bort från henne, och att fadern för fp i mindre utsträckning innebar ett identifikationsobjekt, kom modern att prägla fp's inre bild av sig själv. Typiskt för fp är också ett markant överdrivet "manligt" beteende med mot kvinnor, sexprovocerande attityd! Han är också mycket upptagen av sexuella fantasier. Denna markering kan ses som en kompensation eller ett försök att dölja en osäker könsidentitet.

Vi vet att fp under första året i terapin demonstrerade detta "kvinnoförakt" i gruppen och att det allt mer tonades ner under den fortsatta gruppterapin.

En bearbetning av den grundläggande konflikten gällande relationen till modern torde ha skett. Hur detta mer i detalj gått till vet vi inte, men två aspekter kan uppmärksammas. Dels tjänade fp's attityd och aggressivitet mot kvinnor i allmänhet och de kvinnliga gruppdeltagarna till att "hålla dem på avstånd", och inte komma dom för nära. I gruppen fungerade sannolikt detta mönster bara delvis. Fp kom närmare än han hade avsett. Samtidigt var fp's aggressivitet troligen svaga genklanger av hans egna föreställningar om sin egen aggressivitet och förmåga

att skada (som överjaget så hårt straffade honom för). I gruppen gick inte kvinnor sönder, och inte heller förskjöt de honom totalt. Dessa erfarenheter tillsammans bidrog säkert till att fp blev varse att det som han trott varit "farlig destruktivitet" kunde användas som en konstruktiv kraft i stället. Därmed minskar så att säga det moraliserande och skam för allt straffande överjagets styrka och får en motvikt i det som fp nu för första gången känner - ett jag som kan handla självständigt. På det sättet kan man förstå att den kvinnliga könsidentiteten minskar i betydelse. Frågan om det uppstått en balans eller om en integrering skett kan stå öppen. Som jag uppfattar det hänger de tre grupperna av påståenden ihop (det vill säga de som du ville ha återkommenterade).

Just på grund av den här minskade kampen med det stränga överjaget och på grund av en större tillgång till "egna resurser" som nu inte längre är skuldbelagda sker en stark känslomässig lättnad i fp´s livssituation. Att så är fallet framgår tydligt av fp´s kommentarer i efterintervjun och follow up-intervjun "Blivit av med depressionen, blivit bättre över huvud taget, jämnare i humöret.", "upplever inte stress som tidigare", "jag vågar slappna av mer nu".

På samma sätt hänger de andra frågeställningarna ihop med ditt påstående 1, vilket skulle kunna sägas vara summan av, eller rättare sagt helheten av de två övriga ovan nämnda - nämligen identitetsupplevelse - i motsats till främlingsskap och intighet. Här demonstrerar också fp före terapi genom hela sin hållning ett främlingsskap inför sig själv, en känsla av att inte vara med sig själv. När detta främlingsskap och meningslöshet når så långt att det innebär total identitetslöshet, återstår egentligen bara självmordet, och fp har också före terapi sådana funderingar. Efter terapi är situationen helt annan, och fp ger en talande beskrivning när han berättar om sin nya upplevelse av att ha hittat sig själv: "tidigare känt mig som om jag var olika personer varje dag. Nu känner jag igen mig mer, som en person". Tydligare kan man väl inte uttrycka nyfunnen kontinuitet och mening i sitt liv.

Slutgiltig utvärdering

Samtliga påståenden får stöd av intervjudata.

UTLÄTANDE NR 3

Fp nr 11.

Bild: F/S

Förhållandet till auktoritetspersoner utmärks av känslomässigt starkt omväxlande relationer fram till sen mellanfasnivå, då relationen bryts upp och H tar över initiativet i kontakten. H upplevs efter detta uppbrott som något kvinnlig. Hur denna genes återspeglar kontakten med andra är svårt att få grepp om. Vi kan tyda det så att fp har en

tendens att ta över initiativet i kontakten med andra. Eventuellt förmedlar fp också en viss kvinnlighet, mjukhet. Under denna beskrivna kontaktyta finns starka känslomässiga svängningar med risk för upprott av ingångna relationer. Efter GT kvarstår intrycket från föregående, men inte lika starkt. Den kvinnliga antydan på sen fasnivå syns inte längre. Jämbördighet präglar intrycket sent i genesen, vilket kan tyda på att fp nu är mer öppen för initiativ från andra. Bortträngningar och regressionsstrukturer på tidig fasnivå före och efter GT antyder traumatiska upplevelser i mycket tidig ålder.

Kommentar från intervjuaren

Även av intervjudata framgår kontaktproblematiken. Här framtonar dominans och egocentricitet samt en önskan att framstå som en unik personlighet. De starka känslomässiga svängningarna överensstämmer med fp´s pendling mellan depressiva tendenser och hektiskt och kraftigt kompensatoriskt färgat handlingsmönster. Fp tycks före GT vara helt omedveten om sambandet mellan dessa svängningar. En viss kvinnlighet och mjukhet har en parallell i valet av fritidsintresse: dans, teater.

Enligt intervjudata har fp i terapin intagit en försvarsinställning och inte dragit den nytta han kunde av GT. Han är emellertid nu både medveten om och trött på sin "mask" vilket just inneburit ett närmande till en mer realistisk jagbild, vilket medfört att fp efter GT inte känner sig lika hotad i kontakten med andra. Om upplevelser i mycket tidig ålder finns inga data från intervjun.

Fp nr 11.

Bild: O T

En påfallande osäkerhet om självidentiteten. Tveksam om könstillhörighet. Överskattar sin vuxenhet. Tveksam om vad som är äkta och oäkta inom sig. Sannolikt prestationsinriktad på ett oengagerat, ointresserat sätt. En diffus känsla av innehållslöshet, tomhet. Samtidigt en överskattning av sin förmåga, omnipotensproblem.
Efter GT en något mer realistisk självuppfattning. Samtidigt kvarstående problem som rör könstillhörigheten.

Kommentar från intervjuaren

Perceptgenesen ger en exakt bild av fp som dennes självbild kommit fram i intervjun. Ett jagande efter erkännande, ett behov av att framstå som en speciell konstnärlig begåvning som behärskar olika områden. Överskattningen av sig själv kamuflerar dåligt upplevelsen av bristande självtillit och engagemanget saknas. När publiken är borta och fp slappnar av i sin försvarshållning grinar innehållslösheten emot honom. Problem kring könstillhörighet återkommer i första intervjun i kompensatorisk form, framhävande av sig själv som kvinnokarl. Helt i enlighet med intervjudata är självuppfattningen mer realistisk efter terapi.

Sammanfattning av påståenden rörande fp nr 11

Före GT:

1. *Fp har en tendens att ta över initiativet i kontakten med andra.*
2. *Fp förmedlar i kontakten en viss kvinnlighet, mjukhet*
3. *Fp upplever "under ytan" starka känslomässiga svängningar*
4. *Fp är påfallande osäker på sin självidentitet*
5. *Fp har problem med könstillhörigheten*
6. *Fp överskattar sin vuxenhet och över huvud taget sin förmåga*
7. *Fp vet inte vad som är äkta och oäkta inom sig*
8. *Fp är prestationsinriktad på ett oengagerat, ointresserat sätt*
9. *Fp upplever diffusa känslor av tomhet, innehållslöshet*
10. *Bortträngda traumatiska upplevelser i mycket tidig ålder.*

Efter GT:

11. *Fp är mer öppen för initiativ från andra*
12. *Fp uppvisar fortfarande känslomässiga svängningar*
13. *Fp har en mer realistisk självuppfattning*
14. *Kvarstående problem rörande könstillhörigheten*
15. *Bortträngda traumatiska upplevelser i mycket tidig ålder.*

Min kommentar

Inte mindre än 15 utsagor om fp formulerades utifrån perceptgenesen.

De flesta bekräftas tydligt av intervjudata.

Fp exponerar tydligt sin problemsituation i perceptgenesen. Det framgår också att vissa förändringar har skett med fp. Men det kvarstår efter GT en del problemkomplex att bearbeta, bland annat de känslomässiga svängningarna vars orsak fp har svårt att medvetandegöra samt könsidentitetsproblematiken.
De påståenden som inte täcks upp av intervjun, nr 10 och 15, rör traumatiska upplevelser, troligen i mycket tidig ålder, vilka avsatt spår i form av bortträngningsstrukturer och regressionsstrukturer i perceptgenesen. Möjligen har upplevelserna bakom dessa försvar att göra med fp's kvarstående problem.

Slutgiltig utvärdering

Samtliga påståenden får stöd av intervjudata.

UTLÄTANDE NR 4

Fp nr 12

Bild: F/S

Försökspersonens egna kvardröjande upplevelser av föräldrafigurerna

återspeglas i relationer till andra i nusituationen, en oförmåga att fungera i jämbördighet. En jämbördig relation upplevs av fp som konstlad, overklig. Fp vill hellre ta över initiativet eller kommandot helt själv. I genesen finns också en återkommande självupplevelse av bakslughet och oärlighet som sannolikt färgar fp's relationer i aktualsituationen. Möjligen finns inslag av kraftig sadistisk aggressivitet i fp's kontakter, eventuellt sammankopplade med en ontogenetisk tidig, upplevd rädsla. Efter GT ger protokollet nästan exakt samma intryck som tidigare.

Kommentar från intervjuaren

Att fp gentemot hustrun projiserar känslor riktade mot föräldrafigur har påtalats utifrån intervjudata. Att relationen över huvud taget präglas av konflikter och kontaktsvårigheter understryker ytterligare detta. En jämbördig relation utmärks av att både kunna ta emot och ge. Den utmärks vidare både av ett oberoende och ett beroende i förhållande till den andre. Om man som fp är rädd för sina beroendebehov väljer man motsatsen det vill säga blir den som bestämmer i relationen. Det här upplever emellertid fp själv som falskt även om han är oklar över på vilket sätt samtidigt som aggressiva impulsers utlopp ger en viss tillfredsställelse. Enligt intervjudata har fp efter terapin fått en större förståelse för sitt sätt att hantera konflikter. Intervjudata motsägs här av perceptgenesen, när det gäller fp's objektrelation efter terapi.

Bild: O T

I botten en skuldproblematik. Fp jagas i skräck, som en förbrytare. Troligen är denna problematik upplevelsemässigt övertäckt av en glättig, om än bräcklig, fasad. Fp har en realistisk uppfattning om kön och ålder. Efter GT har skuldkänslorna förskjutits något mer i bakgrunden än tidigare. Nu framträder i stället en något mer prestationsinriktad självkänsla.

Kommentar från intervjuaren

Perceptgenesen överensstämmer med intervjudata. Skuldproblematiken är emellertid inte medveten utan självuppfattningen präglas av främlingsskap, ensamhet och ödslighet. Efter terapin har denna betoning på att vara annorlunda och utanför försvunnit i hög grad och ersatts av ett större intresse för arbetssituationen och svårigheter i samband med den.

Sammanfattning av påståenden rörande fp 12

Före GT:

1. *Fp kan inte fungera i jämbördighet i relationer, vilka upplevs som konstlade, overkliga.*
2. *Fp vill själv ta över initiativet, eller snarare kommandot i relationer.*

3. *Fp har självupplevelser av bakslughet och oärlighet.*
4. *Tendens till sadistisk aggressivitet*
5. *Hos fp framträder starka inre skuldkänslor övertäckta med en yttre glättig fasad*
6. *Fp har en realistisk uppfattning om sin könstillhörighet och vuxenhet.*

Efter GT:

7. *Fp's skuldkänslor har förskjutits i bakgrunden.*
8. *Fp är mer prestationsinriktad*
9. *Påståendena 1 - 4 före GT gäller fortfarande.*

Min kommentar.

Ett par utsagor om fp får klart stöd av intervjudata. Dit hör påståendena nr 1, 2 och 8. Fp tenderar att ta över initiativet i kontakten före GT. Jämbördiga relationer upplevs just som konstlade, overkliga. Vidare tycks inriktningen mot prestationer efter GT stämma överens med verkliga förhållanden i fp's livssituation.
En del andra påståenden får bara delvis stöd. Typiskt för formuleringarna av dessa i grunden självupplevda utsagor är den direkthet varmed de utsäger sina budskap: bakslughet, oärlighet, njutningen i pinandet av andra, etcetera. Rakheten i dessa klara påståenden kräver mer stöd i anamnestiska data för att de till fullo ska anses vara bekräftade.

Påståendena 5 och 7 berör samma aspekt. Det är skuldkänslor som efter GT inte alls tar en sådan dominerande plats längre. Fp upplever emellertid inte medvetet skuldkänslor, och frågan är om den ensamhet, ödslighet och främlingsskap som kännetecknar hans aktualsituation före GT, motsvaras av perceptgenesens fasad av glättighet som enligt påstående nr 5 övertäcker skuldkänslorna.
Påståendena i övrigt motsägs av intervjudata, det vill säga påstående nr 9 att utsagorna 1 - 4 gäller också efter terapi. Perceptgeneserna från bilden F/S före och efter GT är förbluffande lika varandra. De raka, direkta utsagorna återkommer efter GT: jämbördiga relationer upplevs som konstlade, fp kommenderar med en viss sadistisk njutning sin omgivning. Kvardröjande självupplevelser av oärlighet, bakslughet. Intervjuaren har avfärdat dessa påståenden med en svag motivering, att "fp efter terapin fått en större förståelse för sitt sätt att hantera konflikter".

Kommentar utifrån follow up-intervju

Fp's uppväxtmiljö präglades av brist på känslor. Detta förhållande var utpräglat och atmosfären i hemmet karaktäriseras som kärvt och avståndstagande från känslor. Fp valde tidigt att "isolera sig" och hade ordspråk av typen "ensam är stark" och "träna sig till ensam styrka". Detta mönster kom att prägla fp's konfliktlösningar.
Detta kan förstås som ett försök att undvika nära relationer för att därigenom

undvika tidiga kraftiga besvikelsereaktioner som i sin tur väckte aggressivitet som aldrig kunde uttryckas.

Fp kan själv mycket väl tänka sig en sådan förklaring till perceptgenesdata. Han känner emellertid ingen ilska och blir sällan arg (reaktionsbildning).

Annars är aggressiviteten det som han tycker att han fick mest hjälp med i gruppsykoterapin. Han kunde öppet visa ilska mot andra i gruppen och "märkte att det inte var så farligt".

En förklaring till den kvardröjande omedvetna bilden av sig själv som mycket aggressiv kan då vara att grundläggande aggressionsproblematik i hög utsträckning finns kvar. Till en viss del har en bearbetning skett i gruppen vilket lett till att skuldproblematiken blivit mindre påtaglig och isoleringstendenserna minskat.

Fp har c:a två år efter gruppen påbörjat psykoanalys.

Slutgiltig utvärdering

Intervjuarens kommentarer går i samma riktning som perceptgenesdata, men kan inte anses helt stödja dessa.

Det rör sig i varje fall om tidigt grundlagd problematik i samband med aggressivitet. "Ensam är stark"-filosofin understödjer detta.

Försvarsorganisationen vid bilderna DMT I och II är kompakta efter terapin kvarstående isoleringsvarianter. Tecknet "vändning mot det egna jaget" har försvunnit ur perceptgenesen efter terapi, vilket kan vara upphov till den starka känsla av förändring som fp trots allt erfar.

De associationsdata som togs i samband med den sista testningen ger stöd åt de påståenden som formulerats utifrån perceptgeneserna. Associationer togs just på de "raka" formuleringarna i påståendena nr 2, 3 och 4.

Det framkom att uppväxten präglats av förtryck i olika former där fp både varit offer för förtryckare och själv varit förtryckare av andra.

En del andra associationsdata förstärker intrycket att perceptgenesdata i detta fall ger mer relevant information om fp än intervjudata.

Sammanfattningsvis kvarstår ett intryck av att de utifrån perceptgeneserna gjorda utsagorna om fp berör väsentliga aspekter av hans självidentitet trots att intervjudata inte tillfullo gett stöd för detta.

UTLÅTANDE NR 5

Fp nr 13

Bild: F/S

Stel och formell i kontakten, reserverad. Starkt kvinnligt identifierad, feminin. Efter GT är det kvinnliga draget inte lika starkt framträdande, däremot är fp fortfarande reserverad, behärskad. Genomgående en tendens att vilja uppträda överdrivet "vuxet" i kontakten, mer vuxet än vad som är berättigat. Efter GT sannolikt också något osäkrare, diffusare i sina relationer.

Kommentar från intervjuaren

I enlighet med intervjudata har en stor förändring skett när det gäller att knyta närmare relationer samtidigt som det emellertid kunnat dokumenterats att mer grundläggande relationer bristfälligt har bearbetats. Denna bristande identifiering med fadern samt den före terapin påfallande problematiken kring prestation och relationer till kvinnor kan vara bakgrund till perceptgenesdata gällande "stark kvinnlig identifiering".

Tolkning av perceptgenesen efter terapi innebär en mindre förändring. Den mindre kvinnliga identifieringen kan innebära mindre problem i relation till kvinnor och fp har nu sedan ett år fast relation. Osäkerheten i relationer motsägs emellertid klart av intervjudata.

Bild: O T

En påfallande kvinnlig identifikation, som understryks av typiska flickepitet, såsom flätor och docka i handen, etcetera. Den äldre kvinnan i allra sista fasen med flickan i bakgrunden ger intryck av att fp upplever sig som rätt liten men med en påklistrad vuxenattityd utåt. Efter GT har självbilden starkt förändrats. Det är en mer verklighetsnära person som framträder. Mer pliktfylld, eventuellt mer prestationsinriktad. Klarare och mer realistisk självupplevelse.

Kommentar från intervjuaren

Den kvinnliga identifikationen samt upplevelsen av sig själv som liten motsvarar intervjudatas dåligt självförtroende och upplevelsen av att inte kunna prestera tillräckligt på något område. Överensstämmer med hypotesen från intervjun att den bristande identifikationen med fadern ligger till grund för fp's problem.

Efter terapin överensstämmer perceptgenesdata med intervjudata. Prestationsinriktningen är nu realistisk och inte fastlåst som tidigare.

Sammanfattning av påståenden rörande fp nr 13

Före GT:

1. *Fp är stel och formell i kontakten, reserverad*
2. *Starkt kvinnligt identifierad, feminin.*
3. *Överdrivet vuxet förhållningssätt i kontakter.*

Efter GT:

4. *Fp är fortfarande reserverad i kontakten*
5. *Fp är diffusare, osäkrare i sina relationer*
6. *Kvinnligheten har skjutits i bakgrunden*
7. *Fp är mer verklighetsnära, mer realistisk*
8. *Fp är mer pliktfylld, prestationsinriktad.*

Min kommentar

Påståendena 2, 3, 6, 7, 8 får klart stöd av intervjudata. Dessa påstå-

enden berör fp's problem i samband med sina egna prestationer samt relationen till kvinnor, svårigheter som har kommit i bakgrunden efter GT.

Återstår tre påståenden: 1, 4 och 5 som kräver fortsatt diskussion. Påståendena 1 och 4 rör samma aspekt. Fp prediceras vara stel och formell i kontakten, reserverad, En aspekt av självidentiteten som inte undergått någon förändring mellan testtillfällena. Det finns ingå hållpunkter i intervjuarens kommentarer som grund för en prövning av dessa påståenden.

Påstående nr 5, slutligen, utgår från den iakttagelsen att ett flertal faser i både O T och F/S innehåller diffusa, oidentifierade figurer. I ett flertal faser uppträder en "person" rätt och slätt som i sin detalj- och konturfattigdom liksom glider in i och försvinner i den i övrigt stimulusadekvata miljön. Min tolkning av denna självupplevelse är att fp är diffusare, osäkrare i sina relationer, vilket emellertid emotsägs av intervjudata. Eftersom fenomenet uppträder på tidig fasnivå spelar denna aspekt sannolikt ingen avgörande roll i den nuvarande livssituationen, men på ett eller annat sätt sätter den spår i självidentiteten eftersom den har tillkommit efter terapi och eftersom den är förhållandevis frekvent förekommande i faserna. Eventuellt kan detta påstående omformuleras vid förnyad validering gentemot intervjudata.

Follow up-intervju

Påstående 1 och 4: Fp kan vid samtliga intervjutillfällen inklusive follow up-intervjun beskrivas som stel och formell i kontakten, reserverad. Skillnaden mellan det första och de två övriga tillfällena är snarast graden av öppenhet. Vid första intervjutillfället mycket distanserad och avståndstagande, samtyckte ej (som enda person i undersökningen) till bandinspelning. Dessa ytterligheter återfanns ej vid de två andra intervjutillfällena.

Påstående 5: Fp var tidigare helt upptagen av en prestationskonflikt som nästan i bokstavlig mening tryckte ner honom och ingav honom en ytterst markerad dålig självkänsla.

Fp har fått en ny självkänsla, både en identitetskänsla och förtroende för att han kan både få och behålla intima relationer. Han kan emellertid inte känna att han själv konstruktivt kan åstadkomma så mycket, utan uttrycker förhållandet så här: "Jag har nog kommit så långt jag kan, behöver inte mer" och "jag har en känsla av att det inte är jag som styr dessa händelser utan dom har kommit till mig". Som jag uppfattar det är fp inte diffusare, osäkrare i sina relationer efter terapi, eftersom han knappast hade några relationer alls före terapi. Att fenomenet uppträder på tidig fasnivå kan tyda på att avgörande tidiga konflikter aktualiserats i terapin och därmed provocerat tidiga fixerade mönster. Den för fp så viktiga faderskonflikten återkommer ju även i gruppen där fp i intervjun klart demonstrerar överföringsreaktioner gentemot den manlige gruppledaren, reaktioner som emellertid aldrig kom till öppen konfrontation.

Slutgiltig utvärdering

Motsättningen mellan intervjudata och perceptgenesdata rör ett påstående, nr 5. De övriga påståendena får stöd av intervjudata. Den predicerade osäkerheten i relationer efter terapi har tydligen inte faktisk motsvarighet eftersom fp efter att ha levt fullständigt isolerat nu börjat knyta sociala kontakter.
Däremot finns en utsaga i intervjuarens kommentarer som eventuellt berör detta påstående: "Jag har en känsla av att det inte är jag som styr dessa händelser, utan dom har kommit till mig."
Omvandlingen av herofiguren till detalj- och konturfattiga figurer som nästan är ett med omgivningen, har eventuellt en motsvarighet i en känsla av att vara utifrånstyrd, att sakna gränser för en känsla av eget personligt handlande, att starkt styras av omgivningen. Påstående nr 5 skulle då kunna formuleras på följande vis: Fp är starkt beroende av omgivningen för sitt handlande.

UTLÄTANDE NR 6

Fp nr 14

Bild: M/D

Fp döljer sig i olika skepnader. Hela genesen är fylld av stelnade, döljande statyer. Fp skyddar sig i valv, grottor. Orealistiska relationer, utan kontinuitet. Påfallande stark beroendeproblematik som kvarstår efter GT.

Kommentar från intervjuaren

Av intervjudata framgår att fp´s mest framträdande problem är aggressivitet i förhållande till män och en kravfylld duktighet som hon knappast orkar leva upp till. Bakom dessa problem ligger en kärlekslös barndom som fp före intervjun beskriver med kvardröjande bitterhet. Fp döljer en sida av sig själv både för sig själv och för andra, nämligen beroendekänslor och längtan efter närhet. När hon beskriver sin situation verkar hon ha en realistisk bild både av sig själv och sitt sätt att vara. Perceptgenes data ger intryck av att bakom denna jagbild finns en näraliggande bild av sig själv som måste gömma sig, hålla sig undan. Det är möjligt att här demonstreras den upplagrade och ångestfyllda upplevelsen av att aldrig varit accepterad eller älskad, en upplevelse som inte är långt från medvetandet men så svår att den täcks över av en "realistisk duktighet".
Med undantag för fp´s ungdomsrelation som varade i fem år (men som var en del av föräldraprotesten) har hennes övriga relationer just haft karaktären av att vara orealistiska (i den första intog fp dotterrollen med en 20 år äldre gift man och i ett kortvarigt äktenskap med en modersbunden man tog hon hela ansvaret). Beroendeproblematiken avspeglar sig i den kvarhållande bitterheten och besvikelsen gentemot föräldrarna.

Efter terapi

Enligt intervjudata är nu relationen till modern mycket mer realistisk, vilket tyder på att en del av beroendeproblematiken bearbetats. Fortfarande problemfyllda närrelationer.

Bild: O T

Påfallande splittrad självupplevelse. Har över huvud taget ingen konsistent upplevelse av sig själv. Orealistiska omnipotensfantasier på sen fasnivå, det vill säga i aktualsituationen. Klart osäker på egen könsidentitet. Skuldproblematik i bakgrunden. Öppen kastrationsångest, ganska tydligt efter GT. (Trasiga statyer och pelare.) Det splittrade intrycket kvarstår med all önskvärd tydlighet efter GT.

Kommentar från intervjuaren

Perceptgenes-data motsägs av intervjudata. Enligt dessa har fp en klar upplevelse av sin identitet även om viktiga delar bortträngs och förnekas. En splittring kan inte anses utmärkande för fp´s självuppfattning. Omnipotensfantasier har sin motsvarighet i fp´s överkrav på duktighet och avvisande av hjälp. Hon har en känsla av att hon måste klara allt själv. Den oklara könsidentiteten demonstreras i aktualsituationen av hennes problemfyllda relationer till män, då hon lätt blir aggressiv och utspelande. Som bakgrund finns där en kritisk och krävande moder som fp fortfarande upplever en konflikt med och som fungerat som ett konfliktfyllt kvinnligt identitetsobjekt. Skuldproblematiken har samband med krav på duktighet, att aldrig räcka till, att inte duga.

Efter terapi

Inget tecken på påtaglig splittring enligt intervjudata. Kastrationsångesten, det vill säga upplevelsen av att ens personlighet allvarligt skall skadas, har en motsvarighet i fp´s kraftiga ambivalens gentemot terapin. Hon kände en lättnad och befrielse när terapin var slut samtidigt som hon både förstod att hon inte "tagit för sig" och att gruppen och framför allt gruppledaren borde ha gjort något för henne. Det verkar sannolikt som att fp´s beroendebehov kraftigt frustrerats under terapin och att grundläggande konflikter aktualiserats, vilket lett till rädsla för att bli avvisad, det vill säga kastrationsångest.

Sammanfattning av påståenden rörande fp nr 14

Före GT:

1. *Fp döljer sig, skyddar sig i olika skepnader*
2. *Fp upprättar orealistiska relationer utan kontinuitet*
3. *Fp är starkt beroende av omgivningen för att kunna fungera själv*
4. *Påfallande splittrad självupplevelse. Fp har ingen konsistent upplevelse av sig själv*
5. *Orealistiska omnipotensfantasier*

6. Osäker på sin könstillhörighet
7. Känslor av skuld, ångest, med sannolik bakgrund i kastrationsproblematik.

Efter GT: Påståendena 1 - 7 före GT gäller också efter GT.

Min kommentar

Här demonstreras klara motsättningar mellan intervjudata och perceptgenetiska data.
För att till att börja med gå till perceptgeneserna från bilderna O T och M/D så uppvisar de i jämförelse vissa likheter och skillnader. (Se bilaga IV). De är lika på så sätt att det finns en frekvent förekomst av pelare, statyer och andra stelnade och döljande strukturer på herofigurens plats genom hela perceptgeneserna både före och efter GT. Vidare tenderar fp att överskatta åldern på herofiguren i samtliga perceptgeneser.
Det finns också stora skillnader. Perceptgeneserna från M/D-bilden uppvisar i stort sett stimulusadekvata faser i alla aspekter med undantag av de ovan nämnda (bortträngningsstrukturer och överskattning av herofigurens ålder). Perceptgeneserna från O T-bilden uppvisar avvikelser från bildmotivet också i andra aspekter än de ovan nämnda. En stor mängd figurer i olika åldrar, av båda könen, förekommer. Påfallande ofta sjunker dessa figurer tillbaka i obestämda konturer utan detaljer, diffusa personer som nästan försvinner i omgivningen. Omväxlande med detaljrika upplevelser av starkt framtonade figurer. Sinnesstämningen präglas, framför allt före GT, av ångest, figurerna är skrämda, jagade. Man kan säga att skillnaden mellan perceptgeneserna uttrycker klara skillnader i denna fp's upplevelse av sig själv i relation till andra i jämförelse med hur hon upplever sig själv i sig själv.
Sannolikt är denna skillnad uttryck för den ovanligt starka beroendeproblematiken och längtan efter närhet som intervjudata ger uttryck för. Endast tillsammans med andra klarar hon att något så när få en realistisk definition av sig själv, men i överdriven vuxenhet. Dessutom har hon behov av att innesluta sina relationer, skydda dem för att de inte ska dö ut. Ensam är hon rädd och försvinnande osäker. Att kompensera denna påtagliga ensamhetskänsla med överdriven vuxenhet, ja orealistiska omnipotensfantasier, räcker inte till för att bygga en egen konsistent identitetskänsla. Det blir bara en mängd tillfälliga prestationshungriga och flyktiga figurer, rädda att visa sig med varaktighet.
Follow up-intervjun borde kunna ge klarhet i de motsättningar som finns mellan intervjudata och perceptgenetiska data, och som i stort sett berör varje påstående.

Kommentar utifrån follow up-intervju

När vi börjar med follow up-intervjun vill fp genast fråga om DMT-testet. Utan att gå in på testet eller fp´s perceptgeneser frågar jag varför hon tycker det är så viktigt. Fp berättar då att hon blev något upprörd vid första testtillfället (före terapi). Vid andra testtillfället (efter terapi) blev hon både mycket oroad och i det närmaste rasande över "det övergrepp" hon tyckte testet var. Hon menade att hon inte visste vad det stod för och ändå kände hon att "bilderna berörde mig väldigt djupt - kände mig ångestprovocerad". . . "Jag gick och grät när jag gick hem - kunde inte åka buss." Varken intervjun eller självskattningen hade berört henne illa.

Jag säger att vi ska återkomma till DMT-testet, men först gå igenom intervjusammanfattningarna samt höra lite hur fp har det nu. Därvid kommer det fram att fp efter terapi för c:a 1 år sedan upptäckte en rädsla för närhet och beroende. "Har alltid varit beredd att bli besviken."
Fp beskriver vidare att hon var bitter och besviken på gruppledaren och att hon c:a ett och ett halvt år efter gruppen upplevde en kris i samband med att hennes dåvarande sällskap gick ifrån henne och modern dog. Krisen var mycket svår. Fp tog tjänstledigt hela hösten: "Jag betedde mig på ett sätt jag inte gjort tidigare. Hela hösten satt jag eller låg jag på sängen och grät och grät så att jag fick skavsår. På samma gång var jag fruktansvärt hatisk - fantasier om att mörda folk. Då upplevde jag att aldrig någon hade hjälpt mig och grät och grät. Jag höll på att dö av det här. Jag badade i besvikelse. Då sökte jag upp gruppledaren igen. Nu är jag klar över vem jag är och vad jag känner. Fortfarande bottenlöst besviken, men jag är lugn och vet att jag klarar av det. Framför allt har jag en väldigt stark känsla av att inte göra det som jag inte vill, till exempel inte inleda ett förhållande bara för att ha ett förhållande."

Jag har citerat allt detta för att det på ett utmärkt sätt visar att DMT avslöjade den ofattbara ångest och beroende som fp dolde både för sig själv och intervjuaren. Hennes försvar var starkt, nästan bepansrat och när hon släppte det var ångesten nästan outhärdlig.

När vi gick igenom hennes svar på DMT och dina tolkningar, var fp helt överens med mig att DMT visat på en verklighet som just låg förmedvetet (efter terapin) och därför varit så ångestprovocerande. Hennes egna kommentarer ovan gällande den nyvunna förståelsen för sin rädsla för närhet och sin nyvunna längtan efter närhet parad med en självständighet som nu längre inte vill gå in i relationer bara för relationens egen skull visar att beroendeproblematiken verkligen bearbetats. Fp var lättad över att äntligen få reda på varför testet skrämt henne så. Både jag och fp var tagna över sambandet mellan de trasiga figurerna i DMT och fp´s bak-

grund och självupplevelser. Själv är jag fortfarande tagen och börjar tillhöra DMT-fans.

Slutgiltig utvärdering

Det visar sig att påståendena dels ges dramatiskt stöd av follow up-intervjun, dels att det går att dra slutsatsen att perceptgenetiska data kan komplettera intervjudata i vissa sammanhang.

UTLÅTANDE NR 7

Fp nr. 15

Bild: M/D

Genesen före GT består av 7 P-faser med P1 i 14:e exponeringen. Det är av den anledningen svårt att få något grepp om denna fp. De fåtaliga faserna innehåller dock växlingar mellan harmoni och disharmoni, vilket också kan ge sig till känna i hennes relationer med den vuxna omvärlden. Efter GT är hon konturfastare. Pendlingarna i sinnesstämningarna finns kvar, men det finns samtidigt en utbredd tomhet, stelhet över hennes relationer. Att P1 efter GT kommer mycket tidigare och att genesen är längre, kan tyda på att hon har en större kontakt med sin livshistoria, en större självkännedom. Stelnade bortträngningsstrukturer på tidig fasnivå, både före och efter GT talar om ontogenetiskt tidiga traumatiserande händelser.

Kommentar:

I intervjun framkom inga direkta belägg för tidiga traumatiska händelser. Den större självkännedomen efter terapin och därmed upplevelse av kontinuitet överensstämmer med den ökade trygghet och säkerhet som även framkommer i intervjun. Fp beskriver i intervjun återkommande depressionsperioder som hon före terapi inte själv kunde bemästra, men efter terapin klarar av. Detta har sin parallell i de i perceptgenesen omtalade växlingar mellan harmoni och disharmoni. I intervjun påtalas en större säkerhet, men stimulans från arbete och mer raka relationer jämfört med före terapi. Däremot saknas intensitet både vad gäller i konflikter och mer nära relationer. Denna så kallade "sparlåga" har en motsvarighet i den i perceptgenesen påtalade "utbredd tomhet, stelhet över hennes relationer".

Fp nr 15

Bild: O T
(endast admin efter GT)

Utmärkande är det stillestånd som vilar över genesen, samt den genomgående för höga åldern på herofiguren. Eventuellt upplever fp ett stillestånd, att ha stelnat i en livssituation som hon har svårt att befria

sig från, en livssituation, där hon har fått agera vuxnare än som varit adekvat. Påfallande är också att den omgivande miljön feltolkats. Fp upplever hela tiden strand och hav som bakgrund. Eventuellt tyder detta på en oförmåga hos fp att leva sig in i nusituationer. Hon har fastnat i en längtan efter en frihet, som kanske har existerat i det förgångna, men som inte finns nu.

Kommentar:

Det intervjumaterial som har en parallell till perceptgenesen är den religiöst stränga uppfostran med obligatorisk kyrkogång och biobesök som synd. "En livssituation där hon fått agera vuxnare än adekvat" - moderns bortgång när fp var i puberteten ställde också stora krav på fp, krav som hon hade svårt att acceptera och klara av. Stillståndet och det stelnade samt bristande förmåga att leva i nusituationen kan jämföras med den påtalade bristen på känslomässigt engagemang i relationer. Den frihetslängtan det talas om har sin motsvarighet i önskan om oberoende och självständighet. Efter terapi har fp inom arbetsområdet lyckats uppnå oberoende och självständighet, vilket delvis motsäger perceptgenesdata.

Sammanfattning av påståenden rörande fp nr 15

Före GT: *(Endast M/D administrerad)*

1. *Fp pendlar mellan harmoni och disharmoni i omgivande relationer.*
2. *Fp har påfallande liten kontakt med sin livshistoria, ur självidentitetssynpunkt.*

Efter GT: *(Både M/D och O T har administrerats)*

3. *Fp pendlar mellan närkontakt och avståndstagande i omgivande relationer.*
4. *Fp uppvisar en utbredd stelhet, tomhet i sina relationer med omvärlden*
5. *Fp har en större kontakt med sin livshistoria, en större självkännedom*
6. *Fp har stelnat i en livssituation som hon har svårt att befria sig från*
7. *Fp fungerar vuxnare än som är adekvat*
8. *Fp har svårt att leva sig in i nusituationer*
9. *Fp har fastnat i en längtan efter en frihet som kanske existerat i det förgångna, men som inte finns nu.*

Min kommentar

Det finns fyra påståenden som berör utvecklingen mellan testtillfällena, nr 1, 2, 3 och 5.
1 och 3 berör fp´s relationer till omgivningen. 2 och 5 utsäger att fp har fått en starkt utökad självkännedom, vilket får stöd av intervjudata.
Påståendena 1 och 3 styrks av intervjudata i de depressionsperioder

som fp upplevde före GT. Efter GT pekar intervjudata på en förändring i denna variabel, medan perceptgenetiska data tyder på förändring, men till ett stillestånd. Relationerna kännetecknas visserligen av växlingar i "närkontakt" och "avståndstagande" på det viset fp upplever rörelser mellan hero och Bp i perceptgenesen från M/D. Men det är stela, detaljfattiga personer i perceptgenesen, tomma ansikten (påstående 4).

Påståendena 6, 7, 8 och 9 berör sannolikt samma aspekt, och de är hämtade från bildupplevelserna av O T. Eftersom denna bild inte administrerades före GT, finns inget jämförelsematerial annat än den tomhet som M/D-genesen uppvisar.
Genomgående ett "strand-hav"-motiv. Den starka rörelse som finns i O T-bildens springande pojke är i fp's upplevelse en kvinna i 30-årsåldern som står på stranden i baddräkt. Man får en känsla av att hon kastar längtansfyllda blickar ut mot havet. Den rörelse som uttrycks i ett par enstaka faser, är gymnastik, en slags rörelse som får tiden att gå.
Jag tolkar denna upplevelse efter GT som en stark längtan efter frihet. Kanske fanns den förr, denna frihet, men i aktualsituationen vill hon komma ifrån sin miljö. Hon har sannolikt svårt att leva spontant i nuet så länge som denna frihetslängtan och överbetonade krav på vuxet ansvarstagande belastar identitetsupplevelserna.
I intervjuarens kommentar har antytts att denna frihet realiserats efter terapi, vilket starkt emotsägs av perceptgenetiska data.

Kommentar utifrån follow up-intervju

Fp's livssituation har vid tillfället för follow up-intervjun förändrats betydligt och kan ses som en utveckling från intervjutillfället efter gruppsykoterapin. Fp anser att det viktigaste för henne alltid varit att frigöra sig från krav och realisera sin självständighet (tidigare krav från föräldrar, nu från make och familj). En längtan efter denna frihet har hon känt hela livet och det är först nu hon känner att hon nått dit (min understrykning). Stelheten och tomheten i nära relationer stämmer bra med fp's situation efter terapi. Hon hade fullt upp med att "njuta av och leva med sin nyvunna självständighet", säger hon, och tycker att "leva på sparlåga" i en intervjukommentar "stämmer precis".
Nu har hon sedan över ett halvt år en fast relation med en jämnårig frånskild man och fp har upplevt en sexuell och en gemensamhetslycka som hon inte trodde fanns. Hon är emellertid mån om att bevara sin nya självständighet och de flyttar inte ihop.
Fp och jag konstaterar att den längtan till frihet som perceptgenesen talar om efter terapi snarast kanske står för en längtan efter gemenskap och nära relation. För att nå dithän måste emellertid fp få känna på sin självständighet.
I gruppsykoterapin har fp bearbetat sitt upprepningstvång, vilket hade formen av "frihet från krav - önskan om självständighet och oberoende" vilket emellertid dolde ett försvar mot starka beroendeönskningar. De senare har hon nu lyckats rea-

lisera utan att ge avkall på sin självständighet.

Slutgiltig utvärdering

Samtliga påståenden får stöd av intervjudata. Det visar sig också att ett par påståenden kommit närmare den faktiska situationen ur identitetssynpunkt än intervjudata förmått att ta fram.

UTLÅTANDE NR 8

Fp nr 18.
Bild: F/S

Internaliserade periodvisa aggressionsutbrott ger ett lynnigt intryck i fp's relationer. Diffusa tidiga försvagningar av fp's självidentitet kan ha medfört kvardröjande osäkerhet i relationer till andra. Efter GT är aggressiviteten borta ur genesen och fp har sannolikt en mjukare hållning till sin omgivning. Tidiga diffusa självupplevelser kvarstår dock, med eventuella sammanhängande osäkerhetskänslor.

Kommentar

Perceptgenesresultatet överensstämmer väl med intervjudata. Det tidigare försvaret som främst dolde osäkerhet präglades av kompensation och hektisitet, vilket gav ett intryck av lynnighet och aggressivitet. Ett mjukare och mindre konfliktfyllt förhållande till omgivningen redovisas också i intervjun efter terapin. Framför allt i förhållande till auktoritetspersoner, men även till de närmaste relationerna.

Bild: O T

En påfallande osäkerhet om den egna självidentiteten. Fp har svårt att få klarhet i sina egna känslor. Svårt att skilja känslorna åt, differentiera mellan dem. Det finns en uppdriven rädsla i genesen, eventuella skuldkänslor. Fp är jagad i ångest. En viss problematik rörande den egna könsidentiteten. Efter GT har ångesten försvunnit från genesen, innebärande en stark lättnad på upplevelseplanet. Fp är säkrare på sina egna känslor. Däremot finns en påfallande könsidentitetsproblematik. Fp är ambivalent, kan inte bestämma sig: man eller kvinna. Träffar dock ett visst val i sista fasen: könlös.

Kommentar

Den påfallande osäkerheten om den egna identiteten, vilket hänger samman med bortträngda känslor, överensstämmer med den i intervjun framträdande splittringen i olika kompensatoriska roller eller självbilder. Bortträngningen lyckas emellertid inte utan fp är jagad i ångest. Intervjun före terapi ger just ett intryck av att fp är jagad. Även problem med könsidentiteten framgår i intervjudata genom nämnda överkompensation.
Fp beskriver också en större lättnad och säkerhet efter terapin. Tycks uppleva sig

själv som mer integrerad. På samma sätt som i intervjumaterialet kvarstår det faktum att många grundläggande konflikter kvarstår och att problem med könsidentiteten kan betecknas som en del av dessa grundläggande konflikter.

Sammanfattning av påståenden rörande fp nr 18

Före GT:

1. *Fp har ett lynnigt och aggressivt sätt gentemot omgivningen*
2. *Påfallande osäker om sin identitet*
3. *Starkt ångestdriven*
4. *Svårt att differentiera mellan sina känslor*
5. *Problem med könsidentiteten*

Efter GT:

6. *Mjukare förhållningssätt gentemot omgivningen*
7. *Det starka inslaget av ångest är borta innebärande en stark upplevelsemässig lättnad*
8. *Säkrare på sina känslor*
9. *Problem med könsidentiteten*

Min kommentar

Intervjudata bekräftar tydligt samtliga påståenden före och efter GT. Fp har förändrats påtagligt. Han har en klarare och medvetnare syn på sig själv. Ett mjukare förhållningssätt i relationer. En stark upplevelsemässig lättnad i tillvaron, men saknar dock inte problem att bearbeta i fortsättningen.

Slutgiltig utvärdering

Samtliga påståenden får stöd av intervjudata.

UTLÄTANDE NR 9

Fp nr 27

Bild: F/S

Påfallande starka underlägsenhetskänslor. Andra personer hålles helt på avstånd, rädd för närkontakt. Kan inte försätta sig i situationer med personer i omgivningen utan att problem uppstår. Håller sig undan. Lika markant efter GT som före. P1 kommer först i 11:e exponeringen efter GT, vilket kan tyda på att fp har lagt locket på obehagliga minnen från den tidiga delen av ontogenesen. Svårt att i detta sammanhang förstå varför fp låter hero ta skepnaden av en medelålders dam i sista fasen efter GT. Men det är inte osannolikt att ytterligare administrerade faser skulle uppvisa en aktuell könsidentitetsproblematik.

Kommentar från intervjuaren

Data från perceptgenesen överensstämmer före terapi med intervjudata, när det gäller den närmaste relationen med fästmön där fp kände sig underlägsen och hade konflikter i samband med närkontakter - konflikter som manifesterade sig i impo-

tensproblem. Här finns även ett samband med den antagna könsidentitetsproblematiken. I kontakten med intervjuaren påtalades även försvarsinställningen.

Efter terapin uppger emellertid fp att mycket av de tidigare problemen blivit lösta på ett tillfredsställande sätt och att relationen till den nya fästmön är tillfredsställande. Inte heller nu framkommer relationsproblem på andra områden. I kontakten med intervjuaren kvarstår emellertid intrycket av kontaktproblem. Antagandet om en ytterligare bortträngning av material som aktualiserats i samband med terapin har en motsvarighet i att fp uppger att han efter "att hans problem lösts", efter första året intog rollen som åskådare snarare än deltagare.

Bild: O T

En starkt exponerad kvinnlig identitet med exhibitionistiska drag. Fp har en relativt klar men orealistisk syn på sig själv, som en sexuellt attraktiv kvinna. Ett intryck som kvarstår efter GT, samt ytterligare att starka traumatiska upplevelser under tidiga uppväxtår bidragit till denna självupplevelse. Fp torde också ha svårt att definiera sig själv i ett realistiskt sammanhang.

Kommentar från intervjuaren

De data i intervjun som motsvarar perceptgenesen är den före terapin upplevda impotensproblematiken samt aggressionshämningen. Efter terapi kvarstår en del av impotensproblemen men nu inte konfliktfyllt och på samma sätt upplevs aggressionshämningen mindre problematisk. Anmärkningsvärt är emellertid att fp vid valet av kvinnor väljer först en "explosiv" och sedan en flicka som "kan bli fruktansvärt arg". Det gör att han "stannar kvar i litenhetsrollen" eller en mer passiv roll i förhållandet till kvinnor. Däremot motsägs tolkningen att fp skulle ha svårt att definiera sig själv. Snarare tyder intervjudata på en mer adekvat identitetsupplevelse efter terapi.

Sammanfattning av påståenden rörande fp nr 27

Före GT:

1. *Fp har starka känslor av underlägsenhet*
2. *Fp är rädd för närkontakt*
3. *Eftersom fp alltid upplever problem i relation med andra personer, föredrar han att hålla sig undan närkontakt*
4. *Påfallande kvinnligt identifierad. Fp har en upplevelse av sig själv som en sexuellt attraktiv kvinna*

Efter GT:

5. *Fp söker undvika att konfronteras med sitt traumatiska förflutna*
6. *Fp har svårt att definiera sig själv i ett realistiskt sammanhang*
7. *Fp är kvinnligt identifierad.*

Min kommentar

En del påståenden får delvis stöd av intervjudata, en del motsäger intervjuarens tolkningar.
En kommentar från mig i detta läge är till stor del uttryck för spekulationer.
Påståendena synes på ett eller annat sätt ha inbördes samband. I varje fall kan påståendena nr 2, 3 och 5 grupperas.
Påståendena 2 och 3 uttrycker samma sak, nämligen att relationer för fp på ett eller annat sätt är outhärdliga. Fp föredrar att hålla sig på avstånd. Denna rädsla för nära kontakt med andra kan ha sin grund i fruktan för att komma nära sig själv. Att se sig själv i ljuset av sin livshistoria är förenat med impulser och fantasier att man skulle kunna skada andra, och/eller att den egna identiteten ska braka samman. Ett "kors" på tidig fasnivå, egentligen före P1 i O T-bildens perceptgenes efter GT är en av de strukturer som uttrycker död och förintelse.
P1-fasen kommer påfallande sent, framför allt efter GT. En hel del konfigurationer antyds dock i faserna som föregår P1 i de båda bilderna och tolkningen att fp vill hålla borta sitt förflutna från det närvarande förefaller därför trolig (påstående 5).
Men på så vis får den aktuella identiteten ingen bakgrundshistoria. Fp så att säga flyter omkring i sin definition av sig själv. Miljön i vilken han placerar de upplevda figurerna, är otydligt angivna eller inadekvat (till exempel "lantlig miljö" på sen fasnivå i O T), det vill säga innebärande att han har svårt att definiera sig själv i ett realistiskt sammanhang (påstående 6).
Fp har problem med att uppnå stimulusadekvata C-faser. Bäst går det dock att definiera sig själv tillsammans med andra, som detta uttrycks i F/S-geneserna. Men å andra sidan tenderar fp att överskatta åldern på Hero, han spelar alltså upp inför andra en vuxnare roll än vad som kan förefalla adekvat.
I de allra sista faserna efter GT definieras Hero som en medelålders kvinna i både O T och F/S-geneserna. Påståendena 4 och 7 uttrycker denna könsidentitetsproblematik. Särskilt före GT är denna problematik uppenbar i O T-genesen. En stor del av perceptgenesen består av en kvinna som successivt tar av sig plagg efter plagg, en strip-tease med andra ord. Fp's egna fantasier om sig själv som en sexuellt attraktiv kvinna kan knappast framhävas tydligare. Efter terapi kvarstår denna problematik.
Det enda intervjuanamnestiska material som bekräftar påståendena 4 och 7 är fp's impotensproblem före GT, som delvis finns kvar också efter terapi.
I intervjuarens kommentar finns antytt att fp delger intervjuaren information om sig själv som inte stämmer överens med intervjuarens egna upplevelser av honom. Fp's rädsla för närkontakt spelar sannolikt

en avgörande roll också i intervjusituationen. Fp's fruktan är i den meningen berättigad. Intervjuaren är ute efter att tolka den nuvarande självidentiteten i ljuset av hans tidigare upplevelser. Och det är just detta som fp fruktar.

Kommentar utifrån Follow up-intervju

Fp ville själv framhålla sin synsvårighet som en avgörande faktor när det gäller DMT. Han ser saker senare. (Synsvårigheten betonades och i fokus under intervjun före terapi men hade mindre betydelse efter terapi.)

Vid en förnyad genomgång av intervjumaterialet är det påfallande hur lite data fp har att berätta från sin uppväxt. Både första och andra intervjun saknar i stort sett konkreta händelser eller upplevelser från barndomen och uppväxten. Det fanns ett konkret minne vid första intervjun: "att någon slappt pangade mina glasögon". I follow up-intervjun noterar fp att: "Jag vet faktiskt inte hur det var - minns nästan ingenting."

I follow up-intervjun bekräftar fp också den känsla av litenhet som han alltid känt - mest under ungdomen. I konflikter med intervjuaren återfinns även en från början mycket kraftig osäkerhet som under intervjuns gång minskar betydligt. Intervjuaren finner det svårt på grund av fp's uppenbara ängslan att gå in på perceptgenesdata som gäller identifikationsproblematiken. Däremot berättar fp en hel del om föräldrarna som kastar ett ljus över bortträngningsproblematiken och även ger en antydan om identifikationssvårigheter.

Fp berättar att fadern till humöret kunde bli explosivt rasande. Detta har blivit mer klart för fp under det senaste halvåret, då han för första gången i samband med en konflikt mellan fadern och en släkting börjat prata med modern om föräldrarnas relationer. Modern har alltid känt ett tryck på sig på grund av faderns ilska och "hon har tvingats leva med det". Sin egen relation till fadern beskriver fp som "relativt ytlig"."Det är en underlig relation" "jag har aldrig känt mig nära honom". Men så vitt fp minns har det inte funnits några öppna konflikter. Snarast varit fråga om en viss försiktighet. Fp har valt sina ord för att inte sätta igång något. Ibland försiktigt provocerat fadern. Fp tror inte det går att ändra på fadern: "får ta honom som han är".

Fp tycker som vid första intervjun att det inte är någon större skillnad mellan hans kontakt med modern och fadern.

Fp beskriver som vid andra intervjun relationen till hustrun och en 1/2-års son i positiva ordalag.

Sammanfattningsvis bekräftas påståenden om mycket starka underlägsenhetskänslor samt stora problem i närkontakter före terapi. Dessa båda problemkomplex är kvarstående efter terapi men nu med mindre betoning. Bortträngningsmekanismerna är massiva och efter terapi finns ett medvetande om att "det måste finnas någon förklaring till att jag inte minns något".

Slutgiltig utvärdering

Fp's starka motstånd mot att konfronteras med sin livshistoria medför att en del perceptgenetiska påståenden enbart kan få stöd genom tolkningar.
Emellertid kan påståendena nr 1, 2, 3 och 5 anses få direkt stöd av intervjudata.
Beträffande påståendena 4 och 6 har intervjuaren i en tidigare kommentar sett det som anmärkningsvärt att fp valt "explosiva" kvinnor till partners.
Nu framkommer i intervjuarens follow up-kommentarer att fp haft en "explosiv" fader, vilket resulterat i uppenbara kontaktsvårigheter dem emellan.
Sannolikt föredrar fp att i första hand införliva moderns roll med sin identitet. Denna kvinnliga identifikation får också stöd genom den uttalade impotensproblematiken.
Beträffande påstående nr 6 har jag svårt att hitta hållpunkter i intervjuarens kommentarer som stöd. Jag får nöja mig med att konstatera att fp's problem i närkontakter å ena sidan försvårar bekräftandet av utsagor om honom över huvud taget. Å andra sidan är det inte osannolikt att det är just dessa kontaktproblem som är ett uttryck för fp's svårigheter att definiera sig själv i ett realistiskt sammanhang, vilket emellertid delvis motsägs av intervjudata.

KAPITEL XIII

EN STUDIE AV TEMAFÖRSKJUTNINGAR

I föregående kapitel utnyttjades metoder vilka främst analyserade arten och utvecklingen av förvanskningar av stimulusinnehållet. Vidare har förändringar över tiden före och efter gruppsykoterapi av dessa omtolkningar varit i centrum för uppmärksamheten.

Vid ett noggrant studium av perceptgenesens förlopp kan man upptäcka ytterligare en typ av "rörelse" i faserna när man jämför perceptgeneser före och efter gruppsykoterapi.

I en del perceptgeneser tycks speciella faser återkomma. Därutöver visar det sig att fasinnehållet helt eller delvis i en fas kan återkomma i flera faser successivt eller på flera skilda ställen i samma perceptgenes.

Detta fenomen kan uppfattas som ett tema som återkommer, begränsas eller breder ut sig i perceptgenesen.

Man kan beskriva dessa fenomen som temaförskjutningar.

Dessa temaförskjutningar uppträder var som helst i perceptgeneserna, och fasinnehållet är vanligen av helt annan karaktär än i de faser som omger "temafaserna". Vidare kan det röra sig om omstruktureringar av stimulusinnehållet som helhet, eller delar av det.

Detta fenomen har jag tidigare helt flyktigt berört i samband med redovisningen av Neumanns funna "repetitionseffekter" vid retestning (se sid 50), samt i samband med diskussionen av möjliga effekter av gruppsykoterapi på perceptgenesen vid retestning (se sid 60).

Att ett tema breder ut sig, det vill säga att ett specifikt fasinnehåll återkommer i flera successiva faser i följd i perceptgenesen kan tolkas som att den bakomliggande subjektiva upplevelsen har en speciell signifikans, därmed sättande större prägel på uppbyggnaden av självidentiteten.

Liksom de övriga faserna i perceptgenesen är innehållet i temafaserna av förmedveten art, det vill säga de upplevelser som ligger bakom innehållet i dessa faser kan medvetandegöras.

Detta innebär att temafaser som representerar starkt traumatiska självupplevelser sannolikt kommer att bearbetas i gruppsykoterapi. Gruppsykoterapins målsättning har ju tidigare angetts bland annat vara att åstadkomma en ökad medvetenhet om och flexibilitet i självorganisationen (sid 34).

Att bearbetningar i gruppsykoterapi eller någon annan påverkningsfaktor med psykoterapeutisk effekt har ägt rum, visar sig sannolikt för temafasernas del på flera sätt. Fyra starkt förenklade modellsituationer kan tänkas.

Den första modellen är den mest uppenbara. Traumatiska självupplevelser från

tidig levnadsålder aktualiseras hos en fp vid exponering av en bild, resulterande i ett flertal successiva temafaser. Efter att fp genomgått gruppsykoterapi återkommer temat, men nu i endast en fas. En bearbetning har ägt rum som medfört att konflikttemat inte tar så stor plats i självorganisationen. Självidentiteten är sannolikt mer kontinuerlig och flexibel. Detta kan illustreras på följande sätt i fig 4.

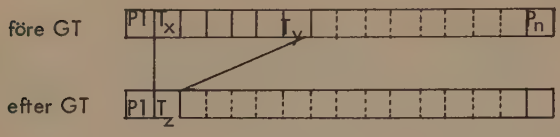

Fig 4. En modell för beskrivning av temaförskjutningar på tidig fasnivå.

I fig 4 syns två rader med rutor, den översta representerande faserna i perceptgenesen från en bild före gruppsykoterapi (GT), den understa vid testning efter gruppsykoterapi. P1 = första fas, Pn = sista fas före C-fas. Faserna T_x - T_y är temafaser. Efter GT har temat reducerats till en fas, T_z.

Men också det omvända förhållandet kan inträffa, vilket illustreras i den andra modellen. En temafas, T_x, före GT återkommer vid retestning i flera faser, T_y - T_z. En tänkbar förklaring till denna effekt är att olika faser i perceptgenesen representerar olika nivåer av självupplevelser. Bearbetningar av självupplevelser på högre nivåer i perceptgenesen kan aktualisera problemkomplex på lägre nivåer. Självupplevelser på högre nivåer kan alltså sägas tidigare ha täckt över en grundläggande problematik på lägre nivå. En förändring har inträtt beträffande självidentiteten, visserligen inte till ökad flexibilitet, däremot sker sannolikt, liksom vid den motsatta förändringen då temafasernas antal reduceras vid retestning, en stark upplevelsemässig förändring på det medvetna planet.

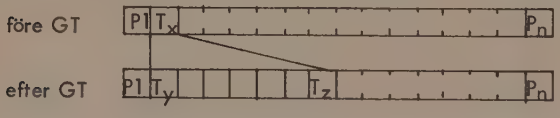

Fig 5. En modell för beskrivning av temaförskjutningar på tidig fasnivå.

Ytterligare två modellsituationer kan skisseras. Temafaserna kan dyka upp på olika nivåer i perceptgenesen. Liksom tidigare i den här undersökningen antar jag att temafaser som breder ut sig på sen fasnivå, representerar självupplevelser som bär aktualitetsprägel, medan temafaser på tidig fasnivå motsvarar mer arkaiska erfarenheter. De två tidigare modellerna är exempel på perceptgeneser med temafaser innehållande tidiga självupplevelser. Nedan illustreras temaförskjutningar på sen fasnivå.

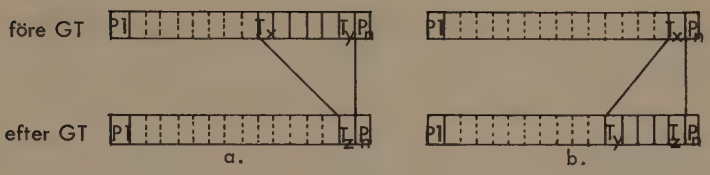

Fig. 6. Två modeller för beskrivning av temaförskjutningar på sen fasnivå.

Illustrationen "b." i fig. 6 är svår att tolka mot bakgrunden av tidigare förda resonemang. Övertäckning kan inte förklara effekter av det slaget. Sannolikt har en relativt aktualitetsbetonad självupplevelse med trolig hjälp av gruppsykoterapin (eller på grund av andra psykoterapeutiskt verksamma faktorer) kommit att sätta sin prägel på försökspersonens nuvarande upplevelser av sin egen identitet.

Också dessa exempel på temaförskjutningar kan prediceras innebära starka upplevelsemässiga förändringar för fp på det medvetna planet.

Förutom dessa fyra modeller för temaförskjutningar existerar ett antal varianter av andra slag, vilka presenteras i samband med analysen senare i texten.

Val av perceptgeneser

Flertalet av perceptgeneserna från de i undersökningen ingående försökspersonerna uppvisar temaförskjutningar i olika varianter av de ovan presenterade fyra modellerna. Som nämnts i föregående kapitel har på grund av utrymmesskäl och med hänsyn till undersökningens övergripande syfte, en begränsning av antalet perceptgeneser för analys företagits. Därvidlag har de 17 försökspersonerna uppdelats så att 9 fpp valts ut för studier med hjälp av metodik presenterad i förra kapitlet. Övriga 7 fpp har hänförts till temaförskjutningsanalysen.[x)]
Principen för uppdelande av fpp till respektive metod har varit att presentera så många skilda varianter av temaförskjutningar som möjligt.

Detta innebär att några av de 9 fpp vars perceptgeneser studeras med koncentration på aspekter av Herofigurens förändringar (kapitel XII), också uppvisar varianter av temaförskjutningar, vilka inte kommer att bearbetas metodmässigt. Kvarstår alltså 14 perceptgeneser från 7 fpp före och efter gruppsykoterapi. Perceptgeneserna härstammar från alternativt F/S (M/D) eller O T. Temaförskjut-

x) Fp nr 8 testades enbart före GT med O T och M/D, och har därför bortfallit ur denna analys. (Se sid 55)

ningarna i dessa perceptgeneser representerar ett variationsrikt och representativt urval av de i undersökningen förekommande exemplen.

Avgränsning av temaförskjutning i perceptgeneserna före och efter gruppsykoterapi samt temabeskrivning

Först har temat och temaförskjutningen vid jämförelse mellan perceptgeneserna före och efter gruppsykoterapi lokaliserats och avgränsats. För att få en översiktlig bild av temaförskjutningens storlek samt på vilken fasnivå den äger rum, har jag i likhet med modellbeskrivningen ovan, illustrerat denna fasförändring i form av en enkel skiss för varje fp.

Därefter har jag gjort en temabeskrivning = vad fp uppger i form av fasinformation.

Temabeskrivningen representerar enligt antagandet bakom denna metodik en essentiell del av försökspersonens självidentitet och svarar mot självupplevelser tidigare i livet av särskild betydelse för denna persons psyko-sociala utveckling. I linje med tidigare gjorda antaganden om temaförskjutningens inverkan, påstår jag också att stora skillnader mellan temats utbredning i perceptgeneserna före och efter gruppsykoterapi, det vill säga stor temaförskjutning, inverkar starkt på det upplevelsemässiga planet hos individen. Detta kan hos personen upplevas med stark känslomässig lättnad, ökad kontinuitet och flexibilitet i självidentiteten, med ökad känsla av det medvetna jagets "frihet" som följd.

Men också motsatsen kan inträffa. Ett problem breder ut sig, med dominerande effekt på självidentiteten, bindande det medvetna jaget till det förflutnas ofrihet i nuet

Tillvägagångssätt vid prövning gentemot anamnestiska data

I likhet med analysen av herofigurens förändringar i förra kapitlet prövas den gjorda temabeskrivningen och dess förändring gentemot intervjuanamnestiska data. Prövning sker också mot de associationsdata som upptagits i samband med testningen. Intervjuaren underställs sålunda temabeskrivning samt relevanta associationsdata som underlag för en diskussion i relation till anamnestiskt material från respektive försökspersons livshistoria. Intervjuarens diskussion föreligger i form av en kommentar från intervjuaren. Min uppgift är sedan att se om intervjuarens tolkningar har bidragit till att temainnehållet kan förankras i försökspersonens personlighetsmässiga aktualsituation. Samt att studera om de temaförskjutningar som ägt rum har någon motsvarighet i upplevelsemässiga förändringar hos försökspersonen. Då det råder oklarheter försöker jag föra diskussionen vidare och precisera frågeställningar till intervjuaren för förnyad prövning mot det tillgängliga anamnestiska materialet eller i en follow up-intervju.

Prövning av temaförskjutningar i perceptgeneser från 7 försökspersoner

Fp nr 5.

I perceptgeneserna från O T-bilden före och efter GT utvecklas ett intressant tema med utgångspunkt från korgarna vid tegelväggen i bilden (se sid 43). Före GT är främst P2 aktuell, efter GT P2-P12, eventuellt P13-P18.

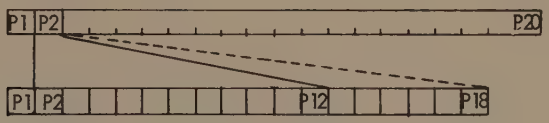

Tema

Före GT: P2. Herofiguren upplevs som en man, promenerande längs en järnvägsräls. På platsen för korgarna ser fp: "Till höger en gubbe satt - ett barn 10 år."

Efter GT: P2-P12 (-P18): På platsen för korgarna ser fp en "full gubbe". När fp ritar ut gubben säger hon: "det är en gubbe, men jag ritar ju honom som ett litet barn" (P2). Gubben sitter på en filt på en badstrand (P2-P6) eller bakom en mur "så hon inte ser honom" (P7) eller på lur bakom en utskjutande tegelsten (P8-P9). I P10-P12 ser fp på samma plats en svart katt. I fortsättningen fram till C-fas är det svarta soptunnor.

Herofiguren genom perceptgenesen är en hora (P2-P7), därefter en pojke, 10 år, rädd för katten.

Associationer

"Full gubbe": "Hjälplösa, tänker jag på. Jag ser dem dagligen eftersom jag bor på söder. Det diskuterades mycket hemma om gubbar som överfaller småflickor, dom skrämde mig för det hemma. Pappa hade sträng moral. Det fanns en gubbe i Abrahamsberg. Sen såg jag en när jag badade. Det var innan jag började gå i skolan. Han hade inga byxor på sig. Han satte sig mitt emot oss på en badrock, och gjorde det för oss. Och jag hade aldrig sett min pappa så. Mina föräldrar skrämde mig för det sexuella. En flicka som var äldre än jag när jag var 5 år påverkade mig till dåligheter."

"Katt": "skrockfullt, svart katt, dåligt förebud. Jag har varit skrockfull. Och pappa var skrockfull och misstänksam. Man fick inte göra något farligt. Jag tycker att det finns något vilt hos katter."

Kommentar från intervjuaren

Av intervjudata framgår dels att fp upplevt en tidig traumatisk besvikelse i förhållande till modern (en händelse som fortfarande minns med stark affekt), dels att förhållandet till fadern präglats av en konfliktfylld kamp hela tiden från barnaåren till vuxen ålder. Det spänningsfyllda förhållandet antas ha sin rot i fp´s

dröm om en "riktig far" och faderns oförmåga att leva upp till rollen. Fp kan emellertid inte lämna drömmen utan besvikelsen återupprepas ständigt i den konfliktfyllda relationen. Tidigt i genesen framträder en "gubbe", som emellertid sedan försvinner. Denna gubbe har med fp´s relation till fadern att göra, vilket framgår av perceptgenesen efter terapi.

Herofiguren beskrivs som en hora. I första intervjun berättar fp om en händelse från barndomen, då hon lekt sexlekar med pojkar vilket ledde till stora rabalder. "Det har tagit tid att komma över det värsta", säger hon. Av intervjun framgår även att hon trots att hon lever ensam och har svårt att behålla relationer med män, så har hon "haft det äventyrligt - skäms nästan". Skuldproblematiken kring sex framgår tydligt och av associationerna framgår även att tidigare upplevelser lätt aktualiseras och då i något samband med fadern.

Det är sannolikt att gruppterapin och vid tillfället för den andra testningen en nyligen påbörjad individualterapi för en manlig terapeut aktualiserat mycket bortträngt material, vilket torde innebära att fp vid tiden för andra testningens genomförande haft det besvärligt med mycket ångest.

Min kommentar

Av intervjuarens kommentar att döma har fp starka skuldkänslor i samband med sex. Det framgår av både associationsdata och intervjudata att de livslånga konflikterna med den stränga, misstänksamma och moralistiske fadern spelar en avgörande roll för uppkomsten av dessa skuldkänslor. I detta tema förekommer dels den sexuella lusten i olika förklädnader: Horan, som lustfullt bjuder ut sig för den fulla gubben på filten samt den svarta katten, som också får representera det "vilda" i fp´s associationer. Ångesten för den förbjudna lusten finns också, i skepnaden av de kolsvarta soptunnorna och pojken som är rädd för katten. De ambivalenta känslorna till det lustfyllda med sannolika rötter i oidipala önskningar gentemot fadern ligger faktiskt i öppen dager efter GT. Den öppna ångest som visar sig i perceptgenesen äger sin motsvarighet i livssituationen då fp intervjuas efter GT.

Den svarta katten, det dåliga förebudet, intör vilken man spottar tre gånger över axeln om man är skrocktull, har bakom sig i denna perceptgenes en oerhört intressant etiologi.

Varför denna fp är skrocktull har fått sin förklaring i verkligt djup bemärkelse.

Fp nr 6.

Olika figurer framträdande på en scen dominerar perceptgenesen i O T före GT. Efter GT finns detta motiv reducerat till en fas på tidig fasnivå.

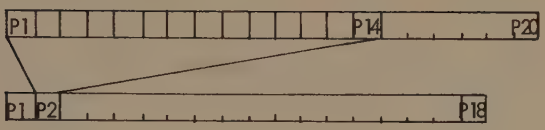

Tema

Före GT: P1-P14. Herofiguren upplevs som olika personer framträdande på en scen. I P1-P4 är det en osäker balettdansös. I P5 uppträder en clown, "en löjeväckande, grotesk sprattelgubbe". Därefter i 9 faser får man följa ett utspel av en manlig skådespelare. Han vädjar om kontakt från sina (ej synliga) motspelare. I de två sista faserna inom detta tema (P13-P14) håller han triumferande fram en värja.

Efter GT: P2. Den långa "scenkvensen" före GT har reducerats till en fas. I P2 upplever fp Herofiguren som en man i "clownaktig klädsel", framträdande på en scen.

Associationer

"Clown": "Jag lärde mig att läsa tidigt, före 5 års ålder. Gick i söndagsskola och fick uppträda tidigt med att läsa högt på söndagsskolefester . . Reagerar som en clown på situationer som skrämmer mig, spexar bort dom. Kvällen innan jag skulle flytta hemifrån för att börja på läroverk, jag var 12 år, spexade jag väldigt, spökade mig. Var ensam hemma med min mor och en kusin som var väldigt akademisk och fin. Min far var lokförare, och var bortrest just då. Jag uppförde inför dem en spexteater, och dom hade väldigt roligt. Galghumor är mitt sätt att komma ifrån skräcken. Som 10-åring var jag väldigt rädd för människor och hundar."

Kommentar från intervjuaren

Fp säger själv när han associerar till "clown" att han "reagerar som en clown på situationer som skrämmer mig". Uttryckt på ett annat sätt kan man säga att fp tenderar att reagera med en upplösning av identiteten inför hotsituationer.

Före terapin dominerades perceptgenesen av olika figurer som framträdde på en scen. Tolkning av intervju- och övriga data har tidigare tecknat en splittrad självuppfattning och identitetsproblem. Den här redovisade dominansen av scenfigurer under nästan hela perceptgenesen kan tolkas som att fp före terapin upplevde ett starkt hot och levde under kraftig spänning. Känslor i samband med den bristande identitetsupplevelsen var emellertid bortträngda och fp reagerade enligt ett kompensatoriskt mönster och hade en stereotyp positiv självupplevelse på det medvetna planet (jämför Q-sort).

Efter terapin har temat reducerats till en tidig fas. Mot bakgrund av tidigare data skulle en tolkning av denna fasförskjutning vara att fp inte längre lever under den tidigare spänningen och hotet eller att fp efter terapin fått en säkrare identitetsupplevelse och därför inte reagerar med upplösning av identiteten i olika scenfigurer. Observera att motsatt förändring skett på det medvetna planet. Fp ser sig nu inte längre i ljuset av en stereotyp, problemfri självbild utan upplever problem i samband med såväl sex som aggressivitet.

Min kommentar

Intervjudata ger tydligt stöd för temainnehållet och dess förskjutning. Det clownaktiga, stereotypa spexandet som dominerar "livsscenen" och identitetsupplevelsen före GT skapade ett starkt upplevt inre spänningstillstånd. Efter terapi har denna spänning släppt med motsvarande krympning av temat och en mer medveten problemsyn nyanserar tillvaron.

Kommentar utifrån follow up-intervju

I den första kommentaren till temaförskjutningen betonades förändringar som ett tecken på att en osäker identitetsupplevelse i perceptgenesen manifesterade sig som ett antal växlande scenfigurer eller roller utan någon sammanhängande identitetsupplevelse och att denna självbild efter terapin försvunnit eftersom fp fått en mer integrerad självupplevelse, det vill säga kunnat uppleva tidigare bortträngda känslor som sina egna och därmed inte haft dessa ångestfyllda scenfigurer som bilder av sig själv (se förra kommentaren).

I follow up-intervjun beskriver fp detta förhållande ännu mer konkret. Han berättar att han alltid under sitt tidigare liv "älskat" att uppträda. Varje bemärkelsedag skrev han långa dikter som han reciterade och fick applåder för. Han missade aldrig chansen till sådana uppträdande. Han deltog i otaliga jippon, exempelvis framträdde i radio och TV (Hyland- och Holmqvistprogram med tävlingar), slogantävlingar i tidningar, etcetera. Det var viktiga inslag i hans liv och hängde samman med ett inre tvång att prestera och få uppmärksamhet. Detta mönster präglades tidigt under barndomen, då föräldrarna krävde prestationer och rikligt belönade fp, när han lyckades.

Fp beskriver att han nu ser tillbaka på dessa sina framträdanden med en viss förvåning. Han uppträder numer sällan och deltar aldrig i jippon. Han har helt enkelt tappat intresset och tycker inte längre att det är så betydelsefullt. Förstår själv att detta har att göra med en frigörelse från yttre krav och känner att han vill andra saker som nu är mer viktiga, exempelvis i ett engagerande arbete.

Fp nr 7.

I O T-bildens perceptgeneser före och efter GT ser fp något som är beläget snett bakom Herofiguren. Före GT sporadiskt i ett par faser, P6, P8-P9 samt P16. Efter

GT mer sammanhållet i P10-P20.

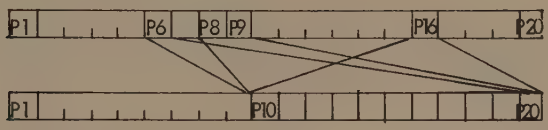

Tema

Före GT: P6, P8-P9, P16. Gemensamt för dessa faser, även om de har olika innehåll, är att fp ritar ut en oval ring med ett frågetecken intill, till höger bredvid Herofiguren. Vidare är gemensamt att Herofiguren upplevs som jagad. I P6 är det en polisbil som jagar herofiguren, en man i 20-30-årsåldern. I P8-P9 "är det något ljust bakom". I P16 syns en person på samma ställe.

Efter GT: P10-P20. Herofiguren upplevs som "en kvinna i 20-årsåldern som tränar, center i damfotbollslaget". Bredvid kvinnan ritas ut en oval ring med frågetecken intill (P10-P14). I P15 är det på ovalens plats "en gubbe", "en tomtegubbe" (P16), "en gammal farbror" (P17) eller "ett stadsbud" (P19). I P20 är Herofiguren en äldre kvinna, "som påminner om en bekant till mig, 37 år är hon, äldre än man tror" och gubben bredvid har försvunnit. I stället finns på samma plats utritat en ruta som påminner om ett fönster.

Associationer

Fp har problem vid associerandet. Verkar spänd och misstänksam. Kommer med associationsmaterial som förefaller vara relativt osammanhängande.

"Gubbe". "Folkpensionär, jag umgås inte med pensionärer. Luffare. Östermalmsluffarna. Farsgubben. Han är 50 år. Farfar är 72. Jag har dålig kontakt med mina anhöriga."

"Stadsbud". "Vi träffas, föräldrarna och jag, men med största motvilja från min sida. Farfar är tyst och tillbakadragen. Skulle vilja sitta i hans knä."

"Idrottare". "Jag tränade intensivt för tre år sedan. Var med i fotbollen i pluget. Träffade en kvinna i höstas som är 37 år som tränade, hon är smal och senig."

Kommentar från intervjuaren

Kommentaren lägger stor vikt vid associationerna efter terapi. Relationen till föräldrarna dyker upp samt farfadern. En önskan om närhet och beskydd samtidigt som avståndstagande. Före terapin var fp´s reaktioner enligt intervjudata närmast kaotiska med starka impulser som hotade att bryta igenom ett stelt och primitivt försvar. Fp hade då mycket lite kontakt med sitt eget känsloliv och ingen förståelse för sina relationskonflikter. Fp känner sig verkligen "jagad" och fp´s bristande kontakt med sig själv och sina konflikter karakteriseras av den ovala ringen med ett frågetecken i som återkommer då och då i den långa sekvensen P6-P16

före terapin. Efter terapi återkommer denna ring med ett frågetecken i, men nu under färre faser, P10-P14. Vidare byts ovalen ut mot olika figurer, gubbar. Från symbol till realitet således. Fp börjar få kontakt med sina konflikter men är fortfarande mycket försvarsinställd och ovalen återkommer som en ruta i sista fasen. Tolkningen av fasförskjutning leder till antagandet att en stor del av fp´s aktuella situation är emotionellt påfrestande men inte så kaotisk som före terapi.

Min kommentar

Intervjuarens analys ger intressanta aspekter på denna temaförskjutning.
Det ovala fältet, som fp själv avgränsar bakom herofiguren utgör en slags projektionsskärm på vilken fp projicerar sina problem i symbolisk form. Den visuella strukturen i övrigt uppvisar i sin utveckling fram till det stimulusadekvata perceptet få avvikelser från bildmotivet. Fp har ett starkt tvångsmässigt behov av att hålla kontroll över sig själv. I protioner, det vill säga oregelbundet återkommande, serveras på "projektionsskärmen" fp´s problematik före GT. Fp känner sig "jagad". Han liksom vädjar om hjälp via utritade frågetecken bredvid den tomma projektionsskärmen, vad är det som jagar mig? Antydan om polisbilar, oidentifierade personer i det ovala fältet.
Efter GT vågar fp släppa lite på sina kontroller. Herofiguren utvecklas successivt till en kvinna, i sista fasen en identifierad sådan, en 37-årig kvinna som han nyss umgåtts med, framgår det av associationerna. Samtidigt som han alltså efter GT antyder problem rörande könstillhörighet, kommer frågetecken åter bredvid ovalen bakom herofiguren. Med den fortsatta fasutvecklingen i perceptgenesen framträder flera klart definierade figurer, personer i "projektionsskärmen": en gubbe, tomtegubbe, stadsbud, etcetera.
Temat är nu samlat efter GT i stället för oregelbundet återkommande före GT. Vidare är det en prestationsinriktad herofigur framför "projektionsskärmen" i stället för den jagade mannen före GT. Känslomässigt befinner sig alltså denna fp efter GT i ett annat läge, sannolikt med stora problem i tillvaron, men mer samlad och inte så rädd och misstänksam som före GT.

Fp nr 10

Ett tema framträder tydligt i P3-P11 vid adm. av M/D-bilden före GT. Det är en kvinna och en man med ryggsäck på promenad i skogen. Efter GT återkommer temat i en fas, P6.

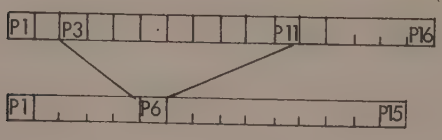

Tema

Före GT: P3-P11. Det är en kvinna (H) och en man (Bp) i 20-årsåldern på promenad, "på tur" i skogen. De är sportklädda, mannen har dessutom en ryggsäck på sig. Stark blåst, håren flyger. Stämningen växlar mellan de båda. Först är de glada (P3), sen skiftar humöret i P4: "hon ser arg ut, dom är osams. Han går ikapp henne och bråkar". Stämningen blir harmonisk igen (P5). Höstmiljön skiftar till vinter och de stannar upp i promenaden (P6-P8). Sommarmiljö tar vid, och mannen vänder sig mot kvinnan, "försöker säga något till henne, men hon går bara på. Han vädjar." (P9-P10) I P11 har det blivit ett avspänt förhållande mellan de båda.

Efter GT: P6. En man (Bp) och en kvinna (H) i 25-årsåldern. "Dom går i rask takt. Det blåser i håret. Han har en ryggsäck."

Associationer

"Sportklädd man i ryggsäck": "Det är pappa. Som på 40-talet när jag växte upp var vi ute och gick i skogen på söndagarna. Pappa var militär. Han var svår att nå annars, men inte i skogen. Jag fick alltid hålla honom i handen."

"Blåser i håret": "Jag har lärt mig att tycka om blåsten som vuxen. Har bott i Skåne. När jag var liten tyckte jag illa om blåsten, var rädd för maskrosor, som man blåste på i 4-5-årsåldern. Det är samma rädsla som när mamma pressade byxor. Ljudet var läskigt. Jag var arg på mamma, slängde en stenmortel mot henne vid ungefär samma tid."

Kommentar från intervjuaren

Temat upptar en mycket stor del av perceptgenesen före terapin. I focus är relationen mellan en man och en kvinna. Det som utmärker relationen är att stämningen växlar mellan harmoni och bråk. När fp associerar till den manliga figuren kommer hon direkt att tänka på fadern och de sällsynta tillfällen då hon upplevde kontakt med denne. Den andra associationen ledde till relationen med modern och aggressiva känslor mot henne.

I förhållande till tidigare genomgångna data ser vi en klar parallell med avseende på relationerna till de båda männen i fp´s liv. Det som utmärkte dessa förhållanden var just den ständiga växlingen mellan harmoni och bråk. Det har tidigare antagits att fp överfört känslor gentemot fadern till de båda männen och associationerna i samband med testet stöder klart denna tolkning. Den andra associationen ger en antydan om att relationen till män även styrs av grundläggande konflikter med modern.

Efter terapi upptar temat endast en fas av hela genesen och temat utmärks nu snarast av brist på känslor. Tydligt är att ett problemkomplex som tidigare upptog

en stor del av genesen nu har fått ett mycket litet utrymme. Mot bakgrunden av övriga data är en sannolik tolkning att fp under psykoterapin bearbetat detta problemkomplex i relationen till gruppledaren, det vill säga överföring till en fadersfigur. Det som tidigare upptog en stor del av perceptgenesen och därför även (enligt hypotesen) omedvetet styrde fp´s handlande har således bearbetats under terapin och efter terapin framträder temat utan konflikt och utan att breda ut sig.

Min kommentar

De uppenbara paralleller mellan denna temaförskjutning och de förändringar i självupplevelser som inträffar för denna fp framstår med all önskvärd tydlighet, både från associationsdata och intervjudata.

Fp nr 17

Oliver Twist-bilden ger likartade upplevelser i perceptgeneserna före (P13-P20) och efter terapi (P8-P20). Det är en lyckligt lekande flicka som blir allt allvarligare och olyckligare. Hon flyr med något i handen.

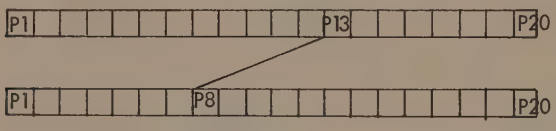

Tema

Före terapi: En glad och lycklig flicka i 13-årsåldern, iklädd soldräkt, är ute och leker (P13-P14). Hon blir olycklig och besvärad av något, och flyr med något i handen (P15-P19). "Hon flyr från några med något som hon inte vill att de ska ha." (P15.)
Det som fp ritar ut i Herofigurens hand påminner starkt om en docka. I P20 upplevs Herofiguren vara *arg* snarare än ledsen.

Efter terapi: En glad flicka, 5 år, i soldräkt, leker vid husknuten (P8-P13). Hon blir allt allvarligare (P14-P16) och från och med P17 springer hon olycklig med *en nalle* i handen. Hon är ledsen och förtvivlad (P17-P20).

Associationer

"Lycklig och glad". "Det är något jag vill vara. När jag var liten var jag lycklig och glad. Barndomen var problemfri. Jag var lycklig till jag blev 12 år. I tonåren började jag bli deprimerad. Fick gråtperioder. Jag förskönar tillvaron, gör den gladare än vad den är."

"Leksak". "Jag har alltid haft en massa leksaker. Dockor och nallar. Min älsklingsnalle hette ´gulfot´. Den fick jag när jag var 6 år. Jag hade den länge. Den satt nog på min säng ända upp i tonåren."

Kommentar från intervjuaren

Enligt intervjudata har fp i stor utsträckning levt vid sidan av och till och med ibland genom den mer framgångsrika och populära systern som favoriserats av föräldrarna. All känsla av svartsjuka och avund bortträngdes under uppväxten och fp idylliserar barndomen. Först i puberteten gör sig de bortträngda känslorna gällande genom somatiska symptom och depressioner. När hon flyttar hemifrån ökar de depressiva tendenserna och de bortträngda känslorna kommer fram i en nästan patologisk svartsjuka gentemot män med vilka därför relationerna blir kortvariga. Idylliseringen om barndomen håller emellertid inte helt eftersom fp efter terapi både säger att hon var lycklig och glad som liten och samtidigt - "Jag förskönar tillvaron, gör den gladare än vad den är."

Före terapi förläggs omsvängningen från idyll till allvar och olycka till 13 år. Fp förlägger i associationerna omsvängningen vid samma tidpunkt, men i perceptgenesen går hon efter terapin längre tillbaka. Ingenting i intervjun har antytt att något speciellt traumatiskt inträffade i puberteten, snarare att det var en kontinuerlig bortträngningsprocess som inte höll när puberteten inträffade.

Efter terapi kan hon gå tillbaka längre, men har inte tillgång till tidigare frustrationer. Enligt intervjudata har en större säkerhet tillkommit.

Min kommentar

En påtaglig överensstämmelse mellan perceptgenetiska data och anamnestiska data. Det är en depression som utvecklas i temat. En olycklig flicka som springer med en tröstleksak i handen.

Temat startar på sen fasnivå, det vill säga motsvarande tonårsperioden tidsmässigt. Fp liksom glider in i depressionen, synbarligen utan ursprung i barndomsupplevelser, uppväxten beskrivs som lycklig i perceptgenesen.

Intervjudata däremot ger förklaringar till depressionen och man förstår därmed att barndomen är idylliserad av fp.

Enligt perceptgeneserna har ingen förändring ägt rum i fråga om depressionen, vilken snarare tenderar att ta större plats i perceptgenesen efter terapi än före. Den större säkerhet som enligt intervjudata tillkommit motsäger alltså perceptgenetiska data.

Å andra sidan utsäger också intervjudata att fp inte helt har medvetandegjort orsakerna till sina depressioner, utan kommer att behöva ytterligare tid för bearbetning.

En kommentar behövs sålunda ytterligare från intervjuaren beträffande denna tillkomna säkerhet som inte har någon motsvarighet i perceptgenesen. Depressionen ligger kvar, fp idylliserar sin livssituation också i nuläget.

Follow up-intervju

I enlighet med follow up-data idylliserade fp under intervjun efter terapi sin livssituation. Eller snarare hade det skett en viss förändring, framför allt att fp kunde leva kvar i förhållandet utan destruktiva svartsjukemönster. Detta mönster tjänade emellertid som utagerande av konfliktmaterial, och när den möjligheten inte kvarstod låg det nära till hands att depression skulle dyka upp i krissituationer.
Vid tidpunkten för follow up-intervjun hade fp fått en mycket svår arbetssituation, då arbetsgivaren gick i konkurs. Hon stod inför utsikten att bli av med arbetet i en för övrigt svår arbetsmarknadssituation. Fp upplevde sin situation som mycket kritisk, var deprimerad och hade sökt individualterapi.
Perceptgenesdata tycks ge en rättvisande bild.

Fp nr 22

Oliver Twist-bildens perceptgeneser före och efter gruppterapi uppvisar en klar kondensering för denna fp. Idrottaren som springer i 11 faser (P4-P14) före terapi har reducerats till en fas i P8 efter terapi.

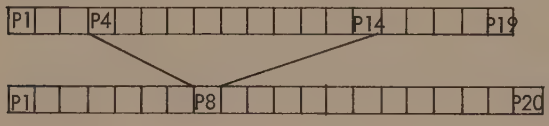

Tema

Före terapi: Herofiguren upplevs som en man i 30-40-årsåldern som springer i skogen. Han har träningsoverall på sig. Terränglöparen är omväxlande tydlig och diffus, han är nära (P4-P5, P7-P10, P12-P13) och längre ifrån (P6 och P11). I P14 har han "kommit i mål", "har tävlat färdigt", som fp uttrycker sig.

Efter terapi: P8. Det är en idrottsman som slutspurtar i mål.

Associationer

"Jag är envis när jag börjar på något. Kan inte bestämma mig. Jag har trotsat mina föräldrar hela tiden, började redan i småskolan. Trotsade båda två. Har trotsat alla auktoriteter. Jag slutför ingenting. Det säger folk till mig. Jag ändrar mig lätt. Ena stunden är allting ljust, andra stunden är allting svart. Jag har aldrig velat ta ansvar för mig själv. Föräldrarna har tagit ansvar. Jag har trotsat."

Kommentar från intervjuaren

Enligt intervjudata är fp före terapi helt beroende av föräldrarna, bor hemma, har en mycket diffus självupplevelse och upplever svåra ångesttillstånd. Under uppväxten upplevde hon ständigt konkurrens både med en yngre bror "som favori-

serades" och en yngre syster som var "charmig, söt och konstnärlig, medan jag varit mer innesluten och alltid suttit hemma".
Modern var sjuklig och rullstolsbunden medan fadern var en dominerad militär som ofta var frånvarande. Fp har haft svårt att identifiera sig med modern om vilken hon talar med avståndstagande medan relationen till fadern präglas av en spänningsfylld kamp.
Hon är emellertid helt omedveten om sitt infantila beroende.

Efter terapi har konflikten blivit mer medveten, som fp även klart uttrycker i sina kommentarer. Hon känner nu att ansvaret är hennes även om denna upplevelse präglas av ambivalens och ångest. Den prestationsinriktade idrottsmannen som före terapi tog upp så stor del av genesen kan förstås både från konkurrensen med syskonen och "kampen med fadern". Efter terapi är den totala bortträngningen inte längre aktuell. Terapin har aktualiserat konflikter och fp börjar kunna uppleva vem hon är och vad hon känner. Det leder till en ny men mer påtaglig spänning, och genom att fp börjar bearbeta egentliga identitetsproblem (genom frigörelseprocess) täcker inte prestation och konkurrens över andra känslor längre.
Den reduceras till en P-fas.

Fp nr 23.

Perceptgeneserna i F/S-bilden före och efter GT innehåller ett tema med en broder (Bp) som står som förebild för H.
Detta tema breder ut sig från en fas före GT i P9 till flera uppsplittrade faser efter GT, P8, P10-P11 samt P13-P14.

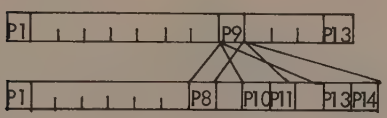

Tema

Före GT: P9. H och Bp är två män i samma ålder, eventuellt två bröder.

Efter GT: P8, P10-P11, P13-P14. Gemensamt för dessa faser är att Bp är en äldre bror som H försöker efterlikna. Det är två män i 20-årsåldern. Faserna däremellan, P9 och P12 innehåller klara far-son-motiv.

Associationer

"Äldre bror." "Ja, jag har en 6 år äldre bror. Jag tycker inte speciellt om honom. Jag var 12 år när han flyttade hemifrån. Vi sågs knappt på 6 år. Han stack hemifrån och föräldrarna var förtvivlade. Jag sökte upp honom sen. Han betyder mer än pappa, som var för vek. Honom skämdes jag för i tonåren. Min bror be-

tyder mer än pappa, har haft en enorm betydelse för mig. Har försökt se ut som honom."

Kommentar från intervjuaren

I intervjun före terapi förekommer brodern mycket perifert, som någon som var intresserad av skolan, hade litterära intressen och tog hem kamrater. Således motsatsen till fp, som alltid vantrivts i skolan, under uppväxten närmast haft halvkriminella intressen och svårt att behålla vanliga kamratkontakter. Fp valde emellertid att efter studenten samarbeta med brodern inom ideell verksamhet. Ambivalensen gentemot brodern framgår klart av fp´s associationer. Dels säger han att: "Jag tycker inte speciellt om honom", dels "Min bror betyder mer än pappa, han har haft en enorm betydelse för mig". Före terapin kommer ambivalensen snarast fram på det sättet att fp söker kontakt med och samarbetar med brodern, men närmast är aggressivt föraktfull mot - "diskussioner och vänstertyper", det vill säga på samma gång tar avstånd.

I sin besvikelse över fadern vände sig tydligen fp till brodern, som inte bara representerade motsatsen till faderns vekhet ("Honom skämdes jag för i tonåren"), det vill säga styrka och tuffhet, utan även trygghet både vad gäller kontakter med andra och en målsättning med det han förtar sig.

Efter terapin har fp fått tillgång till de ambivalenta känslorna i förhållandet till brodern (finns med ända till P14) vilka även är aktuella vid tidpunkten för testningen. Tidigare fanns endast ett kontaktande med taggarna utåt.

Fp talar efter terapin med värme om gl som betytt mycket för honom. Sannolikt har här en bearbetning, med en början av misstänksamhet och distans till gl utvecklad till uppskattning och tilltro, av brodersrelationen skett. Därmed har fp kunnat närma sig brodern på ett nytt sätt och hos sig själv även kunnat bejaka sitt studieintresse och kontaktbehov. Som fp i intervjun efter terapi säger har därmed även relationen till fadern blivit mindre konfliktfylld.

Min kommentar

Fp hyser beundran för och aggressivitet mot brodern, en ambivalens som inte är starkt framträdande förrän vid det andra testtillfället. Ambivalensen är medvetandegjord, men ej genomarbetad, vilket får stöd av intervjun. Av intresse är att notera att denna konflikt med brodern som förebild inte dyker upp förrän på sen fasnivå i perceptgenesen, det vill säga motsvarande sent i uppväxten, i tonåren. Det är en perceptgenetisk information som styrks av både associationsdata och intervjudata.

Kommentar utifrån follow up-intervju

Fp bejakar temainnehållet innan han tar del av materialet. Säger i det närmaste

ordagrant: "Förhållandet till min bror blev lite jobbigt under terapin. Det var då jag kom på en massa saker. Det är faktiskt lite problemfyllt fortfarande."

KAPITAL XIV

EN FALLSTUDIE

Inledning

I kapitel I presenterades en analys av ett par bildupplevelser som en försöksperson, nr 4, avgivit före gruppsykoterapi.

I det föreliggande kapitlet framträder nu denna försöksperson med sin livshistoria som den tecknats av intervjuaren. Fp nr 4 övergår därmed till att kallas "André". Vissa uppgifter har naturligtvis fått ändras för att inte personen i fråga ska kunna identifieras. Dessa ändringar i anamnesdata rubbar dock inte det huvudintryck man får av hans personlighetsutveckling. André har givit sitt tillstånd till denna presentation.

Avsikten med detta kapitel är i första hand att lägga fram en livshistoria och de tolkningar som intervjuaren gör i anslutning därtill, samt parallellt därmed redovisa den perceptgenetiska presentationen av honom.

Den perceptgenetiska analysen har läsaren kunnat följa i tidigare avsnitt av denna rapport. Därför nöjer jag mig med att efter avsnittet om André´s personlighetsutveckling, presentera en sammanfattning av vad som kommit fram utifrån bildupplevelserna.

Det finns flera sätt att läsa detta kapitel.

Man kan till exempel betrakta det som en ytterligare konkretisering av den tidigare analysen, som iu genom undersökningens uppläggning saknat anamnestiskt material, om man undantar de glimtar som skymtat fram i intervjuarens kommentarer.

Man kan också fortsätta analysen och utifrån skilda teoretiska perspektiv spekulera i alternativa förklaringsgrunder till André´s utveckling. I bilaga II presenteras som underlag för en jämförelse de upplevelser som André hade av bilderna DMT I och F/S efter genomgången gruppsykoterapi.

Själv nöjer jag mig med att kommentera några av de paralleller mellan bildupplevelser och personlighetsutvecklingen som tillkommit genom tillgången till bakgrundsdata.

André

Terapi hösten 1970 - hösten 1972, 2:a intervjun maj 1973

Follow up oktober 1974

Söker för

Sökte för snart två år sedan för depression. När han nu fått plats i en grupp känner han inte längre samma behov, "men varför inte".

Subjektiv bedömning av intervjuaren

Spenslig och blek. Mycket positiv till intervjun och berättar gärna om sin livssituation.

Familjehistoria

André uppväxt i Frankrike, i en liten by på gränsen till Tyskland. Alla i byn var religiösa, en sträng calvinistisk tro. Modern som kom från stadsmiljö var baptist och skilde sig därigenom från de övriga. Hon kom "utifrån" och blev därför aldrig helt accepterad av byn och levde isolerad. Fadern beskrivs som "en riktig karl, enkel arbetare som gjorde affärer, gärna lite oärligt, kung i sitt imperium". Han var också dumdristig, gick in i nazistpartiet när andra gick ur. "Han saknade moral och ideologi." Fadern straffades efter kriget för sina affärer med nazisterna men återkom och "byggde upp ett nytt imperium". Modern beskrivs som motsatsen, "viktorian och moralist, religiös, höll ihop hemmet". Modern var den som bestämde hemma. Hon var också den som delade ut stryk, medan fadern ofta var borta och var "snäll" hemma.

Hematmosfär

Ingen kontakt mellan fadern och modern. Stridigheter på grund av olikheter i synsätt gällande allt. André mest bunden till modern under barndomen.

Tidigare historia

André hackkyckling under barndomen och stöttes bort av både kamraterna och lärare på grund av "faderns brott". "Lärde mig tidigt att ställa mig utanför för att inte bli utkastad." André berättar att han under uppväxten blev allt mer främmande inför människor, läste mycket och genomgick i puberteten en religiös kris. De som förföljde honom hade en Gud, medan André själv hade en gud. Eftersom han inte fick hjälp av sin gud blev han ateist och kom i konflikt med modern. Börjar i stället uppskatta fadern, som visserligen är falskspelare men som ändå inte försöker dölja det.

Flyttar som 17-åring hemifrån och läser ett flertal ämnen på universiteten i syfte att finna "något att tro på". Bor under en period hos en akademiker och dennes hustru. André blir mycket fäst vid mannen som diskuterar med André och visar honom vägen till litteraturen. André upplever honom som en första riktig faders-

gestalt. Tillsammans med en flicka, som får barn efter att de brutit med varandra. Flyttade till Sverige, där han gifter sig.

Nuvarande problemsituation

André arbetar nu som nattportier. Han är trött på fruns krav att han skall göra något mer konstruktivt - finna ett bra yrke. André vill helst leva på det här sättet "att pengarna räcker till". Så länge han minns har han haft återkommande depressioner. Han känner sig splittrad och upplever att han aldrig kan koncentrera sig. "Läser böcker till hälften", spelar schack hela dagen, försöker bli alkoholist för att lindra depressionen - men fick ont i magen. Under två år regelbundet tagit librium och antidepressiva medel. Självmordsfunderingar och en gång tagit en stor överdos av tabletter.
André beskriver att han finner livet meningslöst. Han har inget att leva för. "Inga illusioner, inga hämningar." De tidigare depressionerna har under sista tiden försvunnit. Nu känner han "ingenting". André har bestämt sig för att skilja sig om två år för barnens skull. Nu när barnen är små kan han ge något. Sedan måste barnen få en riktig far, som hustrun vill att han skall vara (under hela intervjun påfallande affektlös, men gråter när han talar om skilsmässan från barnen). Relationen till hustrun fungerar endast på det sexuella området, annars har de ingenting gemensamt. När André talar om kvinnor är det med en märkbart föraktfull ton.

Livssituationen i psykodynamiska termer

Andrés livssituation tycks präglas av uppväxtmiljöns polarisering mellan å ena sidan faderns "falskspelarkaraktär" och moderns moraliska, religiösa livshållning. I sökandet efter en egen identitet har André pendlat mellan dessa två ytterligheter, inte kunnat finna sig själv, reagerat med depression och slutligen valt "intigheten". Valet rationaliseras och André beskriver sitt liv som "ödesbestämt".

Under barndomen "valde" André att närmast identifiera sig med moderns livshållning. Speciellt visar sig detta under trycket från kamrater och lärare, som enligt André förstört honom på grund av faderns "förräderi". André isolerade sig och valde liksom modern att söka sin tillit (trygghet) till en Gud. Guden svek honom emellertid och André närmade sig i stället faderns livshållning som han uppfattar som ärlig trots allt.

André fortsätter att leva med de två motstridiga och stridande identiteterna där fadern snarast motsvarar impuls, expansion och lust medan modern representerar förbud mot dessa impulser, straff och stränghet, vilket torde resultera i könsidentitets- och sexproblematik. I relation till sin fru tycks André uppleva hustrun som den kritiska modern, vilken han naturligtvis motsätter sig.

Konflikterna tycks ha strypts och tvingat in honom i en affektlös, illusionsfri och tom livshållning. Aggressivitet och bitterhet sipprar fram genom skyddsmuren främst i formen av förakt och objektivisering av kvinnor vilka André gör till sex-objekt. Ömhet och förmåga till kontakt sipprar fram genom relationen till barnen, vilka André har dömt sig själv att lämna om några år.

Det mönster som tycks prägla Andrés liv och handlande präglas av den oförenliga kampen mellan moderns och faderns identiteter, mellan överjag och impulsutlevande. För André har den långa kampen som tidigare manifesterade sig som återkommande depressioner resulterat i ett tomt agerande och självförakt.

Prognos

Ingen motivation till terapi. Går in i gruppen lika oengagerad som han är av allt annat i livet. På grund av hans uppenbara resurser finns det emellertid mycket goda förutsättningar för att André skall kunna tillgodogöra sig en terapi. Han kommer därmed att kunna integrera de motstridiga impulserna inom sig, komma på god fot med dem och inte föra denna förbittrade, självdestruktiva kamp.

Sammanfattning efter terapi

Subjektiv bedömning av bedömaren: Att André hade växt, minst en 1/2 m. Blivit kraftigare. Mer välklädd och vänlig till sättet.

Förändring - hur André själv beskriver den

1. Jag tycker livet har förändrats.
2. Blivit av med depressionen, blivit bättre överhuvudtaget, jämnare i humöret.
3. Upplever inte stress som tidigare.
4. Bytt arbete. Nu föreståndare på ett fritidshem.
5. Läser på fil kand.
6. Stärkt självförtroendet.

Andrés berättelse

Tidigare söp jag när jag blev deppig. Klarar av det mycket bättre nu. Sällan deppig eller stressad. Jag vågar slappna av mer nu. Tidigare hade jag mest ytliga kontakter. Jag öppnade mig på krogen eftersom jag slapp träffa dom igen. Mina vänner var jag mer förtegen mot. I gruppen har jag vågat och lärt mig men är rädd för fasta kontakter.

Förut var jag rädd för grupper. Nu känner jag mig mer fri. Till exempel på universitetet. Vågar vara elak. Tidigare var jag alltid så eftergiven. Till exempel på sista grupparbetet på universitetet. Först tänkte jag ge upp eftersom några av de kvinnliga deltagarna inte jobbade. Men så sa jag ifrån, jag förolämpade dem så att de satte igång och jobba. De tyckte jag var överlägsen, men dom var ock-

så spända och mindre flexibla.

Jag siktar på fil kand och fått bättre självförtroende genom studieresultaten. Tycker att arbetet på ungdomsgården är meningsfyllt. Är kanske mer känslokall än andra, men är nu engagerad i andra och tycker om många. Argast när jag ser ett barn bli mobbat. Vet hur det är själv.
Jag hade bestämt mig för att skiljas men nu kommer jag så hemskt bra överens med min fru och vi har det bra. Tidigare besvärligt med det praktiska hemma - nästan katastrof. Nu mycket bättre eftersom min fru också blivit lugnare. Hon är egentligen mycket osäkrare än jag. Tidigare uppskattade jag inte henne som människa - men det har blivit bättre. Min högre status - jobb och studier - betyder mycket för henne också. Min fru är som min mor egentligen. Hon är rigid, inte så intellektuell, men hon har humor och är mer praktisk. Hon är svartsjuk och är ängslig för att hon inte är snygg, för tjock och så vidare. Visserligen är jag borta på kvällar nu också, men nu har jag ett mål. Och det här med barnen. Det verkar som om det fanns en dröm att bli lycklig genom dom. Men dom gråter ju och är olyckliga också. Så det går ju inte. Dom blir väl inte perfekta utan har sina bekymmer och problem att möta.
Svårt att veta vad gruppen betytt. Det betydde mycket det som gl visade: Att jag försöker hjälpa människor, men dom reagerar med att tycka att jag är dum och vill göra dom illa, fast jag vill vara snäll. Jag gör analyser men dom missuppfattar mig och blir förbannade. Då har jag tvått mina händer. Också lärt mig att prata i grupp. Men även kritisk och negativ mot vaga psykologiska teorier.

Jämförelse med prognosen

Prognosen att Andrés resurser skulle övervinna en bristande motivation i initialskedet besannades.
Studier, arbetsinriktning och målsättning för sitt handlande utmärker nu André och den tidigare illusionslösheten är helt försvunnen.

Vad har gruppterapin betytt?

Mycket har förändrats i Andrés liv och den snabba förändringen och hans egen entusiasm skall ses mot bakgrunden av det utgångsläge i vilket han sökte terapi. Allting tedde sig meningslöst och André började gruppen på ett inaktivt och oengagerat sätt. Han tycks emellertid snabbt blivit både motiverad och engagerad i gruppverksamheten.
André har nu funnit en mening och ett mål i livet. Genom sitt nya arbete och sin familj kan han konstatera att han även har något att ge själv. När André beskriver andra människor visar han nu större förståelse för deras situation och kan ge mer adekvata uttryck för sina affekter.
"Svårt att veta vad gruppen betytt", säger André. Det som han framhåller från

gruppen är hur gruppledaren på ett accepterande sätt visat hur hans försök att stödja och hjälpa mottagits som kritik. Att han trots människors avvisande hållning verkligen haft en önskan att hjälpa. GI visade därigenom André att hon förstod hans kontaktförsök samtidigt som hon påvisade att han gick till väga på ett sätt som ledde till missförstånd. Bakom den intighet och illusionslöshet André gömt sig fanns ett förtvivlat behov av kontakt som tidigt i barndomen bärtträngdes. Framför allt gentemot kvinnor kamouflerades detta behov i form av förakt och objektivisering av kvinnor. I gruppen möter André en accepterande och förstående kvinnlig gruppledare. Han möter också ett antal kvinnliga gruppdeltagare som han inte enbart kan placera som endast sexobjekt eftersom de i gruppen träder fram som människor med problem. Han kan därför inte heller på sitt dolda aggressiva sätt föraktfullt utnyttja dem utan måste mer öppet visa sin aggressivitet, vilket leder till en större närhet till de egna känslorna samt upplevelse av att hans aggressivitet kan bemötas och inte leder till katastrof. Den expansionslust som representerades av faderns falskspelarkaraktär och på ohederlighet byggt imperium hämmades dels av moderns moral och stränghet, dels av Andrés egna bittra erfarenheter av vart denna faderns expensionslust ledde till för Andrés del. Det var farligt att lyckas. Hustrun med sina krav representerade den stränga och krävande modern, som André nu som vuxen kunnat motsätta sig. I gruppen har André bearbetat känslor mot modern - i gruppen representerad av såväl gruppledaren, som André tyckte mycket om, och de kvinnliga gruppkamraterna.

Terapin tycks ha frigjort denna expensionslust nu på Andrés egna villkor - att lyckas genom studier och arbete med ett mål framför sig. Därigenom har han integrerat både faderns och moderns identitet och därigenom funnit en egen identitet. Det har även lett till en mer "vuxen" relation till hustrun, som han nu kan se mer realistiskt och vars önskningar han inte behöver motsätta sig. Och på samma sätt innebär inte fadersrollen samma konflikt som tidigare. Allt detta leder sammantaget till en starkare självkänsla.

Den här förändringen har emellertid gått mycket fort och det är tveksamt om André verkligen haft möjlighet att bearbeta sina inre konflikter. Den nya livssituationen har gripit André med entusiasm och han ger sig in i den och prövar sina nypåfunna resurser. Samtidigt håller han undan ångest och oro som säkert aktualiserats under gruppterapin. Det är möjligt att denna bortträngning är viktig i det här skedet, samtidigt ger denna helomvändning från intighet till expension ett lite orealistiskt intryck. André har emellertid fått ett mycket bättre utgångsläge än tidigare och har möjlighet att möta konflikter på ett nytt och mer konstruktivt sätt.

Follow up

André är nu färdig med sin fil kand. Han beskriver att den förändring som hade skett efter gruppen både består och utvecklar sig. Förhållandet till hustrun bra

och hon beskrivs nu mer nyanserat: "Hon är emotionell och konstnärlig, mycket spontan - motsatsen till mig. Därför valde jag henne. Vi kompletterar varandra." I samband med relationen till hustrun berättar nu André att han som barn och i ungdomsåren onanerat mycket och haft skuldkänslor. Han var rädd för kroppskontakt. Vidare hade han före terapin och sedan många år tillbaka en dröm om två lesbiska kvinnor som älskar varandra. "Då skulle jag själv slippa att engagera mig." Nu förstår han att kvinnor vill ha känsla. Han har nu kunnat säga till hustrun "jag älskar dig" - visserligen på skoj, men "nu har jag vågat det". André beskriver också med inlevelse hur han alltid tidigare "känt mig som om jag var olika personer varje dag. Nu känner jag igen mig mer, som en person".

André har på universitetet skrivit en uppsats om sin hemby och dess religiösa och ekonomiska utveckling. Han har tänkt att översätta den till franska och sända "hem" den. Man är där kulturellt intresserade och André hoppas att kunna påverka innevånarna i byn och få dem att se sambandet mellan religiösa och andra föreställningar.

Det hade gått bra att skriva uppsatsen berättar André, men mot slutet hade han liksom tappat gnistan. Jag frågar då André om han inte kan tänka sig att det fanns ett samband mellan att han genom terapin börjat fundera på händelser och upplevelser under barndomen och att uppsatsen kunde ses som ett led i denna återupplevelse. Motivet kan även tolkas vara att för byn visa upp sig och sin identitet: "Se här, så här är jag." Med uppsatsen ville han liksom göra upp med hemmet och uppväxtmiljön som gjort honom så illa. Det låg lite av en magisk tanke (barnsligt omnipotent) att kunna påverka hembyn, även om uppsatsämnet i och för sig var realistiskt och intressant. Att han nu tappat gnistan kunde bero på att verkligheten började närma sig i och med att han börjat översätta uppsatsen. André hade inte tänkt på denna tolkning men sade att "det ligger något i det".

Från gruppen minns inte André så mycket mer än att han tyckte väldigt mycket om gruppledaren och att han lärt sig att han tidigare blivit missförstådd när han kontaktat andra. André vill själv fortsätta gå i grupp nu efter uppehållet och även hustrun skall börja i gruppterapi.

Vad vi vet om André utifrån perceptgenetisk analys

Försvarsorganisation (testning med bilderna DMT I och II den 13/11 1970 samt 15/11 1972)

Före gruppsykoterapi följande tre huvudmekanismer: Reaktionsbildning, identifikation med motsatta könet samt isolering. Samtliga försvarsmekanismer återkommer från tidig levnadsålder och sätter sin prägel på identiteten i vuxen ålder. Efter gruppsykoterapi ser försvarsorganisationen likartad ut som före gruppsykoterapi,

men ger sannolikt patologisk effekt enbart i mycket specifika situationer

André prediceras utifrån sin försvarsorganisation före och efter terapi, förändrats påtagligt.

Kombinationen av försvarsmekanismer tyder på att en påtaglig aggressionshämning och tvångsmässighet givit vika, innebärande ett klart mer realistiskt fungerande. Han släpper nu fram sina känslor, är mer levande.

Självidentitet (testning med bilderna F/S och O T den 5/9 1970 samt 26/3 1973)

Analysen av perceptgeneserna från dessa bilder ledde till 11 påståenden vilka samtliga vann stöd av intervjuaren.

Före GT:

1. Svårt att veta var man har denna fp. Han framträder i olika skepnader och gestalter.
2. Självbestraffande hållning: Först bär han sig illa åt, sedan moraliserar han över sin destruktivitet
3. Han är mer barn än vuxen
4. Den vuxenhet som framträder, uppträder i form av överdriven kvinnlighet med exhibitionistiska drag
5. Fp är oklar beträffande sin könsidentitet
6. Ångestfylld rädsla över de egna impulserna

Efter GT:

7. Fp är klart definierad i relation till omgivningen
8. Fp uppträder mer kontrollerat. Överjagsreglerad, fylld av pliktkänslor
9. Vissa tidiga traumatiska upplevelser är fortfarande icke medvetandegjorda för fp
10. Känslor av ångest har kommit i bakgrunden
11. Könsidentifikationsproblematiken är inte längre lika aktuell.

Temaförskjutning. Någon temaförskjutning av det slag som definierats på sida kunde inte upptäckas för denna försöksperson.

Några kommentarer i anslutning till Andrés levnadshistoria

I anamnesen framkommer att det fanns tydliga motsättningar i Andrés hemmiljö. Eviga stridigheter mellan föräldrarna som dessutom representerade helt olika livsstilar. Modern var en religiös moralist, fadern falskspelande diplomatisk. Tillkommer dessutom att familjen tycks ha varit tämligen isolerad i hemby, modern accepterades aldrig av grannarna. Fadern var sällan hemma - affärsman i närliggande städer.

En glimt av dessa förhållanden uppvisar F/S-genesens snabba skiftningar mellan stad och land, samt ett intensivt kontaktsökande från en i olika skepnader fram-

trädande herofigur.

De uppenbara identifikationssvårigheter denna uppväxtmiljö tillhandahöll ledde också till inre motsättningar och handlingsförlamning, apati hos André. Tillkom dessutom det faktum att han utsattes för förföljelse i skolan på grund av att fadern hatades av omgivningen. Mot den bakgrunden kan identifikationen med modern förstås. Likaså kan isoleringsmekanismens utveckling sannolikt härledas ur dessa förhållanden. André säger ordagrant: "Jag lärde mig tidigt att ställa mig utanför för att inte bli utkastad," (sid 159), vilket tydligt anger isoleringens verkningssätt.

Den kvinnliga identifikationen och det samtidigt uttalade föraktet för kvinnor kan ha lett till en oförenlig inre motsättning och självförakt, vilket kan vara en delförklaring till de suicidtankar som präglade tillvaron före terapi.

En annan intressant parallell tar sin utgångspunkt senare i Andrés liv, då han som tonåring ffg möter en trygg familjetillvaro och en fadersfigur med vilken han identifierar sig

Detta nya förhållande påtalades i kapitel I, då vi på sen fasnivå i både F/S- och DMT I-geneserna fick möta en helt ny far-son-struktur.

På samma fasnivå (det vill säga motsvarande tidsperiod i personlighetsutvecklingen) efter terapi inträffar det intressanta i F/S-genesen att två fadersfigurer syns bakom herofiguren på platsen för Bp (exponering 11, 13 och 14).

Inte helt osannolikt har alltså André internaliserat två fadersfigurer, vilket understryks av hans egna kommentarer vid exponering 13: "det är en auktoritet som står bakom fadern".

I gruppsykoterapin har sannolikt denna identifikationsprocess aktualiserats och det återstår ännu en tid innan detta problem till fullo har bearbetats.

Den förkjutning, avslutningsvis, som skett i försvarsorganisationen efter terapi får klart stöd i intervjudata. André är i likhet med prediktionen klart mer "levande", vågar visa sina känslor, har över huvud taget en klarare identitetskänsla, vilket gång på gång återkommer i redogörelsen i utvecklingen efter terapi.

DEL IV. RESULTATDISKUSSION

KAPITEL XV

EN ÅTERBLICK OCH SKYMT AV FRAMTIDEN.

Det är nu dags att blicka tillbaka på den här undersökningens uppläggning och resultat, samt föra en generell diskussion om de framtida utvecklingsmöjligheter som kan skönjas i resultatens fotspår.

Undersökningsprocessen

Uppläggningen av den föreliggande undersökningen har som bakgrund två vägledande styrprinciper, vilka fragmentariskt kan spåras genom hela denna rapport.

Den ena vägledande principen mötte vi i det första kapitlet vid analysen av en försökspersons bildupplevelser: *att söka fram till ett språk med vars hjälp en dialog kan öppnas mellan bildupplevelser utifrån DMT-testet och dessa bildupplevelsers ursprung och utveckling i personlighetens livshistoria (sid 13).*

Den andra principen har att göra med det större sammanhang i vilket denna undersökning ingår: *att bidra med data till studier av effekter av gruppsykoterapi.*

Beträffande den första principen har jag i kapitlen II och III via den psykoanalytiska teorin försökt etablera ett begreppssystem som utgör en överbryggning mellan perceptgenesernas successiva faser och individens personlighetsutveckling. Denna begreppskoppling är i och för sig ingen nyhet (se Kragh´s case-analyser i Kragh & Smith 1972).

Jag argumenterar snarare för en förskjutning i tolkningsnivån inom ramen för den psykoanalytiska teorin i detta sammanhang. Som framgår av undersökningen har detta förfaringssätt haft uppenbara fördelar vid valideringen gentemot de föreliggande intervjuanamnestiska data före och efter gruppsykoterapi.

Begrepp som egos försvarsorganisation, självidentitet och det medvetna jaget har en central betydelse för denna begreppskoppling.

Enligt modellen uppkommer perceptgenesernas faser på följande sätt: vid subliminal exponering aktiveras de mot bildinnehållet svarande erfarenheter vilka tidsmässigt motsvarar ego-utvecklingsnivån. Mot korta exponeringstider *aktiveras* alltså en outvecklad ego-organisation, mot långa exponeringstider *aktiveras* en mer utvecklad ego-organisation.

Perceptgenesens successiva faser är dock inte synonyma med ego-organisationens utveckling. Ego-organisationens verksamhet är omedveten. Endast som en känsla av enhet och integritet gör ego-organisationen entré i vårt medvetande (egoidentitet).

Snarare är det självorganisationen som återspeglas i perceptgenesen. Bildmotivet

i DMT aktualiserar sålunda ur varandra determinerade nivåer av självupplevelser. Vid det ögonblick då jaget gör sig själv till objekt för en upplevelse, hamnar en självbild i centrum för medvetandet.
En självbild kan vara mer eller mindre svår att medvetandegöra, bland annat beroende på ego-organisationens verksamhet. Ego underlättar eller försvårar vår möjlighet att historiskt försätta oss i centrum för självupplevelser.
Egos försvarsorganisation verkar i det sammanhanget försvårande, genom att den förvanskar verkligheten i situationer av hot och levererar en förvanskad verklighetsbild på bekostnad av en sann, men ångestfylld kaotisk upplevelse.
Vad som med andra ord inträffar vid subliminal exponering av en DMT-bild är att det medvetna jaget (här-och-nu i testningsögonblicket) ger tolkningar av bildmaterialet utifrån självupplevelser som ligger långt tillbaka i tiden. Vid mycket kort exponeringstid *aktualiseras* ontogenetiskt tidiga självupplevelser, vid lång exponeringstid *aktualiseras* senare i tiden liggande självupplevelser.
Alla de självupplevelser som man får tillgång till i form av faser i perceptgenesen, utgör vad man skulle kunna kalla en aspekt av självidentiteten.

För att återgå till den första principen, som dirigerar undersökningsprocessen, så har den presenterade begreppsmodellen varit vägledande för tolkningen av de bildupplevelser som föreligger i form av så kallade perceptgeneser från fyra olikartade bilder.
17 försökspersoner testades med dessa bilder före och efter gruppsykoterapi. Bilderna föreställer en centralt placerad figur (hero) med vilken fp antages identifiera sig. Den centralt placerade figuren befinner sig i bildmotivet ensam (bilden O T), tillsammans med en sannolik föräldrafigur (bilderna F/S och M/D), eller i en "hotsituation" (bilderna DMT I och II).

Enligt den första principen tolkade jag dessa bildupplevelser så att olika metoder utvecklades i syfte att underlätta mötet med en intervjuares utsagor i psykodynamisk terminologi om försökspersonernas personlighetsutveckling.

Den andra vägledande principen påverkade undersökningens uppläggning så att försökspersonerna testades både före och efter genomgången gruppsykoterapi. Detta var en fördel eftersom utsagor om fp utifrån perceptgenesen kunde baseras på en utveckling mellan två testtillfällen. Det var också en uppenbar fördel med tanke på de möjligheter detta gav att studera försvarsorganisationens förändring, för gruppen som helhet och hos de enskilda individerna.

Ytterligare av värde i detta sammanhang var försökspersonernas gemensamma situation, att de genomgick gruppsykoterapi på grund av upplevda psykiska besvär, vilket medförde att bildvalet kunde göras med hänsyn till dessa omständigheter.

Under hela analysarbetet med de olika metoderna för överföring av bildupplevelser till termer av personlighetsbeskrivning, hade jag ingen kännedom om försökspersonernas levnadshistoria eller orsakerna till att de sökte gruppsykoterapi. Analysarbetet fick utformas i termer av prediktioner. Vare sig dessa prediktioner uttalade sig om bakomliggande försvarsmekanismer, i mer preciserade påståenden om försökspersonernas aktuella problemsituation eller förändringar av olika slag på grund av gruppsykoterapi, är de samtliga framsprungna ur de visuella omtolkningar och förvanskningar av bildmotivet som perceptgenesen utgör.

Valideringsarbetet har till stor del utformats som en fascinerande dialog mellan oss som representerade intervjuanamnestiska och perceptgenetiska data. Intervjuaren och jag har haft rollen av "tolkar" som försökt få två "främmande språk" att mötas i ett gemensamt språk. De problem som vi mötte som "tolkar", rörde i första hand inte vår förmåga att behärska de "främmande språken", eller att vi inte visste vad vi ville ha sagt till varandra. Svårigheterna uppstod då vi skulle föra samtal med det gemensamma språket. Den dialog vi inledde underlättade den ömsesidiga förståelsen.
Översatt till undersökningens villkor avser jag med denna metafor, att de svårigheter som uppstod vid mötet mellan prediktionerna (utifrån perceptgenesen) och tolkningar av fp's livshistoria i psykodynamiska termer (i intervjuarformuleringar) snarast rörde preciseringar i formuleringar. I mycket få fall rubbades grundvalen för de gjorda tolkningarna.

En snabbgenomgång av resultaten

Efter denna översiktliga tillbakablick på undersökningens uppläggning är det dags att granska resultaten mer i detalj.
Tre målsättningar skisserades för undersökningen (kapitel V).

- *att utveckla några metoder för analys av perceptgeneser från patienter i psykoterapi,*
- *att studera försvarsorganisationens utveckling som den uttrycks i självidentiteten genom inflytande av gruppsykoterapi,*
- *att studera olika aspekter av självidentiteten som dessa aspekter framträder genom inflytande av gruppsykoterapi.*

Den första målsättningen utgör undersökningens huvudmålsättning.

I det följande kommer jag att gå tillväga på det viset att jag kortfattat erinrar om de olika delresultaten som de framträder i kapitlen X - XIV, samt ger kortfattade kommentarer i anslutning till resultatredovisningen. Därefter underkastar jag resultaten en analys i samband med en diskussion av denna undersöknings oli-

lika målsättningar.

Perceptgenesens utsträckning

1. Denna "kliniska" grupp av försökspersoner uppnår C-fas i samma proportion (69%) som "normala" försökspersoner, både före och efter gruppsykoterapi.

2. Denna "kliniska" grupp har ungefär samma genomsnittliga längd på sina perceptgeneser som "normala" försökspersoner.

3. Vid en förnyad testning med parallellbilder till bilderna DMT I och II blir perceptgeneserna kortare, längre, eller oförändrat långa, sannolikt till stor del beroende på påverkan av gruppsykoterapi.

Kommentar

Kanske har man gått i den föreställningen att det tar längre tid för en person med psykiska besvär att uppnå stimulusproximala reaktioner i avseende på den komplexa verkligheten, det vill säga i detta sammanhang att i första hand C-fasen fördröjs på grund av förlängda perceptgeneser. Det visar sig att så inte är fallet, åtminstone gäller detta inte dessa försökspersoner, patienter som sökt gruppsykoterapi på grund av psykiska problem. Det tar alltså inte längre tid än "normalt" för dem att rapportera vad bildmotivet föreställer.

Verkligheten är dock ingen stillbild, den är ständigt föränderlig, och det krävs att vi reagerar känslomässigt föränderligt i förhållande till den. Vår omedelbara, spontana känslomässiga reaktion på "verkligheten", utvecklas som ett svar på vår långa livshistoria av personliga och engagerande konfrontationer med det fragment av verkligheten som vi nyss mötte.

Om perceptgenesen blir kortare eller längre vid retestning är därför bara intressant som information om man frågar sig vad som ledde fram till denna förändring i perceptgenesens utsträckning.

För denna grupp av försökspersoner är det sannolikt så att gruppsykoterapi är en av de faktorer som medverkat till en något förändrad personlig beredskap i förhållande till "verkligheten", avspeglat i förkortade eller förlängda perceptgeneser.

Överensstämmelse mellan två bedömare vid kodning av DMT-protokoll

4. Två mycket kvalificerade bedömare av DMT-protokoll uppnår en klart godtagbar samstämmighet i andelen överens i kodade faser.

5. I de fall bedömarna icke är överens, kan oenigheten i bedömningen till stor del förklaras med deras skilda kodningsstilar, till exempel i det här sammanhanget olika grad av försiktighet vid kodningen.

Kommentar:

Tolkningar av i perceptgenesen befintliga förvanskningar av hotsituationer till varianter av försvarsmekanismer benämnes kodning. Det är en svår uppgift, som kräver specialutbildade 'kodare'. I denna undersökning har med nödvändighet krävts en precision i kodningsproceduren.

Därför har jag överlåtit den proceduren på utomstående, i kodningssammanhang erfaren expertis. De reliabilitetsmått som redovisas i manualen till DMT (Kraght 1968) varierar starkt (mellan 0,65 och 0,90). För att få en uppfattning om tillförlitligheten i kodningen i den här undersökningen lät jag två bedömare, oberoende av varandra, koda ett antal protokoll före gruppsykoterapi. Den resulterande överensstämmelsen, 83 %, får anses fullt godtagbar i detta sammanhang.

Vid analysen av försvarsorganisationen kunde denna överensstämmelse avsevärt höjas genom att jag tog hänsyn till respektive bedömares kodningsstil, därmed ökades säkerheten i kodningen.

Förändringar i försvarsorganisationen

6. Totalt minskar frekvensen försvarsmekanismer vid retestning efter gruppsykoterapi, minskningen är något mer framträdande i teckenförekomst på sen fasnivå jämfört med tidigare nivåer.

7. Om man ser på enskilda försvarsmekanismers förändring vid retestningen efter gruppsykoterapi, framkommer följande:

   Bortträngning minskar påtagligt på alla fasnivåer.

   Isolering förekommer mest av alla tecken och uppvisar en påtaglig stabilitet, eventuellt en tendens att öka.

   Förnekande är inte särskilt frekvent, men både bortfall och tillkomst noteras.

   Reaktionsbildning är frekvent på sen fasnivå jämfört med tidigare nivåer. Den är en vanligt förekommande mekanism hos denna grupp av försökspersoner. Både tillkomst och bortfall noteras.

   Identifikation med angriparen förekommer nästan inte alls i detta material.

   Vändning mot det egna jaget minskar starkt, i särskilt hög grad på sen fasnivå.

   Identifikation med motsatta könet är relativt stabil i sin förekomst före och efter gruppsykoterapi.

   Projektion tenderar att minska på sen fasnivå, men både ökar och minskar på tidigare nivåer.

   Regression är sällsynt i detta material.

8. Vid studium av DMT-protokoll från enskilda försökspersoner från testtillfällena före och efter terapi visar det sig att de flesta individer (14 av 16 stycken) kan prediceras ha förändrats i något väsentligt avseende beträffande försvarsorganisationen.

9. Den förändring som inträffat i försvarsorganisationen hos dessa gruppsykoterapipatienter rör främst: Bortfall av bortträngning, vändning mot det egna jaget och projektion. En hög frekvens i förekomst och eventuell ökning av isolering har observerats.

10. Det är förenat med stora svårigheter att översätta personers försvarsorganisation i termer av specifika beteenden i vederbörandes livssituation.

Kommentar:

De första två delresultaten (nr 6 och 7) baseras på en analys av den totala förekomsten av teckenvarianter i perceptgeneserna vid de två testtillfällena med bilder innehållande aggressivt motiv (DMT I och II).

Minskningen av teckenförekomsten, särskilt på sen fasnivå, talar för att påverkan ägt rum, eventuellt genom gruppsykoterapi.

Förändringen är särskilt framträdande beträffande bortträngning, vändning mot det egna jaget samt projektionsmekanismen. Bortträngningsmekanismen anses traditionellt vara särskilt mottaglig för påverkan i psykoterapi (Fenichel 1946), vilket ger stöd för hypotesen att gruppsykoterapi i detta sammanhang haft effekter. Denna tolkning bör också ses mot bakgrunden av Neumann's tidigare citerade reteststudie (1967), där inte bara den totala teckenfrekvensen visade sig vara lika stor vid retestning, utan också bortträngningen uppvisade en påfallande stabilitet i sin förekomst.

Vändning mot det egna jaget samt projektion minskar också i förekomst.

De enskilda gruppdeltagarnas försvarsorganisationer studerades också med hänsyn till deras sannolika patogena beredskap i individens personlighet. De försvarsmekanismer observerades därvidlag, som (operationellt definierade genom teckenvarianter i perceptgenesen) från tidigare i uppväxten belastar aktualsituationen (repititionstvång), samt de försvarsmekanismer som dominerar personlighetsutvecklingen på bekostnad av andra försvar (rigid försvarsorganisation).

I likhet med förändringen i den totala teckenförekomsten för denna grupp av försökspersoner uppvisar de enskilda personerna i de flesta fall väsentliga förskjutningar i patogena försvarsmönster.

Bortträngning, vändning mot det egna jaget samt projektion tenderar att minska. Isolering är påfallande frekvent i förekomst och det finns en tendens till ökning (delresultaten 8 och 9).

Den intensiva sociala "setting" som gruppsykoterapisituationen utgör jämfört med till exempel individualpsykoterapi (se sid 32) har sannolikt en stark genomslagskraft på enskilda gruppdeltagares tendens att vända sin aggressivitet mot sig själva eller tendens att förlägga sin aggressivitet på andra.

Den höga frekvens och eventuella ökning som isoleringsmekanismen uppvisar, kan tyda på att vissa försvarsformer så att säga "tar vid" när andra försvarsmekanismer försvinner. Det kan innebära att patienterna förskjuter sin grundproblematik. Gruppsykoterapins inverkan skulle sålunda betyda att för många patienter kvarstår grundläggande problematik, men konflikterna har bearbetats och patienterna hanterar dessa konflikter på ett nytt sätt.

För att kunna granska frågeställningar av det här slaget krävs en mer genomgripande analys av enskilda individers testprotokoll samt en diskussion om lämpliga anpassningskriterier.

Ett försök till en sådan analys påbörjades med hjälp av det tillgängliga intervjuanamnestiska materialet, men övergavs på grund av de stora svårigheter som var förknippade med översättningen av försvarsmekanismernas sammansatta verkan till beteenden i de enskilda personernas levnadshistoria.

Analys av herofigurens förändringar

12. Vid studium av främst herofigurens förändringar ur olika aspekter i perceptgeneser från nio försökspersoner före och efter gruppsykoterapi, kunde påståenden formuleras i termer av självupplevelser.

13. Dessa påståenden kunde utan större svårighet valideras gentemot en intervjuares tolkningar av försökspersoners livshistoria i psykodynamisk terminologi.

14. De flesta av de 82 påståendena fick omedelbart stöd av intervjudata.

15. I några fall då påståenden utifrån perceptgeneser och intervjudata uppvisade skilda tolkningar av en persons självidentitetsaspekt, visade sig påståenden utifrån perceptgeneser vara en säkrare källa för information.

Kommentar

Det visade sig vara möjligt att formulera utsagor om de olika försökspersonerna utifrån deras upplevelser av de subliminalt exponerade bilderna.
Majoriteten av de gjorda påståendena om aspekter av personers självidentitet fick direkt stöd av intervjudata. För samtliga deltagare gällde dessutom att de i en follow up-intervju hade möjlighet att diskutera de gjorda tolkningarna med intervjuaren. I follow up-sammanhanget fick dessutom ett antal påståenden klart stöd, som inte tidigare täckts upp av intervjuaren.
För tre försökspersoner var det klara motsättningar mellan perceptgenesdata och intervjudata. Detta gällde fpp nr 12, 14 och 15.
Motsättningarna rörde främst utsagor om gruppdeltagarna efter terapi. Vid follow

up-intervjun hade situationen klart förändrats för åtminstone fpp nr 14 och 15, varför de kunde se tillbaka på sin tillvaro vid terapins avslutning med "nya ögon". Det visade sig då att perceptgenetisk information gav en något mer realistisk bild av deras självidentitet än vad intervjun förmådde spegla. Beträffande fp nr 14 föreligger fortfarande en viss motsättning mellan intervjudata och perceptgenesdata, men utnyttjandet av analysen av försvarsorganisationen samt associationsdata ger en övervikt åt tolkning till förmån för den perceptgenetiska informationen.
Ett perceptgenetiskt påstående har fått omformulerats efter validering gentemot intervjun.
Slutligen är det ett fåtal utsagor som rimligtvis inte kan ges mer än opreciserade kommentarer från intervjun. Det gäller påståenden som uttalar sig om ontogenetiskt tidiga traumatiska självupplevelser. På tidig fasnivå i perceptgenesen uppträdande bortträngningsstrukturer och regressionsstrukturer både före och efter terapi har jag uttryckt i formuleringar av den arten. Sannolikt är det möjligt att komma underfund med vad som ligger bakom sådana traumatiska upplevelser endast genom psykoterapi.

Analys av temaförskjutningar

16. Fasinnehåll som i form av ett tema återkommer i sin helhet vid det andra testtillfället, uttrycker essentiella självupplevelser i levnadsutvecklingen. Ju fler faser som uppvisar detta innehåll, desto intensivare självupplevelser svarar de mot.

17. Temaförskjutningar har en motsvarighet i upplevelsemässiga förändringar i livssituationen.

Kommentar

De sju varierande exempel på temaförskjutningar som utvalts, demonstrerar enligt min åsikt genom sin enkelhet och dramatik i innehåll och förändring, de möjligheter till analys på djupet av specifika livsupplevelser som den perceptgenetiska teorin medger.
Tillsammans med associationsdata har dessa temaförskjutningar visat sig ha klara paralleller med självupplevelser som de framträder genom intervjun. Därutöver har temaförskjutningar i form av utbredningar eller sammandragningar av ett specifikt fasinnehåll kunnat visas ha samband med förändringar i självupplevelser. Den problematik som perceptgenesen på detta sätt återspeglar hade dessutom anknytning till de temata som bearbetats i gruppsykoterapin.

Beträffande en försöksperson (nr 17) visade sig perceptgenesen ge en mer sannolik bild av utvecklingen mellan testtillfällena än vad intervjudata förmådde uttrycka direkt efter terapin. I likhet med andra sammanhang har follow up-intervjun bidragit med stöd för perceptgenesdata, då motsättningar mellan perceptgenesdata och intervjudata föreligger.

Metodik vid analys av perceptgeneser

Min huvudtes har varit att perceptgenesens faser är uttryck för djupt liggande nivåer av självupplevelser, perceptgenesen torde avspegla aspekter av självidentiteten.

De egenartade sviter av bildupplevelser som perceptgenesen utgör har i första hand varit föremål för mitt intresse i denna undersökning så tillvida att jag har försökt finna olika vägar att förmedla detta bildspråk till en terminologi som uttrycker de djupt liggande självupplevelser varur detta bildspråk är hämtat.

Tre metoder presenterar jag för analys av perceptgenesen. Dessa tre metoder är inte artskilda i den meningen att de ger artskild information om de testades personlighet. Snarare är det så att de representerar olika sätt att se på bildupplevelserna i perceptgenesen. Det är fråga om ett anläggande av olika tolkningsnivåer på den information som perceptgenesen ger.

Metod 1. En metod har varit att uttrycka dessa förvanskningar av bildinnehållet i bakomliggande, omedvetna "strategier", egos försvarsorganisation. Förvrängningarna har därvid systematiserats och kodats efter olika försvarsmekanismers karaktäristiska sätt att förvandla hotsituationer.

Det visade sig vara svårt att med detta "försvarsspråk" uttrycka olika individers personlighet på ett sådant sätt att försvarsmekanismernas aktivitet kunde begripliggöras i anamnestiska termer. Till dessa svårigheter bidrog undersökningens uppläggning genom att andra intervjuare svarade för uppläggningen och genomförandet av den anamnestiska intervjun. Vidare består försvarsorganisationen av ett komplicerat mönster av försvarsmekanismer, vilka var och en har olika möjliga beteendereferenser.

Om den första metoden kan sägas koncentrera sig på strukturer i bildupplevelserna, så karaktäriseras de båda övriga metoderna av att de inriktar sig på innehållet i bildupplevelserna.[x)]

Vid tolkningen av bildupplevelserna är dock gemensamt för alla tre metoderna att jag utgått från antagandena om att tidiga fasnivåer i perceptgenesen motsvarar tidiga självupplevelser och sena fasnivåer förhållandevis aktuella självupplevelser samt att självupplevelserna successivt determinerar varandra.

Metod 2. Med denna metod tog jag fasta på i första hand herofigurens förändring i en rad avseenden, från P_1-fasen till C-fas, och formulerade sedan påståenden om fp i termer av aspekter av självidentiteten. På denna tolkningsnivå var det

x) Givetvis är det så att innehållet är en utgångspunkt vid kodningen till försvarsmekanismer, men resultatet blir en tolkning utifrån omedveten nivå i termer av diagnostisk terminologi som är svår att validera.

lättare att uttrycka individens personlighet i ett "psykodynamiskt språk", i vilket bildupplevelserna kunde ges en förankring i det intervjuanamnestiska materialet.

Metod 3. Med den sista metoden prövade jag om det fasinnehåll som i en del perceptgeneser förekommer både vid första och andra testtillfället har något specifikt samband med händelser i individens livshistoria. De temaförskjutningar som inträffade genom att faserna bredde ut sig i sin förekomst eller uppvisade kontraktioner, visade sig ha uppenbara samband med problembearbetningar i gruppsykoterapin. De associationsdata som insamlades i samband med den sista DMT-testningen bidrog tillsammans med intervjuerna att validera denna metod.

Om man ser dessa tre metoder i relation till intervjun, så är det uppenbart att *de sista två öppnar nya vägar för valideringar av djupa personlighetsintervjuer.*

Den precision varmed de 82 påståendena kunde formuleras utifrån metod 2 berörde väsentliga självupplevelser i försökspersonernas personlighetsutveckling. I ett par fall visade sig dessutom den perceptgenetiska analysen kunna uttrycka viktiga aspekter av självidentiteten som intervjuaren uppenbarligen inte kunnat fånga på annat sätt än vid follow up-mötet, då perceptgenetisk information förelåg parallellt med intervjudata.

Det optimala utnyttjandet av DMT vid djupa personlighetsintervjuer är sannolikt att *använda perceptgenetiska data som utgångspunkt för en intervju* av det slaget.

I detta sammanhang har intervjuer och DMT utnyttjats i samband med studier av effekter av gruppsykoterapi.

En viktig funktion kan DMT få *i samband med intakesamtal* med patienter som söker behandling för upplevda psykiska problem. Relativt snabbt kan man med hjälp av DMT få en uppfattning om patienters problematik i verkligt djup bemärkelse.

Vidare bör man kunna *påskynda en psykoterapeutisk process* om man som utgångspunkt för behandlingen utnyttjar de självupplevelser som framträder i perceptgenesen.[x)]

I samband med studium av effekter av psykoterapi har de tre metoderna på olika sätt visat sig användbara.

Med utgångspunkt från metod nr 1 har gruppdeltagarnas problematik uttryckts i form av uppsättningar av patogena försvarsmönster, vilka för de flesta individer

---

x) Sannolikt rör detta i första hand så kallad "stödterapi","fokusinriktad psykoterapi" och eventuellt "kristerapi".

förändrats efter genomgången gruppsykoterapi.

I de sammanhang då patienters problematik uttrycks som diagnoser eller syndrom kan metod nr 1 sannolikt *bidra till en precisering av diagnosen*. Som en följd därav kan rekommendationer göras till de psykoterapiformer som bäst svarar mot den grundproblematik som patienten uppvisar.
Än så länge har vi relativt bristfälliga kunskaper om på vilket sätt de påvisade förändringarna i försvarsorganisationen uttrycks i individens relationer med omvärlden.
Men de större förändringar som inträffade i försvarsorganisationen rörde i första hand mekanismerna: bortträngning, projektion och vändning mot det egna jaget. Dessa mekanismer finns inte med i "problembilden" hos patienterna efter gruppsykoterapi, vilket skulle kunna tyda på att gruppsykoterapin medverkat till att åstadkomma en stark förändring för patienter med dessa försvarsformer.
I diagnostermer skulle det betyda att då till exempel vissa former av depression och hysteri föreligger, kan gruppsykoterapi prediceras ha stark inverkan på symtombilden.
Men, som tidigare framhållits, saknas i denna undersökning möjligheten att följa försvarsorganisationens inverkan på individernas livssituation. En sådan validering är sannolikt endast möjlig i ett intensivt samarbete med en psykoterapeut.[x)]

Också metod 2 ger möjligheter att studera effekter av psykoterapi. Med denna metod *kan utvecklingen i psykoterapeutiskt inriktade behandlingsformer begripliggöras på ett helt annat sätt än gängse förekommande metodik*.

Allt för ofta har effektforskning inom psykoterapi stannat vid och centrerat kring symtomförändringar. Det är välbekant att de psykoterapiformer som utvecklats under senare år i ganska ringa grad sysslar med symtombehandling. En stor del av tiden ägnas åt sambandet mellan aktuella upplevelser och "bakomliggande" faktorer.
I kapitel IV antog jag att dessa psykoterapiformer i hög grad inriktar sig på jaget och självidentiteten.
De möjliga utsagorna utifrån perceptgenesen med metod 2 uttrycker sannolikt sådana aspekter av självidentiteten som är i fokus för bearbetning i ett flertal psykoterapiformer.[xx)]

---

x) Sådan validering pågår. U Kragh i Oslo samt den tidigare citerade undersökningen Sharma & Haas (1973), har med olika metodik utvecklat samarbete med psykoterapeuter.

xx) Det skulle alltså vara möjligt att med DMT studera sådana psykoterapiformer som psykodrama, games, olika gestaltterapier, primalterapi, etcetera.

Den typ av förändringar som kunde observeras med denna metod 2 stämmer enligt min uppfattning bra överens med det verkliga skeendet i gruppsykoterapi.

Det handlar om problemkomplex på olika nivåer i självorganisationen.

Gruppsykoterapin aktualiserar efter hand olika fasetter av självidentiteten. På det viset är effekterna av gruppsykoterapi snarare att betrakta som processer med olika problem i centrum för bearbetning, vilket påståendena från metod 2 tydligt demonstrerade. Man är inte "färdig" när man slutar i psykoterapi, men man är sannolikt mer "öppen". Och med det menas att man i gruppsykoterapi fått en beredskap att fortsätta bearbeta de problem som i den vardagliga samvaron aktualiserar kända och okända sidor hos en själv. Före terapi ledde ångesten vid konflikttillstånd till en handlingsförlamande flykt och kris. Efter terapi har jaget fått en handlingsberedskap att försätta aspekter av självidentiteten i relation till krissituationen.

Metod nr 3 kan inte à priori förutsäga problemförskjutningar i perceptgenesen. Efter terapi kan, som vi har sett med denna metod, för patienter essentiella problem breda ut sig i minskad aktualitetsgrad eller övergå i en annan bearbetningsfas.
Genom att utnyttja det synsätt som metod 3 representerar, kan de andra två metoderna berikas på så vis att *bearbetningen i psykoterapi av vissa problem kan följas "på nära håll"*.
Testning med DMT med jämna tidsintervaller under pågående psykoterapi kan ge intressant information om de problemförskjutningar som äger rum genom intensiv bearbetning i psykoterapi.

Försvarsorganisation och gruppsykoterapi

De förändringar vi iakttog i perceptgeneserna från subliminalt visade bilder med aggressivt motiv, uttrycktes i termer av försvarsmekanismer.

Det antas att den omedvetna försvarsorganisationen aktiveras och levererar en förvanskad bild av hotsituationen till självidentiteten. De självupplevelser utifrån vilka jaget väljer att handla i "stressituationer", kan därmed på olika sätt avvika från den "sanna verkligheten". I konfrontationen mellan yttre och inre verklighet, väljer man att handla så att identiteten inte rasar samman. Det kan betyda att man föredrar att acceptera falska verklighetsbilder för att hålla sig till den skenbara trygghet som den gamla identitetsupplevelsen har gett.

För att försvarsorganisationen inte allt för starkt ska inverka på självidentiteten och därmed åstadkomma anpassningsproblem i individens medvetna handlande gentemot omgivningen, krävs en viss flexibilitet i uppbyggnaden.

I linje därmed är det bättre att vara utrustad med ett antal, inte allt för många, försvarsmekanismer av olika slag, än att en eller ett par mekanismer dominerar försvarsorganisationen. Vidare bör inte tidigt utvecklade försvar återkomma senare i livet och belasta nusituationen.

Med detta resonemang som bakgrund kunde prediktionen göras att för nästan samtliga patienter i gruppsykoterapi har väsentliga förändringar inträffat i försvarsorganisationen. Främst försvarsmekanismerna bortträngning, projektion och vändning mot det egna jaget har slutat belasta aktualsituationen vid emotionella påfrestningar.

För att vi ska kunns påstå att gruppsykoterapin leder till en förändring, krävs att en utveckling i personligheten kan sägas ha inträffat som innebär att individen kan "umgås" med vardagsverkligheten utan att handlingsförlamas av ångest, depression och andra inre kristillstånd.

För en verklig frigörelse krävs därutöver, utifrån gruppdeltagarens fördjupade kännedom om den egna personen i relation till omvärlden, en förmåga att hantera vardagsverkligheten på ett mer realistiskt sätt.

Beträffande det första kravet kan sägas att de flesta gruppdeltagarna upplever en lättnad i aktualtillståndet. Man kan tala om att en symtomlindring inträffat. De flesta uppger på förfrågan att deras situation har förändrats till det bättre, även om de inte saknar problem att bearbeta i fortsättningen.

Det andra kravet innebär att de inträffade förändringarna måste sättas in i sitt sammanhang. Vi har fått följa en försöksperson glimtvis genom hela denna rapport. I kapitel XIV kunde de perceptgenetiska tolkningarna sättas in i ett anamnestiskt sammanhang. Om man skulle uttrycka denna persons utveckling i en enkel mening, kan man säga att han har förändrats från handlingsförlamning till expansion. Före terapin tyngs han av inre motsättningar, ett självförakt med önskan om flykt från

verkligheten på olika sätt: tabletter, alkohol, önskan om skilsmässa, suicidtankar, etcetera. Vid follow up-intervjun har han ett nytt arbete som han trivs med, lyckosamma studier bakom sig, mer nyanserad syn på omgivningen, främst kvinnor, och i synnerhet hustrun. Han har upprättat en dialog med den yttre verkligheten och han uppvisar en vilja och lust att fördjupa sig i dialogen med omvärlden. Den expansiva strävan i förhållande till omvärlden har sin motsvarighet i en önskan om fördjupad självkännedom. Vad gäller denna person kan man tala om ett ömsesidigt beroende mellan expansion i den yttre verkligheten och viljan att fördjupa sin självkännedom. Dessa båda strävanden är bestämmande för varandra.

Att sätta in de observerade förändringarna i sitt sammanhang innebär inte bara att se denna process ur individens perspektiv. Man måste också gå utanför individen och studera det sociala sammanhang som är bestämmande för de självupplevelser som individen utvecklar. En vid yttre ram utgöres av det politiska system som sätter gränser för och ytterst reglerar förhållanden mellan människor i samhället. Jag vill inte i detta sammanhang gå in på en analys som har denna grad av komplexitet. Snarare vill jag spekulera i det förhållandet att försvarsmekanismer kan betecknas som nödvändiga för inre djupa personlighetsmässiga förhållningssätt för att normalt kunna överleva som individ i ett samhällssystem som är fyllt av sociala konflikter.
Den "stressmiljö" som dagens högeffektiva industrisamhälle utgör, är inte bara utgångspunkten för de krav på omställningsförmåga och anpassning till skilda miljöer som kan ställas på nutidsmänniskan. Samtidigt läggs också grunden till det skydd mot personlighetens undergång som försvarsmekanismerna utgör i "korsdraget" från krav på engagemang i skilda sociala sammanhang.

Att tala om nedbrytning av försvar och bortplockning av försvarsmekanismer som företrädare för en del nya psykoterapiformer säger sig ha som målsättning, blir med utgångspunkt från detta resonemang helt absurt.
Tvärtom är det angeläget att undersöka försvarsmekanismernas adaptiva funktion i olika sociala sammanhang.
Zachrissons tidigare citerade studie (1972) kan ge föreliggande undersökningsresultat ett perspektiv av det slaget. Jag vill dock poängtera att det rör sig om spekulationer, vilka i större utsträckning kan få karaktären av möjliga slutsatser i framtida forskningssammanhang.
Zachrissons undersökning är en optimeringsstudie avseende bilderna DMT I och II med en "normalpopulation" om 756 försökspersoner.
Utan möjligheter att studera på vilken fasnivå dessa försvarsmekanismer i form av teckenvarianter framträder, samt i vilken kombination av försvarsmekanismer varje perceptgenes uppvisar, blir naturligtvis en jämförelse mellan denna "normalpopulation" och undersökningsgruppen en spekulation.

Men med dessa förbehåll vill jag ändå framhålla att en väsentlig anledning till att många försökspersoner i undersökningsgruppen kunde prediceras å ena sidan att undergå påtagliga förändringar i försvarsorganisationen, men å andra sidan fortfarande har uppenbara problem i bearbetning av konflikter, är den påfallande stabiliteten och tendens till ökad utbredning av olika varianter av isoleringsmekanismer.

Isolering är i denna grupp liksom i den "normala" jämförelsegruppen den överlägset vanligast förekommande mekanismen. Av det totala antalet kodade tecken utgör ungefär 31% före terapi och 39% efter terapi olika isoleringsvarianter. I "normalgruppen" cirka 50%.

På vilket sätt bidrar då isoleringsmekanismen till personlighetens utformning?[x)]
I fotnoten på sid 18 har jag gett en skiss till hur individens personlighet ur denna aspekt kan tänkas stå i ömsesidigt förhållande till det rådande samhällssystemet. Isoleringsmekanismen utvecklas alltså som en nödvändig, inbyggd strategi för att den personliga identiteten ska överleva i den komplicerade verkligheten. Paradoxalt nog blir effekten den motsatta om utvecklingen går för långt. Frekvent förekomst av isolering i försvarsorganisationen leder till en personlighet som ter sig mer eller mindre "robotartad", tvångsmässig. Brist på spontanitet och starkt engagemang.
I gengäld finns i allmänhet hos personer med utbredd isolering en tålmodighet i konfliktsituationer som kan gränsa till det outhärdliga. De klarar emotionella påfrestningar utan att själva synbarligen drabbas känslomässigt av dessa konflikter. Å andra sidan kan detta bero på att isoleringen fungerar så att vederbörande inte märker att han själv är hotad. Isoleringen får den effekten att han ställer sig känslomässigt utanför konflikter. På medveten nivå tar det sig till exempel uttryck i förnekanden, intellektualiseringar, "det berör inte mig".
I ett samhällssystem som prioriterar ett högt uppdrivet tempo samt effektivitet, och där inflytandet över produktionen ligger utanför flertalet individers möjligheter, föreligger det risk för en utveckling av "isolerade personligheter". Sådana personligheter utmärks av tvångsmässighet, tendens till att bli "robotartade" för att i längden stå ut med de allt frekventare icke-kreativa arbetena. Ett sådant tvångsmässigt förhållningssätt sprider sig till flera sfärer av individens livssituation. Den bristande spontaniteten och engagemanget, affektlösheten kan gå in som en väsentlig del av personligheten och utgöra vardagsverkligheten i relatio-

x) Fenichel (1945 sid 288) säger om isoleringens effekter för individer: "De kan inte associera fritt därför att de alltid måste vara på sin vakt för att förhindra att företeelser som tidigare hörde ihop får kontakt igen. De kan inte tillåta sig att överraskas av känslor eller perceptioner som inte på förhand har kategoriserats. Tänkandet i tvångsmässiga kategorier är som en karikatyr av det logiska tankeförloppet: logiskt tänkande är också baserat på isolering. Men det logiska tänkandet har som syfte att objektivera, den tvångsmässiga isoleringen att försvara."

nerna.

Isoleringen skyddar personligheten från att gå under i de skiftande krav på engagemang som bjuds via massmedias kanaler från katastrofer jorden runt. Å andra sidan leder detta till att individen blir blind för de emotionella krav där ett personligt engagemang torde vara berättigat.

Sedd mot denna bakgrund skulle förändringen i försvarsorganisationerna hos patienterna i gruppsykoterapi kunna uttryckas på följande sätt: Bortträngning, vändning mot det egna jaget samt projektion har starkt minskat i frekvens. Detta tyder på att en påfallande upplevelsemässig förändring har inträffat för de flesta. Känslor av ångest och depression har sannolikt till stor del försvunnit ur patienternas vardag efter terapin. Troligen upplever de flesta denna förändring som en befrielse.
Isoleringens framskjutna position i försvarsorganisationerna också efter terapin tyder på att en viss tvångsmässighet existerar för dessa personer också i fortsättningen. Konfliktsituationer reder man ut genom att på olika sätt ställa sig utanför en sådan situation.

Ett uttryck för att ställa sig utanför emotionellt påfrestande situationer är intellektualisering. Den pågående gruppsykoterapiprocessen kan sannolikt sägas gynna intellektualiseringstendenser. Patienterna söker med gruppledarens hjälp begripliggöra egna ångestfyllda känslor i gruppsituationen i ljuset av sin livshistoria och den konfliktfyllda vardagen utanför terapirummet. Man skulle kunna säga att många patienter på det viset inte panikslås av sina känslor utan lär sig att tillfälligt ställa sig utanför den akuta konfliktsituationen - att intellektualisera. En fördel har detta, att man lär sig att se sina upplevelser i ett större sammanhang. Nackdelen är att detta leder till att man inte spontant känslomässigt ger sig in i olika sammanhang. På det viset låser självidentiteten jaget i en kontrollerande vaksamhet.
Om det skulle vara så, vilket tidigare spekulativt diskuterats, att vårt samhälle prioriterar detta "personlighetsansikte", så kan patienternas utveckling i gruppsykoterapi, såsom denna beskrivs i förändring i försvarsorganisationen, betraktas som ur en aspekt positiv, den leder sannolikt till anpassning i samhället. Detta innebär att gruppdeltagarna ur psykologisk synvinkel ges *potentiella möjligheter* att själva utforma sitt eget liv och medverka i beslutsprocesser som rör förhållanden i den närmaste omgivningen.
Å andra sidan återstår i så fall att diskutera i vilken mån vi vill satsa på ett allt mer effektivitetsprioriterande samhälle till priset av vår mänskliga spontanitet, engagemang, empati.
Det är ju detta samhälle som ytterst är en deltagande orsaksfaktor till att allt

fler människor uppsöker psykoterapi.

För att ge dessa spekulationer fast mark behövs forskning med DMT i sammanhang där man kan följa försvarsmekanismernas utveckling i intensivt samarbete med det refererande vardagsbeteendet (case studies). Det behövs också stora DMT-undersökningar med många försökspersoner ur flera kulturella miljöer för att följa försvarsorganisationens utveckling ur skilda livsbetingelser.

DMT och personlighetspsykologiska undersökningar

Den visuella perceptionen, varseblivningen, har fått vara informationskälla för vår utökade kunskap om personers utveckling i denna undersökning.
Upplevelser av ett snabbt förbiilande bildmotiv visade sig uttrycka djupa personliga erfarenheter. Den snabbt föränderliga verkligheten tolkar vi i ljuset av vår livshistoria.
I den meningen kan ögat sägas vara en "själens spegel".
Den "verklighet" som presenterats har varit ett begränsat antal bildmotiv, och det har framhållits att de självföreställningar som aktualiserats i perceptgeneserna utgör endast en avgränsad sektor av självidentitetens många aspekter.
Utifrån personlighetspsykologiska frågeställningar återstår sålunda många undersökningar med DMT.
I detta sista avsnitt skisserar jag några frågeställningar som aktualiserats i samband med denna undersökning.

Olika aspekter av självidentiteten belysta med variationer i bildmotivet

Ett flertal bildmotiv är nödvändigt att utveckla, inte minst parallellserier. Variationer är tänkbara i situationen mellan Herofiguren och bipersonen, bipersonernas antal, kön, ålder. Den omgivande miljön.

Den kvinnliga/manliga könsidentitetens utformning i perceptgenesen.

De olika aspekterna av herofiguren saknar i vissa sammanhang en preciserad tolkningsmall. Av speciellt intresse är försökspersonernas omvandling av herofiguren till ett annat kön än bildmotivets. Påfallande många försökspersoner observerades som i teckning eller ord tydligt uppvisade svårigheter att uppfatta korrekt kön.
På vilket sätt och i vilka sammanhang utvecklas denna identitetsproblematik, och vilka konsekvenser får den i individens sociala sammanhang?

Vilka samband finns det mellan föräldrars och barns självupplevelser ?

Av intresse är att ta reda på vilket sätt föräldrars självupplevelser överförs på deras barn. Vilka aspekter är det som överförs och under vilka betingelser? DMT-testning med samma bildmotiv på moder eller fader och deras barn bör kunna utveckla frågeställningar av det här slaget.

Vilken erfarenhetsmässig motsvarighet i ontogenesen har starka förvanskningar av bildinnehållet på tidig fasnivå?

I denna undersökning var det svårt att få intervjuanamnestiskt stöd för de starka varianter av bortträngning, isolering samt regression som i sällsynta fall förekommer i perceptgeneserna från bilderna F/S, M/D och O T.
Sannolikt är det fråga om traumatiska upplevelser under mycket tidig utveckling av självidentiteten. Omfattande intervjuanamnestiskt material eller psykoterapi skulle kunna ge erforderligt innehåll åt dessa traumata.

SUMMARY

A special diagnostic personality test: The Defense Mechanism Test, abbreviated DMT has been in the center of interest in the above investigation.

The DMT is tachoscopic instrument which can aid the study of a subject's experience of pictures shown during very short periods of time. Generally, a picture is exposed from a period of 1/100th second to a successively longer period of 2 seconds. Following each exposure the subject is to describe his pictorial experience through words and a drawing. A series of personal interpretations of a subliminally exposed picture consitute each subject's experience of the pictorial motif. These subjective experiences are in the form of distortion, elimination, and additions to the pictorial motif, and a series of such reconstructions of the pictorial content is generally referred to as perceptgenesis.

There are four fundamental hypotheses in the perceptgenetic theory. Three of these developed in connection with the construction of the DMT test.

1. The assumption that perception stabilized through successive determination of the phases which lead to the stabilized percept.
2. The assumption of parallelism between perceptgeneses and ontogenesis.
3. The assumption of parallelism between certain distorsions in perceptgeneses and the activity of underlying defense mechanisms.
4. The assumption that perceptgenesis expresses certain aspects of self identity.

Perceptgeneses illustrate experiences of the subliminally exposed pictorial motif. The central concepts in the perceptgenetic theory can be defined as follows:

Phase: the total of the information which the subject gives at the time of exposure.

First Phase (P1) The phase in which the subject gives information which for the first time has references to the pictorial motif. The phase at the third exposure (expon 3) from the picture "father-son" in the first appendix is an example of a first phase.

C-Phase: the phase which contains information which agrees with the exposed pictorial motif. The phase at exposure 20 from the picture "father-son" is an example of a C-phase.

Phase level: refers to the point in the perceptgenesis at which the subject's information exist. The perceptgenesis generally is divided in three reasonably equal parts with early phase level, middle phase level, and late phase level corresponding to even longer periods of exposure.

According to the fundamental hypotheses which are given in the text above (hypothesis 2 and 4) the early phase level actualize ontogenetically early experiences of self and the late phase levels actualize self experiences from a later

period of growth during subliminal exposure of this type of pictorial motif.

The following is a shortened presentation of the theoretical discussion which, partly led to the above fourth hypotesis, and, partly became the starting point for the research design. The sub-results are also outlined and commented. Lastly, certain possibility for developing the DMT in the future are sketched with the starting point in the results.

The Investigation Process

The organisation of this investigation had its background in two directing principles which can be traced throughout the study. We met the first directing principle in the first chapter in the analysis of a subject's experience of pictures; to formulate a language which can facilitate the dialogue between pictorial experience in the DMT test and the origin and the development of these experiences in personal life history.

The second principle concerns the larger context to which this investigation pertains: to contribute data to the study of the effects of group psychotherapy.

As concerns the first principle I have in Ch II and III via the psychoanalytic theory attempted to establish a conceptual system which can bridge the gap between the successive phases of the perceptgenesis and the individual's personality development.
This procedure has obvious advantages in relation to validation as compared with the above interview anamnesis before and after group therapy, as can be seen in this investigation.

Concepts such as ego defense organisation, self identity and concious I have a central place in this linking of concepts. According to this model the percept-genetic phases arise in the following way. During the subliminal exposure there is an activation of the experiences which correspond to the pictorial content, these experiences correspond to the level of ego development in time. During brief exposures the less developed ego organisation is activated, during longer exposures a more developed ego organisation is activated.

The successive phases in the perceptgenesis are not, however, synonymous with the development of ego organisation. The activity of ego organisation is unconscious. Ego organisation enters our consciousness (ego identity) only as a feeling of wholeness and integrity. It is rather self organisation which is mirrored in the perceptgenesis. The pictorial motifs in the DMT thus activate self experiences from mutually determining levels.

At the moment at which the I makes itself an object to be experienced, a self image arises in the center for consciousness.

A self image can be more or less difficult to make conscious depending in part upon the activity of ego organisation. The ego facilitates or hinders our possibility to place ourselves historically in the center for self experience.

The defense mechanisms of the ego contribute to the difficulty by distorting reality in threatening situations and delivering a distorted picture of reality instead of a true, but anxiety ridden chaotic experience.
That which occurs during subliminal exposure of a DMT picture is, in other words, that the conscious I (here and now in the testing moment) interprets the pictorial material according to experiences of self which exist far back in time.

During very short exposures the ontologically early experiences of self are actualized; during the longer exposures the later self experiences are actualized. All the self experiences to which one has access in the form of phases in the perceptgenesis constitute that which could be called an aspect of self identity.

To return to the first principle which guides the investigation, the conceptual models presented here have directed the interpretation of the pictorial experiences which exist in the form of so called perceptgenesis from the four different pictures.

Seventeen subjects were tested with these pictures before and after group psychotherapy. The pictures represent a centrally placed figure (the hero) with whom the subject is thought to identify. The centrally placed figure is found in the pictorial motif alone (picture O T), together with a probable parent figure (pictures F/S and M/D) or in a "threatening situation" (pictures DMT I and II)

In accordance with the first principle, I interpreted these pictorial experiences so as to develop various methods with the goal of facilitating the meeting with an interviewer's psychodynamically phrased statements on the subjects' personality development.

The second directing principle influenced the investigation to the extent that the subjects were tested both before and after completion of group psychotherapy. This was an advantage, since statements on the subjects from the viewpoint of the perceptgenesis could be based on a development between the two test situations. It was also an obvious advantage considering the possibilities that this gave to study the change of the organisation of defense both for the group as a whole and for the individuals.

Another gain in this connection was the common situation of the subjects, i.e. the fact that they went through group therapy because of experienced psychic difficulties. Because of this fact the choice of pictures could be steered by special circumstances.

During my total work using the different methods to interpret pictorial experiences in terms of personality description, I had no knowledge of their life history nor of their reasons for seeking group therapy. The analysis was formulated in terms of predictions. Whether or not these predictions indicated underlying defense mechanisms, in precise statements about the subjects' acute problem situations, or different changes caused by group therapy they are all derived from the visual interpretations of and the distortions of the pictorial motifs of which the perceptgeneses consist.

The work of validation has consisted of a fascinating dialogue between those who represented the interview data and the perceptgenetic data. The interviewer and I had the role of "interpretors" who tried to coordinate two "foreign languages" into a common language. The problems we met as "translators" did not so much concern our ability to master the "foreign languages" nor our loss of words. The difficulties arose when we were to converse using the common language. Our dialogue facilitated mutual understanding. To translate this metaphor to the conditions of the investigation, I mean to say that the difficulties which arose during the meeting between the predictions made from the perceptgenesis and the interpretations made from the subject's life history in psychodynamic terms (in the formulation from the interview) concerned the preciseness of the formulation. In a very few cases the foundation for the completed interpretation was shaken.

A Brief Account of the Result

After this overview of the investigation design it is time to examine the results in more detail.

Three goals were sketched for the investigation (Ch V)

- to develop methods for analyzing perceptgenesis from patients in psychotherapy
- to study different aspects of self identity as these aspects appear under the influences of group psychotherapy
- to study the influence of group therapy on the defense organisation.

The first goal is the principle one for the investigation.

On the following pages I will briefly recall the sub-results which appear in Ch X-XIV and give short comments in connections with the presentation of the results. Next, I shall subject the results to an analysis in relation to a discussion of the various goals of this study.

The Range of the Perceptgenesis

1. This "clinical" group of subjects reach the C-phase in the same proportion (69%) as "normal" subjects both before and after group psychotherapy.
2. This "clinical" group has about the same average length on their perceptgenesis as the "normal" subjects.
3. Under a renewed testing with pictures which are parallel to DMT I and II the perceptgenesis becomes shorter, longer or remains unaltered, probably due to the influence of group psychotherapy.

Comments

One might believe that it takes a longer time for a person with psychic difficulties to attain stimulus proximal reactions in regard to a complex reality, i.e. in this context that the C-phase be detained because of longer perceptgenesis. This is not the case, at least not for these subjects, patients who sought group psychotherapy because of psychic difficulties. It does not take longer time for them than for the "normal" subjects to report that which the pictorial motifs do represent.

Reality is however no still, it is constantly changing, and it demands our emotionally adaptive reaction to it. Our immediate, spontaneous emotional reaction to "reality" develops as an answer to our long life histories as personal, involving confrontations with the fragments of reality that we met. The fact that the perceptgenesis is shorter or longer during retesting is only interesting as information if one asks what led to the change in the range of the perceptgenesis. For this group of subjects it is probable that group psychotherapy is one of the factors that have contributed to a changed personal readiness in relation to "reality" as mirrored in shorter or longer perceptgeneses.

Agreement between Two Judges' Coding of DMT Test Sheets

4. Two very qualified judges of the DMT attain a clearly acceptable agreement in proportion of similarly coded phases.
5. In the cases in which the judges are not in agreement, the lack of agreement can be explained by their different styles of coding, eg in this case their different degree of caution in coding.

Comments

The interpretation from the existing distortions in the perceptgenesis of threating situations to various defense mechanisms is called coding. It is a difficult task which requires a specially trained "coder". Precision in the coding procedure has been a necessity in this investigation. Therefore, I assigned this procedure to outside experts who are experienced in coding. The reliability measure which is presented in the DMT manual (Kragh 1968) varies greatly between 0.63 and 0.90).

To get a judgment as to the reliability of the coding in this investigation I had two judges code a number of test sheets before therapy independent of each other. The resulting agreement of 83% can be considered highly acceptable in this context. The agreement could be greatly increased during the analysis of the defense organisation, since I took into consideration the styles of coding of the respective judges. Thus, the dependability of the coding increased.

Changes in the Organisation of Defense

6. The frequency of defense mechanisms decreased as a whole during retesting after group psychotherapy, the decrease is somewhat more apparent in the appearance of signs in the later phase levels as compared to earlier levels.
7. If one regards changes in defense mechanisms at retesting after group psychotherapy, the following is apparent:

   Repression is noticeability reduced on all the phase levels.
   Isolation appears most of all the signs and shows a noticeable stability, even a tendency to increase.
   Denial is not particulary frequent but both reductions and additions are noted.
   Reaction formation is frequent during the late phase levels as compared with the earlier levels. It is a reoccuring mechanism in this group of subjects. Both additions and reductions are noted.
   Identification with the aggressor hardly occurs in this material.
   Turning against the self is highly reduced especially in the late phase level.
   Identification with the opposite sex is a relatively stable occurence before and after group psychotherapy.
   Projection tends to decrease at the later phase level, but it both increases and decreases at earlier levels.
   Regression is rare in this material.
8. Study of the DMT from the DMT test sheets before and after therapy for the individual subjects revealed that most of the individuals (14 of 16) can be predicted to have changed in some essential regard as to defense mechanism.
9. The change in defense mechanism in group psychotherapy patients primarily concerns: reduction of repression, turning against the self and projection. A high frequency and perhaps an increase of isolation has been observed.
10. It is difficult to translate the person's defense organisation in terms of specific behavior in his life situation.

Comments:

The first two sub-results (nr 6 and 7) are based upon an analysis of the total occurence of variation in signs in the perceptgenesis from the two test situations

with pictures containing aggressive motifs (DMT I and II).

Reduction in the occurence of signs, especially at a later phase level would indicate that the subject has been influenced, perhaps through group psychotherapy. The change is especially prevalent as concerns repression, turning against the self, and projection. The mechanism of repression has traditionally been considered especially susceptible to psychotherapeutic influence (Fenichel 1946) a fact which supports the hypothesis that group psychotherapy in this connection had effects. This interpretation should also be seen in relation to Neumann's earlier cited retest study (1967) in which not only the total frequency of signs, but even the mechanism of repression showed obvious stability. Turning against the self and projection decrease also. The individual group members' organisation of defense was studied with regard to the probable pathogenic readiness in the individual's personality. Repression, turning against the self, and projection tend to decrease. Isolation is noticeably frequent and even has a tendency to increase (sub-result 8 and 9).
The intensive social setting which group psychotherapy constitutes as compared to eg individual psychotherapy (see page 32) probably has a strong effect upon the individual group members' tendency to turn his aggression toward himself or to direct it toward others. The high frequency and even increase in the mechanism of isolation can indicate that certain defense forms "take up more place" when other defense mechanisms disappear. It can imply that the patient displaces his fundamental problem. The influence of group psychotherapy would thus be that basic problems remain for many patients, but that they have worked upon their conflicts and can handle them in a new way.

In order to be able to examine problem complexes of this type one needs a more thorough analysis of the respective individuals' test sheets and a discussion of suitable criteria for adjustment.

An attempt at such an analysis was begun with the help of the available interview data, but it was abandoned because of the great difficulties which were involved in translating the compound effect of the defense mechanisms to behavior in the individual people's life histories.

Analysis of Changes in Hero Figures

12. During the study of the various changes of the hero figures in particular in group psychotherapy, the assertion could be reformulated in terms of self experience.
13. These assertions could be validated without great difficulty in relation to an interviewer's interpretation of the subject's life history in psychodynamic terms.

14. Most of the 82 assertions received immediate support in the interview data.

15. In the many cases in which the assertions were grounded in the perceptgenesis and the interview data showed varying interpretations of a person's self identity, the perceptgenesis was a more reliable source of information.

Comments

It seemed possible to formulate assertions about the various subjects from their experience of subliminally exposed pictures.

The majority of these assertions on aspects of their self identity were directly supported by the interview data. All of the participants had opportunity to discuss these interpretations in a follow-up interview with the interviewer.
There was clear opposition between the perceptgenetic data and the interview data for three subjects (nr 12, 14 and 15). This opposition primarily concerned statements about the group members after therapy. During a follow-up interview the situation had changed for subjects 14 and 15 at least, and they could look back upon their way of being at the time of the close of therapy with "new eyes". It appeared then that the perceptgenetic information gave a more realistic picture of their self identity than the interviews.

A conflict remained between the interview data and the perceptgenetic data as concerns subject nr 14, but by using the analysis of defense organisation and the associative data the balance was weighed in favor of the perceptgenetic information. One perceptgenetic assertion had to be reformulated after the validation in reference to the interview. Finally, a few statements cannot reasonably be given more than imprecise comments from the interview. This refers to statements which expressed an ontogenetically early traumatic experience of self. The repressive and regressive structures appeared at an early phase level in the perceptgenesis both before and after therapy. Most probably it would only be possible to discover that which underlies such traumatic experiences through therapy.

Analysis of Theme Displacement

16. The phase content in the form of a theme which reoccurred in its totality during the second testing expresses essential self experiences in ones life history. The more phases which reveal this content, the more intensive are the number of self experiences to which they correspond.

17. Displacement of themes correspond to emotional changes in ones life situation.

Comments

In my opinion the seven varying examples of theme displacement which were

chosen demonstrate simply and dramatically (as to form and content) the opportunites which the perceptgenesis provides for analysis in depth of specific life experiences. These theme displacements together with the association data reveal clear parallelisms with the experience of self which arose through the interview. The theme displacements by way of expansion or construction were related to changes in experiences of self. The problems which the perceptgenesis thus remirrors are even linked to the themes upon which the perceptgenetic theory centered.

Concerning subject nr 17 the perceptgenesis gave a more probable view of the development between the testing situation than the data could express directly after therapy. As in other connections the follow-up interview have supported the perceptgenetic data when it has conlicted with the interview data.

Methodology for the Analysis of Perceptgenesis

My principle thesis was that the perceptgenesis is an expression of deep levels of experience of self. The perceptgenesis should mirror aspects of self identity. The unique sequence of experiences of pictures has been the focus of my interest in that I have attempted to find different ways to translate that pictorial language to a terminology which expresses the deeper experiences of self from which the pictorial language is taken.

I presented three methods for the analysis of the perceptgenesis. These three methods are not of different sorts in that they give different sorts of information of the personality of the tested person. They represent instead different ways of viewing the pictorial experience in the perceptgenesis. It is a question of a construction of the various levels of interpretation of information which the perceptgenesis provides.

Method I. One method has been to express these distortions of the content of the picture in underlying, unconscious "strategies", ego defense organisation. Distortions have thus been systematized and coded according to the characteristic ways in which defense mechanisms transform threatening situations.
It appeared difficult to express the various individuals' personality with this "defense language" in a way in which the activity of the defense mechanisms could be made understandable in terms of their anamneses. The organisation of the investigation contributed to the difficulties, since the second interviewer was responsible for the planning and execution of the interview. The organisation of defense is, furthermore, a complicated pattern of defense mechanisms each of which has many possible references in behavior.

In the first method can be said to be concentrated upon the structure of the pictorial experience, the remaining methods are characterized by a concentration upon the content in pictorial experience.[x)]

The common feature in the interpretation of pictorial experiences in all the three methods is the fact that I have acted on the assumption that the early phase levels in the perceptgenesis correspond to early experiences of self and that later levels of phases correspond to current experiences of self; and on the assumption that experiences of self successively determine each other.

Method 2. Using this method I followed first of all various aspects of changes in the hero from phase P_1 to phase C, and then I formulated assertions about the subject in terms of self identity. On this level of interpretation it was easier to express the individual's personality in "psycho-dynamic language" in which the experience of pictures could be anchored in the interview anamneses.

Method 3. By using this final method I tried to determine whether or not the content in phases which in some of the perceptgenese occurred both in the first and second testing had a specific connection with happenings in the individual's life history. The shifts in the themes which occurred when the phases expanded in appearance or contracted were shown to have obvious relation to the working through of problems in group psychotherapy. The association data which was collected in connection with the last DMT testing contributed together with the interviews in validating the method.

If one views these three methods in relation to the interview, one sees that the last two open new avenues to validating depth interviewing of personalities.

The precision with which the 82 statements could be formulated from the starting point of the second method concerned the subjects' essential experiences of self in their personality development. In some cases it appeared that the perceptgenetic analysis could even express important aspects in self identity which the interviewer apparently could not pick up except in the follow-up meeting when the perceptgenetic information existed.

The optimal use of the DMT in depth interviews is probably the use of perceptgenetic data as starting point for an interview of this type.

Interviews and the DMT have been used in this connection to study the effect of group psychotherapy.

An important function for the DMT in connection with admission interviews with

---

x) Of course the content is a starting point in the coding to defense mechanism, but the result is an interpretation from the unconscious level in terms of a diagnostic terminology which is difficult to validate.

patients who seek treatment for psychic troubles they experience. One can form an opinion of the patient's problem relatively quickly and in depth.
One could also accelerate a psychotherapeutic process if one uses the self experiences which appear in the perceptgenesis as starting point for treatment.[x)]

In connection with the study of the effects of psychotherapy the three methods have shown their usefulness in different ways.
Starting from method nr 1 the group members' set of problems have been expressed in the form of sets of pathogenetic defense patterns which were changed for most individuals after completion of group psycho-therapy.

Method I can probably contribute to a greater degree of precision of diagnosis when the patients' problems are expressed as diagnoses or syndroms. Recommendations can thereby be given as to which type of psychotherapy would best suit the patients' fundamental problems.
We still have relatively defective knowledge about the ways in which the changes revealed in the organisation of defenses are expressed in the individual's relations to the outer world. But the greater changes which have occurred in the organisation of defense organisation primarily concern the mechanisms: repression, projection and turning against the self.
These mechanisms do not exist in the "problem picture" in the patients after group psychotherapy. This absense can be interpreted to mean that group psychotherapy has contributed to bringing about a powerful change for patients who have such forms of defense.
In diagnostic terms it would mean that when certain forms of eg depression and hysteria exist group psychotherapy can be predicted to have a heavy influence on the picture of the symptoms.
However, as stated above there was no opportunity in this investigation to follow the influence of the defense organisation upon the individuals' life situation. Such a validation would probably only be possible in intensive cooperation with a psychotherapist.[xx)]

Method 2 also opens new possibilities for the study of the effects of psychotherapy. One can explain the development during psychotherapeutic treatment in a totally different way than one can with existing methods.

Research on effects of psychotherapy has too often remained centered around changes in symptoms. It is well known that the psychotherapy forms which have

x) This probably applies to so called supportive therapy, focus-oriented psychotherapy and even crisis therapy.

xx) Such validation is being done: U Kragh in Oslo and Sharma & Haas (1973), cited above, have developed various methods in cooperation with psychotherapists.

developed during later years have not been very concerned with the treatment of symptoms. A great deal of the time is given to the relation between current experiences and "underlying" factors. In Ch IV I assume that these forms of psychotherapy are highly directed toward the self and self identity.
The possible assertions derived from perceptgenesis with method 2 probably express those aspects of self identity upon which several forms of psychotherapy focus.
(It would thus be possible to study such psychotherapeutic forms as psychodrama, games, various gestalt therapies, primal therapy, etc. using the DMT.)
The type of change which could be observed with method 2 coicides well with actual events in group psychotherapy, according to me. It involves a complex of problems on different levels in the organisation of self.

Group psychotherapy gradually actualizes various facts of self identity. In this the effects of group psychotherapy can rather be seen as processes centered around problems as clearly demonstrated in the assertions from method 2.
One is not "ready" when one finishes psychotherapy, but one is probably more "open". This means that through group psychotherapy one gains a readiness to continue to work through those problems which in daily contacts actualize known and unknown parts of oneself. Before therapy anxiety in connection with conflicts leads to flight and crisis. After therapy "the I" has established a readiness for action which places aspects of self identity in relation to the crisis situation.

Method nr 3 cannot à priori predict displacement in problems in the perceptgenesis. After therapy the patients' essential problems can broaden, decrease in actuality or move to another phase in reworking with this method.
By using the viewpoint which method 3 represents we can enrich the other two methods in such a way that the working through of certain problems can be followed "at close hand".

Testing with the DMT with even intervals under psychotherapy can provide interesting information on the displacement of problems which occur through intensive work in psychotherapy.

The Organisation of Defense and Group Psychotherapy

The changes which we witnessed in the perceptgenesis from subliminally exposed pictures with aggressive motifs was expressed in terms of defense mechanisms.
It can be assumed that the unconscious organisation of defense is activated and delivers a distorted picture of the situation which threatens self identity. The experiences of self from which "the I" chooses to act in "stress situations" can thus in many ways deviate from "true" reality. In confrontations between outer

and inner reality one chooses to act in such a way as to preserve ones identity. This can mean that one prefers to accept false picture of reality in order to keep the outward security which the old experience of identity has given.

To prevent the organisation of defense from effecting self identity and thereby bringing about problems of adjustment in the individual's conscious actions toward the outer world there must be a certain flexibility in construction.
It is thus better to be armed with several, not too many, defense mechanisms of different types, than to have one or two mechanisms which dominate the organisation of defense. The defense which is developed at an earlier stage should moreover, not reenter and encumber the current situation.

With this argument as a background the prediction could be made that for almost all the patients in group psychotherapy there were essential changes in their organisation of defense. The defense mechanisms of repression, projection and turning against the self have ceased to encumber the here and now during emotional strain. If group psychotherapy could thus be said to contribute to changes in the patients' personalities, then one can ask if this change is positive.

In order that we can contend that group psychotherapy leads to a change there must be a development of personality which implies that the individual can be in contact with everyday reality without being paralyzed by anxiety, depression and other inner crises. Moreover, for true liberation there must be a deepened knowledge of ones own person in relation to others, an ability to handle everyday reality in a more realistic manner.

As concerns the first demand one can say that most of the group members experienced relief in their actual state of being. One can say that a mitigation of symptoms occurred. Most say when asked that their situation has changed for the better even though they still have problems to rework. The other demand implies that the changes must be seen in their broader context.
We have been able to follow one subject throught this report. In Ch XIV the perceptgenetic interpretations were set in the context of the anamneses. It one were to express this person's development in a simple sentence one could say that he changed from action paralysis to expansion. Before therapy he was weighed down by inner conflicts, self contempt, and a desire to escape reality in different ways: through pills, alcohol, wish for divorce, suicidal ideas, etc. During the follow up interview he had a new job with he enjoyed, successful studies behind him, a more subtle view of his environment expecially of women and of his wife in particular. He had established a dialogue with outer reality and exhibited a desire to go deeper into the dialogue with the outer world. This

expansive endeavour in relation to the outer world corresponds to a desire for increased self-knowledge. As concerns this person one can speak of a mutual dependency between expansion in the outer reality and the will to deepen ones self-knowledge. Both of these endeavours are decisive for each other.

To place the observed changes in their larger context is to see this process not only from the perspective of the individual. One must also go beyond the individual and study the social circumstances which are decisive for the type of self experiences which the individual develops. A broad outer framework consists of the political system which establishes boundaries and rules for relationships between people in society. I do not wish to embark upon an analysis, which has such complexity in this connection. I prefer to speculate as to whether or not defense mechanisms can be seen as a necessary way of existing on a deeper level of personality in order to normally survive in a social system which is full of social conflicts. The "stress environment" which is the highly effective industrial society of today is not only the origin of these demands for adjustment and readjustment to new environments which can happen to modern man. At the same time a foundation is laid for protection against personal destruction by being able to use defense mechanism in the cross play of demands for involvment in various social situations.

Isolation in this group as in the corresponding "normal" group is the most common type of mechanism: c:a 31% of the total number of coded signs before therapy and 39% after therapy are variations of isolation. In the "normal" group the percentage is about 50. In which way do the isolation mechanisms contribute to the formation of personality?[x)] In a footnote on page 181 I have indicated how the individual's personality as seen from this perspective can exist in mutual interaction with the social system. One develops the mechanism of isolation thus as a necessary, inbuilt strategy which ensures the survival of personal identity in a complicated reality. It is a paradox that the effect is the opposite if development goes too far. The frequent appearance of isolation in the organisation of defense leads to a person who acts compulsively more or less like a robot, without spontaneity or strong involvement.

People with broad isolation have in return patience even under seemingly unendurable conflicts. They can manage emotional strains without seeming to be hit

x) Fenichel (1945, p. 288) states as to the effects of isolation upon individuals: "They cannot associate freely because they are always on guard to prevent those things that originally belonged together from again making contact. They cannot let themselves be surprised either by feelings or by perceptions that have not as yet been put into categories. Thinking in compulsive categories represents a caricature of logical thinking: logical thinking too, is based on a kind of isolation. But the logical isolation serves the purpose of objectivity, the compulsive isolation that of defense."

emotionally. This can depend upon the fact that isolation functions in such a way that the person does not realize that he is threatened.

Isolation has the effect that he places himself emotionally outside of conflicts. On the conscious level this can express itself in negation, intellectualism, "it doesn't concern me".

There is a risk that "isolated personalities" will develop in a society which puts high priority upon an accelerated tempo and effectiveness and in which production is outside the control of most individuals. Such personalities are characterized by obsessiveness, a tendency to be "robot-like" in order to endure the all the more frequent non-creative jobs. This type of a compulsive approach spreads to many spheres of the individual's life. The lack of affect, spontaneity and involvement can invade important parts of ones personality and become the everyday reality in ones relationships.

Isolation protects the personality from collapsing under the demand for involvement which come when the mass media present catastrophes around the world. On the other hand it makes the individual blind to the emotional demands in which personal involvement would be justified.

Seen against this background the changes in defense organisation in the patients in group psychotherapy can be expressed in the following way: repression, turning against the self, and projection have greatly decreased in frequency. This indicates that an obvious emotional change has occurred for most. The feelings of anxiety and depression have probably disappeared from the patients' everyday life after therapy. Most probably experience this change as a liberation. The more prominent position of isolation in the organisation of defenses even after therapy indicates that a certain compulsiveness exists for these people. The conflict situations are managed by placing oneself outside of them. One sign of such an effort to place oneself outside of an emotionally demanding situation is intellectualism. The on-going process of group psychotherapy can probably be said to favor tendencies to intellectualize. The patients seek with the group leaders help to make their own anxiety ridden feelings in the group situation understandable in the light of their life history and their everyday life which is filled with conflicts.

One could say that the patients in this way do not panic because of their feelings, but rather learn to temporarily put themselves outside of a conflict - to intellectualize. An advantage is that one learns to see ones own experiences in a greater context. The disadvantage is that this hinders one from entering various contexts spontaneously. In this way self identity locks the I in a controlling watchfulness.

If it is true, as speculatively discussed above, that our society gives priority to this "personality face", then the patients´ development in group psychotherapy, as this is described in changed defense organisation, can be seen as positive from one aspect: it probably leads to an adjustment to society. This means that the group member from a psychological viewpoint are given potential possibilities to form their own lives themselves and to participate in the decision-making processes which govern conditions in their immediate enviroment. On the other hand the question remains to which extent we wish to move in the direction of an even more effective society at the cost of our human spontaneity, involvement and empathy.

In order to ground these speculations one would need research with the DMT in situations in which one can follow the development of defense mechanism in intensive interplay with the everyday behavior to which they refer (case studies). One would also need a large DMT investigation with many subjects from many cultural environments to follow the organisation of defense under various conditions of life.

DMT and Personality Psychological Research

The visual perception has been the source of information for our increased knowledge of individuals´ development in this study.
The experiences of a briefly exposed pictorial motif was seen to express deep personality experiences. We interpret the rapidly changing reality in the light of our life history.
In this sense the eye can be a "mirror of the soul".
The "reality" which is presented was a limited number of pictorial motifs, and it has been contended that the self representations which are actualized in the perceptgeneses constitute only a limited sector of the many aspect of self identity.

There remain many unanswered psychological personality questions in connection with the DMT for future research.
In the last section I suggest some questions for research which have been actualized.

The Feminine/Masculine Sex Identity in the Formation of the Perceptgenesis

The various aspects of the hero figure lack a more precise deciphering manual. The transfer of the hero figure to another sex would be of special interest. Noticeably many subjects had clear difficulty in grasping the correct sex in pictures or words.

In which way and in which context do such identity problems develop and which

consequences do they have in the individual's social context?

Which Relationships Exist between Parents' and Children's Self Experiences?

It would be of interest to discover in which way the parents' experience of self is transferred to their children.
Which aspects are transferred and under which circumstances? DMT testing with the same motifs with mothers or fathers and their children could help to develop question complexes of this nature.

Which Experiential Correspondents in the Ontogeneses do the Severe Distortions of Pictorial Content have in the Early Phase Levels?

In this research it was difficult to find support from the interview for the great variation of repression, isolation and regression which in rare cases occur in the perceptgeneses from pictures F/S, M/D and O T.
It is probably a question of traumatic experiences during very early development of self identity. Considerable interview material in the form of anamnesis or psychotherapy could provide the required content to these trauma.

REFERENSER

Albert, F. (1970) Stamning - en jämförande litteraturstudie. Stockholms Universitet: Pedagogiska institutionen, BIG, rapport nr 2.

Bion, W.R. (1961) Experiences in groups. London: Tavistock Publications.

Braaten, L. (1967) Klientsentrert rådgivning og terapi. Oslo: Universitetsforlaget.

Brenner, C. (1967) The nature and development of the concept of repression in Freud's writing. Psychoanal. Study of the Child, 22.

Börjeson, B. (1974) Samtal med K - en bok om identiteten. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

Dewald, P. (1973) Psykoterapi. Stockholm: Natur & Kultur.

Erikson, E.H. (1969) Ungdomens identitetskriser. Stockholm: Namn & Kultur.

Ferguson, G. (1959) Statistical analysis in psychology and education. N.Y: McGraw-Hill.

Foulkes, S.H. & Anthony, E.J. (1967) Group psychotherapy. London: Penguin Books.

Freud, A. (1967) Barnets psykiska hälsa. Stockholm: Prisma.

Goldstein, A & Dean, S. (1966) The Investigation of psychotherapy. N Y: Wiley & sons.

Gyllenskiöld, K. (1973) Cancerpatienters upplevelser av och anpassning till sin sjukdom. Stockholms univ: Pedag.inst, IMFO-gruppen, rapport nr 3.

Hartmann, H. (1965) Essays on ego psychology. N.Y: I. U.P.

Hessle, S. (1972) En perceptgenetisk studie av patienter före och efter psykoterapi. Rapport nr 1: Egoutveckling - försvarsmekanismer - perception. En teoretisk-empirisk översikt av områden relevanta för perceptgenetisk teori och

metodik. Stockholms universitet: pedagogiska institutionen, BIG, rapport nr 4.

Humble, K & Settergren-Carlsson, G. (1974) Unga lagöverträdare. Personlighet och relationer i belysning av projektiva metoder. Doktorsavh. Stockholm: SOU:31

Isaksson, A. (1973) Psykoterapi i en multiproblemfamilj Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen. BIG, rapport nr 17.

Kjellqvist, E.B. & Widén, Y. (1973) Familjeteori - två synsätt. Psykolognytt, nr 16, temabilaga.

Kragh, U. (1959) Types of precognitive defensice organisation in a tachistoscopic experiment. J proj Techn. 23.

Kragh, U. (1969) Manual till DMT, Stockholm: Skandinaviska Testförlaget AB

Kragh, U. & Smith, G. (1970) Perceptgenetic analysis Lund: Gleerup

Laughlin, H. (1970) The ego and its defenses N.Y: Meredith corporation

Modern svensk psykoterapi (1971) Under red av Rosengren, B. & Överström, A. Stockholm: Prisma

Neuman, T. (1967 a) Försvarsmekanismer som stabila personlighetsstrukturer: Två studier över DMT-seriers reliabilitet. Specialrapport nr 52 MPI. Stockholm: MPI.

Neuman, T. (1967 b) En studie över samband mellan variabler i DM-testet och olika kriterievariabler. Uppföljning, validering och beslutsteoretisk värdering. MPI-rapport nr 59, I, Stockholm: MPI

Neuman, T. (1968) En teoretisk diskussion och begreppsanalys mot bakgrunden av hittills uppnådda resultat. MPI, B-rapport nr 4. Stockholm: MPI.

Nygren, P. (1974) Hur blir man knarkare? Narkomaner i frivilliga behandlingsprogram. Rapport nr 3, Sth:Långbro sjukhus, narkomanvårdsenheten.

Rapaport, D. (1945) Diagnostic Psychological Testing. Vol. II. Chicago: Year Book Publishers.

Sarbin, T.R. (1952) A preface to a psychologial analysis of the self. Psychol Rev, 59, 1.

Sharma, V & Haas, L (1973) Precognition, perception and personality: a pilot study (use of prerecognition perception in a clinical context) Br J med Psychol, 46, 393 - 398

Sjögren, L. (1972) Dröm och varseblivning. Lic avh, Lunds universitet: Psykologiska institutionen.

Smith, G. & Johnson, G. (1962) The influence of psychiatric treatment upon the process of reality construktion. J. consult psychol. 26, 520 - 526.

Smith, G. & Nyman, G. (1967) A serial tachistoscopic experiment and its chinical application. Acta psychol 18, 67 - 84.

Sigrell, B. (1968) Group psychotherapy. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

Sigrell, B. (1971) Gruppterapi: Praktik och teori Stockholm: Almqvist & Wiksell

Sigrell, B. (1971) Effekterna av gruppåverkan och i första hand psykoterapi Stockholms universitet: pedagogiska institutionen. BIG-rapport nr 1.

Sigrell, B. (1974) Psykoterapi, Stockholm: Almqvist & Wiksell

Zachrisson, A. (1972) Studier av DM-testets bilder - ett försök till optimering. Lic avh Lunds universitet: psykologiska institutionen.

BILAGA 1

Muntlig rapportering av upplevt motiv vid två subliminalt exponerade bilder

Fp nr 4

Bild: Far - son

Före gruppsykoterapi.

Exp nr 1: En stjärnhimmel - små ljuspunkter - outvecklat foto- ljusare uppåt.

Exp nr 2: En ljuspunkt centralt - resten svårt att bedöma - ingen bild eller figur.

Exp nr 3: En vass - ett träd - trädgård med solroser.

Exp nr 4:[x] Samma - men annorlunda - en människa här - vackert fruktträd till vänster och till höger nyskördat hö (färg?) gul pergamentfärg. (Person?) antagligen en trädgårdsmästare (Å?) 30-40 år. (K?) man. (Uts.?) som en gammal bonde i min gamla by - fastän dom inte har fruktträd.

Exp nr 5: En målning av en norsk målare (Munk) - någon går på en bro - äggformat ansikte tavlan kallas "ångest" särtryck av ensamhet - ångest (Å?) 20-30 år armarna uppåt - spridda - huvudet gloria-känsla runt om - ångestladdad gloria.

Exp nr 6: Mannen satt lägre på fig - såg ut att ha arbetat färdigt, skulle gå hem - som förut - fruktträdgård - gräs (Å?) 30-40 år - medelålders man - nöjd för dagen (mer?) nej.

Exp nr 7: En affärsman som talar med en annan affärsman - hus i bakgrunden - trafik - dom står på trottoaren. (Stämning?) affärsmässig - nöjda gamla herrar. (Å?) 50-60 år - uppnått sitt livs mål -

Exp nr 8: Trädgård igen, blommor. Två kvinnor står och talar - vacker trädgård mitt i sommaren - solen skiner - inga träd, bara blommor, buskar. (Å?) 30-40 åriga, njuter av solen, blommorna - växandet (domin.?) den till höger men hon är mindre, yngre bara 25 den andra till höger 45 - mor-dotter.

Exp nr 9: Igen en trädgård - två gubbar som stod där - en bonde, och en stadsbo på besök till vänster är bonden pipa till höger har hatt - stadsmänniska - attityd - överlägsen bonden - bonden känner sig nöjd- dom talar om kor, kvigor, etc. (domin?) stadsm.till höger - bonden en människa mindre, passar bättre ihop med miljön. (Å?) 40-50 år (bonden) 30 år: stadsmänniska.

Exp nr 10: Samma bild - en flicka från staden - en bonde, bonden blir större - sträcker ut sig, vill visa hur mycket bonde han är (Å?) flickan 20 år ungefär, vacker, bonden 30-40 år (relation?) känner varandra inte tidigare - hon på promenad - verkar vara flicka från granngården - för att dom ska få varandra - romantik.

Exp nr 11: Två människor bredvid varandra - såg ledsna - rädda ut, koncentrationslägerfångar (Å?) 30 år - ser ut som 60 år - utmärglade - lite gamla (uts?) koncentrationslägeruniform (rel?) båda fångar, människor i fångenskap.

[x] Fl:s frågor inom parentes.

Exp nr 12: Det blir värre och värre – någon har hängt sig i ett träd – det står en annan man bredvid. (Rel?) avrättning – självmord som upptäcks av den här mannen – en liten by på landet – alla känner varandra bra – kan lika gärna vara vilda Västern hängning. (Min?) nej.

Exp nr 13: Såg nästan samma bild – men solen i bakgrunden – samma situation (Å?) 30-40 år, 20-30, 30-40, verkar äldre (Min?) H verkar inte överraskad – garvad av erfarenheter.

Exp nr 14: En människa till vänster – händerna neråt – en elefant i mitten. Någon står öga mot öga med en elefant. (K?) en man – han undrar om han ska vara rädd eller inte – har inte hunnit fatta beslut. (Å?) 20-30 år.

Exp nr 15: En pojke och en far, (Å?) fadern 30-40 år – sonen 7-8 år. (Vad?) står där – pojken upptagen av sin godhet – lyser av sin självgodhet – fadern är sträng, moral, sanningen etc pojken anpassar sig efter faderns önskningar.

Exp nr 16: Igen samma far – son, fadern – Kalle, vad har du gjort nu? Sonen är ertappad. (mer?) fruktträd – sonen tagit plommon (Å?) samma ålder 30-40 – 7-8 år sonen: jag ska aldrig göra så mer.

Exp nr 17: Fadern yngre, 25 år, pojken 12 år – trots detta uppfattar jag det som fader-son (rel?) de har bättre kontakt – gemensamma intressen knycker plommon tillsammans.

Exp nr 18: En förebrående bild igen, fadern: Kalle du har förstört min bil! Kalle: javisst det har jag gjort. (Å?) pojken 12 år, fadern 30 år, fadern mindre betydelsefull – ingen auktoritet. Fadern vet inte hur han ska behandla situationen. Konfliktsituation inom fadern – sonen självsäker i sin ofullkomlighet. (Mer?) nej.

Exp nr 19: Nu såg jag solen – buskar – träd – pappan förebrådde sonen igen, sonen ger sig, försöker komma lindrigast undan. (Å?) 7-8 år igen, fadern 30-40 år ev äldre än 40 år.

Exp nr 20: Fader-son igen, sonen gjort fel, du ska lära dig en massa saker i livet ... lära dig skriva bra handstil – läsa så mycket som möjligt – fadern förmanande, lär ut om livet (Å?) sonen 8-9 år fadern 40-50 – erfaren – har sett det mesta.

Fp nr 4

Bild: DMT I

Före gruppsykoterapi

Exp nr 1: En kvinna och en man i familjeporträtt, en stel kvinna, kälkborgare från 20-talet, mannen står. Hon sitter stel som en pinne – (Å?) 40 år båda, gifta (Min?) formella, mannen har mustasch, dom tvekar aldrig, vet vad som passar sig.

Exp nr 2: Samma bild, kvinna, mer moderlig, benen spridda under kjolen, varmare, stort sköte. En man i bakgrunden (Å?) 35 år. (Min?) hon har ljuva anletsdrag. Han ser vänlig och glad ut.

Exp nr 3: Samma bild, mannen ser lite mörkare, manligare ut, allvarlig, en kvinna, lyser upp bilden – (Å?) 35 år. (Uts.?) han är mörkt

klädd. Hon ljust klädd, benen spridda, klänningen faller över, ser moderlig ut.

Exp nr 4: Kvinnan ser mörkare ut, fattigare, arbetarklass, den andra figuren är en man, lite orakad, (Å?) 40-50 år. (Min?) resignation hos dom med livet. Deppade, dom står båda.

Exp nr 5: Borgarparet, kvinna sitter, mannen står, över kvinnan. (Å?) 35 år båda. (Min?) verkar nöjda sitter i lugn och ro. Inga bekymmer.

Exp nr 6: Samma man. Kvinnan har flyttat till vänster, dom är borgerliga, ung. 30 år.
(Min?) intetsägande, ansträngt anpassade.

Exp nr 7: Samma, en kvinna och en man, grå hår, flintskallig, mor och farföräldrar, 50-60 år (Min?) har nått sitt livs mål, nöjda och glada.

Exp nr 8: En liten pojke framför ett bord i skolan. Lärarinna tittar om han har gjort rätt. (Å?) han är 6-7 år hon är 20-30 år. (Min?) Han verkar vara nöjd och klarar sig, hon ser nöjd ut över honom. (Uts?) klädsel för en 40 år sen.

Exp nr 9: Moder-son, modern 40 år, sonen 10-12 år. Fadern har dött - var inte där - sjökapten. Dom ska skicka en bild till honom, dom står prydligt och fint där.
(Min?) ser nöjda, bra ut, stolthet.

Exp nr 10: Sonen är äldre, 16-17 år och modern - han ser ut som en ungherre. (Uts?) klädsel som var 1910-20. Modern sitter där, känner sig glad över sin son. Sonen är stolt över att vara nästan som sin far. (Å?) 45 år.

Exp nr 11: Modern sitter bakom ett bord, ser fattig ut. Har kanske ingen kjol på sig, sitter därför bakom ett bord, modern är änka. Sonen är det synd om, småborgerlig, fattig miljö (Å?) BP 10-12 år. H 30-40 år. Bp lillgammal.

Exp nr 12: Modern bakom ett bord, mer avspänd. (Uts?) bättre klädd - glad änka. Bp: sonen ser välmående, lycklig ut.
(Å?) Bp 12 år, H 35 år, ser unga ut.

Exp nr 13: En pojke, nu slips, bakom ett bord. Bp en kvinna i mörkret bakom, hans lärarinna.
(Min?) Bp vet hur allt ska vara, bestämd. Han låter sig ledas, 8 år, (Bp Å?) 30-40 år. (Uts Bp?) ordentligt klädd.

Exp nr 14: Pojken sitter vid matbordet och äter. Modern ger honom att äta - sitter bredvid, iakttar honom med kärlek - satsar allt på sonen eftersom hennes liv är misslyckat.
(Å?) H 8 år, Bp 35 år.

Exp nr 15: Bp är fadern, verkar vara otäck, ser sur ut, sitter bredvid sonen.
Bp folkilsken, 50 år, H 10 år.

Exp nr 16: Samma sura fader med sonen bredvid, eller Bp är lärare som skäller på H. (Å?) 50 år resp 12-13 år.

Exp nr 17: Samma Bp, sur, arg lärare. H elev. (Å?) 50 år resp 13 år. H brur sig inte om det.

BILAGA 1. En försökspersons upplevelser före gruppsykoterapi av två subliminalt exponerade bildmotiv.

Expon. 1 - 20 = exponeringstid varierande från 1/100-dels sekund upp till 2 sekunder.

Fp nr: 4

Bild: Far-son

Expon: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

Bild: DMT I

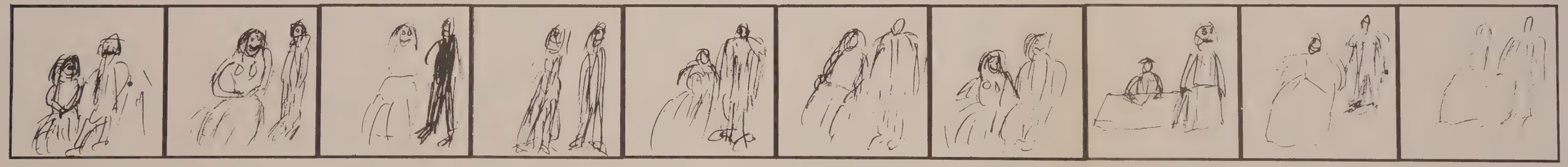

Expon: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17

BILAGA II

Muntlig rapportering av upplevt motiv vid två subliminalt exponerade bilder.

Fp nr 4

Bild: DMT I

Efter gruppsykoterapi

Exp nr 1: Någon som satt på en stol och någon som satt bakom. Kanske någon som satt hos tandläkaren. Tandl. är man, såg mest ut som spöken båda, Pat. i min.
(Obs! bilden spegelvänd)

Exp nr 2: Man i skogsbrynet. Står på en äng. 30-års åldern. En ko till vänster. Fridfull stämning. Kon är fridfull. Ej tjur, då hade det varit mer hotande.

Exp nr 3: Tavla av Karl I av England. Han som blev halshuggen senare. Massor av stora träd i bakgrunden, vackra träd. Vet ej att han skall bli halshuggen sen.

Exp nr 4: En kvinna, Elisabeth II till exempel. Har stor vid kjol, är av matrontyp. 40 årsåldern. Sitter i en sal. Fönster i bakgrunden. Sitter på en tron. Fridfull stämning.

Exp nr 5: Nu en man igen. Som en koppargravyr. Från 1600-talet, målning. Man i 50-års åldern. Sitter. Fönster i bakgrunden.

Exp nr 6: Någon stod bakom mannen. F.v. bilden med tandläkaren. Man i stol. Betjänt till vänster.

Exp nr 7: Nästan samma bild. Mannen nu i kostym. Någon står bakom honom. 30-års åldern båda. Inget spec. hierarkt. förhållande. Nu två vänner i stället.

Exp nr 8: Flicka som satt i en stol. Ung man som kommer och uppvaktar henne. Erotiskt laddat.

Exp nr 9: Tre personer. Såg ej kön. Jo, två flickor en pojke. (Uts?) Vänliga och glada.

Exp nr 10: Man vid ett bord och hans fru som stod bakom. Kanske hans sekreterare. (Uts?) Hon i dunkel. Mörk bakgrund.

Exp nr 11: Mannen vid bordet. Kvinnan nu närmare. Han är avvaktande. Det är spännande för H.
Stämningen starkt erotiskt laddad. Båda nöjda.

Exp nr 12: Man vid bordet. En mörk man bredvid honom. Ambitiös vicedirektör. 40 år som står till vänster. H: en direktör. 55 år. Kommer med förslag. Vicedirektören är hotande men ler mot direktören. Är starkare och yngre än direktören.

Exp nr 13: En flicka vid ett bord. Man som kommer och tittar intresserad av vad hon gör. (Stä) Glad och avstressad stämning.

Exp nr 14: Ännu mindre avstressad stämning nu. Ung kvinna vid bord, satt med handen upp mot huvudet. Mannen bredvid. Förebrår henne att hon arbetat slött. Ej erotiskt laddad stämning utan vanliga arbetsförhållanden.

Exp nr 15: Nu en ung man och hans fader. H läser läxor. Fadern vid sidan om, ser på. Min far var aldrig hemma så jag vet ej vad en far gör. Fadern glad, på gott humör.

Exp nr 16: Hotfull man som stod vid bordet. Förebrår den yngre något. Mannen mörkt klädd. Far och son.

Exp nr 17: Samma fader, samma son.
Samma stämning, fadern förebrår sonen att han ej läst läxorna. Sonen tycker att fadern ej skall lägga sig i.

Exp nr 18: Sonen har gjort en flicka med barn. Ställt till det. Fadern ogillar det. Abort är förbjudet, allt är krångligt. Fadern ej glad. Ej direkt arg, det blev aldrig min far.

Exp nr 19: Samma bild igen. De bestämmer att barnet skall bortadopteras. Nu mer nöjda båda, ej så allvarliga. Nu tillfreds båda.

Exp nr 20: En arbetare som står vid sin arbetsgivare, som sitter vid ett bord. Arbetaren skall bli förtidspensionerad. Ej glad över det.

Fp nr 4

Bild: Far-son

Efter gruppsykoterapi

Exp nr 1: En liten björkskog, symmetrisk inramad, katedral björk-katedral, mörkare runt om.

Exp nr 2: Samma bild, men ingen björkskog nu, mörk fläck, ljust omkring.

Exp nr 3: Samma skog igen, mörk fläck, ljust runt om.

Exp nr 4: Ett litet palmhus, som vid Normalmstorg. (?) en palm.

Exp nr 5: 2 figurer, en stor och en liten, en pappa med sin lille son - kan lika gärna vara en stor gorilla med en liten chimpans.

Exp nr 6: Väldigt otydligt, en björkskog.

Exp nr 7: Två figurer, spöken, man såg ansiktena, ett stort och ett litet.

Exp nr 8: En pojke eller en flicka, till höger en större figur (K Bp?) vet ej (Å?) en liten och en stor person.
(Uts?) Bp vet ej. H: 1900-tals klänning eller kavaj med knappar.

Exp nr 9: H: en pojke, Bp=en fader. Bp riktar sig mot pojken som tittar rakt in i bilden. Ålder 8-9 år. (Bp?) 20-60 år, vuxen skog runt om.

Exp nr 10: H: en 12-årig pojke. Bp en man. Träd i bakgrunden, höst och inga blad. (Min?) nej. (Å Bp?) ca 37 år.

Exp nr 11: 3 figurer: en med kavaj och en med mörk rock och den lille igen. H: 12 år, Bp: två vuxna
polis = den med lång rock, eller präst, den andra Bp: fadern
(Å Bp?) 30-40 år (Min?) nej.

Exp nr 12: Såg klart mun och öga. H: samma ålder, 12 respektive 37 år. Bp: man, fader -

Exp nr 13: Tre igen, två stora och en liten, som bild 11. Bp: kavaj: fadern H: son, 12 år samt en posttjänsteman, polis, präst, mörk kappa. auktoritet som står bakom fadern.
(Å Bp?) 37-40 årsåldern. (Min?) nej.

Exp nr 14: Som förra, tydligen.
Två män och en liten pojke. Kappan är inte lika lång och mörk. Åldern som förut 41, 37 och 12 år. Såg ej min tydligt. (Mer?) nej.

Exp nr 15: Bakom Bp skugga, de tidigare var kanske bara missuppfattning. Far - son. Ålder som förut. (Min?) nej.

Exp nr 16: Berg i bakgrunden. Far - son som förut. (Å?) 37 och 12 år (Min?) Nej. Träd vid sidan.

Exp nr 17: Som förut. Vuxen man ser min. Intetsägande min. Den lille figuren, 12-årig son. 37 årig far. (Mer?) träd tror jag.

BILAGA 2. En försökspersons upplevelser efter genomgången gruppsykoterapi av två subliminalt exponerade bildmotiv

Expon. 1 - 20 = exponeringstid varierande från 1/100-dels sekund upp till 2 sekunder.

Fp nr: 4

Bild: DMT I[par]

Expon: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

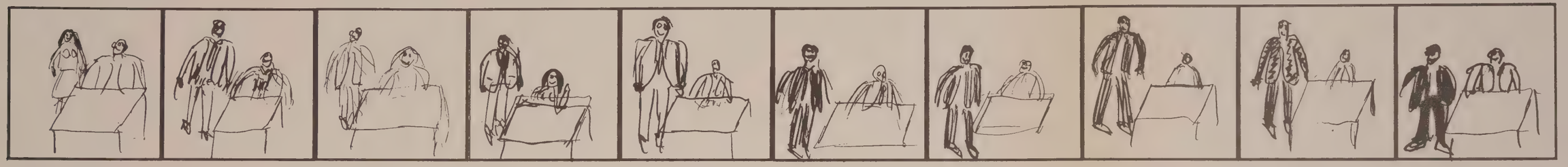

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

Bild: Far-son

Expon: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17

BILAGA III

FÖREKOMMANDE TECKENVARIANTER VID KODNING AV PROTOLL FRÅN TESTNING MED DMT

1. Bortträngning

1:10 Både hero och bp är stelnade, livlösa varelser

Ex. skultur, byst, staty, person i rustning, pansar, harnesk.
Anm. Specialfall av 1:10 utgör det fall då ett ansikte dominerar större delen av fältet, ofta med konturer = mittfigurens ytterkanter ("ångest-makropsi").

1:11 Hero eller instr. är en stelnad eller livlös varelse

Ex. Samma som under 1:10, men äv.: docka.
Komb. 1:11 x 2:11 "man i skyddskläder".

1:12 Bp är en stelnad eller livlös varelse

Ex. "kall och livlös som döden brukar se ut".
Undantag. Då bp är en "dödsskalle" utvärderas som vid undantag till 1:42

1:20 Både hero och bp är djur

Anm. Tecknet är gravare ju mindre rörelse som förekommer i strukturen.

1:21 Hero eller instr. är ett djur

Anm. Samma gäller betr. rörelse som vid 1:20

1:22 Bp är ett djur

Anm. Samma gäller betr. rörelse som vid 1:20
Undantag. "Odjur", "mannen ser ut som en apa (gorilla)" kodas ej. Däremot "apa", "gorilla".
Komb. 1:12 x 1:22 "uppstoppat djur".

"Hand" på platsen för hotfigurens hand (enbart) kodas ej. Däremot kodas om handen setts på platsen för ansiktet eller för hotfiguren. "Händer i bakgrunden" kodas ej.

Komb. 1:42 x 2:10 "vattenfall". 1:42 x 2:22 "kräftlampa", "stjärna" (med utritade konturer), "vit kråskrage", "något vitt om halsen", "vitt skjortbröst", varvid dessa detaljer dominerar bp-strukturen och är stimulusinadekvata.
1:42 x 2:22 x 4:12 "lampa eller måne med vänligt sken".

2. Isolering

2:10 Hero och bp isoleras från varandra

Tre varianter kan förekomma

(a) Hero och bp skiljs genom avgränsande streck eller yta.

Ex. svart skuggning, ram, vägg, draperi. Hero ses med telefonlur, som avskärmar heros ansikte från bp. Hero håller upp ena armen och handen från sitt huvud, mellan detta och bp. Hero sätter ena handen eller båda händerna för ögonen eller öronen. Bp är enögd, med ögat närmast hero borta. Bp:s ansikte ses upp- och nedvänt (här föreligger affinitet till 9:20).

Anm. Även i fall då ingen bp förekommer men ett avgränsande streck, yta eller ram finns mellan hero och den struktur, som svarar mot hotfiguren kodas 2:10.

Undantag. När en linje dragits mellan bildens vänstra och högra kanter och därvid utmärker mittfigurens konturer kodas ej 2:10. Däremot kodas 2:10 vid fall som hero "i en kista", "i en öronlappsfåtölj", även om konturerna sammanfaller med mittfigurens.

(b) Personerna hänförs till olika referensramar (verklighetsplan, perspektiv, rum).

Ex. den ene anges som enbart fantasifigur; bp är "ett spöke" som är overkligt i jämförelse med hero; hero är overklig i förhållande till bp; den ena personen refereras till bilden, den andra till någonstans utanför bilden, eller ses som en spegelbild eller en skugga av hero; "de har inget samband med varandra", "de är inte samtidiga", "de är inte medvetna om varandras närvaro", "symbolisk fara närmar sig".

Undantag. Ingen kodning sker då hela bilden sägs vara ovanlig, en fantasi. Då hero är "omedveten" eller "ovetande" om hotet kodas ej 2:10. "Spöke", "monster" (etc.) som endast har betydelse av "obehaglig figur" kodas ej.

Då bp säges vara "arg" (etc.) utan att aggressiviteten riktas mot hero kodas ej 2:10 (men ej heller T- eller C-fas).

Komb. 2:10 x 1:12 bp är "en tavla" eller "en målning" (= en avbildning!), "en symbol".

(c) Avståndet mellan hero och bp anges explicit öka från en fas till nästa,
Ex. bp vänder sig bort från (ser bort från) hero; hero vänder sig bort från bp (bild 1); "flickan (=bp) är på väg ut".

2:22 Hotfigurens ansikte är en konturerad i huvudsak, homogent vit, resp. lysande fläck, varifrån intet hot utgår

Anm. 2:22 kodas då bp:s ansikte uppenbarligen har setts (ej bara ritats) som en vit (gråvit) yta utan inre struktur i de fall då det finns uppgift om kön eller ålder, eller om kontur kring ansiktet (hår, öron, haka, skjorta).

Undantag. Ospecificerat "ljust föremål" på hotfigurens plats kodas först efter det att bp någon gång förekommit i serien.

Komb. 2:22 x 1:32 bp är "sminkad", "nedkletad i ansiktet" (om detta är med något vit- eller gråaktigt). 2:22 x 1:42 "lampa", "vit hand","mörk fyrkant med vitt hål i", "fönster", "bord med vit duk", bp har "vit kråskrage", "något vitt om halsen".

2:30 Fasstruktur bortfaller i sin helhet i en fas: "total fasdiskontinuitet" ("nollfas")

Ex. "Något vitt", "otydligt", "dimmigt".

Anm. "Nollfas" vid en exponering kan vara betingad av blinkning. 2:30 kodas endast då strukturen utgöres av en övervägande homogent vit till grå yta (stundom med en diffus ytterkontur). "Utsuddandet", "vitläggningen", resp. "otydligheten" är väsentliga.

"Vita ytor", "vita fläckar" kodas 2:30 frånsett fall där uppenbar symbolisk eller abstrakt innebörd föreligger. I sådana fall kodas 10:10.

Undantag. 2:30 kodas ej då fp uppger "såg ej" utan ytterligare specifikation i protokollet (i regel vid grupptest).

2:31 Tidigare herostruktur bortfaller i en fas: "herodiskontinuitet"

2:32 Tidigare bipersons struktur bortfaller i en fas: "bipersonsdiskontinuitet"

Anm. Bp diskontinuitet kodas även i fas där hotstruktur (i regel vid grupptest: pilmarkering) finns eller kvarstår på hotfigurens plats. Då bp blir "suddig", "mer och mer lik en skugga", "något jag vet ej vad" kodas 2:32 endast om teckning finns som utvisar påtaglig strukturreduktion hos bp.

Undantag. Vid bortfall av en bp av tidigare sedda två kodas ej 2:32. När bp = person ersätts av bp = föremål kodas ej 2:32.

Komb. 2:32 x 2:10 bp "blir suddig" med samtidig förskjutning bakåt i rummet.

2:33 Tidigare hotstruktur bortfaller i en fas: "hotdiskontinuitet".

Anm. I en fas där hotstruktur (vid grupptest: pilmarkering) faller bort och ersätts av osympatisk (vid grupptest: minusmarkering) bp kodas ej 2:33, men om bp därefter upphör att vara osympatisk kodas 2:33 i den fas där detta inträffar.

Vid bortfall av hotfull bp kodas både 2:32 och 2:33.

Undantag. 2:33 kodas ej efter bortfall av enbart osympatisk bp frånsett det fall som angivits ovan. Då ingen hotstruktur förekommit specifikt på platsen för hotfiguren, t.ex. vid enbart "hotande bakgrund", eller vid hot från flera håll, kodas ej 2:33.

2:40 Fasstruktur saknas helt i minst två faser i följd

Anm. 2:40 kodas omedelbart efter 2:30. För 2:40 gäller i övrigt som under Anm. till 2:30.

Undantag. Samma som för 2:30.

2:41 Herostruktur saknas i minst två faser i följd.

Tre varianter kan förekomma:

(a) omedelbart efter 2:31. (Tidigare H-struktur bortfaller i en fas)
(b) då herostruktur saknas i mer än sex faser från första exponeringen
(c) då herostruktur saknas i samtliga P-faser.

Anm. 2:41 kodas i samtliga faser där herostruktur saknas enl. mom. a-c. Efter 2:40 kodas 2:41 som om serien hade påbörjats, och då enl. ovanstående mom. a-c.

Komb. 2:41 x 9:10 herodiskontinuitet i mer än en fas efter initial herostabilisering och innan bp nått T-fas eller framträtt.

2:42 Bipersonstruktur saknas i minst två faser i följd

Tre varianter kan förekomma:

(a) omedelbart efter 2:32
(b) då bp saknas, syns suddig (etc. se 2:32) i mer än sex faser från första exponeringen.
(c) då bp saknas, syns suddig, etc. i samtliga P-faser.

Efter 2:40 kodas 2:42 som om serien hade påbörjats, enl. ovanstående mom. a-c.

Bortfall av ospecificerat "föremål" på hotfigurens plats kodas ej som 2:42

Undantag. I fas där bipersons struktur förekommer i form av kodbar struktur eller hotstruktur kodas ej 2:42.

I serier med minst tolv faser i följd med oförändrad inkorrekt hero kodas 8:50, ej 2:42 (se kodning vid 8:50).

2:43 Hotstruktur saknas i minst två faser i följd, och bp är en neutral (ej ens osympatisk) person.

Tre varianter kan förekomma:

(a) omedelbart efter 2:33.
(b) då hotstruktur saknas i mer än sex faser i följd. 2:32 räknas därvid ej bryta följden.
(c) då bp är neutral genom hela serien av P-faser.

Undantag. 2:43 kodas ej.

(a) i faser med tecken av typen 1-5 samt 6:40, 7 och 9.
(b) då kodbar struktur, eller hotstruktur utan bp finns på hotfigurens plats.
(c) då bp visserligen är osympatisk men samtidigt anges att bp "ej längre är så osympatisk (hotfull)". I dessa fall kodas ej heller T-fas.

2:50 Inga förändringar av P-faskaraktär förekommer i någon av serierna

Anm. För kodning av 2:50 skall alltså inga P-fasstrukturer med person föreligga utan endast C-fasnivå, ev. en eller flera T-faser (i senare fallet i obruten följd).

Vid grupptestning erhålles i regel endast markeringar.

Endast små förändringar får förekomma vad gäller lokalisation, läge och utseende hos strukturer, eller betr. ålder hos hero (tolerans $\pm$ 5 år) eller bp (tolerans $\pm$ 10 år). Övergång från ospecificerad "person" till ålders- och/eller könsspecificerad hero eller bp räknas likväl ej som förändring.

Kodtecknet för 2:50 utsättes lämpligen i rutan före C-fasen (T_n).

2:51 Inga heroförändringar förekommer i någon av serierna

Anm. Samma gäller som för 2:50.

Undantag. Samma gäller som för 2:50.

2:60 Inga förändringar förekommer i någon av serierna; men strukturen är stimulusinadekvat

Undantag. 2:60 kodas ej vid 8:50, 8:60 eller 9:20.

Komb. 2:60 x 1:41 hela bilden ses genom hela serien som "en sten" på mittfigurens plats.
2:60 x 6:50 "explosion", "Guernica", etc. genom hela serien.

3. Förnekande

3:10 Hot förnekas explicit vad gäller bilden i dess helhet

Ex. "det finns inte något hotfullt på bilden", bilden är "oviktig", "en teaterföreställning" (utan hot angivet på bilden).

Undantag. 3:10 kodas ej vid 2:33.

Komb. 3:10 x 1:30 personerna sägs explicit vara "utklädda" eller "maskerade"; bilden ses i sin helhet som "marionetteater".

3:12 Hot på hotfigurens plats förnekas explicit eller bagatelliseras

Ex. bp är "en person som inte är hotfull", "en oriktig figur", "ett hot som inte ritats rätt", "någon som gör sig till", "konstlad", "för grotesk

för att vara människa".

Anm. Då hotet förnekas explicit föreligger affinitet till 2:43, i de övriga exemplen till 2:10, i det hotet dels isoleras som något irreellt, dels förnekas som något bagatellartat. Endast 3:12 kodas likväl.

Komb. 3:12 x 1:32 bp är "en pajas".

4. Reaktionsbildning

4:10 Hero och bp har positiv relation till varandra

Ex. "ett älskande par", "en lärare hjälper sin duktige elev", "en barberare och hans kund".

Anm. Då två personer med vänskaplig eller intim relation ses på mittfigurens plats kodas 4:10 och 8:30.

Komb. 4:10 x 1:22 "hund som hoppar upp på hero för att slicka honom". 4:10 x 5:20 hero och bp är båda hotfulla mot något utanför bilden; "två soldater på framryckning".

4:11 Hero har positiv relation till bp

Ex. Kvinna (hero) smeker en mans (bp:s) hand eller sträcker armarna mot honom. Hero beskyddar bp.

Anm. Då hero "är lugn", skrattar, etc. utan att relation till bp specificeras kodas ej 4:11.

4:12 Bp är positiv och/eller har positiv relation till hero

Ex. bp är snäll, vänlig, tröstande, beskyddande, medlidsam, glad, skrattande, sympatisk.

4:20 Stämningen på bilden anges explicit som "trevlig" eller "lugn"

Anm. Bp behöver ej finnas vid kodning av 4:20.
Då hero "är glad", "ler" (etc.) utan särskilt angivande av totalstämningen på bilden kodas ej 4:20. När både hero och bp ler (etc.) kodas 4:12 förutsatt att inte positiv stämning särskilt anges; i senare fallet kodas både 4:12 och 4:20. 4:20 kan ses som en övergångsform mellan reaktionsbildning och förnekande.

4:30 Hero och bp är båda "hjälplösa", "utlämnade", eller "bekymrade"

Komb. 4:30 x 6:10 hero (men ej bp) anges vara "skadad" etc.
4:30 x 9:20 bp (men ej hero) anges vara "skadad" etc.

5 Identifikation med angriparen

5:10 Rollerna hos mittfiguren och hotfiguren är ombytta, och hot utgår från hero mot hotfigurens plats, medan bp ej ses eller ej är hotfull person

Anm. Då hot utgår mot bp från annan del av fältet än från hero kodas ej 5:10.

Komb. 5:10 x 6:40 instr är speciellt angivet som svart (mörkt) och är samtidigt ett vapen, riktat mot hotfigurens plats.

5:10 x 9:10 bp saknas och tecken på projektion föreligger i ytterligare någon eller några faser i serien.

5:20 Hot utgår från hero mot annan del av bilden än hotfiguren (frånsett heros attribut), som ej ses som mot hero hotfull person.

Komb. 5:20 x 4:10 "två soldater som hotar något tillsammans (ev. utan-

för bilden)".

6 Vändning mot det egna jaget (turning against the self)

6:10 Hero är skadad, usel, eller riktar aggressioner mot sig själv

Ex. hero är en sjuk, förlamad, skadad, blödande, gråtande, död, "böjd och mager" person; en som halkar eller snubblar (underförstått: gör sig illa); en person som "ser konstig ut vid munnen", "har ett konstigt slätt ansikte", är någon som har med sjukdom att göra (sjuksköterska, läkare); "sörjer över det han (hon) har i händerna".

Anm. Då hero är ledsen, sorgsen, plågad, negativ, osympatisk, ful, skamsen utan "förvärrande" specifikation kodas 6:10 endast då bp saknas samtidigt. Däremot kodas "mindervärdig", "avskyvärd", "avskyvärt ful", "mycket deprimerad", "trasig".

Generellt är kodning av 6:10 säkrare då bp saknas.

Komb. 6:10 x 1:41 hero är en soptunna (ett "mindervärdigt" föremål). 6:10 x 9:10 i samtliga fall då bp saknas och 6:10 finns i minst två faser, med förändring av strukturen enl. 9:10.

6:20 I protokollet anges explicit mörkt parti på heros kropp

Ex. hero har "en mörk skugga på halsen", "är smutsig".

Anm. Det svarta partiet får ej vara stimulusadekvat.

Generellt är kodning av 6:20 säkrare då bp saknas.

6:30 Mittfigurens attribut ses som något skadat, sjukt, "negativt", söndrigt

Ex. trasig leksak, söndrigt redskap, skräphög, spillror av något, slarvigt upptravade böcker, något nedsölat, "något stort och oformligt", patient på operationsbord, person utsatt för aggression.

Anm. Generellt är kodning av 6:30 säkrare då bp saknas.

Undantag. "Sopkvast" kodas ej vid bild där mittfiguren stöder gevär mot golvet.

6:40 Mittfigurens attribut ses som ett hot mot hero; anges i det tecknade och verbala protokollet som något mörkt eller svart; är något lysande eller brinnande.

Anm. I vissa fall ritar fp ett mörkt föremål på attributets plats men avser ett ljust. I sådana fall kodas ej 6:40 utom då det rör sig om ett lysande eller brinnande föremål.

Generellt är kodning av 6:40 säkrare då bp saknas.

6:50 Hela bilden ses som något kaotiskt, som har med våld och förstörelse att göra och starkt avviker från stimulus

Ex. explosion. "Guernica", sönderslagen fönsterruta.

Komb. 6:50 x 10:10 i samtliga fall utom då strukturen börjar serien eller är genomgående i hela serien.

7 Introjektion: identifikation med det motsatta könet

7:10 (a) manliga fp: Hero är kvinnlig och sysslar med något runt eller ihåligt resp. "kvinnligt" instrument

Ex. boll, kula, butelj, apelsin, spegel, ballong, baby, "litet barn" (barn under 7 år), docka, lergök. Hero "har något i famnen", eller

håller sina händer mot tydligt utritade bröst.

Komb. 7:10 x 8:30 vid heroduplikation då båda personerna är av inkorrekt kön. Härvid behövs ej särskild specifikation av instrumentet.

(b) kvinnliga fp: Hero är manlig och sysslar med något spetsigt eller inträngande, resp. "manligt" instrument

Ex. vapen, skär-, stick- eller borrverktyg.

Komb. 7:10 x 8:30 liksom vid 7:10 (a).

7:20 Heros kön är korrekt; instrumentet är ett djur med annat kön än mittfigurens.

Komb. (manl. fp) 7:20 x 1:21 hero sysslar med en hynda (på attributets plats); instrumentet är en höna.

7:30 Bestämningen av heros kön (a) förändras från korrekt till inkorrekt, (b) är inkorrekt genom hela serien av P-faser

Anm. 7:30 kodas i samtliga de faser där hero har inkorrekt kön.

Undantag. (manl. fp) Fp kan identifiera sig med bp (1) då relationen mellan bp och hero är en våldshandling eller en våldtäkt, och (2) då serien börjar med bp utan hero; i dessa båda fall kodas ej 7:30.

7:30 kodas ej vid 7:10 eller vid 7:40 frånsett den fas där förändringen inträffar.

7:40 Både hero och bp är personer av inkorrekt kön

8 Introjektion: polymorf identifikation ("heroduplikation"; "herolabilitet" "herostereotypi")

8:10 Hero är ett barn av korrekt kön och bp ett jämngammalt barn av samma kön

Anm. Ofta anges bp som "bänkkamrat", "klasskamrat" - jfr. begreppet "supporting ego".

Undantag. 8:10 kodas ej i följande fall:
Då heros ålder överstiger 15 år (2:43 kodas i tillämpliga fall).
Då åldersdifferensen mellan barnen överstiger fem år.
Då bp är "en spegelbild" (el. motsv.) av hero (2:10 kodas).
Då bp är osympatisk eller hotfull.
Då könsangivelse saknas för hero eller bp.
Då 8:10 förekommer minst 12 gånger i följd utan T-fas (8:60 kodas).

8:20 Hero är ett barn av inkorrekt kön och bp ett jämngammalt barn av motsatt kön

Anm. Samma som vid 8:10
Undantag. Samma som vid 8:10
Komb. Samma som vid 8:10

8:30 Det förekommer två eller flera heropersoner

Anm. En av heropersonerna kan befinna sig på attributets plats.

Komb. 8:30 x 7:10 heropersonerna är av inkorrekt kön.

8:40 Det förekommer minst fem könsväxlingar hos hero i en serie eller i båda serierna sammantagna ("herolabilitet")

Anm. 8:40 kodas i de faser där växlingen äger rum.

8:50 Det finns minst 12 faser i följd med oförändrad inkorrekt hero och utan bp ("herostereotypi utan bp")

Anm. Heroförändringar får ej finnas betr. kön och ej mer än ± 5 år för ålder.

Som inkorrekt hero räknas person (ej annan struktur!) på 30 år eller mer (bild 1) resp. 35 år eller mer (bild 2), eller person av felaktigt kön.

Heroperson utan angivande av kön eller ålder i enstaka fas räknas ej som kontinuitetsbrott.

8:60 Det finns minst 12 faser i följd med oförändrad hero, med bp men utan T-fas ("herostereotypi")

Anm. För heroförändring resp. hero utan uppgift om kön eller ålder gäller som vid 8:50.

Bp i form av kodbar struktur förutom tecken 1, komb. 1 x 2:22, diskontinuiteter eller 2:43 får ej förekomma. Däremot finns ofta flera successiva faser med bortträngning. Då struktur av typen 8:60 förekommer omedelbart efter 8:50 kodas 8:60 i samtliga dessa faser.

9 Projektion

9:10 Sedan hero setts som person men innan bp nått tröskelfas för korrekt rekognition genomgår hero förändringar i minst två successiva faser betr. lokalisation, belysning eller läge, eller i minst fem successiva faser betr. utseende eller aktivitet.

Anm. Herodiskontinuitet räknas som förändring i sekvens med annan förändring av typen 9:10. Båda tecknen kodas.

Undantag. 9:10 kodas ej vid förändringar i enbart tydlighet, eller då nya, i stimulus förefintliga detaljer observeras.

Könsväxling räknas ej som förändring.

9:10 kodas ej i serier med tecken av typen bortträngning.

Komb. 9:10 x 6:10 se rubr. 6:10.

9:20 Bipersonen är skadad eller plågad ("projicierad introaggression")

Ex. bp är förtvivlad, bekymrad, ledsen, rädd, ångerfull, sjuk, orkeslös, ihålig, död, utlevad, fårad i ansiktet, hopsjunken, konstig i ansiktet, gammal i ansiktet, "har onaturliga ögon", fryser.

Anm. Skadan drabbar hela bp fysiskt eller psykiskt, eller hela ansiktet eller en viktig funktion hos bp i dess helhet.

9:20 har eventuellt affinitet till 1:12, 1:32 eller 1:42 i de fall där bp är "utskuret eller snidat ansikte i trä (gips, sten etc.)". I många fall dominerar de stora "onaturliga" ögonen hos bp.

Undantag. 9:20 kodas ej vid 5:10 eller vid 5:20.
"Bekymrad", "ledsen", "fårad i ansiktet" kodas endast om strukturerna förekommer i minst tre faser i en serie, resp. i minst en fas i vardera av serierna.

10 Regression

10:10 I en eller flera faser uppträder primärt meningslös struktur, som är avsevärt mindre stimulusadekvat än i föregående fas (där i regel en eller två personer förekommit)

Ex. ett virrvarr av linjer, fläckar eller bitar av föremål; "litet flammigt hit och dit som ett mönster"; en abstrakt eller symbolisk figur; "det kan likna en upp- och nedvänd tulpan".

Anm. Regressionen innebär i princip att fasstruktur från fasnivå före P1 eller från mycket tidig P-fas uppträder som totalstruktur (i regel vid schiz.) eller som delstruktur (t.ex. vid dipsomani) i senare fas. Stundom ges primärt meningslös struktur sekundärt en mening av fp: "det kan likna...".

Kodning av 10:10 styrks av förekomst av tecken 9 hos samma fp, medan övervikt av tecken 2 snarast indicerar fasdiskontinuitet.

10:10 kodas alltid vid 6:50 såvida strukturen ej är genomgående i hela serien eller börjar densamma.

Undantag. Då totalstrukturen karakteriseras av enbart tydlighetsreduktion kodas 2:30 eller 2:40.

Komb. 10:10 x 1:21 två personer i tidigare fas ersätts med ett djur på mittfigurens plats som enda struktur i fasen.

10:20 Bilden ses som en faktisk händelse som utspelas i nuet ("realitetssvar"), eller som två eller flera för fp personligen bekanta personer ("hänsyftningssvar")

Ex. "Nu såg jag hur flickan bar mitt barn över gårdsplanen därhemma." "Ett lik, det var väl min mor."

10:30 I en eller flera faser ses lokaliserad färg, dvs. färg hos föremål eller personer, trots att stimulusbilden är svart-vit

Undantag. När färger är uttryck för sekundär tolkning kodas ej 10:30, t.ex. "blå i ansiktet av ilska".

Då fp ser ospecifikt lokaliserad färg (t.ex. "något grönt i bilden") eller färg som täcker hela bildytan kodas ej 10:30.

BILAGA IV

Tabell som utgångspunkt för formulering av påståenden rörande fp 14:s självidentitet.

Fp nr: 14

Bild: mor-dotter

	Före GT (16 faser)	Efter GT (11 faser)
Kön	K	K
Ålder	30	17 - 20 i P1, P5 och i forts.
Sinnes-stämning	inget uttalat, i sista fasen glad H dominerar Bp	inget uttalat
Miljö	rel. stimulusadekvat	grotta eller valv innesluter H och Bp i större delen av genesen
Diffusare	P14	P9
Bortträngning	Pelare i antik byggnad i P3-P9, statyer av madonna i P10-P12, P14	Pelare i P3 - P4
Isolering	nej	P2
Regression	nej	nej
Inadekvans på sen fasnivå	glada syskon	nej
Övrigt	berg eller valv i den tidigare delen av genesen	berg eller valv i stor del av genesen

BILAGA IV

Tabell som utgångspunkt för formulering av påståenden rörande fp 14:s självidentitet.

Fp nr: 14

Bild: Oliver Twist

	Före GT (19 faser)	Efter GT (20 faser)
Kön	M i P1-P2, K i P3-P6, M i P7-P10, K i P12-P13, M i P16-P19	M i P1, P i P4, M i P8-P10 K i P11-P14, M i P15-P20
Ålder	40 i P1-P2, 40-50 i P3-P5, 40 i P8, P10, 35 i P13, 20 i P14-P15, 50 i P17-P18, 28 i P19	25 i P1, 12 i P4, 45 i P8, 25 i P11-P15, 35 i P16, 45 i P17-P20
Sinnesstämning	skrämd och jagad, glad på sen fasnivå	ej särsk angiven, påfallande många figurer, nakna, påklädda eller draperade. Kusligt i P1-P2
Miljö	rel stimulusadekvat på tidig nivå. Sedan tempelmiljö, eller ej angivet på senare nivå	varierar kraftigt. Klippvägg eller stup i P2, P6, P7, P18, trasig pelare i P5, P9-P17
Diffusare	P1, P7, P9, P16	P3, P5, P6, P7, P9, P10
Bortträngning	ovaler i P6, lakan över sig i P7, mask för ansiktet i P9, skynke över sig i P10, staty i P11, grekisk gud i P16, har vingar i P18	spöke i P2, staty som tappat ena benet i P5 person i lakan i P6, staty i P7, P9, P10
Isolering	nej	nej
Regression	nej	nej
Inadekvans på sen fasnivå	M 50, grekisk gud, Bacchus vingar i P18	långdistanslöpare med fackla M 45 i sista fas
Övrigt	bil jagar H i P1, P6 och P8	i P8 en tjock M 45, bråttom, har gasbinda för ansiktet. K i P11-P14 är påfallande kvinnlig och vacker, idrottsman i de 6 sista faserna

BILAGA V - SKISS ÖVER INDIVIDUALTESTNINGSSITUATIONEN MED DMT (Kragh 1969)

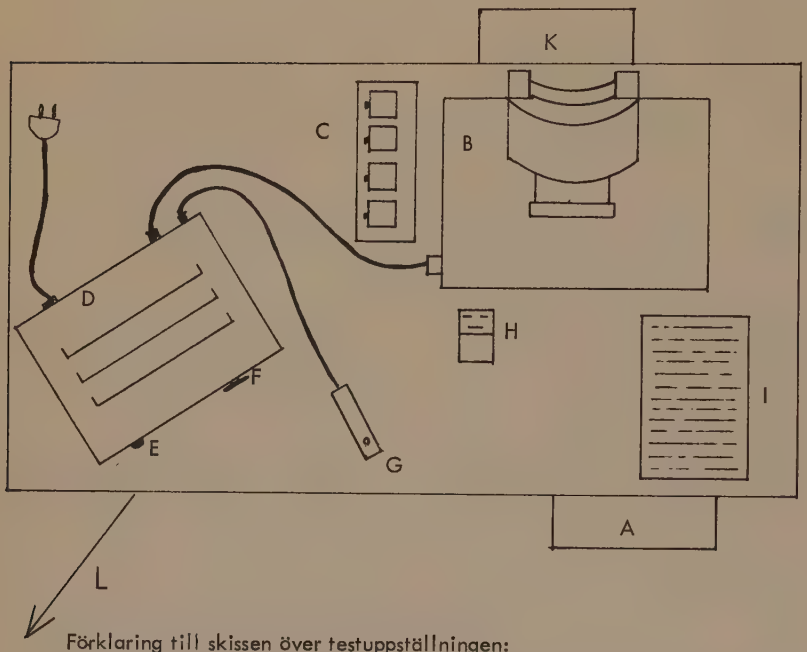

Förklaring till skissen över testuppställningen:

A: Försöksledarens plats

B: Visningsboxen

C: Fp:s teckningsblankett

D: Tidgivaren

E: Tidgivarens strömbrytare

F: Tidgivarens ratt för inst. av exponeringstider

G: Tidgivarens utlösare

H: Ställ för diapositiv

I: Försöksledarens protokoll

K: Försökspersonens plats

L: Pil utvisande i vilken riktning ljuskällan i rummet bör vara belägen - för att underlätta bevakning av teckningsprotokollet

STOCKHOLMS UNIVERSITET, Pedagogiska institutionen

BIG
Gruppen för behandlings- och institutionsforskning
Forskningsledare: docent Bo Sigrell

Rapport nr 1. Sigrell, B.: Effekterna av gruppåverkan och i första hand psykoterapi. 1970. Ett forskningsprogram

Rapport nr 2. Albert, F.: Stamning - en jämförande litteraturstudie. 1970.

Rapport nr 3. Lyden-Brink, M. & Michal, K.: Terapeutisk miljö - en studie av 40 patienter som behandlats på Fruängens sjukhus. 1971.

Rapport nr 4. Hessle, S.: En perceptgenetisk studie av patienter före och efter psykoterapi. Rapport nr 1: Egoutveckling - försvarsmekanismer - perception. En teoretisk-empirisk översikt av områden relevanta för perceptgenetisk teori och metodik. 1972.

Rapport nr 5. Berg, M., Gyllensköld, K. & Sigrell, B.: Resultat av enkät till kursen i gruppsykoterapi vt 1971. 1972.

Rapport nr 6. Bohman, I.L.: Barn i framtidshem. 1972.

Rapport nr 7. Sjögren, L.: Gruppterapeutisk hållning och omedvetna processer. En drömlaborativ undersökning. 1972. Ett forskningsprojekt.

Rapport nr 8. Holmgren, B.: Jagstödjande gruppterapi med barn i förpuberteten. Beskrivning av en försöksverksamhet vid psykiska barna- och ungdomsvården. 1972.

Rapport nr 9. Attius, K. & Ekermo, C.: Hej Hugo! En deskriptiv studie av arbetet vid ett vårdhem för psykiskt utvecklingsstörda barn. 1973.

Rapport nr 10. Sundin, B.: Vårdpersonal i tvångsorganisationer. En diskussion kring målfrågor, befattningskrav och utbildning. 1973.

Rapport nr 11. Videgård, T.: Psykoanalytisk objektrelationsteori i belysning av ett filmexperiment. 1973.

Rapport nr 12. Lorentzon, L.: Unga narkotikamissbrukare i empirisk och spelteoretisk belysning. 1973.

Rapport nr 13. Ladberg, G. i samarbete med Goldmann, S. & Åkerback, M.: Barntillsyn eller barnmiljö? Om samarbete mellan hem och daghem. 1973.

Rapport nr 14. Castberg, A. & Nirman, G.: Björkahemmet - en studie av ett övergångshem och dess rekrytering. 1973.

Rapport nr 15. Brusberg, E. & Wall, S.: Gruppsamtal med förskollärare. 1973.

Rapport nr 16. Torbjörnsson, A. & Wiktorin, M.: Kurs på anstalt - personalvård för vårdpersonal? 1973.

Rapport nr 17. Isaksson, Anna Lena: Psykoterapi i en multiproblem-familj. 1973.

Rapport nr 18. Ahltin, Sven-Olof: Gruppsamtal för lärare. 1974.
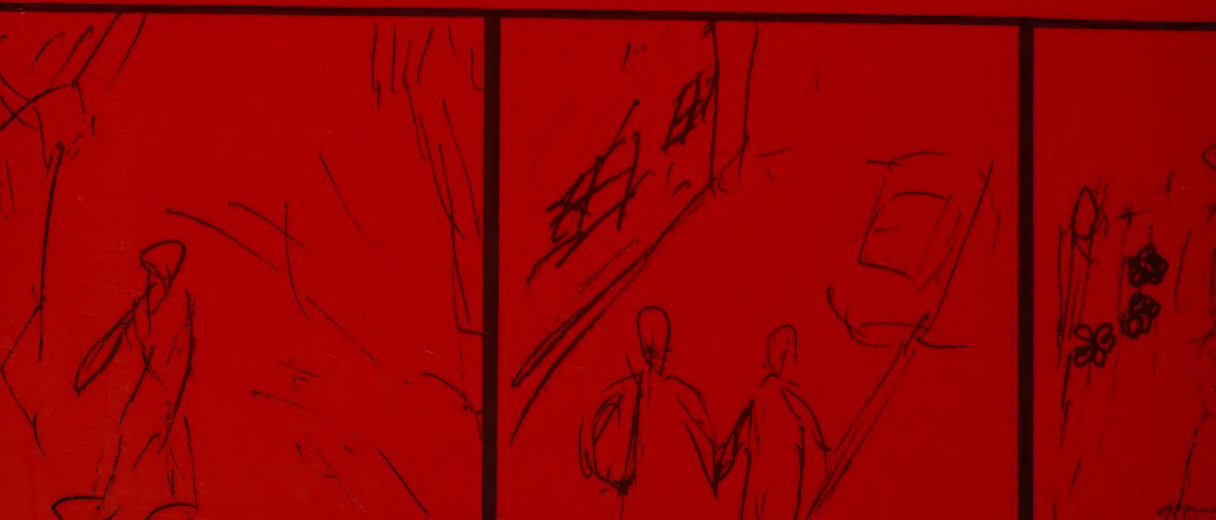
Rapport nr 19. Alnaes, R. & Sigrell, B.: Evaluering av analytisk gruppepsykoterapi som metode ved utdannelsen av blivande terapeuter. En pilotundersøkelse. 1974.